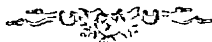
પુસ્તક મળવાનું ઠેકાણુ—આ પ્રેસમા તથા પ્રસિદ્ધ
કર્ત્તા પાસેથી

શ્રી રા० રા० કવિરાજ નર્મદાશંકર લાલશંકરજી !

મારા અન્નદાતા, પ્રથમ સંકલ્પથી અર્પણપાત્ર અને નભુલાલજીના પરમ સ્નેહી તથા પોતાનાં સ્વપ્રવેશ ગ્રંથના અર્પણ કર્ત્તા; એવાને, હું કોટી કોટી પ્રણામ સાથે અર્પણ કરૂં છઉં —નભૂવાણી.

ભટ્ટ નરભેરામ પ્રાણશંકર ગોગા.

પ્રસ્તાવના.

આ વાણીના કર્ત્તા સાઠોદરા નાગરબ્રાહ્મણ હતા. એ નડિયાદના રહેવાશી, એમનું નામ નભૂલાલ અને એમના પિતાનું નામ ધ્યાનતરાયજી હતું. એ દ્વિવેદી કેહેવાતા, મહેતાની અટક અને ગૃહસ્થ હતા. નોકરી કરી પોતાનો નિર્વાહ ચલાવતા હતા. સુરત જીલ્લાના ઓરપાડ પરગણાના ગામોમાં ટળાટાંની નોકરી કરતા હતા, અને વૃદ્ધાવસ્થાનાં કારણથી સરકારે જ્યારે નોકરીમાંથી કહાડી નાખ્યા ત્યારે, સ્ટાંપના કાગળ વેચવાનું કામ કર્યું જ્યારે ઘણા વૃદ્ધ થયા અને શરીર જરજર થઇ ગયુ ત્યારે સ્ટાંપ વેંચવાનું પણ છોડી દીધું હતું.

એ શીઘ્ર કવિ હતા એમની કવિતા પ્રાસાદિક છે એમનામાં કાવ્યશક્તિ વિશેષ હતી. એક ઠેકાણે લખેલું છે કે, "અષ્ટાદશ શહસ પદ ઉત્તર આપિયા, ચાર દિન અખંડ વાણીની લ્હેરી" એટલે ચાર દિવસમા અરાડ હજાર પદના ઉત્તર આપ્યા. તેમ એ કવિ, ભક્ત અને જ્ઞાની હતા. એમના વિષે જેટલું હું જાણુ છું, તેટલું જન્મ ચરિત્રમાં લખીશ.

એણે સંસ્કૃત કે બીજી ભાષાનો અભ્યાસ કર્યો નહોતો. માત્ર ગામઠી નિશાળમાં ભણ્યા હશે. ગામઠી નિશાળમાં કામ જોગા હિસાબ અને છીપાનામું શિખ્યા એટલે તે ભણી ઉતર્યા, એમ કેહેવાતું હતું એમના વખતમાં સરકારી નિશાળ કે હમણાંની કેળવણી જેવી કેળવણી કે સાત આઠ ચોપડીનું ભણતર, એ કાંઇ જ હશે નહીં એથી કરીને એમની વાણીમાં વ્યાકરણના નિયમ કે લખવાની પદ્ધતિ, એ વિશેષે જોવામાં આવતાં નથી. માત્ર પોતાના અનુભવના ઉદ્ગાર વાણીદ્વારા દર્શાવ્યા છે. વાણી સરલ, સૂધી અને અભણથી પણ સમજાય એવી છે. આઠેક વર્ષનુ વય થયું ત્યારથી કવિતા રચવા માંડી હતી. પ્રથમ લાવણી ગાવાનો બહુ છંદ હતો, અને તે નવી નવી જોડતા જતા અને ગાતા જતા હતા. એમ કેટલીઓ લાવણી બનાવી ગાઇ હશે, પણ આજ તેમાંની કે બીજી, એક પણ હાથ આવી નથી. સ્વભાવ એવો હતો કે, જ્યાં બેસતા ત્યાં ગાતા, લખતા, લખાવતા, તે ત્યાંનું ત્યાંજ રહેતું હતું જો કોઇએ બેપ કરી સંઘરી રાખ્યુ તો રહ્યું, નહિં તો રખડી જતું હતું. એમ કેટલીઓ કવિતાનો કંઇ પત્તો જ નથી. પોતાને તે લખી રાખવાની કે સઘરી રાખવાની કે કોઇ પાસે લખાવી રાખવાની, કાંઇ સ્પૃહા જ ન હતી; તેમ સંગ્રહ કરી છપાવી પ્રસિદ્ધ કરવાની પણ ઇચ્છા ન હતી.

આ પુસ્તકમાં થોડો એક ભાગ ગદ્યનો છે, માટે નભૂકાવ્ય, એ નામ ન રાખતાં નભૂવાણી એ નામ રાખ્યું છે. આના ત્રણ વિભાગ કર્યા છે. ૧ લો ગુજરાતી, ૨ જો હિંદુસ્તાની અને ૩ જામાં સંસ્કૃત, હિંદુસ્તાની, ગદ્ય અને ચિત્રકાવ્ય છે. એના જેમ ત્રણ વિભાગ કર્યા છે, તેમજ, ૧ લા. અને ૨ જા વિભાગના ત્રણ ત્રણ ખંડ પાડ્યા છે. ૧ લા ખંડમાં ઈશ્વરજ્ઞાન વિષે, ૨ જામાં ઇશ્વરચરિત્ર વિષે અને ૩ જામાં પરચુરણ વિષયો છે. ત્રીજો વિભાગ સલગ રાખ્યો છે-ખંડ પાડયા નથી. પેહેલા ખંડમાં ઇશ્વરજ્ઞાન વિષે છે. એમાં પરમાત્મા-પરબ્રહ્મ-બ્રહ્મ-પરમેશ્વર એની પ્રાપ્તિ સારુ જે ઉપાયો-કર્મ, ઉપાસના, જ્ઞાન, ભક્તિ, વૈરાગ્ય અને નીતિ-રેહેણી એ વિષે કહ્યુ છે બીજા ખડમાં ઇશ્વરચરિત્ર વિષે છે. એમાં, ઇશ્વરે સાકાર થઈ જે જે લીલાઓ-ચરિત્રો કરયા તેનુ વર્ણન છે, તથા સ્તુતિ પ્રાર્થના છે; અને સંત, ભકતોની કથા છે. આમાં નાના નાના ગ્રંથો, ગરબા, ગરબી, પ્રબંધ, ધોળ, મગળ, પ્રભાત, પદ; હોરી, દાદરા, રેખતા, છંદ એ આદિ લઈ ગાવાની ચીજો છે, અને એ અનેક ઢાળ, ચાલ, રાગ, રાગણીમાં ગાવાની છે.

૧ લા ખડમાં વિશેષે કરીને કર્મ, ઉપાસના, જ્ઞાન, ભક્તિ, વૈરાગ્ય અને નીતિ-રેહેણી, એ વિષે કહેવામાં આવેલુ છે. અને તે એવી રીતથી સમજાવેલું છે કે, થોડી બુદ્ધિવાળું પણ સમજી શકે. તેમ જ વળી નાની નાની કવિતાની ચીજો છે, તે જો કોઈ કઠાગ્રે કરવા ઇચ્છે તો કરી શકે. ગ્રથ પણ નાના નાના જ છે, બહુ ડંફાણ કરી મૂક્યું નથી. વાંચનારને કંટાળો આવે એમ કરયું નથી, અને થોડામાં ઘણું સમજવામાં આવે એવી રચના કરેલી છે. બીજા ખંડમાં ઇશ્વરે, દેવી, દેવતાના અવતારો લઇ, જે જે ચરિત્રો કરયા છે, તેનું વર્ણન, સ્તુતિ, પ્રાર્થના છે. વિશેષે કરીને ભક્તિરસશૃંગાર-રાધા કૃષ્ણની લીલા વર્ણવેલી છે, અને કંઇ કંઇ ભક્ત, સંતની કથાનુ પણ વર્ણન છે. ૩ જા ખંડમાં પરચુરણ વિષયો છેઃ જેવા કે, રાગ વિષે, સ્વરોદય વિષે, કાળજ્ઞાન વિષે, સેતરંજ વિષે, એ આદિ લઇ કેટલાએક વિષયો છે. એ પણ નાનાં નાનાં ટુચકાં, છદ કવિત્ત વિગેરેમાં છે, કે જે વાંચવા સાંભળવાથી કેટલુક જાણવામાં આવે ને વળી આનંદ થાય. ત્રીજા ભાગમાં, સસ્કૃત છદ રચના, દ્વિઅર્થી કાવ્ય, ગદ્યમાં એક ગ્રંથ અને ચિત્ર કાવ્ય છે. આ પુસ્તક વાંચવા, ભણવા, વિચારવા, અને સમજવા સાંભળવાથી, બાળક, યુવા અને વૃદ્ધ, એ સર્વને પરમ લાભ અને આનંદ પ્રાપ્ત થાય, એ જ એનો સાર છે.

એ મારા ગુરુ હતા. એમની કવિતા છપાવી પ્રસિદ્ધિમા મૂકવાનો મારો વિચાર થયો, અને તે મેં એમને જણાવ્યો. એમણે પ્રસન્નતાથી મારા વિચાર પ્રમાણે કરવાની આજ્ઞા આપી. ત્યારપછી મેં એમના પુસ્તકોમાં જે કવિતા હતી તે અને મારી પાસે જે હતી તે બધી એકઠી કરી, લખી, એક જુદુ પુસ્તક તૈયાર કર્યું; પણ મને અનુકૂલતા ન મળવાથી છપાવી શક્યો નહીં.

એમ કેટલોક કાળ ગયો, અને એ સવત્ ૧૯૨૮ ના માઘ માસમા દેવલોક થયા. એ વખત હું, કવિરાજશ્રી નર્મદાશંકર લાલશકરજીને ત્યાં નોકર હતો. આ કવિતા છપાવી પ્રસિદ્ધિમા મૂકવા માટે કવિરાજશ્રીને કહ્યું. એમણે પણ એ વિચાર ઠીક ધાર્યો ને હા કહી. એમને અનુકૂલતા ન આવવાથી છપાવવુ એમને એમ રહ્યું. એમ કેટલાંક વર્ષ વહી ગયાં. એટલામાં કવિરાજશ્રી પણ મોટા મંદવાડમાં પડ્યા અને છેવટે સંવત્ ૧૯૪૨ ના માઘ વદ ૭ ને દીવસે દેવલોક થયા. પુસ્તક પુસ્તકની જગાએ રહ્યુ, મારી એવી શક્તિ નહિ કે હું છપાવી પ્રસિદ્ધ કરુ.

એમ બન્યા પછી, એક વખત મારાં મનમા આવ્યુ કે, આ કવિતાનો થોડો એક સંગ્રહ તો છે અને બીજી કંઇ મળે તો ઠીક, કે સાથે સાથે છપાઇ જાય. એમ વિચારી, જ્યાં જ્યાં એમના જવાનાં, રહેવાનાં ઠેકાણાં હતાં ત્યાં ત્યાં અને એમના શિષ્ય વર્ગમાં શોધ કરવા માંડી તો ત્યાથી પણ થોડી કવિતા મળી આવી. એવી રીતે સગ્રહ કરી આ પુસ્તક તૈયાર કર્યું અને કવિશ્રીને અર્પણ કરવાનો નિશ્ચય કર્યો એ શિવાયની બીજી ઘણી કવિતા હશે પણ તેનુ કાંઈ ઠેકાણુ નથી. પણ આટલુ તો મારી જાણમાં છે કે, સામળ ભટના જેવી એક વાર્તા, બુધસાગર નામનો નીતિનો ગ્રથ (હિંદુસ્તાની–કવિત્તબધ), અને પચાધ્યાયી રાસ (પદમાં), એમણે રચેલાં છે, પણ એ મારા હાથમાં આવ્યાં નહીં–મળી શક્યા નહીં. બુધસાગરમાંનાં થોડાંક કવિત્ત અને રાસમાંનાં થોડાંક પદ, આ પુસ્તકમાં આવેલા છે.

કવિશ્રી દેવલોક થયા પછી મેં, એક બે ગૃહસ્થને અને એક બે છાપખાનાવાળાને મળી, છપાવી પ્રસિદ્ધ કરવાની તજવીજ કરી. પણ તેમાં હું કંઇ ફાવ્યો નહીં, છાનોમાનો બેસી રહ્યો. એક વખત, રા. મણીલાલ નભૂભાઇને પણ આ પુસ્તક વિષે મેં લખ્યુ હતુ એમણે પણ ખુશીથી આશ્રય આપી, છપાવી પ્રસિદ્ધિમાં આણવાની ઇચ્છા જણાવી હતી, પણ મરકીના કારણથી એ જોગ ન આવ્યો.

એમ કેટલોક વખત ગયો એટલે સંવત ૧૯૫૨ માં પ્લેગરાજ પધારયા અને એમણે થોડુંક રાજ્ય કરયું, એટલામાં છપ્પનિયા દુકાળ મહારાજ આવી ચઢયા. એ બે એકઠા થયા એટલે જગત્ ઉથલપાથલ થઇ ગયું, તો પછી તેમાં મારું ગજું શું, ને પત્તો કયાં લાગે! સૌ જ પોતપોતાની ચિંતામાં પડી ગયું અને કયાં જઇએ? કયાં રહિએ? કેમ કરિએ? અને શું ખાઇએ? એ વિચારમાં વિકળ થઇ રહ્યું. હું પણ એ જગતમાંજ, શું કરું? કોને કહું? થાય તે ખરું, એમ બેઠાં બેઠાં જોયાં કર્યું.

એક વખત મારાં મનમાં વિચાર આવ્યો કે, ગુરુજી ગયા, શેઠજી ગયા અને આપણે પણ જવાનો વખત આવ્યો છે. ગુરુનું આટલુ સંભારણું છે તે રખડી જવાનુ, એનુ ઉત્તર સાધન કઇ ન થયું. એમ અંતરમાં આવવાથી, હું સંવત ૧૯૫૮ માં મુંબાઇમાં આવ્યો અને શ્રી-કવિરાજના સ્નેહી, ગુજરાતીના અધિપતિ રા. રા. ઇચ્છારામ સૂર્યરામજીને મળ્યો, સર્વ હકિકત કહી. એમણે છપાવી આપવાની હા કહી. એ મને મોટો આશ્રય મળ્યો, અને ઘણો આભાર માનું છઉં.

આ કવિતા, જ્યાંથી મળી ત્યાંથી લઇ, એકઠી કરી, જીવની પેઠે જાળવી રાખેલી તે હમણાં પ્રસિદ્ધિમાં આવવાનો સમય આવ્યો. એમાં મેં મારી ગાંઠનું કાંઇ ઉમેરયું નથી. મારાથી સુધરયું તેટલુ મેં સુધારયું છે. એમાં જે કંઇ વધતું ઓછું થયુ હોય તથા ભૂલચુક થઇ હોય તે, સજ્જનોએ સુધારી લેવી અને ક્ષમા રાખવી, એવી મારી પ્રાર્થના છે.

જુવો, એ કવિ, અસલી વિચારના, અસલી ચાલચલણ-રીતભાત-વાળા, અસલી કેળવણીવાળા-હાલની કેળવણીનુ મુખ જોયલુ, પણ અનુભવ ન લીધેલો એવા, વિશેષ વિદ્યાભ્યાસ ન કરેલો એવા; એમણે આટલી આટલી કવિતા રચી, જાત મહેનતથી પોતાનો નિર્વાહ ચલાવી, સંસારના વ્યવહારમાં રહી, મનુષ્ય દેહ ધરેલો સાર્થક કરી, આટલી કવિતાનું સંભારણું મૂકી પોતે ચાલ્યા ગયા! ધન્ય છે એને અને એમનાં માતપિતાને!!!

આ કવિની કવિતા, જેઓની પાસે હોય તેઓ મને મોકલાવી આપવાનો શ્રમ લેશે તો હું તેઓનો મોટો ઉપકાર માનીશ. મારાં અંતરમાં એટલુજ છે કે, રખડી ન જવી જોઇએ.

પ્રસિદ્ધકર્ત્તા.

ભટ્ટ નરભેરામ પ્રાણશંકર ગોગા.

શ્રી

નભૂલાલજીનું જન્મચરિત્ર.

ગુજરાતની સાઠોદરા નાગર જ્ઞાતિમાં બે રત્નો ઉત્પન્ન થયાં છે: એક ડભોઈના દયારામભાઈ, બીજા નડિયાદના નભૂલાલજી. ગુર્જર ભૂમિની લલિત લલનાઓના મુખનો શૃંગાર દયારામભાઈ છે; વિચારશીળ ને જ્ઞાનિ મનુષ્યોનો આનંદ નભૂલાલજી છે. દયારામભાઇની પ્રસિદ્ધિ મારા શેઠ કવિવર નર્મદાશંકરે કીધી છે; આજે હું મારા ગુરુ નભૂલાલજીની વાણી ગુજરાતીઓ સમિપ મુકું છું. સ્વામિ અને સેવકે એક જ કાર્ય કીધું છે! ગુજરાતી પ્રજાનો આ જયરંગ ઉજ્જ્વલ શોહો!

નભૂલાલ એ નડિઆદના રેહેવાસી, સાઠોદરા નાગર બ્રાહ્મણ, દ્વિવેદી કેહેવાતા, એમની મ્હેતાની અટક હતી. પિતાનુ નામ ધાનતરાયજી હતું.

એક સમય ધાનતરાયજીએ બાળાત્રિપુરાદેવીનુ પુરુશ્ચરણ કરયુ. જગદંબા પ્રત્યક્ષ થઈ સન્મુખ આવી ઉભાં રહ્યાં અને કહ્યુ કે, તારાપર પ્રસન્ન છઉં, માગ, શુ ઇચ્છા છે? ધાનતરાયજીએ કહ્યુ, મા, તું સર્વ જાણે છે; તારાં દર્શણ થયાં, હવે મને કાંઇ ઇચ્છા નથી. મા, તું આ કળીકાળમાં છે કે નથી, એ જાણુવા સારૂ જ મેં તારૂ આરાધન કરયુ, અને મારો સશય મટયો દેવીજીએ કહ્યુ, હુ ભક્તને સારૂ સર્વ કાળ છઉ. તું નથી માગતો તો પણ હું તને બે વરદાન આપું છુ: તે એ કે, તને કાંઇ પ્રજા નથી તે થશે, અને તે એક પુત્ર થશે, અને તે મારે રૂપે થશે. બીજું એ કે, તારે કામ પડે ત્યારે મારૂ સ્મરણ કરજે, હું તરત આવીશ એમ, બે વરદાન આપી જગન્જનુની અતરધ્યાન થયા. એમ કેટલોક કાળ ગયો એટલે નભૂલાલજીનો જન્મ થયો-રૂપવાન પુતળું થયું.

બીજુ વરદાન-એક સમય કોઈ સગાં સંબીધીને ત્યાં ચોરી થઈ અને ઘરેણાનો દાબડો ચોરાયો. એ ચોરીનું આળ ધાનતરાયજી માથે આવ્યુ. એ વખત એમણે જગદંબાનુ સ્મરણ કરયુ. તરત માજીએ આવી દર્શન આપ્યું અને કહ્યું કે, મને કેમ સંભારી? એમણે સર્વ સમાચાર કહ્યા. દેવીએ કહ્યું, સાંભળ; ફૂલાણે દિવસે, ફલાણે સમયે, એક સ્ત્રી, ફૂલાણાના ઘરમાથી નીકળી, ફલાણાને ઘેર જશે. તારે તે સમય સાધી, તે બાઇની પાછળ પાછળ જવુ, અને તે ઉબરામાં પગ મુકે કે તેની

કાખમાંથી દાખડા લઇ લેવો. પછી પાંચ જણને બોલાવી, તે સમક્ષ દાણડા સોપવો, એટલે તારે માથેથી આળ જશે. એ રીતે માથે આવેલુ કલક નિવારણ થયુ. દ્યાનતરાયજી પણ ખતી, નીતિમાન, અને ખરા સ્વભાવના હતા. કોઇ મહાત્માએ પણમુખી મુદ્રા બતાવી હતી. એનો અભ્યાસ ૭ માસ સુધી કરયો. કહ્યા પ્રમાણે થયું ત્યારે અભ્યાસ છોડી દીધો. એ પણ અજપ્પા જાપના અભ્યાસી હતા નભૂલાલથી જ્ઞાન પ્રાપ્ત થયલુ, માટે પુત્રને ગુરુ માનતા હતા

નભૂલાલજી આઠેક વર્ષના થયા ત્યારથી કવિતા કરવા માંડી પ્રથમ લાવણી ગાવાનો છંદ બહુ હતો લાવણીના ફડમાં બેસવું, ડફ વગાડવુ અને લાવણી ગાવી એ છંદ ઘણો વધી ગયો અને નવી નવી લાવણી બનાવી ગાવા લાગ્યા એમ કેટલેક કાળ વીતી ગયો અને પછી એ છંદ ઉપર તિરસ્કાર આવવાથી; ફડમાં બેસી લાવણી ગાવામાં કેટલા કેટલા દોષ છે, એ વિષયની એક લાવણી બનાવી, ગાઇ, લાવણીનુ ગાવું છોડી દીધુ. બાળપણામાં સુમાર વનાની લાવણી બનાવી હતી, પણ આજે, આ પુસ્તકમાં મુકવાને એક પણ મળી નહીં.

નાનપણમાં નભૂલાલજીને ફોઇએ શ્રીકૃષ્ણ મત્રનો ઉપદેશ આપ્યો હતો, તેથી ફોઇને ગુરુ માનતા હતા. એ રાધા કૃષ્ણનો શૃગાર બહુ ગાતા, અને કૃષ્ણ લીલાની કવિતા કરતા હતા એક વખત ફોઇએ કહ્યુ કે, તારે શૃંગાર ગાવો નહીં. એવી આજ્ઞા થતાંજ, શૃગાર ગાવો છોડી દીધો. એમ કેટલેક સમય ગયો એટલે સ્વપ્નુ થયુ કે, તું શૃંગાર ગા એ સમાચાર ફોઇને કહ્યા, ત્યારે ફોઇએ આજ્ઞા આપી, ત્યાર પછી પાછા શૃગાર ગાવા લાગ્યા એ પ્રસંગ એક પ્રભાતમા લખ્યો છે, "આજ્ઞા દીધી અલકાર વર્ણનની, અધિક અધિક અગ સુખ પામી."

નભૂલાલજી એક વખત કાઠિયાવાડમાં જઈ ચઢયા, અને કૃષ્ણચદ્રની ઉપાસના કરવા માડી. રાત્ર દિવસ વગડામાં રેહેવું, ગાંડાની દશાએ ફરવું, બસરી બજાવવી, બંસરીમાં ગાવો શ્રીકૃષ્ણમંત્ર અને સર્વકાળ રટણ રાધાવરનુ; ખાવાનુ સહજે મળ્યુ તો ખાવું, ન મળે તો તેની સ્પૃહા પણ નહીં—એ સ્થિતિમાં હતા ત્યારે ત્હાંના લોકો એને મોટા ભક્ત; મહાત્મા માનતા હતા આહીરડાં, દુધ, દહીં, માખણ, છાસ લઇને વેચવા જતાં તેઓ ખરા ભાવથી દુધ દહીં, વિગેરે ખવડાવી પીવડાવી જતાં હતાં. (દુધ દહીં વિગેરે વેચવું, વેચવા જવું—એ કાઠિયાવાડમાં આહીર લોકોનો ધધો છે). એ સ્થિતિમાં હતા, એવામા એક ભક્ત આવ્યો,

જેને કંઠાગ્રે અઢાર હજાર પદ, અને એવો નિયમ કે, મારાં સર્વ પદનો, પદથીજ ઉત્તર સાંભળી ઘેર જવું, નહિં તો ઘરનો ત્યાગ કરવો. (પદનો પદથી ઉત્તર એટલે, પોતે એક પદ બોલે અને તેમાં જે પ્રશ્ન હોય તેનો ઉત્તર પદ બાંધી, પદમાંજ આપવો,–છુટી વાણીએ નહીં.) એવા નિયમવાળા ભક્તને કોઇએ કહ્યું કે, 'ફૂલાણે ગામ, ફૂલાણે ઠેકાણે, એક મહા ભક્ત–મહાત્મા છે, ત્યાં જશો તો તમારૂં કાર્ય થશે.' એ સાંભળી તે ભક્ત આવીને મળ્યા અને પોતાનું પોણ હતું તે કહી સંભળાવ્યું. એ પ્રમાણે કહ્યું ત્યારે નભૂલાલજીએ કહ્યું કે, ઠીક છે, રાધાવર ઉત્તર અપાવશે તો આપીશ. પછી કોઇ ગૃહસ્થે જોઈતું સાહિત્ય પુરૂં પાડ્યું અને ચાર દિવસ અખંડ બેસી અઢાર હજાર પદના ઉત્તર આપ્યા. એ પ્રસંગ એક પ્રભાતમાં મુકેલો છેઃ–"અષ્ટાદસ સહસ્ર પદ ઉત્તર આપિયા, ચાર દિન અખડ વાણીની લેહેરી."

એક વખત, કોઈ એક શિષ્યને અતરમાં એવો ભાવ થયો કે, 'ગુરુનાં દર્શણ કરવાં અને દર્શણ થાય તો અન્ન જળ લેવાં, દર્શણ થયા શિવાય લેવાં નહીં.' એવો દ્રઢ સંકલ્પ કરી ઘેરથી નિકળ્યો, બે ત્રણ દિવસ થઇ ગયા. એટલે પોતે જ્યાં હતા ત્યાં પ્રેરણા થઈ કે, 'ફૂલાણો શિષ્ય, દર્શણ માટે અન્ન જળ ત્યાગ કરી ફૂલાણે ઠેકાણે આવે છે ત્યાં જા!' એમ થવા થકી પોતે સામા જઇ મળ્યા ને તેનું શાન્તવન કર્યું. એ વિષે "દાસ અપવાસની ખબર પ્રેરી" એમ એક પદમાં લખ્યું છે પૃ૦ ૧૬૦.

એક સમય, હાંમોટ પ્રગણાના બાડોધરા ગામમાં છ માસ સુધી ચંડીનું પુરુશ્ચરણ કર્યું હતું. નિત્ય સધ્યાકાળે, પ્રસાદ ધરાવેલુ શેર દુધ માત્ર પીતા, સર્વ શક્તિરૂપે જોતા, કંકુનો મોટો ચાંલ્લો કરતા, જે આવે તેને સર્વને મા કેહેતા; તેમ, એમને પણ સર્વ મા કેહેતું હતું. (ગામડામાં ગરબા ગાવાનો ચાલ વિશેષ છે–સ્ત્રી પુરુષે) જ્યારે રાત્રિએ ગરબા ગવાતા ત્યારે માજી પણ ગરબામાં પધારતાં હતાં એ પુરુશ્ચરણની સાથે બટુકનું અને હનુમાનનું પણ કરયુ હતુ એના પણ પરચા મળ્યા હતા એની પૂર્ણાહૂતિ હાંસોટમાં કરી જે વખત હોમ થતો હતો તે વખત ત્યાં વિદ્વાન બ્રાહ્મણો, સાધુઓ, મોટા મોટા ગૃહસ્થો, એમ હજારો માણસ ત્યાં હતાં એ વખત કોઈ એક અવધૂત આવ્યો અને ઝોળીમાંથી કકડો રોટલો કાહાડીને આપ્યો. એ લઇ, દુધમાં ચોળી સર્વને પ્રસાદ આપ્યો અહીં કોઇએ કઈ શકા ધરી નથી. એ પ્રસગ પણ "મહિમા પ્રસાદનો

મ્હાવે મ્હોટો કરચો" એ પણ લખ્યું છે. પૂર્ણાહુતિ થઈ રહ્યા પછી જ્યારે બ્રાહ્મણ સાધુની પંક્તિ ભોજને બેઠી, એ વખત મેઘરાજા ચઢી આવ્યા, ને કૃપા કરવા માંડી. સર્વે ગભરાયાં અને પોકાર કરવા લાગ્યાં. મા, વરસાદ આવ્યો. પોતે કહ્યું, સુખે ભોજન કરો, ગભરાસો નહીં, તમારા પર ન આવે. એમ કહી, ચોમેર પ્રદક્ષણા કરી, એટલે ચારેમેર ઝરમર ઝરમર આવ્યા કરચો અને પંક્તિએ જમ્યાં કરચું.

નાસિકાથી બાહેર પ્રદેશમાં દ્વાદશ અંગુળ સુધી પ્રાણની ગતિ છે. એ અકૂકેક આંગળ ન્યૂન કરવાથી સિદ્ધિઓ થાય છે. એ એક યોગકળા છે. એમણે એનો અભ્યાસ કરી, પ્રાણ ચાર આંગળ ન્યૂન કરચો હતો, અને ફૂળ પણ થયું હતું.

બે ત્રણ, સાબરી મન્ત્રનું પણ સાધન કરચું હતું અને તે ફળીભૂત પણ થયા હતા. એ સાધારણ છે માટે અહીં સ્ફૂટ લખતો નથી.

હંસ ઉપનિષદમાંની જે અજપ્પા જાપની ક્રિયા છે, એનો વિશેષ અભ્યાસ હતો અને રાધાવરનું રટણ સર્વકાળ હતું.

એક સમય વડોદરે જઈ ચઢ્યા. ત્યાં એમના કાકા પણ હતા. એક દિવસ મોજમાં બેઠા છે એટલામાં કાકાસાહેબ પધારચા અને કવિત્તનું એક ચરણ કાગળમાં લખીને આપ્યું, ને કહ્યું કે આ કવિત્ત પુરૂં કરી આપ. તરતજ, ત્રણ ચરણ ઉંમેરી પુરૂં કરી આપ્યું. તે જોઇ કાકા બહુ પ્રસન્ન થયા અને કહ્યું કે, મેં રસ્તે ચાલતાં એક પ્રસંગ જોયો. અને તે વિષે એક ચરણ રચી તને આપ્યું તેજ દેખાવ વર્ણવી તેં કવિત્ત પુરૂં કરી આપ્યું. તને સરસ્વતી પ્રસન્ન છે. એમ કહી, પ્રશંસા કરી ચાલ પડ્યા.

કોઈ વખત એક ગામડે ગયા, ત્યાં એક બારોટ કવિ રેહે, તેમનો સમાગમ થયો. બારોટે કહ્યું કે, મારી પાસે એક ઘણો સુંદર કાવ્યનો ગ્રંથ છે પણ ચોમેરથી કરડાઇ માત્ર વચમાંનો ભાગ શેષ રહ્યો છે, અને એ ગ્રંથ મને બહુ સાલે છે એ ચારે મેરથી તુટક થઇ ગયલો ગ્રંથ પૂર્ણ થાય તો ઘણું સારૂં થાય. એમણે કહ્યું કે, ઠીક છે, સરસ્વતી કૃપા કરશે તો થશે, લાવો. એમ કહી, પછી ત્યાં કેટલાક દિવસ રહી તે ગ્રંથ બંધબેસાડચો હતો આવા આવા પ્રસંગપરથી એમ સિદ્ધ થાય છે કે, એમને સરસ્વતી પ્રસન્ન હતાં અને એમની કવિતા આસાદિક છે

કોઇ વખત ફરતા ફરતા ઓરપાડ પ્રગણામાં આવી ચઢ્યા. અહીં, કુડસેદને થાણે ગણપતરામ કરીને મામલતદાર હતા એ એમના સહાકુ થતા હતા એમણે તલાટીની નોકરી અપાવી પ્રથમ, માધર ખલીપોરમાં

તલાટી થયા. ત્યાં કેટલાંક વર્ષ તલાટું કરયું અહીં એમનાં સ્ત્રીને લકવો થયો અને એજ રોગ, આઠ નવ મહિના ભોગવી તે દેવલોક થયાં એ પછી એમણે ફરી લગ્ન કીધું નથી અહીંથી પછી એરથાણુ ગામે બદલી થઇ અહીં બે વાર, ભીલ લોકો ધાડ લઈ આવ્યા હતા. બન્ને વખત સામા થઇ ધાડ પાછી વાળી હતી. એવા શૂરવીર પણ હતા અહીં ઘણાં વરસ રહ્યા પછી કદરામામાં તળાટી થયા અહીં પણ ઘણા વર્ષસુધી નોકરી બજાવી. ત્યારપછી ટકારમા ગામમાં બદલી થઇ

અહીં, એમના પિતાએ, ચૌદ દિવસ સમાધિસ્થ રહી દેહ છોડયો. ત્યારપછી થોડોક કાળ ગયો એટલે માતુશ્રી દેવલોક થયાં એમનાં ભોજાઈ માત્ર સાથે રહ્યા માતા પિતાના ઋણુથી મુક્ત થયા સારા માઠા ખરચ આવે તે નડિયાદ જઈ કરતા હતા.

એ ગામે છ સાત વર્ષ નોકરી કર્યા પછી, વૃદ્ધાવસ્થાના કારણુથી બાતલ કરયા. ત્યારે સ્ટાંપના કાગળ વેચવાનુ રાખી નિર્વાહ ચલાવ્યો હતો. આ વખત એમણે એક ગામમાં નિવાસ ન રાખતાં, ઇચ્છામાં આવે ત્યાં રહેતા હતા. એમ થોડો કાળ ગયો અને શક્તિથી રહિત થવા લાગ્યા; એટલે સ્ટાંપનું કામ છોડી દઇ પરવારી બેઠા. જ્યારે ઘણા અશક્ત થયા અને જાણ્યું કે હવે ધોકડું પડવાનુ, એમ મનમાં આવવાથી એરથાણુ જઇ એક બ્રાહ્મણના ઘરમાં રહ્યા. અહીં દિવસે દિવસે ક્ષીણુતા થવા માંડી, અને અંતે, આશરે ૭૦ સિત્તેરેક વર્ષના વયે સંવત્ ૧૯૨૮ ના માઘ સુદ ૬ ને દિવસે દેહ છોડયો એ વખત એમના ભોજાઈ સેવામાં હતાં જ અને શિષ્ય વર્ગની પણ આવજા હતી; તેમજ ગામ લોકોનો પણ સારો પ્રેમ અને પાસે ને પાસે રહેતા હતા.

જે જે ગામે નભૂલાલજી રહ્યા ત્યાં કોઇને કનડ્યા નથી કે લાંચ નથી લીધી. તેમ ઉપરી પાસે કોઈ દિવસ ફરિયાદ નથી ગઇ કે નાલાસી નથી થઇ. સર્વ જ એમના ઉપર પ્રસન્ન રહેતું હતું. ગામમાં ટંટો ફિસાદ થતાં તો તે ગામમા ને ગામમા સમાધાન કરતા. કોઇનું બુરૂ ન કરતા, પણ ભલુ થાય તો કરવા ચૂકતા નહતા. એઓ પ્રમાણિક, નીતિમાન્, દયાવાન્, વિચક્ષણ, ચતુર, શૂરવીર, સ્પષ્ટ વક્તા, મધુરભાષી, રસજ્ઞ, વિવેકી, પરોપકારી, ઉદાર સ્વભાવના, ખાવે પીવે શોખીન અને લેહેરી-આનંદી હતા.

એમનુ શરીર હષ્ટપુષ્ટ પ્રચંડ મૂર્ત્તિ, રૂપવાન, ગૌરવર્ણ, શુકચંચુ નાસિકા, સુશોભિત તથા બળવાન્ હતુ. સાઠોદરિયા પાઘડી બાધતા હતા, ચોભીઆ રાખતા હતા. ગાય, ઘોડા પાળતા હતા. બ્હાર ગામ જતા

ત્યારે સુરવાલ પેહેરતા ને ઢાલ તરવાર બાંધતા હતા. તીર કામઠું અને બંદુક પણ પાસે રાખતા હતા.

કાવ્યકળા, ગાયનકળા, નૃત્યકળા એ જાણતા હતા. મૃદંગ, નરઘાં, ઢોલક, ઢક્, ખંજરી, મંજીરા, કાંસાં, કરતાળ, તંબુરો અને વાંસળી એ વગાડી જાણતા હતા. જ્યારે મંડળીમાં કીર્ત્તન કરવા બેસતા ત્યારે આખી રાત ઘૂમતા અને આનંદ આનંદ વરસી રહેતો હતો. જ્યારે સ્ત્રીનો શણગાર ધરી, દેવસ્થાનમાં, દેવ સન્મુખ, નૃત્ય કરતા ત્યારે ઘણા લોકો જોવા મળતા. કેટલાઓ તેમનાં દર્શનની ઇચ્છાથી દૂર ગ્રામાંતરથી પણ આવતા. એમનું ગાવું મરદાની હતું. ને કવિત્ત બોલવાની છટા, એક અજબ તરેહની હતી. ભાટ ચારણ લોકોના જેવી વાર્તા પણ એવી છટાથી કરતા કે કોઇને ત્યાંથી ઉઠવાનુ મન ન થતું. એમનું નૃત્ય મારા જોવામાં નહીં, કેમ કે એમની અધોડ અવસ્થામાં મને સમાગમ થયો હતો, પણ જેઓએ જોયું હતું તેઓ વખાણ કરતા હતા. એ ચાલતાં ચાલતાં, બજાવતાં બજાવતાં કવિતા બનાવતા હતા. ત્રણ ચાર જણ સાથે, ખડિયો, કલમ ને કાગળ લઈ લખવા બેસતા તો, જુદી જુદી ભાષા, જુદી જુદી ચાલ અને જુદા જુદા વિષયમાં કવિતા લખાવતા હતા; અને વળી લખનારને પૂછતા નહિ, કે ક્યાંથી રહ્યું છે? સમાપ્તિ સુધી લખાવતાજ ચાલ્યા જતા, એવી એમની ઉત્તમ પ્રતિની અવધારણ શક્તિ હતી એક વાર સાંભળ્યું કે કંઠાગ્રે કરી લેતા હતા, એવી ધારણાશક્તિ હતી. કંઠાગ્રે કરેલું કે સાંભળેલું વિસરતા ન હતા, એવી સ્મરણશક્તિ હતી. પોતે કેહેતા કે, એકવાર કંઠાગ્રે કરી હૃદયમાં લાખ્યું તે જાય કેમ? જો યાદ ન રહે તો સો વાર ગોખો, એટલે વિસરશો નહીં.

એમને કેટલાક મહારાજ ને કેટલાક લાલ પણ કહેતા હતા. કચેરીમાં જતા તો સૌ આવો લાલ કહી માન આપતું હતું. કચેરી પણ એમની વાણી સાંભળી પ્રસન્ન થતી હતી. મામલતદાર સાહેબ પણ પ્રસન્ન થતા અને કહેતા કે, કેમ લાલ, દફ્તર તૈયાર છે કે? પોતે પણ કહેતા કે, હા સાહેબ, આ લો, તૈયાર છે. પછી દફ્તર ખોલીને માંહે જુવે તો, લાલે એક ટાંચ પણ મારી ન હોય! પરન્તુ મામલતદાર જોઈ પ્રસન્ન થતા અને હસતા. પછી સર્વ તલાટીઓને કહેતા કે, આ લાલનું દફ્તર તૈયાર કરી લાખો. અને રાત્રે બધા એકઠા મળી તૈયાર કરી આપતા હતા. એમ એમનાથી સર્વ કોઇ પ્રસન્ન રહેતું હતું.

લાલ જ્યાં જ્યાં જતા ત્યાં ત્યાં, સર્વેને કહેતાં કે, મારા સગાઓ, સ્વધર્મ પાળો, પુણ્ય કરો, નીતિથી ચાલો, સંત, સાધુ, બ્રાહ્મણ, ગાયની અને વડીલની સેવા કરો. આ સંસાર ઝાંઝવાંનાં જળ જેવો જૂઠો છે: એથી મોહ ન પામો, કંઇ કરશો તો થશે: આ પ્રપંચ તો કેટલાક કાળ થયા કરતા આવ્યા છો, પણ હરિભજન નથી કર્યું, તે કરો: જુવો, ઇશ્વરની દૃઢ ભક્તિ કરશો તો પ્રત્યક્ષ છે. ભક્તને સારૂ સદા સર્વકાળ છે. અન્ય દેવી દેવતાનું આરાધન કરશો તો તે પણ છે. અધિકારી થઇ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરશો તો મુક્તિ મળશે: નીતિ અને સંતસમાગમથી સર્વ છે. સંત, મહાત્મા, અને સત્શાસ્ત્ર ઉપર દૃઢ શ્રદ્ધા વિશ્વાસ રાખો. સત્શાસ્ત્રની એક માત્રા પણ ખોટી નથી, વગેરે ઉપદેશ આપતા, અને પંડે સદાકાળ હરિકીર્ત્તન, હરિચર્ચા કરતા ને જ્યાં બેસતા ત્યાં એજ થયા કરતું હતું. એમનો એજ લક્ષ હતો. સ્વરૂપનું ભાન થયું તે સમયપર આ "હદની રાતમાં, હરિસંગે ખેલતાં, હરખ હૈડે ઘણો હોંસ પોતી; સ્વામીનું સુખ શું, સુખ વર્ણન કરૂં, સાસરે પિએર કીધી સમોતી." પ્રભાત કર્યું છે.

સુરતના પંચોળી લોકો એમના શિષ્ય હતા અને પરમેશ્વરની પેઠે માનતા ને પૂજતા હતા. પણ એમનો શિષ્ય કરવાનો કે પંથ કહાડવાનો ઉદ્દેશ ન હતો. એ સહજ સ્થિતિએ રહેતા હતા. કેટલાઓને પાસે રાખી કાવ્યકળા શીખવેલી અને તે કવિ કહેવાયા છે. ને કેટલાકને ગાયનકળા પણ શીખવી હતી. કંઇક એમના સમાગમથી સુધરી ગયા છે, ને ધર્મી, નીતિમાન, યોગાભ્યાસી, ભક્ત અને જ્ઞાની થયા છે.

હવે, હું અને કવિ શ્રીનર્મદાશંકરજી, આ પ્રસંગમાં આવ્યા છીએ, તે વિષે ટુંકામાં કહું છું.—

મારાં બે ગામ; એક દીહેણ એ મારા પિતાનું ગામ; અને બીજું ટકારમું, એ પિતાના મામાની વૃત્તિનું ગામ. રહેવાસ બંન્યો ગામમાં, પણ વિશેષ રેહેવું ટકારમે થાય.—વ્યવહાર વરા દીહેણમાં. હું રાંદેરમાં સરકારી ગુજરાતી નિશાળે અભ્યાસ કરતો હતો. પેહેલા વર્ગમાં હતો ને પછી ચોપાનિઆંઓમાં, કવિ દલપતરામની અને કવિરાજ શ્રીનર્મદાશંકરજીની કવિતા આવવા લાગી, એ જોઈ મને કવિતા કરવાનું મન થયું અને ઘણી આતુરતા થઇ. નિશાળનો અભ્યાસ છોડી મારે ગામ-ટકારમે ગયો. કવિતા કેમ કરવી? અને કોની પાસે એ શીખવું? એ વિષે મનમાં ઘડભાંજ થયા કરે અને એ વિષે જેને તેને પૂછ્યા કરૂં, પણ કંઈ પત્તો લાગે નહીં. એ વાત કંઇ મારાં માતુશ્રીએ જાણી; અને

મને કહ્યુ કે, ભાઇ, તુ કદરામે જા. ત્યાં નભૂલાલ મામા છે, તે પદ, કીર્તન કરે છે અને કવિ કહેવાય છે. (આ વચમાં લૌકિક મામાનો સંબંધ કહું છું. એ એરથાણુમાં તળાટી, અને એ ગામમાં, મારી માની માનું મોસાળ, એ કારણથી મારાં માતુશ્રી વિગેરે, હમે સર્વ ભાંડુ મામા કહિયે. ગામડામાં એવી રીત છે કે, ગામપાડે, કાકા, મામા, ભાઇ વિગેરે કહેવાય; તેમ હમે સર્વ કહેતાં હતાં. તેમ તે પણ મામાના જેવી માયા-કૃપા રાખતા હતા) મેં તો રોજ કદરામે જવા માંડયું, સવારે જાઉ, સાંજે પાછો આવું. ને કોઈ દિવસ રાત પણ રહી પડુ-કદરામું હમારે ત્યાંથી સવા કોશ થાય. તળાટાનું કામ શીખતો જાઉં અને દફતર લખવા લાગુ પોતે બહાર ગામ અથવા થાણે જાય ત્યાં પણ સાથે તેડી જાય. ઘરમાં માતા, પિતા ને પોતે, બીજું છોકરૂં કંઇ મળે નહીં, તેથી મારાપર સર્વ કરતાં પ્રેમ વિશેષ રાખતા હતા. મારૂં પણ મન ઠર્યું અને પિંગળ, રસ, અલંકાર વિગેરે કાવ્ય સંબંધી ગ્રથનો અભ્યાસ કરવા માંડયો. એમ આઠ દશ મહિના રહ્યો. એટલામાં મારે મુંબઈ જવાનો પ્રસગ આવ્યો. સુરતના નાગર બ્રાહ્મણ રા. કેશવરામજી ડુગરપરા હતા, તેમની સાથે મુંબઇ આવ્યો. એ કવિરાજશ્રી નર્મદાશકરજીના મિત્ર હતા, માટે આવીને એમને ત્યાંજ મુકામ કર્યો. એ વખત પોતે પણ નવા કવિ અને મને પણ કવિતાનો છદ લાગેલો હતો, એથી મને પાસે રાખ્યો. તેમ હું પણ સવત્ ૧૯૧૨ થી ૪૨ સૂધી રહ્યો. એ કંઇ ઋણાનુબંધ હશે.

કવિરાજશ્રી મુંબાઇમાં જ રહેતા હતા. એક વખત વિચાર થયો કે સુરત જઈ રહેવું, અને પછી મુબઇમાંથી મુકામ ઉપાડી સુરત જઈ રહ્યા. કેટલોક વખત ગયા પછી હું રજા લઈ મારે ગામ-ટકારમે ગયો. કવિશ્રીને પણ સુચના કરેલી કે, ગાડી મોકલીશ, પધારજો ત્યાં જઇ મેં ગાડી મોકલી. એઓ સહકુટુંબ મારે ત્યાં પધાર્યા. એ વખત અહીં નભૂલાલજીનું તળાટું હતું. કવિશ્રી પધાર્યાથી એ પણ ઘણુ પ્રસન્ન થયા. બન્ને કવિનો સમાગમ થયો. સર્વને દીવાળી થઈ. અનેક પ્રકારની વાત ચરચા થયા કરતી હતી, અને આનંદની હેલી થઈ રહી હતી. એમ કવિશ્રી પાંચ છ દિવસ રહ્યા હતા. પછી નભૂલાલજી પણ સુરત જતા ત્યારે કવિરાજને ત્યાં પાંચ દશ દિવસ મુકામ કરતા હતા. વળી મારે ત્યાં કંઇ વ્હેવાવાજનના પ્રસંગપર બન્ને કવિ કૃપા કરી પધારતા હતા. એમ મેળાપ થયા કરતો હતો. નભૂલાલજીએ શ્રીકવિરાજ વિષે કવિતા પણ કરેલી છે તે આ પુસ્તકના ૨૫૭ મા પૃષ્ઠે છે.

કોઇ કોઇ વખત લેહેરમાં આવી પ્રસગોપાત્ત નભૂલાલજી કંઈ કઇ વાતો કરતા હતા, તે સાંભળેલું, કંઇ લોકોથી સાંભળવામાં આવેલું, અને મારા અનુભવનું, એ સર્વ મારી મતિ પ્રમાણે આ ચરિત્રમાં લખ્યું છે. અતિશયોક્તિ કરી નથી. મારા સ્વપ્નામાં પણ હતું નહિં કે આ જન્મ-ચરિત્ર લખીશ. જો જાણતો હત તો સર્વ વૃત્તાંત પુછી લેત. પણ થવા કાળ કોઇ જાણતું નથી. વળી બીજું એકે, જ્યારે એમનો સમાગમ થયો ત્યારે મારૂ અલ્હેતાપણું હતું. ઘણું ઘણું પુછવાનું રહી ગયું, એનો હવે મને પસ્તાવો થાય છે.

ભટ્ટ નરભેરામ પ્રાણશંકર ગોગા.

અનુક્રમણિકા.

શ્રી

નભૂવાણી.

(નભૂલાલ કૃત).

શ્રી

નભૂવાણી.

વિભાગ ૧ લો–ગુજરાતી.

ખંડ ૧ લો.

ઇશ્વરજ્ઞાન વિષે.

अनुभव गीता.

(રાગ–સામેરીની ચાલ.)

શ્રીગુરુ ચરણે કરૂં પ્રણામજી, કરુણાસિંધુ સુખના ધામજી;
સેવાકારણ સાલિંગરામજી, ભવસાગરમાં ઠરવા ઠામજી. ૧.

દોડ.

ઠામ ઠરવા ભવનિધિમાં, નાવ ગુરુપદ ધ્યાન છે;
ગુરુમહિમા જાણે નહી, જેને અંતરમાં અભિમાન છે. ૧
અભિમાનનુ બળ અતિઘણું, મેં દીઠુ દીનદયાળ;
સદગુરુ સ્વામી વના એ, કોણ છેદે જાળ. ૨
જાતિ કુળ ને ભણ્યાનુ, અભિમાન અતિસેં આવે;
આચાર ઇષ્ટ ઉપાસના, અભિમાનને ઉપજાવે. ૩
તિરથ વ્રત જપ દાન નીમ, અષ્ટાંગ જોગને સાધે;
સાધન કરીને સિદ્ધ થાએ, અભિમાન અદકો વાધે. ૪
ચાર દેહના માન માટે, અભિમાની સહુકો કહે;
પ્રાજ્ઞ તૈજસ વિશ્વ માની, બિજા તો બાહેર રહે. ૫
એ માન મટવું કઠિણ પ્રભુજી, ગુરુકૃપા વણુ નવ ટળે;
અધિકારી વના અંતર ન ભીંજે, સત વિધિ સાથે મળે. ૬

એ મોહમદિરા ઉગ્ર છે, તેણું આવરચો કૈં કાળથી;
તે સદગુરુ કરુણા વિના, એ ન છુટે જંજાળથી, ૭
બહુ જન્મનો અથડાયલો, દાધો ત્રિવિધિના તાપનો;
ચૌદ ભોવનમાં ભમે, નહિ પાર પુન્ય ને પાપનો. ૮
ઘટચક્રમાં જેમ કૂપજળ તે, ભરી ભરી ઠલવાય છે;
ચાર ખાણુ ને લખ ચોરચાસી, ફરી ફરી અથડાય છે. ૯
એ ફેરો ટળવા કારણે, સેવિએ સદગુરુચર્ણ;
દીનબંધુ દયાનિધિ પ્રભુ, તમે અશરણાશર્ણ. ૧૦
અભિમાન છુટ્યાતણો પ્રભુજી, કહો મુને ઉપાએ;
ગુરુ કહે સુણુ શિષ્ય એ, અનુભવ વિના નવ જાએ. ૧૧
સ્થુળ દેહને સોધિએ, માહે નિત્યાનિત્ય વિચારિએ;
અનિત્ય લહિ અભિમાન તજિએ,સુક્ષ્મમાહે સધારિએ. ૧૨
એ અનુક્રમે મુકિએ, એક નિત્ય આત્મા જાણિએ;
ચોથું ઘર જો અનુભવે તો, મહાકારણમાં માણિએ. ૧૩
સવિકલ્પ એજ સમાધી વિશ, ત્રિપુટી આત્મા એક છે;
ત્યાંસુધી જ્ઞે જ્ઞાન જ્ઞાતા, ત્રણનો વિવેક છે. ૧૪
નિર્વિકલ્પ એક ચૈતન, ત્રિપુટી તાંહાં નવ ઠરે;
કેહે નભુ એ થાય અનુભવ, સદગુરુ કરુણા કરે. ૧૫

ઈતિશ્રી અનુભવ ગીતાયાં અભિમાન નિરૂપણો
નામ પ્રથમ પર્વઃ-૧

ચાલ.

કરજોડીને પાયે લાગુંજી, વિનતિ કરવા આજ્ઞા માગુંજી;
નિસદિન ચરણાંબુજ અનુરાગુંજી, એ ઉપાયે અભિમાન ત્યાગુંજી. ૧

દોહ.

ત્યાગું અભિમાન એ ઉપાયે, પ્રભુ એક સંશય ઉપન્યો;
નિરણે કરી કોહો નિરુપણ જે, ગુરુ શિષ્ય સ્વરૂપનો. ૨
ગુરુ કહે શિષ્ય સાંભળ વાણી, પ્રાણી સરવે એક છે;
જેમ હંસ બગ સહુ ઉજળા, તેહેના ચારા માંહે વિવેક છે. ૩
ભાઇ ગુરુ પાંચ પ્રકારના, તેનો ભેદ કહું તે ચિત ધરો;
શ્રવણ મનન નિદધ્યાસથી, તમે અંતરમા અનુભવ કરો. ૪

પ્રથમ ગુરુ તે માતપિતા, જેણે જન્મ્યા આ સંસારમાં;
નામ રૂપે સમજાવ્યા, આ લોકના વેહેવારમાં. ૫
બિજો ગુરુ જેણે વિદ્યા આપી, ઉદ્યમ કુળ આચારની;
તેથકી ચિંતા મટી, મનતણી વસ્ત્ર અહારની. ૬
ત્રિજો ગુરુ કુળગોર કહિયે, શ્રાદ્ધાદિક કર્મ આચરે;
યજ્ઞ યાગ અનેક ધા, કુળગુરુ વિના કોઇ ના કરે. ૭
ચોથો તે દિક્ષા ગુરુ, જે આપે ઇષ્ટ ઉપાસના;
અંત કરણની સુદ્ધતા પણ, તાહા લગી ન મરે વાસના. ૮
પાચમો તે સદગુરુ, સદ નિત્ય વસ્તુ દાખવે,
ચિદ જાણ્યુ આનદ થયુ, તે સચ્ચિદાનદ અનુભવે. ૯
આધિદૈવક ત્રણ ગુરુ, અધિભૂત કહિયે ચારમો;
સદગુરુ અધ્યાત્મ કહિયે, એ નિસાન ત્રિપુટી પારનો. ૧૦
ગુરુ શિષ્ય કારણ તહાં લગી, જહા લગી વસ્તુ નવ લહે;
જાણ્યું ત્યારે બેહુ સરખા, ઉપકારમાટે ગુરુ કહે. ૧૧
જેમ ધનુષમાથી તીર છુટે, વાગે શબ્દ નિસાનમા,
તેમ શબ્દ સાથે જાય સુરતા, લય પામે નિજ જ્ઞાનમા. ૧૨
શબ્દ ગુરુ ને શિષ્ય સુરતા, સ્મરણ અનુભવ બ્રહ્મનુ,
વાણીજાળથી નિસરે, કાઇ જોર ન ચાલે કર્મનુ ૧૩
શિષ્ય હોય સુજાણ સુધો, પાત્ર પૂરવનો બણ્યો;
તેને બોધ લાગે બોલતા, જાણે આગળનો દિસે ભણ્યો. ૧૪
તે શબ્દ થાતા અનુભવે, પછે ખરૂ ખોટુ ઓળખે;
જેમ હસ જળને દૂર કાઢે, દુધને પ્રીતે ભખે. ૧૫
તે શિષ્યને સદ્ગુરુ મળે તો, હેલામાં ભવસિંધુ તરે,
કહે નભુ થાય આત્મ અનુભવ, જેને સદ્ગુરુ કરુણા કરે. ૧૬

ઇતિ શ્રી અ૦ ગુરૂ શિષ્ય ભેદ નિરૂપણો નામ દ્વિતિયપર્વઃ ૨

ચાલ.

તમે છો વ્યાપક વિશ્વાધારજી, તમારો મહિમા અપરમપારજી,
અનુભવ વસ્તુ શું કેહેવાયજી, સશય છેદો ત્રિભુવનરાયજી. ૧.

દોહ.

ત્રિભોવનપતિ કહુ વિનતી, એ સંશય મહારો ટાળિયે,
પ્રગટ કરી કહો પ્રભુજી, જેમ હસ્તામળવત નહાળિયે. ૨

ગુરૂ કહે ધન શુદ્ધ તહારી, એ પ્રશ્ન ઉત્તમ ઉચરયું;
સાંભળજે શ્રવણે ધરી, એનો ઉત્તર જે પ્રગટ કરૂ. ૩
ભાઇ અનુ કેહેતાં અનુદિન, તે સજ્ઞા દિનરાતની;
ભવ કહેતાં હોય છે, એ પરિક્ષા કર વાતની. ૪
કોઇ કહે બે નેત્ર છે, કોઈ એક નેણા ઓચરે;
અનુભવિ એ વાતનુ, ભાઇ નિરૂપણ નિશ્ચે કરે. ૫
નાકના બે અગ્રને, બે સાથે નવ જોવાય;
નિજ નેત્ર નાકે અનુભવે, એકનો નિશ્ચે થાય. ૬
એમ શબ્દ ગુરૂ વેદાંતનો, તેને અનુભવિ અનુભવ કરે;
એ આત્મદર્શી અનુભવે, તાહાં દેહ દરશી નવ ઠરે. ૭
અનુભવ વિજ્ઞાન કહિયે, સાક્ષી તેનો કો નથી;
તે કેહેવું છે કેહેવાય નહિં, તો વાણી કેમ શકે કથી. ૮
અનુભવ સમરણ લક્ષનુ, સમ વિશ્વ વ્યાપક થૈ રહે;
સકળ પંચક પાર અનુભવ, કોઇ કોહોને શુ કહે. ૯
શ્રુતિ સ્મૃતિ ને જુક્તિ અનુભવ, એ ચારનો વિચાર છે;
સાંભળ વિરા ચિત્ત ધરીને, એનો કહું જે પ્રકાર છે. ૧૦
શ્રુતિ ગુરૂ વેદાંત વાણી, સ્મૃતિ સાખ પૂરાણની;
દ્દષ્ટાંત જુક્તિ જોગવે, સિદ્ધાંત વસ્તુ જાણની. ૧૧
સિદ્ધાંત વસ્તુ પ્રાપ્ત થૈ તે, અનુભવ કેહેવાય;
દ્દષ્ટાંત કહુ છુ પોંચતું, ઉતારજે ઉરમાંય. ૧૨
એક વિપ્ર કેહે ગોકુળમા, પેંડો અપૂરવ થાય;
બિજો કહે એ વાત સાચી, સ્મૃતિ સાખ પૂરાય. ૧૩
જુક્તિ તે જે ગયો ગોકુળ, અનુભવ જે ભક્ષણ કરે;
એ ત્રણથી તો ઓળખ્યો, પણ કાજ તો ખાધે સરે. ૧૪
એ ચાર પ્રકારે ચતુરને, આલોચિ અતર ધારવું;
સાંખ્ય શાસ્ત્રે વિભાગ કરિને, નિત્યાનિત્ય વિચારવું. ૧૫
કામ થાએ જેતનું, જેના અતરમાં અનુભવ ઠરે;
કહે નભુ નિજરૂપ થાયે, જો સદ્દગુરૂ કરુણા કરે. ૧૬

ઇતિ શ્રી અ૦ ગુરૂશિષ્ય સંવાદે અનુભવ શબ્દ નિરૂપણો
નામ તૃતિય પર્વ ૩

ચાલ.

શ્રી ગુરુ સ્વામી કરુણાં કિજેજી, ભવસિંધુથી અભેવર દિજેજી;
શરણાંગતને શરણે લિજેજી, તમ કરુણાથી કારજ સીજેજી. ૧

દોહ.

સીઝે કારજ સ્વામી મહાંશ, સાંખ્ય મુને સમજાવિયે;
તત્વજ્ઞાન પ્રકાશ કરી, પ્રભુ સંશય સર્વ સમાવિયે.
સદ્ગુરુ કહે સાંભળ સુત, કહું પંચીકરણનો ભેદ;
એક આત્મા નિત્ય છે તે, અજર અમર અછેદ.
પૃથ્વિ જળ ને તેજ વાયુ, પાંચમું આકાશ;
તમોગુણથી ઉપન્યા, તે તમવડે પ્રકાશ.
ગંધ રસ વળી સ્પર્શતા ને, રૂપ શબ્દ કેહેવાય;
એ પંચ વિષય છે તત્વના, તહારી સત્તા તે માંય.
દશે ઈંદ્રિ દેવ દશ, એ રાજસથી ઉત્પન્ન;
અંતઃકરણ છે સત્વથી, અહંકાર ચિત બુદ્ધિ મન.
હવે ચાર દેહના અભિમાની, કહું તે ચિત ધારજે;
અનુભવ અંતરમાં ધરી ભાઈ, તિવ્ર બુદ્ધે વિચારજે.
વિશ્વમાની સ્થૂળનો, તૈજસ સુક્ષમ જાણ;
કારણ માની પ્રાજ્ઞ ને, મહાકારણનો નિરવાણ.
આવર્ણ શક્તિ જીવને, વિક્ષેપ ઇશ પ્રમાણ;
આવર્ણ ને વિક્ષેપ બંને, માયાનું મંડાણ.
હવે કોશ પાંચ ને પાંચ વાયુ, તેનો કહું વિસ્તાર;
અન્નમય ને પ્રાણમય, વળી મનોમય અવિધાર.
વિજ્ઞાનમય આનંદમયનો, ક્રિયાથી વિચાર;
કુર્મ કુકલ નાગ દત્ત ધનંજય, વાયુ પાંચ પ્રકાર.
હર્ખ શોક ક્ષુધા તૃશા, જરા મૃત્યુ ઉર્મી મર્મ;
મન પ્રાણ ને દેહના, અનુક્રમે બબ્બે ધર્મ.
એ પંચીકરણ સંક્ષેપમાં, મેં સમજાવ્યું તુજને સહી;
એ સર્વ ચૈતન તુંજવડે, પણ તૂં જેહેવું એકે નહીં.
પરા પશ્યંતી મધ્યમા, વૈખરી તાહારી વાણ;
નાભી હદે ને કંઠ મુખ એ, સ્થાનક તેનાં જાણ.

જાગૃત સ્વપ્ન સુષુપ્તિ તુર્યા, ચાર અવસ્થા પાર;
તું અખંડિત આતમા, એ વાણિ રહિત વિચાર. ૧૫
એ પંચિકરણને પાર જૈને, અનુદિન અનુભવ ધરે;
કેહે નભૂ તે સ્વે હરિ, જેને સદ્ગુરૂ કરુણા કરે. ૧૬

ઇ૦ શ્રી અ૦ ગુ૦ સવાર્ં સાંખ્ય શાસ્ત્ર નિરૂપણો
નામ ચતુર્થ પર્વઃ-૪.

પદ-રાગ-કલ્યાણ.

ભવ તરવા પ્રાણી ગુરૂપદ સેવો. ટેક.
ફરિ ફરિ નાવે દુર્લભ આ અવસર, માનુષ દેહે એવો. ભવ૦ ૧
ચાર ગુરૂ તે પાત્ર થવાને, આચરણે રેહેવો;
સદ્ગુરૂ શબ્દ હૃદેમાં ગૃહીને, તે અનુભવ લેવો. ભવ૦ ૨
ચાર દેહનુ માન મટાવા, ગુરૂ મહિમા ગ્રેહેવો;
પાંચ તત્વનો તું પ્રકાશિક, તેમાં તે જેહેવો. ભવ૦ ૩
કામ મદાદિ તસ્કર સહુને, જ્ઞાન દંડ દેવો;
નભુ અનુભવગીતાનો અનુભવ, તું જાણી લે એવો. ભવ૦ ૪

ઇતિ પદ ૧ લું.

ચાલ.

કરજોડીને લાગું પાયેજી, ગુરૂમહિમા મેં ગણ્યો નવ જાયેજી;
નાનામતમાંધણા જન ગાયેજી, સાંભળતાંમા સશે થાયજી. ૧

દોઢ.

સાંભળતાંમાં સંશે થાયે, પ્રભુ આચારજ આગે થયા;
વ્રત નિયમ ઉપાસના, તે કવણ કારણ પરઠિયાં. ૨
તારે ગુરૂ કહે સુણ શિષ્ય મહારા, એ પ્રશ્નનો પરિહાર;
આચારજ આગે થયા તે, જાણે તત્વવિચાર. ૩
તે મોહોટા પાસે સેવાને, આવે તે પ્રાણી માત્ર;
પણ હજારોમાં એક હોય, ભાઇ જ્ઞાન કેરૂ પાત્ર. ૪
પછે પાત્ર જોઇને મહાપુરૂષ, તેને આપે આતમજ્ઞાન;
અન્યને કર્મ ઉપાસના, જપ તપ તીરથ ને દાન. ૫
ભાઇ જંતુ ચાર પ્રકારના, તેનો ભેદ કહું નિરધાર;
મુક્ત મુમુક્ષુ વિષઇ પામર, સાંભળ તે વિસ્તાર. ૬

મુક્ત પુરૂષ તો બ્રહ્મ રવે, મુમુક્ષુ મોક્ષ ઈચ્છા કરે;
વિષઈ વિષયાશક્ત રેહે, પામર પશુ જેહેવા ફરે. ૭
તે મુમુક્ષુ ત્રણ જાતના, ઉત્યમ મધ્યમ મંદ;
ઉત્તમ નિવારે કર્મને, ચાહે અખંડાનંદ. ૮
મધ્યમને ઉપાસના, દ્દઢ નિયમ વ્રત વિશ્વાસ;
સાધુની સેવા કરે, સંસારથી ઉદાસ. ૯
મંદ કર્મ કરે સહુ, અર્પે હરીને તેહ;
જેમ ઘટે તેમ આચાર્ય આપે, એમાં નહિ સંદેહ. ૧૦
તે ઘણે કાળે પાત્ર થાયે, અંતઃકરણ મેલું મટે;
મહા પુરૂપ એમ જાણિને, કેહે જેહને જે કેહવું ઘટે. ૧૧
પછે મર્કટ મુઠી ગ્રહે મુરખ, આઘો ઉધમ નવ કરે;
કોટી ઉપાય કરે સહુ પણ, કાગદ પારો નવ ઠરે. ૧૨
એમ કર્મ ઉપાસના જ્ઞાન તે, સહુ મુમુક્ષુને સંભવે;
મુક્તને એકે નહિ, જે આત્મવિદ્યા અનુભવે. ૧૩
તે માટે આચારજે, પંડનાલિકા એવી કરી;
પાત્ર પકવ થયા વિના ભાઇ, વસ્તુ કેમ સકે ઠરી. ૧૪
પછે મોટાનો લઈ આસરો, પાખંડ કરે બહુ પેરનાં;
વાદ કરી વહતા ફરે, જેમ કુંજડા હોય શેહેરના. ૧૫
વાદે વળગ્યા નવ રહે, કોઈ વીરલા અનુભવ ધરે;
કેહે નભુ તે ભવ તરે, જેને સદ્દગુરૂ કરુણા કરે, ૧૬

ઈ૦ શ્રી અ૦ ગુ૦ કર્મ ઉપાસના નિરૂપણો
નામ પથમ પર્વ–પ

ચાલ.

સદ્દગુરુ સ્વામી શરણે રાખોજી, ભવના બંધન કાપી નાંખોજી;
કરુણાદષ્ટે હુંપર ઝાંખોજી, છાના ભેદ તે પ્રગટ ભાંખોજી ૧

દોહ.

પ્રગટ ભાંખો પ્રભુ મહારા, એક સંશે ઉરનો ટાળિયે;
અધમઉધારણ દિનબંધુ, એ બર્દ પ્રેમે પાળિયે. ૨
પ્રભુ આગે ભક્ત અનેકધા, તેને પ્રગટ દર્શન આપિઆ;
નાના વિધનાં રૂપ લઈને, કષ્ટ તેનુ કાપિઆ. ૩

પ્રભુ બ્રહ્મ તો અવિનાસ છે, ખંડિતા કેમ થાયે;
નામ રૂપ તો નાશ પામે, એ ચંદ્રે ઉર માંયે. ૪
તારે ગુરૂ કહે સુણુ શિષ્ય મહારા, આ વિશ્વ માયાથી થયું;
જેને જ્ઞાન નિજ સ્વરૂપનું, તેને દ્વૈત ભાન મટી ગયું. ૫
એ જંતુ રૂપે માયા થઇ ને, માયા કર્મ ઉપાસના;
વળી તૃષ્ણા રૂપે માયા થઇ, થઇ માયા રૂપે વાસના. ૬
આકાર માયા ઈશ પરઠ્યો, અભ્યાસ એવો આદરયો;
ભક્તિનું બ્રદ પાળવા, પછે વેસ માયાયે ધરયો. ૭
એમ પ્રત્યક્ષ પરચો માયાનો, તે માયાયે વખાણિયો;
એ દેવ સાધન જંતુ જૂઠો, જારે આત્મા જાણિયો. ૮
જેમ ખાંડનાં ખીળાં ભરચાં, થયા સ્વાન સિંહ શિયાળ;
મૂળ વસ્તુ જ્ઞાનથી, તેને ભક્ષ કરે તત્કાળ. ૯
તેમ અનિરવચની આદ્ય માયા, પ્રકૃતિ એ બ્રહ્મની;
જુક્તિ જાણે વિરલા એ, માયા કેરા મર્મની. ૧૦
પાતાળથી વૈકુંઠ સુધી, જાણ માયા વૈષ્નવી;
એ માયાના પ્રપંચને, જાણશે કોઇ અનુભવી. ૧૧
તે માટે એ સર્વ સાચું, વિશ્વ સાચું જહાં લગી;
આ જક્ત છે તે આત્મા એવું, ભાસ થયુ ના ત્યાંલગી. ૧૨
વિશ્વ તે જે ભેદ બુદ્ધિ, બ્રહ્મ તે જે અભેદ;
જક્ત તે જે નાસ પામે, આતમા અછેદ. ૧૩
ચૈતનની સત્તા વડે, એ માયા નાટક થાય;
આત્મજ્ઞાની પુરૂષને, એ મિથ્યા ઘેન પળાય. ૧૫
સતસંગત કિધા વિના, સદ્ગુરૂ નવ ઓળખાય;
સદ્ગુરૂ પ્રિછયા વના, પોતાપણુ નવ જાય. ૧૫
પોતાને જાણ્યાથકી, એ મેહેજે ભવસિંધુ તરે,
કહે નભૂ અનુભવ ઉપજે, જો સદ્ગુરૂ કરુણા કરે. ૧૬

ઈ૦ શ્રી અ૦ ગ્ર૦ સાકાર નિરૂપણો નામ સપ્તમ પર્વઃ ૭.

દોહ.

સિદ્ધાંત શું ને લક્ષણ કેહેવાં, તે ઠરે શુ ના કરે;
સો જાપ તપ ને ધ્યાન કેહેવું, સેં સ્વરૂપે તે પૂરે. ૨
પ્રગટ ભેદ પ્રકાશ કરીને, કહો મારા નાથ,
આનંદસાગર પ્રસનતાથી, બોલ્યા શિષ્યની સાથ. ૩
જીવતા પેહેલો મરીજાએ, તેજ જીવનમુક્ત;
ભાઇ સાંભળજે શ્રવણે ધરી, તેને ચાલવાની જુક્ત. ૪
સુખ દુઃખ રાગ દ્વેશ વૃદ્ધિ, હાણુ ને નિંદા સ્તુતી,
માન બડાઇ ઇર્ષા જાણે, પ્રથમ સરજી ના હતી. ૫
નહિ પક્ષપાત ને ઘાત આટી, અમળ અંતકર્ણ,
સંકલ્પ સર્વ સમીગયા, જે જીવતા પામ્યો મર્ણ. ૬
કર્મ ધર્મ ને પુણ્ય પાતિક, વર્ણ આશ્રમ ભેદ;
સ્વપચ ઘર કે તીરથ ભોમી, મટ્યો સઘળો ખેદ. ૭
ત્રી સુન્ય પાર સદા રમે, કરી ઉનમુનીમાં વાસ,
તાહા ધ્યાન ધાતા ધ્યે નહિ, ઉપાસના ઉપાસ્ય. ૮
તે સદા નિરતર વ્યોમ વત, અખડ અજપ્પા અર્થ;
દ્રષ્ટાંત ત્યા પોચે નહીં, સિદ્ધાત છે સમર્થ. ૯
સ્વે સ્વરૂપાકાર વૃત્તિ, સાક્ષીવત્ વિચરે સદા,
તે પૂરે સુકાં પર્ણવત્, સુખ દુખ વિના સેહેજે મુદા. ૧૦
જેમ જળકુકડી જળ વિષે, બુડે ઉડે ચાલે તરે;
એવી જુક્તિ જિવનમુક્તની, તે સ્હેજના ઘરમાં ફરે. ૧૧
નીલ પિત ને રક્તાદિમા, બીંબ ભાનુનું ભળે,
તાતો સિતળ થાય નહિ, તે હુનુ થાતે નવ બળે. ૧૨
તેમ રહે અસગી અગથી, એને સગ નહિ રે શરીરનો;
પકજ જળ ભેદે નહિ, ઉપાય ન ચાલે નીરનો. ૧૩
એમ મુક્ત પુરૂષની મહાદશા, તે મિછચામા આવે નહીં,
તે સઘળે દેખે બ્રહ્મમય, જેની સુરતા સુલટી થઈ. ૧૪
મુઆ પછી જે મોક્ષ કેહે તે, મિથ્યા કલ્પ્યુ મનવડે,
જે મોક્ષ પામ્યો જીવતા, તે ભાતે ભુલો નવ પડે. ૧૫
ધન ધન એવા પુરૂષને, જે જીવતા પેહેલો મરે,
કહે નભૂ અનુભવ ઉપજે, જેને સંદ્ગુરુ કરુણા કરે. ૧૬

ઈ૦ શ્રી અ૦ ગુ૦ જીવનમુકત નિરૂપણો નામ મસમ પર્વ -૭

ચાલ.

સદ્‌ગુરુ સ્વામી કરુણા આણીજી, શરણે લીજે નિજ તન જાણીજી;
અબાધ બોધ અવિચળ વાણીજી, જેથી ઉધરે પામર પ્રાણીજી. ૧

દોહ.

પ્રાણી ઉધરે ભવનિધિથી, એ વચનને જાઉં વારણે;
એક પ્રશ્ન ઉપન્યું પ્રભુજી, નિજ મોક્ષ ઇચ્છા કારણે. ૨
પ્રભુ જોગની જુક્તિ કહો, તે કોણુ કોણુ પ્રકાર છે;
જોગ અક્ષર અર્થ શું, તેનો કહો જે પ્રકાર છે. ૩.
તારે ગુરૂ કહે સુણુ વત્સ મહારા, નિગમ કેરી વાણુ;
એક અર્ચી ને એક ધૂમ મારગ, રાજ ને હઠ જાણુ. ૪
પ્રથમ હઠનુ નિરૂપણુ તું, સાંભળજે શ્રવણે ધરી;
જોગની ખટ ક્રિયા કરવા, એક સ્થળ બેસે ઠરી. ૬
એક ગણુપતિ ગજ ક્રિયા દૂજી, ત્રિજી તે ધોતી કહી;
ચોથી નોળી પાંચ નેતિ, ખેચરી છઠ્ઠી લહી. ૬
એમ શરીરની થઈ સુદ્ધતા ને, શીલ આચરણુ પાળવું.
રસ નિરસ થઇ ધૃડતા ગૃહિને, સિદ્ધ આંસન વાળવુ. ૭
મૂળ જાળંધર વળી, ઉડ્યા ન ત્રણે બધ;
પછે પ્રાણુ ને અપાનનો, સુલટો કરે સમંધ ૮
પછે પ્રાણુનો દેહે પિંડ માંહે, ભેદન કરે ખટ ચક્ર;
એ ગુરુ વિના ઘર નવં જડે, મારગ છે અતિ વક્ર. ૯
ગણુપતિ બ્રહ્મા હરિ, શિવ ઇંદ્ર અગ્નિ સ્થાન;
જે જે કમળના ઇશ તહાં, જૈ ધરે તેનુ ધ્યાન. ૧૦
જે જે સ્થળમાં જઇશકે, તેટલી સિદ્ધિ થાય;
સિદ્ધિને ગ્રંહે નહિ, તો રવિ સમ મહિમાય. ૧૧
પછે જ્ઞાન આત્માનુ લહે, તો જોતે જોત સમાય;
ભંગ થાયે લિંગનો, ને એક ચૈતન થાય. ૧૨
અગ્નિ આવ્યો જળ વિષે, તે માટે કહિયે જોગ;
દેખાદેખી આચરે તો, અગ આવે રોગ. ૧૩
યોગાગ્નિએ દેહે પકવ થાયે, પછે જ્ઞાનથી કારજ સરે;
કહે નભુ થાય આત્મ અનુભવ, જેને સદ્‌ગુરુ કરુણા કરે ૧૪

ઇ૦ શ્રી અ૦ ગુ૦ હઠયોગ નિરૂપણો નામ અષ્ટમ પર્વ ૮

પદ-રાગ-પૂરવી.

સમર મન સદ્દગુરુચરન સરોજ; સમર૦; ટેક.
પામર વિષઈ કે તીરથ રત, પાત્ર હોવેકી ચોજ; સમ૦. ૧
કર્મ કરી નિસ્કર્મ સત્વગુની, ભાગી અવિદ્યા ફોજ, હું વારી;
કરી ઉપાસના અગુન યોગ લગ, કીની આત્મા ખોજ; સમ૦. ૨
જીવનમુક્ત ભયો વૈદેહિ, મિટગયો મિથ્યા બોજ, હું વારી;
નભુ અનુભવગિતાકો હારદ, એ મુનસાકી મોજ; સમ૦. ૩

પદ-૨. પુરણ.

ચાલ.

સાંભળ શિષ્ય કહુ એક વાતજી, રાજયોગ કેરી ખ્યાતજી;
સમજણકેરૂ અહિં છે કામજી, અંતર જોવું છે નિજ ધામજી. ૧

દોહ.

નિજ ધામ જોવા કારણે, ભાઇ કીજિયે સતસગ,
વિન પ્રયાસે વસ્તુ લાધે, ઘાટ પામે ભગ. ૨
ચાર સાધન સમ દમાદિ, મુક્તને અધિકાર;
કે કાળ કરતો આવિયો, તે પાત્ર છે નિરધાર. ૩
તેને પ્રથમ તત્વ તપાસવાં, ભાઇ સાંખ્ય શાસ્ત્ર પ્રમાણ;
પછે નિત્યાનિત્ય ને કાય કારણ, સૈં સ્વરૂપે જાણ. ૪
પછે અભિમાનીનાં સ્થળ કિયા, તે ધારવું મનમાંયે;
પછે પ્રણવસાથે લક્ષ રાખી, જાવું તે સ્થળ ત્રાંયે. ૫
જે પ્રણવ તે મહાવાકય છે, એ મંત્ર ત્રિપુટી મધ્ય;
તે પાર નાદની પાર લય, સિદ્ધાંત થાયે સિદ્ધ. ૬
હવે ચિત્ત ધૃડ એ સ્થિરાસન, ક્રિયા તે દશ લક્ષણ;
અર્ધ માત્રા મત્ર તત, એ સાક્ષી નિરક્ષણ. ૭
ખંબ્રહ્મેતિ વેદવાણી, તદાકાર પ્રકાશ,
હદ અનહદ પાર અનુભવ, ચોજવત આકાશ. ૮
તાંહાં નહિં અત કરણ ચારે, જિવેશ માયા સુદ્ધ;
દષ્ટાંત પોંચી નવ શકે, પણ જેમ જળ ને દુધ. ૯
અખંડ એહ સ્વરૂપમાં, દેહે ચાર છાયાં માત્ર;
એ સ્વરૂપે મહાન પુરૂષો, વસ્તુકેરાં પાત્ર. ૧૦
ઘાટ ભંગ થઇગયો, ભાસ્યો નિરાબોદ નાટ;
ચૈતન વિના ન કિંચિદસ્તી, કનક કુંડળ ઘાટ. ૧૧

દૃષ્ટાંત આવે દૃષ્ટિમાં, સિદ્ધાંત તે સરખું નહીં;
ગુરૂ કરાંગુલિકરિ કહિ, જો ચંદ્રશાખાવત્ કહી. ૧૨
સિદ્ધાંત જાણી સ્વે થયો, એ પરમારથ પામ્યો સરે;
કહે નભૂ થાય આત્મવિત્, જો સદગુરુ કરુણા કરે. ૧૩

ઇ. શ્રી અ૦ ગુ૦ રાજયોગ નિરૂપણો નામ નવમ પર્વ; ૯.

ચાલ.

સદગુરુ સ્વામી પરમારથજી, એથી અન્ય નથી સમર્થજી;
મહિમા જાણે સરિયો અર્થજી, જેણે ન જાણ્યું તે જન્મ્યો વ્યર્થજી. ૧

દોડ.

વ્યર્થ જન્મ્યો સર્વથા, નરવેધ જેને નવ હુવો;
તહાં લગી એ વિશ્વ ભટકે, સ્વાંગ ધારે નવનવો. ૨
તે ભટકણ મટવા કારણે, સતસંગ છે ઉપાય;
પ્રભુ કૃપા જાણી પુછવાનું, પ્રશ્ન મનમાં થાય. ૩
આ જક્ત દુઃખ અપાર સાગર, ઉપાધિ ભંડાર;
દસ લક્ષણ જ્ઞાનીને કહ્યાં, કયમ વરતે એ નિરધાર. ૪
અક્રોધ કયમ રેહેવાય જગમાં, નહિ રાગ તે કયમ થાય;
ભાઈ ક્રોધમાં પાછો વળે તે, અક્રોધી કહેવાય. ૫
નિસ્નેહ જે અધ્યાસ નહિ, ક્ષમા તે સહિતા વડે;
દયા જે નહિ દ્રોહ કોનો, એમાં શું બંધન નડે. ૬
ઇંદ્રીજિત જે મન સ્થિર, સમ દ્રષ્ટી જે મન સમ સદા;
આપ ટાળી વિચરે, સંસાર તેને સુખદા. ૭
નિર્લોભ તૃષ્ના રહિત મન, દાતાર તે ઉદાર;
ભય રહિત તે જે નાસ નહિ, નહિ શોક તે ધૃડ સાર. ૮
સંસાર કસણી સહન સાથે, ફરે ચક્ર કુલાર;
તે ચક્રે કીડી ભમતાં દેખી, બુદ્ધ કરે વિચાર. ૯
એ ચક્ર સેહેજે ફરે છે, કીડી તે થિર ઠામ;
સિદ્ધાંત એથી પાર અનુભવ, જાણવાનું કામ. ૧૦
ભાઈ સમજીને સમ થઇ રહ્યા, તે માનુભાવ જગ વીચરે;
કેહે નભૂ કોઇએક પરિક્ષિત, જેને સદ્દગુરુ કરુણા કરે. ૧૦

ઇ૦ શ્રી અ૦ ગુ૦ દશ લક્ષણ નિરૂપણો નામ દશમ પર્વ-૧૦.

ચાલ.

એથી આઘો અનુભવ જેહજી; સ્વામી મુજને કહિયે તેહજી;
જેથી જાએ સહુ સંદેહજી, છતે દેહે થાય વિદેહજી.

દોહ.

વિદેહનું લક્ષણુ કહો, કરુણા કરી ગુરૂદેવ;
સમજતામાં સ્હેજ પ્રગટે, અનુભવ તત્ક્ષેવ.
ગુરૂ કહે સુણુ શિષ્ય એ તેં, ભલું પુછયું પ્રશ્ન;
એ સ્વરૂપે જનક શુક, વશીષ્ઠ ભરત ને કૃષ્ન.
એ લક્ષ કેરી સાત ભોમી, કહું કરી વિસ્તાર;
એક ચિત્તથી સાંભળો, જે કહ્યો છે પ્રકાર.
પ્રથમ ભોમિ સુભ ઇચ્છા, બિજી તે સુવિચારણા;
ત્રીજી તનુમાનસા ચોથી, સત્વાપત્તિ સ્વેધારણા.
અસંશક્તિઅનામિકા, એ પાંચમી ભોમિ કહી;
પદાર્થભાવની ખટમી, તુર્યગા સાતમી લહી.
જીવનમુક્તા ચોથી ભોમિ, પાંચમી વિદેહ;
છઠ્ઠી ને વળી સાતમી, મહામુક્ત કહિયે તેહ.
અર્થ એનો જેહ છે, તે કહું સાંભળ વીર;
સુભ ઇચ્છા તે ભાવભક્તિ, એમ જાણે ધીર.
નિત્યાનિત્ય વિચારવું, સુવિચારણા કહેવાય;
સુષુમા જે જ્ઞાનની, તનુમાનસા લહેવાય.
તુર્યાવસ્થા સત્વપત્તિ, સિદ્ધાંત એ અધ્યાત્મતા;
બીજી ત્રણે જે કહિ તે, સાધનની તારતમ્યતા.
અંસંશક્તિ એજ છે જે, સમાધિ સ્હેજે કરે.
રૂપમાંહે સ્થિતિ થઇ તે, ઇચ્છે તારે ઉતરે.
પદાર્થાભાવની કહિએ, આપે કરે સમાધ્ય;
આપથી ના ઉતરે, તે અન્ય ફેરે સાધ્યે.
સાતમી છે તુર્યગા, તે સમાધી જે થાય;
અન્યથી કે આપથી, નવ ઉતરી શકાય.
અખંડ વ્યોમાકાર વૃત્તિ, સકળ પંચકથી પરે;
નભૂએ અનુભવ તે લહે, જેને સદ્‌ગુરુ કરુણા કરે.

ચાલ.

સદગુરુ સ્વામી ભવનું નાવજી, તમ કરૂણાથી ભાસ્યું સાવજી;
એણી રીતે સ્હેજ સમાવજી, મનુશા દેહનો પામ્યો લાવજી. ૧

દોહ.

લ્હાવ મનુશાદેહનો, સ્વામિ તમ કૃપાયે પામિયોં;
હવે ત્રીવીધિ તાપ કેરી, વેદના ભય વામિયોં. ૨
ઉપાય અભિમાની મત્યાનો, પર્વ પેહેલાંમાં કહ્યો;
બીજે પર્વે શીષ્ય ગુરુનો, ભેદ બોલ્યા તે લહ્યો. ૩
ત્રીજે અનુભવ શબ્દનો, મેં અર્થ ગ્રહિને રાખિયો;
ચોથે હારદ સાંખ્યનો, પ્રભુ કૃપા કરીને દાખિયો. ૪
પાંચમે ઉપાસનાનો, ભેદ તે મેં જાણિયો;
છઠ્ઠે પર્વે સગુણ મહિમા, કહ્યો તે પરમાણિયો. ૫
સપ્તમે જીવનમુક્ત લક્ષણ, કેરી જાણી નીત;
અષ્ટમે હઠજોગ કેરી, બતાવી છે રીત. ૬
નવમે પર્વે રાજજોગ ને, દસમે દસ લક્ષણ;
એકાદસમે સપ્ત ભોમિ, કેરૂં નિરક્ષણ. ૭
ત્રણ પદ ને પર્વ દ્વાદશ, તમે કહ્યાં જુગદાધાર;
સમગ્ર સંખ્યા પંચદશ, અનુભવગીતા સાર. ૮
આ જક્તકેરા જંતુને, ભવસિંધુ કેરી સેત;
એવું જાણી અનુભવે, તેને હોય હરિસું હેત. ૯
સંવત સતદશ નવ ઉપર, ત્રણ વરખે સાર;
ભાદ્રપદ સુદ પંચમી, છે તીથિ મંગળ વાર. ૧૦
તે દિવસ પૂરણ ગ્રંથનો, એ થયો છે વિસ્તાર;
સાંભળી ધારી અનુભવે, તે પુરૂષની બલિહાર. ૧૧
નડિયાદ ગુરજર દેશમાં, છે તે થળનો રેહેનાર,
નાગર ન્યાત સાઠોદરો, નોકરીનો વ્યાપાર. ૧૨
કદરામામાં અંન જળ એ, તળાટું લખવા રહ્યો;
નિમિત્ય દેહેને કારણે, એ સમાચાર સરવે કહ્યો. ૧૩
જેમ કાષ્ટ કેરી પુતળી, નાચે નચાવે તેમ;
આપે આપનું કરે વર્ણન, હારદ પ્રીછો એમ. ૧૪
નાનતરાયાત્મજ નભૂ, નિમિત્ય કેહેવા માત્ર;
જેમ જંત્રતંતુ તૂંબડાં, તેને વજાડે ગુણપાત્ર. ૧૫

સંતસેવા ગુરૂ મહિમા, શ્રુતી સહુ કહે છે સરે;
તે અનુભવ થાય નભૂ જો, સદગુરૂ કરૂણા કરે. ૧૬

ઇ૦ શ્રી અ૦ ગું૦ ગ્રંથ મહિમા વર્ણનો નામ દ્વાદશ પર્વઃ ૧૨.

ધોળ.

હરિ ગુરૂ સંત સદોદિત સેવો, માણી લો મુનશાહેલે મેવો;
ફરિ અવસર કહાં પામિયે એવો તો, અનુભવગીતા અનુભવોરે. ૧
રાજયોગ ને જ્ઞાન આચરણ, ચાલવાકેરાં દશ લક્ષણ;
સપ્ત ભોમિકાનું નિરક્ષણ તો, અનુ૦-૨
એ અનુભવતાં આપ ઉદ્યોત, પોતે પોતાનું જાણેરે પોત;
એમ અચાનક થાયે જોત તો, અનુ૦-૩
સ્વે થયો ત્યારે સંશય ટળિયા, સંચિત ઘાસના ગંજ રે બળિયા;
ક્રિયમાણ કર્મનાં દુકિત દળિયાં તો, અનુ૦-૪
સુખ થાયે સમજીને સમાતાં, આઠ ન દિસે નિજ થળ જાતાં;
સાધન સમિયાં સ્વેપદ થાતાં તો; અનુ૦-૫
સું કરિએ ને કોહો કયાં જઇએ, સાંને તજિયે ને સાંનેરે ગ્રહિયે;
મહાકલ્પે જળ પૂરણ લહિયે તો, અનુ૦-૬
એણે વરણવ કીધું રે એહેનું, અન્ય નથી તો ઓસીંગળ કેહેનું;
નભૂ નિમિત્ય નામ ધરચું દેહેનું તો,

ત્રીસ પ્રશ્નોત્તરી.

છંદ-ભુજંગપ્રયાતની ચાલ.

જયં સદ્‌ગુરુ સચ્ચિદાનંદ સ્વામી, બેહુ કરજોડીને કહું શીષ નામી;
મ્હારા મંનમાં પૂછવા પ્રશ્ન ઇચ્છું, કૃપા સદ્‌ગુરૂની વિના કેમ પ્રીછું. ૧
મ્હારે મંન સંદેહ આવી ભરાય, વિના સદ્‌ગુરુ કોઇથી નવ જાય;
પ્રથમ પ્રશ્ન એ જે પ્રાણી દેહ ધારે, મરે અવતરે તે તે શાને આધારે. ૨
બીજું માત ગર્ભે ધરે ધ્યાન કોહોનું, ત્રીજું ગર્ભ આવે તો ચૈતન્ય શાનું;
ચોથું સર્વ ચૈતન્યમય જો કેહેવાય, સુખી ને દુઃખી ઉંચ કાં નીચ થાય. ૩
પંચ પ્રશ્ન એ જે કહ્યો મિશ્ર ન્યારો, સ્વામી શું પ્રિયોજન તેનું વિચારો;
છઠું સર્વ જો એક બ્રહ્મવડે છે, તારે સીદને બોધ કરવો પડે છે. ૪
પ્રશ્ન સાતમું જાગૃતાદિ કહાં છે, પાંચે દેહનાં થાન દેહેમાં કિયાં છે;
વસુ પ્રશ્ન જે એ અસંભવ ભેળો, થયો બ્રહ્મ એ કેમ માયાની ભેળો. ૫
નવમું પ્રશ્ન આ શૃષ્ટીનો કોણ કરતા, દશમું જીવનું નામ તે કોણ ધરતા;
એકાદસસમું શિવશક્તિ કહી છે, કિયે ઠામ વાસો વસીને રહી છે. ૬
પ્રભુ બારમું પ્રશ્ન ચૈતન માણે, પોતાનો જ આનંદ જાણે કે ન જાણે;
સંશે તેરમો રામને જ્ઞાન દીધું, વશિષ્ટે કહ્યુ શું રામે માની લીધું. ૭
એ છે ચૌદમું જે મનુષ્યાવતાર, સહુ શૃષ્ટી કહે છે આવે એકવાર;
પંદરમું પાત્ર થાય તે કોણ રીતે, સોળે કોણ શું છે વર્ત્તે કેમ નીતે. ૮
શું છે ગુણ એ પ્રશ્ન સત્તરમું છે, ત્રણે દેવ જૂદા થવા કાર્ણ શું છે;
પુરૂષ નારીનો વા પુરૂષ નારી થાય, પુછયું પ્રશ્ન એ ઓગણીસમું કેહેવાય. ૯
વળી વીસમું જે વિના મનુષ જે છે, તેને આત્મનું જ્ઞાન તે કોણ કેછે;
પ્રશ્ન એકવીસે જેને મોક્ષ થાય, તેણે કિં પુનઃ વિશ્વમાંહે અવાય. ૧૦
બાવીસે કોઈ મુક્તિને નવ્ય માગે, તેવીશે જન્મ મરણથી સર્વ ભાગે;
ચોવીશે કોઇ દેહને નેષ્ટ માને, પચ્ચીસે અમરલોક ઇચ્છે તે સાને. ૧૧
છવ્વીશે ગુરૂશિષ્યનું રૂપ કેહેવું, કિયો મંત્ર સત્તાવીમું પુછયું એવું;
વળી વીસ ને આઠમું પ્રશ્ન એ છે, પ્રભુ સદ્‌ગુરૂ કોણ ઠામે વસે છે. ૧૨
ઓગણત્રીસમું સ્વાદ જીવ્હાજ માણે, બીજી ઇન્દ્રિઓ તે તે શું સુખ જાણે;
પુછયુ ત્રીસમું પ્રશ્ન નિજરૂપ દાખો, છેદિ ત્રીશ સંશે શરણ માંહે રાખો. ૧૩
નબૂને નિમિત્તે ગુરૂભાવ જાણી, લઘુ લક્ષ લેહેવા વદી ત્રીશ વાણી. ૧૪

પ્રશ્ન ૩૦ નો ઉત્તર.

છંદ-દોહોરો.

પ્રથમ પ્રશ્ન જે દેહે ધરે, જગમાં જંતુ અનેક;
સે સજોગે લઘુ દિરઘ, કોહો ગુરૂ કરી વિવેક. ૧

છંદ-ચોપાઇ.

ધન બુદ્ધિ તારી સુત એહ, આત્મલક્ષ ઉપર છે નેહ. ૧
પૂછયૂ પ્રશ્ન અનોપમ સાર, સાભળ એનો કહુ પરિહાર. ૨
સચિત કર્મ કરયાથી થયું, ભોગવ્યું સચિતમાથી ગયુ. ૩
તે પ્રાલબ્ધને જેગે દેહ, ત્રિપુટી સમજી લેવી એહ. ૪
ત્રિપુટી પર એ ત્રણ્ણે નથી, સુતો એ અનાદિ કાળથી. ૫
તેમા સ્વપ્ન તે જન્મજ થયો, લય થાતે સુપુપ્તિમા ગયો. ૬
એને જ્યારે જાગૃત થાય, જો એ સ્વપ્ન મટવાનો કરે ઉપાય. ૭
સાચું ઓસડ સદ્‌ગુરૂ થાય, તારે સચિતની જડ જાય. ૮
પછે ત્રિપુટી ભાસે નહીં, સુરતા એક સતતર થઈ. ૯

દોહોરો.

પ્રાલબ્ધયોગે દેહે ધરે, જહાંસુધી અજ્ઞાન;
જ્ઞાન અર્ક ઉર ઊદયો, તો થાયે વિજ્ઞાન. ૧૦

પ્ર૦ ૨ જુ-દોહોરો.

પ્રભુ સમાધાન એ તો થયુ, વળી પુછુ એક વાત;
માત ગર્ભમાં ધ્યાય છે, તેની કોહો વિખ્યાત. ૧

ચોપાઇ.

સાભળ શિષ્ય કહુ વિસ્તાર, ધ્યાન ધરે જે ગર્ભ મોઝાર. ૧
આંઠમે માસે બુદ્ધિ થાય, તેનુ નામ તે જીવ કેહેવાય. ૨
તે દુખ પામે ગર્ભને વિખે, પણ હું આત્મા એવુ નવ લખે. ૩
એમ જાણે તો જન્મ ન થાય, જન્મે તો તે ના બધાય. ૪
જુવો શુકદેવજી તેવા થયા, તે જન્મમરણથી ન્યારા રહ્યા. ૫
દુખ મટવા સભારે શિવ, તે માટે એ તો છે જીવ. ૬
બીજું દુખ નહિં ગર્ભ સમાન, અકળાયો ધરે છે ધ્યાન. ૭

દોહોરો.

ધ્યાન ધરે છે ઈશનુ, કરવા દુખ નિસ્તાર,
સમય થાય ઉત્પન્નનો, પછે કરે સ્વપ્ન વ્યાપાર ૮

પ્ર૦ ૩ જું-દોહોરો.
ત્રિજો મને એહ છે, મહારાજ મહારે મંન.
માતાકેરા ગર્ભમા, પ્રભુ કેમ આવે ચૈતંન. ૧
ચોપાઈ.
ધન બુદ્ધિ તારી સુત સાર, કિધું પ્રશ્ન પરમ ઉદાર. ૨
સાંભળ તેનો ઉત્તર કહું, સદ્ગુરુ કરુણાથી જે લહું. ૩
ચૈતન ના આવે ના જાય, સદા એ તેમનો તેમ પ્રાય. ૪
ઘટ ઘાતે દેખિએ આકાશ, ઘટ ભાગે નવ થાયે નાશ. ૫
ઘટમાં નાખવુંપડતુ નથી, કહાડે નવ જાયે સર્વથી. ૬
એમ અખંડિત એ નિર્વાણ, ગર્ભ આવ્યો એને મા જાણ. ૭
દોહોરો.
આત્માને નહિ સંભવે, ગર્ભતણુ કલ્પાંત,
નહિ આવે જાએ નહિ, ઘટાકાશ દ્રષ્ટાંત ૮

પ્ર૦ ૪ થું-દોહોરો.
ચોથો મદે એહ છે, જો સર્વ આત્મા એક;
તો સુખી દુખી કેમ થાય છે, પ્રભુ તેનો કહો વિવેક. ૧
ચોપાઇ
સુખ દુખ એ તો મનનો ધર્મ, સાભળ તેનો કહુંછુ મર્મ ૨
તે મનતું નિજ રૂપે થાય, તારે સુખદુખ ઘેન પલાય ૩
પ્રભુ જારે એક સર્વ કહ્યુ, તારે થવું જવું કહાં રહ્યુ. ૪
ભાઈ એ થવા લગી અભ્યાસ,જહાલગી ન મટયો અધ્યાસ. ૫
સ્વસ્વરૂપ સુખ દુખ નવ લહે, જો નિજ મનને લક્ષે રહે. ૬
જો ત્રિપુટીથી આઘો વટે, ત્યારે મિથ્યા કલ્પિત મટે. ૭
સુખ દુખ એ મિથ્યાનુ રૂપ, સર્વે ચેતન એક અનૂપ. ૮
દોહોરો.
જળમા જળની લેહેર છે, ત્યમ તુ ચિદની લેહેર, ૯
ભેદબુદ્ધિથી ભાસિયુ, સુખ દુખ પ્રીતિ વેર. ૧૦

પ્ર૦ ૫ મુ-દોહોરો
વિનય કરી પુછ્યુ પ્રભૂ, પ્રશ્ન પાંચમું એહ;
ભિન્ન ભાવ્યો શા કારણે એ ટાળો સદેહ ૧

ચોપાઈ.

ગુરુ કહે સાંભળ સુત વાણુ, આત્મા ભિન્નભાવ મા જાણુ. ૨
ભ્રાંતિ માત્ર જગત ભાસિયું, અજ્ઞાને એ ન્યારૂં થયું. ૩
ઘાટબુદ્ધિયે ભિન્ન જણાય, કંચન બુદ્ધે દ્વૈત ન થાય. ૪
એક મૃત્તિકા ભાંડ અનેક, એમ લહો અન્વય વ્યતિરેક. ૫
જો કે ચિતમાં શંકા થાય, એ ભૂલ બ્રહ્મમાં કેમ કેવાય ૬
તેનો ઉત્તર સુણજે તંન, જેમ દિપક પ્રગટ્યો ભોવંન ૭
તેજોમય દિસે આતકાર, તેમાં કાળક નથી લગાર. ૮
તેમાંથી કાજળ નીકળે, કહી દિશા કાંઇ નવ કળે. ૯
એમ બ્રહ્મમાં ભ્રાંતિ રહી, બ્રહ્મવેત્તા પુરૂષોયેં લહી. ૧૦
ભ્રાતી ભેદ જે જનનો ટળ્યો, નભૂ તે બ્રહ્મનિધિમા ભળ્યો. ૧૧

પ્ર૦ ૬ ઠું-દોહોરા.

સમાધાન સિદ્ધાંત એ, થયો રહિત સદેહ;
હવે પ્રશ્ન છઠ્ઠું કહુ, ગુરુ સમજાવો તેહ. ૧
સર્વ એક ચૈતન્ય છે, એમ કરચો પ્રતિબોધ;
તારે શાસ્ત્ર ગુરુ સતસંગમાં, સાને કરવો શોધ. ૨

ચોપાઇ.

સાંભળ સુત કહું ઉત્તર એહ, પૂર્વે ભ્રાંતિ કહી છે જેહ. ૩
તે ભ્રાંતિએ ભૂલ્યો રૂપ, ભિખારી થૈબેઠો ભૂપ. ૪
સમણામાં ભિખારી થયો, નૃપનીતિ સહુ ભૂલી ગયો. ૫
તે દુઃખે દુખિયો બહુ થાય, સ્વપ્ન મટયાવણ દુખ ના જાય. ૬
ગુરુ કરુણા કરી આપે જ્ઞાન, ગત રજની જેમ ઉગે ભાણ. ૭
સમણુ મટયુ સતતર થયું, થયો રાય ને દારિદ્ર ગયું. ૮
ત્યાર પછે સમણું નવ નડે, તે માટે બોધ કરવોપડે. ૯
સંગ કરેથી વાધે રંગ, નભુ નિત્યે કરવો સતસંગ. ૧૦

પ્ર. ૭ મું-દોહોરા.

એ ઉત્તર ઉર ઉતર્યો, કૃપાસિંધુ ગુરુદેવ,
પ્રશ્ન સાતમાંનો પ્રભૂ, હવે બતાવો ભેવ. ૧
ચાર અવસ્થા ભોગવે, કોણ થાનકે વાસ;
કહાં જાય આવે પ્રભુ, તેનો કરો પ્રકાશ. ૨

ચોપાઇ.

ઉત્તમ પ્રશ્ન કર્યું સુણુ તંન, ઉત્તર કહું તે ધરજે મંન. ૩
મનવૃત્તિ આવે ને જાય, સ્થાનેભેદે નામ ધરાય. ૪
ભાસ બ્રહ્મનું ચારે ભોમ, ચૈતન એક સતંતર વ્યોમ. ૫
નાભિ તુર્યા સાક્ષી રહ્યો, ત્રણ્ણે સ્થાન સતતર લહ્યો. ૬
હૃદે સુષુપ્તિ કંઠે સ્વપંન, જાગૃત નેત્રે રહે અનુદીન. ૭
એક એકમા ત્રણ્ણે થાય, તે અનુભવ કરતે ઓળખાય, ૮
મુખ્ય એક બે વર્ત્તે ગૌણુ, જેમ જળ માહે રહ્યું છે લૂણ. ૯
એ રીતે એ સ્થાનક જાણુ, અનુદિન અનુભવથી પ્રમાણુ. ૧૦
લહુ લક્ષ સાક્ષીનો લહે, ગુરુતા એજ નભૂ થઇ રહે. ૧૧

પ્ર૦ ૮ મું-દોહોરા.

સંશયગત સદ્ગુરુ થયો, વિનય કહું મહારાજ;
પ્રશ્ન આઠમું પુછવા, ઇચ્છા ઉપની આજ. ૧
ચૈતન એક પ્રકાશ છે, કોઇથી નવ જાયે કળ્યો;
અન્વયની શંકા થઇ, કેમ માયા ભેળો ભળ્યો. ૨

ચોપાઇ.

સાંભળ સુત ઉત્તર એ તણો, એમાં ખપ બુદ્ધિનો ઘણો. ૩
અન્ય પદારથ કાંઇ નથી; ભિન્ન ભાસ્યાથી કલ્પી કથી. ૪
તે ઉપર સાંભળ્ દ્રષ્ટાંત, મનન કરે મન પામે સાંત. ૫
ભાનુ ભાસ પડ્યું જળ માંય, તેની ભીંતે દીસે છાંય. ૬
ચિત્ર વિચિત્ર દીસે આકાર, નથી રંગ કે ચિતરનાર. ૭
છાંય મટે નવ ભાસે તેહ, એમ મિથ્યા જાણી લે એહ. ૮
તહાં રહી જોતાં ભાસે કળ્યો, એમ રવિ છાયામાં ભળ્યો. ૯
મિથ્યા માયા કલ્પિત એમ, રૂપું છીપે ભાસે તેમ. ૧૦
પૂરણમાં આવાહન કર્યું, નભૂ નિમિત્તમાત્ર છે અર્યું. ૧૧

પ્ર૦ ૯ મું-દોહરો.

દ્ગુરુ એ સંપે ગયો, હવે નવમો સંદેહ;
ણ્ કરતા આ વિશ્વનો, કૃપા કરી કહો તેહ. ૧

ચોપાઇ.

અવ્યક્ત વ્યોમ નિરંતર સાવ, પ્રથમ સેહેજ સંજોગ સુભાવ. ૨
સાંભળ કહું દષ્ટાંતે કરી, તિન બુદ્ધિ રાખે મન ધરી. ૩
મળ વિસર્ગ કોઇ ઠારે કરયો, તે જઇ પૃથ્વી ઉપર ઠરયો. ૪
પૃથ્વી મળનો થયો સંજોગ, તેમાં જંતુ થાય અમોઘ. ૫
વળી કહું બીજું દષ્ટાંત, જે સાંભળતાં ભાંગે ભ્રાંત. ૬
જળ જળમા અફળાએ જદા, એઠા લેહેર થાયે બુદબુદા. ૭
સેહેજ સંજોગ સુભાવે થાય, કરતા એનો કોણ કહેવાય. ૮
સુભાવે સેહેજ સંજોગે થયું, નથી કોઈ આવ્યું કે ગયું. ૯
તત્વતણે શિર દિધો ભાર, નભૂ નથી બીજો કરનાર. ૧૦
ચૈતન લેહેર ત્રિપુટી એહ, તેથી આપ અકરતા છેહ, ૧૧

પ્ર૦ ૧૦ મું-દોહરો.

એ ઉત્તર ઉર ઉતરયો, સદગુરૂ સુખના ધામ;
હવે પ્રશ્ન દસમુ કહો, જીવ તે શાનુ નામ. ૧

ચોપાઇ.

સુણ સુત ઉત્તર એહનો કહું, ગુરૂકરૂણાથી જે હું લહું ૨
શબ્દ સ્પર્શ રૂપ રસ ગંધ, એને દેહસું સદા સબંધ. ૩
મન બુદ્ધિ ચિત ને હંકાર, એ નવનુ વાસનાલિંગ સાર. ૪
તેનુ નામ તે જીવ કેહેવાય, ફરી ફરી આવે ને જાય. ૫
એહેને જારે સદગુરૂ મળે, લિંગવાસના ત્યારે ટળે. ૬
પછી જીવ ખોળ્યો નવ જડે, લખચોરચાસીમાં કોણ પડે. ૭
જેમ એક સકટ ધરયું છે નામ, નામ જડે નહિ તેણે ઠામ. ૮
જુદું જુદું કરીને કળે, તો સકટ નામ સોધ્યું નવ મળે. ૯
એમ જીવ તો કહિયે નથી, બાંધીરૂંધી વાણી કથી. ૧૦
ચૈતન એક સતંતર પ્રભુ, નિમિતમાત્ર જેમ પરઠયું નભુ. ૧૧

પ્ર૦ ૧૧ મું-દોહરો.

સ્વામી એ સંદે મટયો, વળી આશંકા એક;
શિવ સક્તિ તે કહાં વસે, કહો ગુરૂ કરી વિવેક ૧

ચોપાઇ.

મુળાધાર સક્તિ રેહે જાણ, બ્રહ્મરંધ્ર તહાં રૂદ્ર પ્રમાણ. ૨
સક્તિ તે ચિતચંચળતાય, થીર ચિત્ત તે શિવ કેહેવાય. ૩

પ્ર૦ ૧૨ મુ-દોહેરો.

પ્રભુ દ્વાદશમુ પ્રશ્ન એ, સાક્ષી ચોથે થાન;
નિજાનંદ સુખ સાવડે, જાણે કેહો ભગવાન. ૧

ચોપાઇ.

ઉત્તમ પ્રશ્ન કરયું તેં એહ, જે જાણે તે થાય વિદેહ. ૨
સાંભળ તેનું કહું દષ્ટાંત, સમજીને મેળવ સિદ્ધાંત. ૩
એક ગરણામા દીપક ધરયો, બહાર ભાસ તેનો વિસ્તરચો. ૪
છિદ્ર પ્રમાણે થાય આકાર, પછી સર્વે તે બુરયાં દ્વાર. ૫
દીપ જોત નવ જાણી થાય, ભાશક દીપકનો મહિમાય. ૬
એમ આ દેહ ગરણામા વાસ, ચૌદ ઇંદ્રીને કરે પ્રકાશ. ૭
ચૌદેનુ પ્રકાશિકપણુ, કેમ ઓછુ થાયે તે તણુ. ૮
નિજાનંદ સુખ જાણે એમ, જુઓ દીપ ગરણામાં તેમ. ૯
સર્વેમા સાક્ષી પ્રકાશ, નથી લીન ઓગણપંચાસ. ૧૦
સાક્ષી વરતે સરવે છતાં, નભુ લીન નથી કોઇ થતાં. ૧૧
હું થઇ વિશ્વ ભોગવે જેમ, હું મટતે સાક્ષી રેહે તેમ. ૧૨

પ્ર૦ ૧૩ મું-દોહરો.

સંશે તેરમો રામને, કહ્યુ વશિષ્ટે જ્ઞાન;
શું કહ્યું ને શું લહ્યુ, તે કહો કૃપાનિધાન. ૧

ચોપાઇ.

ગુરૂ કહે સાંભળ ચિત ધરી, જીવ ઇશ્વરતા અળગી કરી. ૨
એક સતંતર ચૈતન કહ્યો, કહ્યો તેહેવો રઘુનાથે લહ્યો. ૩
શ્રોતા વક્તા બેહુ સમાન, તેથી તરત લહ્યુ નિજ જ્ઞાન. ૪
રામરમેતી સહુમાં રમે, નભૂ રખે કોઇ ભ્રાંતે ભમે. ૫

પ્ર૦ ૧૪ મું-દો૦

સંદે મનનો ભાંગિઓ, વળી પ્રશ્ન ચૌદમુ સાર;
શાસ્ત્ર કહે દેહે મનુશનો, પ્રભુ આવે એકવાર. ૧

ચોપાઇ.

કીધું પ્રશ્ન અતિ ઉદાર, સાંભળ સુત એનો પરિહાર. ૨
ભાત વગેડુ થાય નમાર, એમ ઉંચ નીચ અવતાર. ૩

મરણ સમે થાય જેવી મતી, જતુની થાયે તે ગતી ૪
એમ જાણે છે સહુ સસાર, કેમ કહિયે આવે એકવાર ૫
હરિ ભજવાનુ આળસ કરે, એમ કહિયેતો કાઇ એક ડરે. ૬
એહેવુ હારદ એહેનુ લહ્યુ, એકવાર તે માટે કહ્યુ ૭

પ્ર૦ ૧૫ મુ.–દોહરો

એ તો સહુ સદે ટળ્યો, વળી પદરમુ એહ,
પાત્ર થાય કોણ રીતથી, પામર જતુ જેહ ૧

ચોપાઇ.

અહો ધન્ય સુત બુધ તાહેરી, મોક્ષ થવાની પૃચ્છા કરી ૨
પ્રથમ તીર્થ જાત્રાદિ કરે, પછી પૂજાસાથે મન ઠરે ૩
વળતી ધ્યાન ધારણા થાય, એમ જ્ઞાનનુ પાત્ર કહેવાય ૪
અનેક જન્મ કરતો આવિયો, જેમ કીડા ભગી સેવિયો ૫
પછી ચટકે શુધ ભુલી ગઇ, એમ કીડાની ભગી થઇ ૬
પાત્ર વિના બ્રહ્મરસ ના ઠરે, નભૂ ઉપાય ગુરૂ તે શો કરે ૭

પ્ર૦ ૧૬ મુ–દોહરો.

સ્વામી એ સાચુ કહ્યુ, વળી એક સદેહ,
કાળ તે શું કેહેવાય છે, સમજાવી કહો તેહ ૧

ચોપાઇ.

સાંભળ શિષ્ય સમય તે કાળ, નથી રૂપ કાઇ વિકરાળ ૨
ઉત્પત્તિ સ્થીતિ લયનો સમે, એમ કાળ તે કાળસું રમે ૩
થૂળ કાળ તે પચ મહાભૂત, સૂક્ષમ તનમાત્રા અદ્ભુત ૪
આત્મા એક અભેદ અછેદ, નભૂ નિમિત્ત કાળનો ભેદ ૫

પ્ર૦–૧૭ મુ–દોહરો

એ તો ભેદ લહ્યો પ્રભૂ વળિ સત્તરમો સદેહ,
ગુણ કહે છે તે શુ હશે, ગુરૂ સમજાવો તેહ ૧

ચોપાઇ.

સાભળ સુત ઉત્તર એહનો, ગુણ તે શુ પુછ્યુ તેહનો. ૨
ગુણ નામ તે દોરાતણૂ, તે દોરા વાચુના ગણુ ૩

એ દોરે પોચે વૈરાટ, પિંડ બ્રહ્માંડનો એકજ ઠાઠ. ૪
બોહોતેર શહસ્ર નાડીમાં વહ્યો, પુરૂશોત્તમ તે પુરિરહ્યો. ૫
તે દોરાને ગુણ તે કહે, નભૂ એ ગુણને જોગી લહે, ૬

પ્ર૦ ૧૮ મુ-દોહરો.

સ્વામી એ સાચું કહ્યું, વળી પુછુ એક વાત;
ત્રણ દેવ જુદા થયા, તેહેની કોહોને ખ્યાત. ૧

ચોપાઈ.

સાંભળ પુત્ર કહું વૃત્તાંત, સાંભળતાં મન પામે શાંત. ૨
વડવાનળ જે અગ્નિ કહ્યો, પીંડમાહે જઠરા થઈ રહ્યો. ૩
દોરા ત્રણ થયા તેતણા, ચદ્ર સૂરજ ત્રીજી સુષુમણા. ૪
વાયુ સૂર ચંદ્ર જળ થાય, સુષુમણા વહ્ની ગ્રહણ કહેવાય. ૫
વાયુ રજોગુણ તે બ્રહ્માય, સાત્વિક જળ વિશ્નુ તે થાય. ૬
અગ્નિ તમો રૂદ્ર જાણિયે, ત્રણ્ણે દેવ એ પરમાણિયે. ૭

દોહરો.

એમ પીંડ બ્રહ્માંડમાં, ત્રણ ગુણ તે દેવ;
નભુ નિશ્ચે તું માનજે, વિરલા જાણે ભેવ. ૮

પ્ર૦ ૧૯ મું-દોહરા.

એ સંદે મારો મટચો, ગુરૂ કરુણા આગાર;
પુછું પ્રશ્ન ઓગણીસમું, તેનો કોણ પ્રકાર. ૧
નારીનો પુરૂષ વા, નરની નારી થાય;
એ સંદે મન માહેરે, ટાળો સદ્ગુરૂ રાય. ૨

ચોપાઈ.

સુત સાંભળ ઉત્તર કહુ સાર, નર નારી દેહેનો આકાર. ૩
વાસનાલિંગ નારી નર નથી, રૂડી પેરે જોને મથી. ૪
ધાતુ ભેદે એ આકાર, થાયે નર નપુંસક ને નાર. ૫

પ્ર૦ ૨૦ મું-દોહરો.

વળી વીસમુ પ્રશ્ન એ, પુછું કૃપાનિધાન;
મનુષ વિના પશવાદિને, કોણ કહે નિજ જ્ઞાન. ૧

ચોપાઈ.

સાંભળ શિષ્ય કહું એ વાણ, સરખા જંતુ ચારે ખાણ. ૨
મનુષ્યમાં માનિતા ઘણી, ગ્રંથી નવ છૂટે તે તણી. ૩
મનુષ વિના બિજા જે જંત, સહુમા સરખો છે ભગવંત. ૪
જો તે ઉપર ના હોય હેત, તો મચ્છ કૂર્મ કેમ ધારી દેહ. ૫
તે માટે સુત સાચું માન, સહુ જંતુને સરખું જ્ઞાન. ૬
મનુષ્ય દેહના ઝીણી રીત, થોડું ઘણુ ન માનિશ રીત. ૭
ગજ અરજુન કપિ શુક ને ટીટ, એક રીત બ્રહ્મા ને કીટ. ૮
વાણીભેદ વિજાતિપણે, નભૂ ભેદ એમાં શો ગણે. ૯

---

૨૧ મું.—દો.

સંદે સહુ મનનો ગયો, કહું નમાવી શીશ;
પ્રશ્ન વીસ ને એકમું, ઉત્તર કહો જુગદીશ. ૧
મોક્ષ થયો જે જંતનો, પૂરણ થઇ પરતીત;
તે આવે આ વિશ્વમાં, તેની કોહોને રીત. ૨

ચો૦.

સાંભળ સુત ઉત્તર કહું વળી, સલિતા જઇ સાગરમા ભળી. ૩
તેથી પાછું કેમ અવાય, જળ આવે વૃષ્ટિ કેહેવાય. ૪
એમ ચૈતનમા જે જન ભળ્યો, તે તો ચૈતન રૂપે મળ્યો. ૫
તે ચૈતનનું કિંચિત ભાસ, તે નારાયણ સિંધુવાસ. ૬
તેનું ભાસ વિષ્નુ જે કહે, તે વૈરાટને કંઠે રહે. ૭
તે ધરે લિલા અવતાર, જગજંતુનો કરે ઉદ્ધાર. ૮
પરંપરા એમ ચાલ્યું જાય, જેમ જળમાહે મીઠું જાય. ૯
તેજ લવંણ ફરી થાયે નહી, કંઠિ જળનું જામે કહીં. ૧૦
એમ મોક્ષ પરમારથ લખે, નભૂ ન આવે તે ભવ વિખે. ૧૧

પ્ર૦ ૨૩ મું.-દો૦.

પ્રભુ દેહેને નરતો કહે, શા કારણથી સામ;
એ દેહેમાં રહિને સહુ, ભજે નિરંતર રામ. ૧

ચોપાઇ.

સાંભળ ભાઈ કહુ એક સાર, એ દેહમાં ભરચો વિકાર. ૨
મળ મૂત્રનો ભરેલો દેહ, એમ જાણીને છાંડો નેહ. ૩
એ દેહેનુ મટવા અભિમાન, નભૂ નેષ્ટ કરિને માન. ૪

પ્ર૦ ૨૪ મું.-દો૦.

સ્વામી સદ્દે ઉપન્યો, ચતુર્વિંશમો સોય;
સા કારણથી જન્મમરણ, મટયૂં ચાહે સહુકોય. ૧

ચોપાઇ.

જન્મમરણ મટવાને જત, સદ્ય સેવિયે હરિ ગુરૂ સત. ૨
જન્મમરણનુ દુખ છે ઘણુ, શુ વર્ણવ કરિએ તે તણુ. ૩
શાસ્ત્ર પુરાણથી સરવે લહ્યુ, તેમાટે સંક્ષેપે કહ્યુ. ૪
હરિગુરૂ સતની સેવા મળે, કહે નભુ જન્મમરણ તો ટળે. ૫

પ્ર૦ ૨૫ મુ.-દોહરો.

કહુ પ્રશ્ન પચ્ચીસમું, પ્રભુ વાહાલો એ ઘાટ,
મનુપ દેહ ઇચ્છે અમર, તે શા કારણ માટ. ૧

ચોપાઇ.

ફરી એ આશંકા કરી, સાંભળ સુત કહું તે ચિત ધરી. ૨
અમર લોકમા વૈભવ ઘણો, અભિમાન વાધે તેતણો ૩
મનુષ્ય દેહ છે દુખનુ ધામ, તેણે સાંભરે આત્મારામ. ૪
માન મટયા વણ મન ના ગળે, મન ગળ્યા વણ દ્વૈત નટળે. ૫
દ્વૈત ટળ્યાનો એ છે ઘાટ, નભૂ અમર ઇચ્છે તે માટ. ૬

પ્ર૦ ૨૬ મુ.-દોહરો.

સમાધાન એ તો થયુ, ઉત્તર થયો અનૂપ;
પ્રશ્ન વીસ ખટમુ કહો, ગુરૂ શિષ્યનુ રૂપ. ૧

ચોપાઇ.

શબ્દ ગુરુ ને સુરતા શિષ્ય, સોધે તો પામે જુગદીશ. ૨
ગુરુ શિષ્ય કારણ તાંહાં એહ, જહાં લગી હુતો સંદેહ. ૩
સમજ પડંતે સરખા બે, ઉપકારી જાણી ગુરુ કેહે. ૪
જાણ્યું તારે સહુ જુગદીશ, નભૂ ન રહ્યું ગુરુ ને શિષ. ૫

પ્ર૦ ૨૭ મું.—દોહોરો.

સત્તાવીસે પુછિયું, કિયો મોક્ષનો મંત્ર;
જેહથકી નાટક થયું, સહુ ત્રિપુટીનો તંત્ર. ૧

ચોપાઈ.

ૐ પ્રણવથી ઉપન્યા મંત્ર, ૐ વડે ભાંસે સહુ જંત્ર. ૨
અર્ધમાત્રા થયો ૐકાર, તેમાં ભળ્યો ઉકાર મકાર. ૩
એ ૐકાર એકાક્ષર બ્રહ્મ, વેદ ત્રણનો એ છે બ્રંમ. ૪
પ્રથમ હંસમાં સુરતા જાય, લોપ સકાર હકારનો થાય. ૫
ૐકાર દેખાયે તાર, અર્ધમાત્રામાંથી ઉચ્ચાર. ૬
અર્ધમાત્રા ક્ષર અંકોર, વાણી પરા મંત્ર શિરમોર. ૭
એથી મંત્ર નથી કાંઇ અન્ય, નભુ લોલાઇ રરે તે ધન્ય. ૮

પ્ર૦ ૨૮ મું-દોહોરો.

અઠ્ઠાવીસું પ્રશ્ન એ, કહાં સદ્‌ગુરુનો વાસ;
કૃપા કરી મુજ ઉપરે, પ્રભુજી કરો પ્રકાશ. ૧

ચોપાઈ.

દેહેભાવ નિશ્ચેમાં રહે, ઉનમુની થાંને લક્ષે લહે. ૨

પ્ર૦ ૨૯ મું-દોહોરો.

પ્રશ્ન એકઉનત્રીસમું, ઇંદ્રી છે દશ ચાર;
તેમાં જિન્હા અધિક કેમ, તેનો કહો વિચાર. ૧

ચોપાઇ.

જિન્હા સર્વથકી શિરતાજ, જિન્હા ઝીતે સુધરે કાજ. ૨
રસ ઇંદ્રી પોખે સર્વને, તેથી તેર ધરે ગર્વને. ૩
રસ ઇંદ્રી જો છાંડે રસ, તો વિના પ્રયાસે તેરે વસ. ૪
રસ ઇંદ્રી રસને નવ તજે, તહાંલગી તેર વિષયને ભજે. ૫
નભુ નિશ્ચે જિન્હા ઝીતાય, તો પૂરણપદની પ્રાપ્તિ થાય. ૬

પ્ર૦ ૩૦ મું-દોહેરો.

પ્રશ્ન ત્રીસમું એ પ્રભુ, નિશ્ચે કહો નિજ રૂપ;
જેથી સ્વપ્ન જાએ સગી, એવો બોધ અનૂપ. ૧

ચોપાઇ.

ધંન ધંન બુદ્ધિ તુજ તંન, આત્મલક્ષ રાખો અનુદીન. ૨
ઇંદ્રીઓ મનસામું જોય, મન પવનની સાથે પોય. ૩
હંસપવન લયમાં લય થાય, ત્યારે સુરતા નાદમાં જાય. ૪
નાદથી થાયે અનહદ ધુની, તેની પાર અરૂપ ઉનમુની. ૫
તારે મંન આકાશવત થાય, નિજાનંદ સુખ તે કહેવાય. ૬
એ રીતે આત્માનો લક્ષ, તાંહાં નહિ કાંઈ પક્ષાપક્ષ. ૭
લક્ષાલક્ષ થાયે તદરૂપ, નભૂ નહિ ત્યાં નામ ને રૂપ. ૮

તત્વબોધ.

—※※※※※—

રાગ—સામેરીની ચાલ.

ૐ નમો શ્રી ત્રિગુણાતિતજી, વાસુદેવ અખંડ અદ્વૈતજી.
તેને પ્રણમી કરૂં ઉચ્ચારજી, આત્મવિદ્યા અનુભવ સારજી.
જે સમજેથી ભવ નિસ્તારજી, તતક્ષણ થાયે ન લાગે વારજી.

ઢાળ.

વાર ન લાગે મુક્ત થાતાં, જો સોધે સુક્ષમ થઈ;
એ તત્વબોધ વિચારતાં, ભાઈ મતિ થાય વસ્તુમઈ.
સંવાદ એ ગુરુ શિષ્યનો, એ ભેદ કહું તે ચિત ધરો;
શબ્દ ગુરુ ને શિષ્ય વૃત્તિ, આપોપે અનુભવ કરો.
એ ગ્રંથ છે ગિરવાણમાં, ઘણા વિદ્યાવાનને ગમ પડે;
હું સરીખા મુરખને, શબ્દાર્થ કાંઈ નવ જડે.
તેમાટે પ્રાકૃત વાણિ, પ્રગટ કરવા ઉચરૂં;
કૃષ્ણજી સુત જોગીભટની, આજ્ઞાથી વર્ણન કરૂં.
એ ગ્રંથને જે અનુભવે, તે ટાળે જન્મ ને મરણને;
તો શુદ્ધ સ્વરૂપ પામે નભૂ, જો સેવે સદ્‌ગુરુ ચરણને.

કડવું ૧. પૂર્ણ.

કરજોડીને કરું પ્રણામજી, શ્રીગુરુજી છો પૂરણ ધામજી.
મારા મનનો સંશે ટાળોજી, જન્મ જન્મના દુક્રિત બાળોજી.
તત્વ વસ્તુ કોહો મહારાજજી, જેથી થાયે મારું કાજજી.

ઢાળ.

કાજ થાયે સર્વ શિરોમણ, હેવો બોધ મુજને કરો;
પ્રથમ તો એ બોધના, પ્રભૂ અધિકારી ઉચ્ચરો.
ગુરુ કહે ધન બુદ્ધ તાહારી, પ્રશ્ન તેં રૂડું કરયું;
આ વિશ્વ કેરા જંતુને, તેં મોક્ષ કરવું ચિત ધરયું.
પ્રથમ સાધન ચાર છે, તે સાંભળ જે દ્રઢ ચિત કરી.
વિવેક ને વૈરાગ સમાદિ, મોક્ષની ઈચ્છા ધરી.

એ ચાર સાધન સંજુક્તને, અધિકાર છે એ જ્ઞાનનો;
એ વિના ઉપાય બીજો, નથી કંઇ અભિમાનનો. ૭
ચાર દેહનો અભિમાની, કેમ તજે આવર્ણને;
વિક્ષેપ સુદ્ધાં મટે નભુ જો, સેવે સદ્ગુરૂ ચરણને. ૮
કડવાં–૨. પૂ૦.

સાંભળો સ્વામી વિનતી મહારીજી, કરુણાસિંધુ ગુરૂ સુખકારીજી ૧
સંક્ષેપે તો નહિ સમજાયેજી, હું મુરખને જ્ઞાન કેમ થાયેજી. ૨
એ ઉત્તરનો કરો વિસ્તારજી, સાધન ચાહારે કોણ પ્રકારજી. ૩
ઢાળ.
કોણ પ્રકાર સ્વામી સાધનકેરા, કૃપા કરી મુજને કહો;
પ્રગટ કરીને પ્રભુ મહારી, જાડ્યતા મનની દહો. ૪
ભાઈ પ્રથમ તો વિવેક સાધન, નિત્યાનિત્ય વિચારવું;
બ્રહ્મ નિત્ય અનિત્ય બીજું, સર્વ કલ્પિત ધારવું. ૫
વૈરાગ બીજુ સાધન છે, જે સ્વર્ગાદિક-ઇચ્છા નહી;
સમાદિ ખટ સંપત્તિનુ, સમઝાવું સાધન કહી. ૬
સમ દમ ને તપ તિતિક્ષા, શ્રદ્ધા ને સમાધાન;
એ છ મળીને એક સાધન, સમજે બુદ્ધિવાન. ૭
મુમુક્ષુતા તે મોક્ષ ઇચ્છા; મટે બંધાવર્ણું;
સુદ્ધ સ્વરૂપ થાયે નભૂ, જો સેવે સદ્ગુરુચર્ણું. ૮
કડવા–૩. પૂ૦.

સ્વામી મારૂં જડ છે મનજી, સંશે ટાળો લહી નિજ તનજી. ૧
સમ દમ તે શૂં હૂં નવ જાણુજી, તપ તિતિક્ષા કેમ પરમાણુજી. ૨
શ્રદ્ધા તે શૂં સમાધાનજી, પ્રભૂ સમઝાવો કરી વાખ્યાનજી. ૩
ઢાળ.
વાખ્યાન કરી પ્રભુ કોહો મુને, ત્યારે ગુરુ કહે સુણુ તન;
સમ તે તેને જાણીએ જે, વસ કરે નિજ મન. ૪
દમ તેજ જે દમે ઇંદ્રી, તપ તે જે નિજ ધર્મ;
સર્વ વિષયને સાધ્ય રાખે, નિજ ધર્મનો એ મર્મ. ૫
શ્રદ્ધા ગુરુ વેદાંત વાકયે; વિશ્વાસ પૂરણ હોય;
ચિત્તની એકાગ્રતાએ, સમાધાન તે સોય. ૬

એ છ મળીને એક સાધન, એ સાથે કહ્યાં ચાર;
અધિકારી તુજને કહ્યાં, તેહેને ઘટે તત્વ વિચાર. ૭
ભેદ મન આણે રખે, તું જોઇ જાતિ વર્ણને;
બ્રહ્મવિદ થાયે નભુ જો, સેવે સદ્‌ગુરુચર્ણને: ૮

કડવાં.—૪. પૂ૦.

પુછું પ્રશ્ન શ્રીગુરુદેવજી, તત્વ વિવેકનો દાખો ભેવજી. ૧
ગુરુ કહે આત્મા જાણો સત્યજી, એ અનુભવથી મટે સંસૃત્યજી. ૨
સ્વામી આત્મા તે શું કહિયેજી, અમો અજ્ઞાની તે કેમ લહિયેજી. ૩

ઢાળ.

લહિયે કેમ તે કહો પ્રભુજી, ગુરુ કહે સુણ તાત;
તેં પ્રશ્ન અતિ ઉત્તમ કરયું, જેથી મટે જમજાત. ૪
સ્થૂળ સુક્ષમ ને કારણ દેહે, એ ત્રણથી અળગો રહે;
પંચ કોશાતિત અવસ્થા, ત્રણનો સાક્ષી લહે: ૫
સદ્‌ચિદાનંદ સ્વરૂપે, આત્મા એ તું જાણજે;
એ સમજે ચિત સ્થિર થશે, અંતર અનુભવ આણજે. ૬
પ્રભુ સ્થૂળ સુક્ષમ કારણ તે શૂં, પંચ કોશ કિયા હશે;
ત્રણ અવસ્થા સે સ્વરૂપે, તે સાંભળવા મનડું ધશે. ૭
સદ્ ચિદ આનંદ તે શું, તેહેનું કરો ઉદાહર્ણ;
એ અનુભવ થાયે નભુ, જો સેવે સદ્‌ગુરુચર્ણ. ૮

કડવાં.—પ. પૂ૦.

સાંભળ શિષ્ય કહું એક જ્ઞાનજી, સ્થૂળ શરિરનું કરું વાખ્યાનજી. ૧
પંચિકૃતના પંચ મહાભૂતજી, એકએકમા છે અનુસ્યુતજી. ૨
કર્મથી ઉપન્યા સુખ દુખ જેહજી, ભોગવવાનું સ્થાનક એહજી: ૩

ઢાળ.

સ્થાનક એ વિકાર ખટનુ, તેહેનો ભેદ ઉચારિએ;
એ છે ને ઉત્પંન થાયે, વૃદ્ધિ થાય વિચારિયે. ૪
વિપરીત થાય ને ક્ષીણ થાય, નાશ એ પામે ખરૂં;
એ છ વિકારનું સ્થૂળ શરીર, હેવું પ્રત્યક્ષ સહુ દેખે ખરૂં. ૫
સુક્ષમનું છે અપંચીકૃત, પંચ મહાભૂતે કરયું;
કર્મથી ઉત્પંન સુખ દુખ, ભોગનું સાધન ઠરયું. ૬

દશ ઇંદ્રી ને પ્રાણ પાંચે, બુદ્ધિ મન દશ સાત એ;
સત્તરનું સુક્ષમ દેહ છે, અંતર અનુભવ આણજે. ૭
તીવ્રબુદ્ધિએ વિચારિએ, કરી શુદ્ધ અંતરકર્ણ;
લીંગ ભંગ થાયે નભૂ, જો સેવે સદ્દગુરુચર્ણ. ૮

કડવાં ૬. પૂ૦.

હુવે કહું તુંજને કારણ દેહજી, જેથી ટળે સહુ સંદેહજી. ૧
સ્થૂળ સુક્ષમનું કારણ એહજી, અનિર્વચની કહિએ જેહજી. ૨

ઢાળ.

અનિર્વચની અનાદ્ય વિદ્યા, સ્વરૂપજ્ઞાન રહીત છે;
નીર્વિકલ્પક રૂપ માયા, એ પણ જાણ અનિત્ય છે. ૩
અવસ્થાનો ભેદ સાંભળ, ત્રણ પ્રકારે ભોગવે;
જાગૃત સ્વપ્ન સુષુપ્તિ તેનો, અભિમાની થઇ જોગવે. ૪
ઇંદ્રી દશના વિષય જાણે, જાગૃતનો એ ધર્મ છે;
સ્થૂળ શરીરનો ભોગતા, વિશ્વાભિમાની બ્રહ્મ છે. ૫
જાગૃતમાં જે સાંભળ્યું, ને દૃષ્ટે દીઠું જેહ;
તેથી ઉપની વાસના, તેણે જુઠું દીઠું એહ. ૬
તે મિથ્યાને સાચું માન્યું, તે જાણવી સ્વપ્ના દશા;
અભિમાની આતમા, ત્યાં ભોગવે થૈ તૈજસા. ૭
હું કાંઈ નથિ જાણતો, એમ સુખેથી ઉંઘી રહ્યો;
એ સુષુપ્તા જાણવી, તેને પ્રાજ્ઞાભિમાની કહ્યો. ૮
સાક્ષી અલ્પજ્ઞ થઇ રહે, થાયે લીન અંતરકર્ણ;
એ ઘાડ નિંદ્રા મટે નભુ, જો સેવે સદ્દગુરુચર્ણ. ૯

કડવાં ૭. પૂ૦

હુવે કહું પંચે કોશ વિચારજી, જેથી આત્મા કહ્યો છે પારજી. ૧
પેહેલો અન્નમય કહું નિરધારજી, જાગૃતમાંહે એ છે સારજી. ૨
પ્રાણમય મનોમય સારજી, વિજ્ઞાન આનંદ કહું વિસ્તારજી. ૩

ઢાળ.

વિસ્તાર કહું તે સાંભળ ભાઈ, અંન રસથી ઉપજે;
અંન રસથી વૃદ્ધિ પામે, અંનમય તે અંન યજે. ૪

અન્ન રૂપ છે પૃથ્વિ કેરૂં, તે પૃથ્વિ માહે સમાય;
પ્રાણમય તે જાણવો, જેમાં રહ્યા પંચે વાય. ૫
કર્મેંદ્રી ને મન છઠું, એ મનોમય જાણીએ;
વિજ્ઞાનમય તે બુદ્ધિ સાથે, જ્ઞાનઇંદ્રિ એ વખાણિએ. ૬
કારણશરીર અવિદ્યામાં, મળી સરવે જે રહ્યો;
પ્રેજ્ઞાન એક આનંદમય, ભાઇ આત્મા એથી પર કહ્યો. ૭
ચાર દેહ ને પ્રાણ મહારો, મંન બુદ્ધિ જ્ઞાન;
એ પાંચમો સાક્ષી કહ્યો, તે નહી કોઇ સમાન ૮
એ સદ્ ચિદ આનંદ આત્મા, નહિ વિક્ષેપ ને આવર્ણ;
એ શુદ્ધ સ્વરૂપને પામવા, નભૂ સેવો સદ્દગુરૂ ચર્ણ. ૯

કડવાં-૮. પૂ૦.

સ્વામી સદ તે શું કેહેવાયજી, ચિદ ને આનંદ કેમ ઓળખાયજી. ૧
સદ તે કહિયે છે સદાયજી, ચિદ તે જાણ્યું ગુરૂકરુણાયેજી. ૨
તે જાણ્યાનું સુખ આનંદજી, સમજે ટાળે સરવે દ્વંદજી. ૩

ઢાળ.

દ્વંદ ટાળે મંનના ભાઇ, તે માટે તુજને કહું;
ઉત્પત્તી ચોવીસ તત્વની, જથા મતિ જે હું લહું. ૪
બ્રહ્મ આશ્રીત છે ભાઇ, એક ત્રિગુણાત્મિક અજા;
તે થકી નભ ઉપન્યું, જ્યારે બ્રહ્મની પામી રજા. ૫
વાયુ થયો આકાશથી, પછે વાયુથી થયું તેજ;
તેજથી જળ જળે પૃથ્વિ, ઉત્પત્તી એહેની એજ. ૬
એ પાંચ ભૂતના સત્વ અંશે, જ્ઞાન ઇંદ્રી પાંચે થઇ;
શ્રવણ ચર્મ ને નેત્ર જિભ્યા, નાસિકા આદે લઇ. ૭
એ પાંચ ભૂતના રજો અંશે, કર્મ ઇંદ્રી પંચ;
વાક પાણી પાદ ગુદ ઉપસ્થ, વાયુ કેરા સંચ. ૮
મહાભૂત પંચે સમથતા, સત્વાંશે અંતઃકરણ;
એ ભેદને જાણે નભૂ, જો સેવે સદ્દગુરૂ ચર્ણ. ૯

ઢાળ.

અદ્‌ભૂત પાંચે તત્વ પ્રભુ, પંચીકૃતકેરાં કહ્યાં;
એ પંચીકૃત તે કોણ પ્રકારે, સ્વામી તે મેં નવ લહ્યાં. ૪
ત્યારે ગુરુ કેહે ભાઈ સાંભળ કહું, એના ભાગ વેંચ્યા જેહ;
એક તત્વને અરધ કરીને, ન્યારૂં રાખ્યું તેહ. ૫
પછે અરધના કરી ચાર કટકા, વેંહેંચી આપ્યા ચારને;
આચર્ણ થાય તે ઓળખે, જે લહે તત્વ વિચારને. ૬
એ પંચીકૃત મહાભૂતનુ ભાઇ, થયું સ્થૂળ શરીર;
બ્રહ્માંડ પીંડની એકતા, એમ જાણજે તું વીર. ૭
બ્રહ્માંડ ઉપન્યું તે થકી, હૂ સ્થૂળ કહિ ઉભો રહું;
એ ભેદથી જીવ છે, તે આત્માનુ પ્રતિબિંબ કહું. ૮
પ્રકૃતિના જોરથી, ભિન ઇશ્વરને લહે;
અવિદ્યા ઉપાધિ માટે, આત્મા તે જીવ કહે. ૯
માયાની ઉપાધિથી, એ ઇશ્વર આત્મા હોય;
જીવ ઇશ્વર ભેદ તહાં લગી, જન્મ મરણ નવ ખોય. ૧૦
તેમાટે એ જીવ ઇશ્વર, ભેદબુદ્ધિ ના કીજિયે;
બ્રહ્મ સત્ય અખંડ અદ્વૈત, એક સમજી લીજીએ. ૧૧
એ સમજ્યાથી પુત્ર મહારા, નહી મરણ અવતર્ણ;
એ અનુભવ થાએ નભુ, જો સેવે સદ્‌ગુરુચર્ણ. ૧૨

કડવાં-૧૦. પૂ૦.

સાંભળો સ્વામી વિનતી મહારીજી, અભેદ બુદ્ધિ તમે ઉચ્ચારીજી. ૧
જીવ અલ્પજ્ઞ ને હુંકારીજી, શિવ સર્વજ્ઞ નિરહંકારીજી. ૨
આગે સંકા થઇ નિવારીજી, હવે હેને ભેદ કહો નિરધારીજી. ૩

ઢાળ.

નિરધારી કહો નાથ મહારા, ભેદ બુદ્ધિ કેમ મટે;
તત્વમસી મહાવાકય જોતાં, અંતસ્કરણ બહુ આવટે. ૪
ગુરુ કહે વાચ્યાર્થ ને, લક્ષાર્થ ઇશ્વર જીવને;
સ્થૂળ સુક્ષમ અભિમાની, વાચ્ય જીવ સહેવને. ૫
ત્વંપદનો લક્ષાર્થ એ જે, ઉપાધિથી મુક્ત;
શુદ્ધ ચૈતન જીવ એ તે, ઉપાધિ સજુક્ત. ૬

તત્પદ ઈશ્વર કેરાં ભાઈ, વાચ્યાર્થ કહું તે સાંભળો;
સર્વજ્ઞતા સંજુક્ત છે, હવે લક્ષાર્થ કહું તે કળો.
ઉપાધિથી સુન્ય છે, શુદ્ધ ચૈતન એ લહો;
વાચ્ય લક્ષ વિચારતાં, ભાઇ ભેદ કાંઇ નવ રહ્યો.
એવાં વાક્ય વેદાંતથી, અને સદ્‌ગુરૂ કરુણાવડે;
બ્રહ્મ બુદ્ધિ સર્વમાં, તે ભવબુદ્ધિમા નવ પડે.
ગુરૂકૃપા ક્ષણ એકમાં, ભાઇ કરે મેરૂ તરણને;
જીવનમુક્તા તે નહુ, જો સેવે સદ્‌ગુરૂચરણને.

કડવાં-૧૧. પૂ૦.

કરુણાસિંધુ સુખના ધામજી, કરજોડીને કરું પ્રણામજી.
જીવનમુક્તા કેમ કેહેવાયજી, વિસ્તારી કોહો કરી કરુણાએજી.
જેથી સર્વે સંશે જાયજી, જેહેવું કોહોછો તેહેવું થાયેજી.

ઢાળ.

થાય તેહેવું રૂપ સ્વામી, લક્ષણ મુજને દાખિએ;
ગુરુ કહે ભાઈ હૂં કહુ તે, ઉર સમઝી રાખીયે.
જેમ દેહ હું ને પુરુષ હૂં છું, દ્વીજ સુદ્ર ને નારી;
તેમ હૂં નહિ સ્રી પુરુષ, વિપ્રાદિ વરણ ચારી.
અસંગ સચ્ચિદાનંદ સ્વરૂપે, દૃઢ નિશ્ચે થયો એહ;
ચિદાકાશ સર્વાંતરયામિ, જીવનમુક્તા તેહ.
અહંબ્રહ્માસ્મી થતે, સઉ કર્મથી મુકાએ;
પ્રત્યક્ષ જ્ઞાનનું એજ લક્ષણ, દ્વૈતભાવ ન થાયે.
અખીલ કર્મનો બંધી છે, મુક્ત એ આચર્ણ;
અપરોક્ષ જ્ઞાન થાએ નહુ, જો સેવે સદ્‌ગુરૂ ચર્ણ.

ઢાળ.

સંચિતનો એ મર્મ છે જે, જે પૂર્વે ઉપાર્જન કર્યું;
તે રહ્યું છે ઘણા કાળનું, સાંચ્યું તે સંચિત ઠર્યું. ૫
તે પક્વ સચિત ભોગવવાને, દેહ ઉપન્યો જાણ;
સુખ દુઃખ ફળ તે ભોગવે, પ્રારબ્ધ એ પરમાણ. ૬
તે ભોગવી રેહે એટલે, દેહનો થાય ભગ;
જ્ઞાને ક્ષય ક્રિયમાણ સંચિત, પ્રાલબ્ધ દેહને સંગ. ૭
અહંબ્રહ્માસ્મી થતે, સચિત પ્રલ્લે થાયે;
નિજ જ્ઞાનથી ક્રિયમાણ સંચિત, જ્ઞાની પુરૂષના જાયે. ૮
કમળદળ જળભિન રેહે તેમ, જ્ઞાનીને નહિ સમધ;
તેમાટે ક્રિયમાણ કર્મનો, નથી તેને બંધ. ૯
કારણ કે એ જ્ઞાનીની કોઇ, કરે સ્તુતિ નિંદાએ;
તે પ્રત્યે એ પુન્યપાપના, કર્મ સરવે જાએ. ૧૦

श्रुति.

सुरदः पुन्यकृतां द्विसंती पाप.कृतागृहणंति, तथाचात्मवित् संसार तिरत्वात् ब्रह्मानंद शिवः प्राप्नोति, तरतो शोकमात्मवित् ॥ तथा च–

स्मृति.

तनु त्यजति वाकाश्याम्, स्वपचस्य गृहे यथा;
ज्ञान संप्राप्ति समये, मुक्त सो विगताशयः ॥ १ ॥

इति.

કાશી કે ચાંડાળને ઘેર, મુક્ત પામે મર્ણ;
હરિ ચરણે જાણો નભુ, જો સેવે સદ્દગુરૂ ચર્ણ. ૧૧
કડવાં–૧૩. પૂ૦.

ઇતિશ્રી તત્વબોધ સમાપ્ત ॥ શ્રી ॥

ગુરૂગીતા.

વળા છંદ (હાળ કુંજીના આખ્યાનનો).

પ્રથમે હું ગુરુદેવને, પ્રેમે કરૂં પ્રણામ;
ઉર અતિ આનંદથી, ગાઉં ગોવિંદના ગુણગ્રામ.

ઉલાળો.

ગાઉં ગોવિંદના ગુણગ્રામ, જેણે પ્રગટ ઓળખાવ્યા રામ;
પ્રેમકટાક્ષે પુરી આશ, જન્મ જન્મનો ટાળ્યો ત્રાસ.
જે જે સદ્ગુરુ રાયે. ૧

આ ભવમાં ભટક્યો ઘણુ, મેં લીધા જન્મ અપાર;
અજ્ઞાને બહુ આથડ્યો, દેહે ધરીયા વારંવાર.
વારંવાર ધર્યા બહુ દેહ, તેમ તેમ અદકો વાધ્યો નેહ;
એ અભ્યાસે ભુલ્યો આપ, તેથી પામ્યો અદકો તાપ.-જે૦ ૨

એ દવદાધા જંતુને, હરિકરુણા તે પરજંન;
તે વિના ત્રિલોકમાં, ઉપાય ન દિસે અન્ય.
અન્ય નથી બીજો ઉપાય, ત્રણે દેવ કરે જો સહાય;
બળ રીદ્ધિ વૈભવ સહુ થાય, મોક્ષ કરે એક સદ્ગુરુરાય.-જે૦ ૩

ઈશ્વરના જંતુ કરચા તે, જાય નર્કમોઝાર;
તેને ગુરૂ કરુણા કરે તો, ઉતારે ભવ પાર.
ભવ પારે ઉતારે ગુરૂ, તતક્ષણ અનુભવ પ્રગટે ઉરૂ;
અર્ક ઉદય અંધારૂં જાય, મિથ્યા માયાયેન પળાય.-જે૦ ૪

સુક સનકાદિક સારદા રે, શેષ કરે વખાણ;
પાર નહિ પરતાપનો, એમ બોલે વેદ પૂરાણ.
વેદપૂરાણે બોલે વેણ, બોલે તેહેવું દીઠું નેણ;
ગુરૂ મહિમાનો કો લેહે પાર, એમ કહે શિવ વારંવાર.-જે૦ ૫

જેણે સદ્ગુરૂ સેવિયા, ધનધન તેનું ભાગ્ય;
તે જનમાહે વશી રહે, નિત જ્ઞાન ભક્તિ વૈરાગ.
જ્ઞાન ભક્તિ વૈરાગજ વશે, સંશય સર્પ ન તેને ડશે;
ગુરૂ સેવાનો લાભ અનંત, એમ વદે છે મોટા સંત.-જે૦ ૬

ગુરૂ પારસ ચિંતામણી, કામધેન કલ્પતરુ માર;
તે વધારે મંસારને, ગુરુ મોક્ષ કરે નિરધાર.
નિરધારી ગુરુ નિશ્ચે કરે, પછે તે કોથી નવ ડરે;
જેને સિંહતણુ શિર જોર, શું કરે તેને સારસ મોર.-જે૦ ૮
એમ જાણિને આવિયો, હું શરણુ તમારે નાથ;
દયા કરી મુજ રકનો, પ્રભુ હેતે ઝાલો હાથ.
હાથ ઝાલી કહાડો ભવ બહાર, સ્વપ્નાંતર ભાસે મંસાર;
ચૌદ લોકનો જૂઠો ભોગ, દીર્ઘ દ્વૈતનો ટાળો રોગ.-જે૦ ૮
સદ્ગુરુકેરા લક્ષને, શુ જાણે મુરખ મંન;
અતરથી નવ ઓળખે, દેહદરશી દેખે તંન.
તંનતણા તે દેખે ચેન, નિદ્રામાં ઘેરાયાં નેણ;
જેમ ખર ચદનને નવ લહે, મેડક પકજ સગે રહે.-જે૦ ૯
જાણે ગુરુના લક્ષને, એને દયા કરે ગુરુરાય;
દેહધારી સરખા પૂરે, પણ માનુષ કેમ કેહેવાય.
કેમ કહિયે માનુષ કે દેવ, એને નહિ કાંઇ ચયવેવ;
અદ્વૈત એક અખંડ સ્વરૂપ, અજ અવિનાશી અમર અરૂપ.-જે૦૧૦
સેજે સ્વાતી શબ્દનો રે, વરસે અતિ આનંદ;
આરત પ્રીતિ છીપમાં, તેમાં જઈ જામે બીંદ.
બિંદુ લઇ પાતાળે જાય, તેમાહે મુક્તાફળ થાય;
કપુર કંદળી અહિમુખ ઝેર, પાત્રતણો એમ જાણો ફેર.-જે૦ ૧૧
જેમ આરત છે છીપને, તેમ થાય જો નરવેધ;
ગુરુશબ્દ સ્વાતી ગ્રહે, તો ટાળે વીધિનિખેદ.
વીધિનિખેદ ટળે જેમ તૂલ, પાકે અનુભવ મુક્ત અમૂલ;
ભૂલ ભાગે ને જાણે અંમ, જક્ત ઠેકાણે ભાસે બ્રહ્મ.-જે૦ ૧૨
પારસના પરતાપથી, સેજે લોહો કંચન થાય;
એમ ગુરુકરુણાથકી, ભાઈ જીવદશા તે જાય.
જાયે જીવદશા વીસરી, પોતા સરખો મુકે કરી;
એવો સદ્ગુરુનો મહિમાય, મેવે તે સેજે શિવ થાય.-જે૦ ૧૩
શ્રીગુરુ ચરણ સરોજરજ, હૂં ધારૂ મારે શીશ;
કર જોડી કરૂ વીનતી, હૂં બાળબુદ્ધે બોલીશ.
બાળબુદ્ધે બોલુ છુ વેણ, અમૃત ભરિયા દેખી નેણ,
પ્રશ્ન કરવાની ઈચ્છા થઈ, તમ પાંખે પુછું કહાં જઈ. જે૦ ૧૪

ગુરૂ કહે શિશ માહેરા રે, પૂછો આણી પ્રેમ;
સંશે સઘળા છેદવા છે, ગુરૂપદને એ નેમ.
મ જાણી ઓસંકો રખે, પૂછો જે હોએ મનવીખે;
છ્યા વના સંશે નવ ટળે, સંશે મટયાવના રામ નવ મળે.—જે૦ ૧૫
શિષ્ય કહે સ્વામી દેહના જે, ચલણ હલણ ક્રિયમાણ;
તે કેમ વરતે લક્ષમાં, જે પામે પદ નિરવાણ.
નેર્વાણ પદ પામે જાહેરે, ચૌદે ઇંદ્રી થાકે તાહેરે;.
ને આવીને વરતે વર્ત, તો કેમ થાએ લક્ષમાં નર્ત.—જે૦ ૧૬
ગુરૂ કહે ધન શિષ્ય એ તેં, ઉત્તમ કીધું પ્રશ્ન;
એ સ્વરૂપે વીચરે, દુર્વાસા વશિષ્ઠ ને કૃષ્ન.
દેહિ લોમસ સમરથ, વળી દેવહુતી જડભરથ;
તે દેહે વિદેહી રહ્યા, કાયાકૃત સાથે નવ વહ્યા.—જે૦ ૧૭
જ્ઞાની ને અજ્ઞાનીમાં, ભાઈ એટલો અંતર જાણ;
જ્ઞાની મિથ્યા જાણશે, અજ્ઞાનીને વૃદ્ધિ હાણ.
સુખ દુખ સમ છે માન અમાન, એ છે તત્ત પુરુષનુ જ્ઞાન;
નેર્વિકલ્પ સદા મન રહે, હું કરતા હેવું નવ લહે—જે૦ ૧૮
સાક્ષીવત વિચરે સદા, જુઠામા જુઠો સાજ;
એ રીતે નીમિ નૃપે કીધું, મૈથીલ પુરમા રાજ.
રાજતણો વૈભવ સૌ કરે, હું કરતા મનમા નવ ધરે;
પુરજ વડે ચાલે વેપાર, રવિને કાંઇ ન આવે ભાર.—જે૦ ૧૯
શિષ્ય કહે ગુરુદેવજી, સમાધાન થયુ મહારાજ;
એક અપુરવ ઉપજ્યો, મને સશે મનમા આજ.
સંશે ઉપજ્યો એ મુજ મંન, સદા સદોદિત છે ચેતંન;
વિશ્વમાહે છે જેનો વ્યાપ, તે કેમ ભૂલ્યો આપું આપ.—જે૦ ૨૦
ગુરુ કહે સાચી કહિ પણ, એમ સમઝ રે બાળ;
ચેતનની સત્તાવડે, એ ભાસ્યું આળપંપાળ.

શિષ્ય કહે ગુરુજી સુણો, એ તો એહું સરવે ઘાટ;
વળી સંશે મહારો ટાળિયે, પ્રભુ પુછું કરુણામાટ.
સ્તુતિ નિંદા સમજે સહુકોય,જ્ઞાનીને કેમ ખેદ ન હોય;
તે નિરૂપણ કહો મહારાજ, જેથી મહારાં સીઝે કાજ.–જે૦ ૨૩
ગુરુ કહે જ્ઞાનીતણું, મન દર્પણ જેહવું થાય;
જક્તાતણું ચિત મુખ છે, તે કરે તેહેવું દેખાય.
વાંકું સીધું જેહેવું આંએ, તેહેવું દીસે દર્પણમાંએ;
દર્પણમાં કોઈ ઝેવું નથી, એ દૃષ્ટાંતે જો સર્વથી.–જે૦ ૨૪
નિર્મળ ચિત છે જેહનુ, તે બોલે નિર્મળ વાણ;
જ્ઞાની મન હરખે નહીં, એ તો એહેનું કરે વખાણ.
તે સાંભળીને હરખે કેમ, જ્ઞાની મન સમઝે છે એમ;
સારૂ કરે સારૂ દેખાય, દર્પણમાં શું અદકું થાય.–જે૦ ૨૫
કપટ રૂદે છે જેહને, તે નંદે વારંવાર;
દર્પણમાં મુખ દેખતાં, જેમ શબ્દ હોય ઉચ્ચાર.
નદે જોઈ પોતાનુ મુખ, એમાં શું જ્ઞાનીને દુખ;
જેહેવો પોતે તેહેવો કહે, જ્ઞાની દર્પણ રૂપે રહે–જે૦ ૨૬
સત્ય સ્વામીશ્રીજી તમો છો, નિર્મળ સુદ્ધ સ્વરૂપ;
અમર અજર અવિનાસ છોજી,અખિલ ભુવનના ભૂપ.
અખિલ ભુવનના ભૂપ અરૂપ, અંન્ય નથી તો સાની ઉપ;
ઉપમા તમને શી દેવાયે, જે દીજે તે મિથ્યા માયે.–જે૦. ૨૭
ગુરુગીતા જે સાંભળે રે, ભાવ ધરીને ગાએ;
શબ્દ સમઝીને અનુભવે તો, ભવબંધન મુકાએ.
ભવ બંધન છોડે તતક્ષેવ, એવા ગુરુ દેવાધિદેવ;
કરજોડીને લાગું પાય, નભુ નિર્લેપદ સેઝે થાય.–જે૦ ૨૮

ઈતિશ્રી ગુરૂગીતા સંપૂરણ

જ્ઞાનપરનાલિકા.

દોહોરા.

પ્રથમ નમુ ગુરુદેવને, પ્રેમે લાગું પાય;
શુભમતિ દેજો સારદા, હંસવાહની માય.
ગુરૂ શિષ્ય સંવાદથી, આત્મા અનુભવ થાય;
ગ્રંથ જ્ઞાનપરનાલિકા, કરવા મન ઈચ્છાય.

શિષ્ય ઉવાચ.

સદ્‌ગુરુની સેવા કરી, પુછું જોડી હાથ;
કયમ છુટું ભવબંધથી, કૃપા કરી કોહો નાથ.

ગુરૂ ઉવાચ.

ગુરૂ કહે સુણ શિષ્ય તું, તો છુટે ભવબંધ;
લહે જ્ઞાનપરનાલિકા, કહ્યા ચાર અનુબંધ.
અધિકારી પેહેલો કહ્યો, બીજું તો સંબંધ;
ત્રિજું વિષય પ્રિયોજન, એ ચારે અનુબંધ.

શિષ્ય વ૦.

પ્રથમ કહો ગુરુજી મુને, અધિકારીનું રૂપ;
જે જાણે સુખ ઉપજે, પામુ શુદ્ધ સ્વરૂપ.

ગુરૂ વ૦.

ગુરૂ કેહે સાંભળ શિષ્ય તું, એના સાધન ચાર;
વિવેક વૈરાગ સમાદિ ખટ, મુમુક્ષુતા મન ધાર.

શિષ્ય વ૦.

એ સાધન કેમ ઉપજે, તે કહો કૃપાનિકેત;
વિવેક તે સાને કહૂં, તે કહો આણી હેત.

ગુરૂ વ૦.

વરણાશ્રમના ધર્મ જે, તે પાળે દૃઢ નેમ;
કીધે કર્મ ઉપાસના, ઉર શુદ્ધ થાયે એમ.
ત્યાર પછી તે જંતુને, ઉપજે સાધન ચાર;
નિત્યાનિત્ય વિવેકનો, સાંભળ કહું વિચાર.
નિત્યાનિત્ય વિચાર એ, કહિયે શુદ્ધ વિવેક;
અનિત્ય જગ સહુ જાણિએ, નીત્ય આતમા

શિષ્ય વ૦.

અનિત્ય આ જગને લહે, એ તો કહ્યો વિવેક;
આત્મા તો જાણ્યો નથી, તો સાને કેહે એક. ૧૨

ગુરૂ વ૦.

આત્મા જે આનંદઘન, તેહતણો આભાસ;
જે આનદમય કોશમા, એમ આણુ વિસવાસ. ૧૩
આનદ વના રૂચે નહી, શબ્દાદિક સુખ જેહ;
તે આનદ તે આતમા, નિત્ય જાણુ તુ તેહ. ૧૪

શિષ્ય વ૦.

બીજુ કહ્યુ વૈરાગ જે, તે કેમ ઉપજે મન;
કૃપા કરી મુજને કહો, જાણીને નિજ તન. ૧૫

ગુરૂ વ૦.

શબ્દાદિક સુખમા લહે, ત્રણ્ય દોશનો ભાગ,
અતિસહિતા અનિત્યતા, નાસ લહે વૈરાગ. ૧૬
ચૌદ લોકની સપતિ, કાગવિષ્ટ સમ હોય;
એમ પ્રીતિ નહિ મનમા, વિરાગ કહિએ સોય. ૧૭

શિષ્ય વ૦

હવે સમાદિ ખટ કહી, તેનો કોણ્ પ્રકાર,
કૃપા કરી મુજને કહો, શ્રીગુરુ પરમ ઉદાર. ૧૮

ગુરૂ ઉવાચ

સર્વ વાસના સહિત મન, રહે મોક્ષને ઠામ,
સમ તે તારે જાણિએ, મન પામે વિશ્રામ. ૧૯
મન સમતાએ જાણજે, અમળ ઈંદ્રીઓ થાય,
દમ તે કહિએ તેહને, ઉપરતી એ કેહેવાય. ૨૦
સમ દમ ધૃઢ જારે થયા, મન ઈંદ્રી એક ઠામ,
એજ ઉપરતી જાણવી, હવે તિતિક્ષા નામ. ૨૧
સત્ત સગત કરતા કઈ, સુખ દુખ માન અમાન;
એજ તિતિક્ષા સહુ કહે, મનમા ગણે સમાન ૨૨
શ્રદ્ધા ગુરુ વેદાતના, વાયકનો વિશ્વાસ,
સમાધાન એક મોક્ષમા, તજે ત્રિવિધિની આસ. ૨૩
ચોથુ સાધન મોક્ષની, ઈચ્છા મનમા હોય;
તે અધિકારી મોક્ષનો, પેહેલુ અનુબધ સોય. ૨૪

શિષ્ય વ૦.

હવે ત્રીજું ગુરુજી કહો, પૂરવે જે અનુબંધ;
એ અધિકારી જન તે, સાથી કરે સંબંધ. ૨૫

ગુરૂ વ૦.

બોધ્ય આતમા બોધક ગુરુ, કરે એજ સતસંગ;
જે કરતાં જન ભવ તરે, ચઢે અનુપમ રંગ. ૨૬

શિષ્ય વ૦.

વિશય કરે તો સા વિષે, તે કહિએ મહારાજ;
જેથી ભવસાગર તરૂં, સુધરે સરવે કાજ. ૨૭

ગુરૂ વ૦.

જિવ ઇશ્વરની ભિન્નતા, જાણે છે મન મૂઢ;
અજ્ઞાન એજ અનાદિનુ, ગ્રહણ કરયું છે ધૃડ. ૨૮
મહાવાકય જે વેદનાં, ગુરુમુખ સાંભળ તેહ;
પછી પૂછજે પૂછવું, જે મનમા સદેહ. ૨૯

શિષ્ય વ૦.

શિષ્ય કહે ગુરુદેવજી, મહાવાયક તે સુંય;
સંક્ષેપે સમજું નહિ, મંદ મતિ છું હુંય. ૩૦

ગુરૂ વ૦.

અહંબ્રહ્માસ્મી તત્વમસી, પ્રજ્ઞામાનંદ બ્રહ્મ;
અયંઆત્મા ચાર એ, મહાવાકયનો મ્રંમ. ૩૧
વાચ્ય લક્ષ પદ એ તે તણા, કહું તેનો વિચાર;
એ અનુક્રમે જાણજે, જે મહાવાયક ચાર. ૩૨
તત્ પદ ત્વં પદ અસી પદ, એ ત્રણે પદ જાણ;
હવે એહના અર્થનુ, સાંભળ કહું વખાણ. ૩૩
તત્પદ તે ઇશ્વર કહ્યો, ત્વંપદ કહિએ જીવ;
અસી પદ વ્યાપક એહુમા, એવું જાણ સદૈવ. ૩૪
કરતા હરતા જગતનો, વાચ્ય તત્ પદનું એહ;
નિર્મળ શુદ્ધ સ્વરૂપ હું, લક્ષ કહાવે તેહ. ૩૫
દેહ હું કરતા ભોગતા, ત્વં પદનો વાચ્યાર્થ;
હું નહિ દેહ હું આતમા, એ ત્વંપદ લક્ષાર્થ. ૩૬
ત્યાગ કરી વાચ્યાર્થનો, ગ્રહી લક્ષાર્થ વિવેક;
એમ વિષય અનુબંધમા, જીવ બ્રહ્મ તે એક. ૩૭

શિષ્ય ૫૦.

ચોથું જે અનુબંધ તે, પ્રિયોજન કેહેવાય;
એનો અર્થ કરી કહો, જેમ ચોખ્ખું સમજાય. ૩૮

ગુરૂ ૫૦.

ગુરુ કહે સુણ એહનો, અર્થ કહું મન રાખ;
કર અનુભવ અંતરવિખે, શ્રુતિ સ્મૃતિ દે સાખ. ૩૯
જો જાણ્યો તે આતમા, તો કર એમ વિચાર;
પ્રાલબ્ધયોગે દેહનો, હલણ ચલણ વેહેવાર. ૪૦
જક્ત સહુનો જાણજે, દેહે સાથે સમધ.
ત્રણ દેહ મિથ્યા કહી, તો શું મુક્ત ને બધ. ૪૧
તું તો સાક્ષી સર્વનો, મિથ્યા દૃશ્ય પ્રપંચ;
એહેવા જ્ઞાન પ્રકાશથી, રાત રહે નહિ રચ. ૪૨
દુખ નિવૃત્ય સસારનું, લાભ પરમ આનંદ;
એજ પ્રિયોજન ચારનું, ટેશ રહ્યુ નહિ દ્વંદ. ૪૩
એ ચારે અનુબંધને, જો જાણે ગુરુમુખ,
તો તે ભવબંધન છુટે, પામે શાંતી સુખ. ૪૪
કહી જ્ઞાનપડનાલિકા, ગુરુ શિષ્ય સંવાદ;
કરજોડીને કેહે નભૂ, હરિ ગુરુ સંત પ્રસાદ. ૪૫

ઇતિ જ્ઞાનપરનાલિકા સમાપ્ત.

કક્કો.

—✶✶—

છંદ-ચોપાઇ.

કક્કા કરુણાસાગર ગુરુ, ચિંતામણી ધેનુ સુરતરૂ;
સતસંગતથી સંશે ટળે, સંચિત જ્ઞાનઅગ્નિમા બળે;
સેવંતા થાએ સુખ ઉરુ. કક્કા કરુણાસાગર ગુરૂ. ૧
ખખ્ખા ખોળી જોની આપ, ખોળે ના રહે થાપ ઉથાપ,
ખેંચાતાણુ મટે મનતણી, અખિલ વિશ્વનો એક જ ધણી;
જાણે જાય ત્રિવીધિ તાપ, ખ૦. ૨
ગગ્ગા ગુણ ત્રણેથી પરે, તે પ્રકાશ ત્રણેને કરે;
ગુણ તે દોરા વાસુતણા, એહેવા બિજા દોરા ઘણા;
બોતેર શહસ્ર શિરામાં ફરે, ગ૦. ૩
ઘઘ્ઘા ઘરમાં ઘરનો ધણી, બાહેર શોભા રૂડી બણી;
તે જોઇ ઘુંચાણો ઘણું, તેથી ભુટ્યો પોતાપણું;
જેમ નાગ ન દેખે માથે મણી, ઘ૦. ૪
નન્ના નરદેહી તેં ધરી, આવ્યો લક્ષ ચોરચાસી ફરી;
આ અવસર છે રૂડો અતિ, સમઝે તો થાયે સદ્‌ગતી;
તે માટે હોંસે ભજ હરી. ન૦. ૫
ચચ્ચા ચાર અવસ્થા જાણ, ચાર વેદ તે ચારે વાણ;
ચાર અંત:કરણ મુદ્રા ચાર, તું પાંચમો તેથી પાર,
મરજીવ્યો થઈ મહારસ માણ, ચ૦. ૬
છચ્છા છે તે જાણ્યો નથી, ઘણુ ઘણુ શું કહિયે કથી;
ઝેવું મ્રગજળ જૂઠું સાચ, જેમ ચિંતામણ દિસે કાચ;
મહિ મુકીને વેણુ મથી, છ૦ ૭
જજ્જા જન્મમરણ જગ સહુ, ગર્ભ ધરચાનુ દુખ છે બહુ;
તે છુટચાનો કરો ઉપાય, મનસા દેહ વિના નવ થાય;
કર સતસંગત સાચું કહું, જ૦. ૮
ઝઝ્ઝા ઝટપટ સમઝી લે, માથે મરણુતણો છે ભે;
ચૌદ લોક ચરાચર ભાળ, સૌને શિશ ભમે છે કાળ;
તેમાટે ત્રેવડમા રેહે, ઝ૦. ૯

ટટ્ટા ટાળો મનની ટેક, ઓળખ આપ નિરંજન એક;
ભરમે ભુલ્યો ભવમા ભમે, સમજ્યા પાંખે ચિત નહિ સમે;
લે વિચારી વસ્તુ વિવેક, ટ૦. ૧૦

ઠઠ્ઠા ઠગવિદ્યાને છાંડ, પૂરણ સાથે પ્રિતજ માંડ;
જુઠા ઉપર તે શું જોર, સમજ્યા વિના ન કરીએ શોર;
ધારે ભેખ તરે નહિં ભાંડ, ઠ૦. ૧૧

ડડ્ડા ડાપણ તારૂં લહ્યું, વણ સમજે જુઠામાં વહ્યું;
કર્મતણી કિરત બહુ કરે, હુંસ થઈ બગ ચારો ચરે;
રસ્તા વના રવડતું રહ્યું, ડ૦. ૧૨

ઢઢ્ઢા ઢહું વગાડી ઢોલ, સાચાં જુઠાંનો કર તોલ;
સદ્દગુરુ શબ્દ રૂદેમાં ધાર, જે જાણે જન ઉતરે પાર;
બાહેરના મુકી દે બોલ, ઢ૦. ૧૩

રણ્ણા રણસંબંધે મળ્યું, લેહેણું દેવાં સાથે ભળ્યું;
પુરૂં થાયે જમે ઉધાર, ત્યાર પછી ના રેહે વેહેવાર;
તે કોઈનું નવ જાયે કળ્યું, ર૦. ૧૪

તત્તા તત્પદ શોધી લે, ત્વં પદ તત્ પદ તે નહિ બે;
તું તે તે તું જુક્તે જાણ, અંતર અસી પદ વરતી આણ;
અખંડ એ અનુભવમા રેહે, ત૦. ૧૫

થથ્થા થિરતા મનની થાય, અરૂંપરૂં કહિએ નવ જાય;
તોળી જો તું તારૂં રૂપ, રંક થયો પણ ઉતો ભૂપ;
રંક મટે સંકલ્પ સમાય, થ૦. ૧૬

દદ્દા દુખ સુખ મનનો ધર્મ, ભુખ તરસ એ પ્રાણનુ કર્મ;
ઉનું ટાઢું દેહેને દમે, રમતા રામ નિરાળા રમે;
ખટ ઉર્મીનો એ છે મર્મ, દ૦. ૧૭

ધદ્ધા ધરતી જળ ને તેજ, વાયુ નભ અનુક્રમે એજ;
પાંચ થકી પચ્ચીશે થયાં, એક એકમા વેંહેચાઈ ગયાં;
સેઝે થયાં સમાયાં સેઝ, ધ૦. ૧૮

નન્ના નિરગુણ સીરગુણ નથી, વાદ વિવાદે કથની કથી;
કંચન કુંડળ વેહેરો કશો, કાચ જોઇને કુત્તો ભસ્યો;
સહુ માને ન્યારો સર્વથી, ન૦. ૧૯

પપ્પા પૂરણ પૂરી રહ્યો, પુરુષોત્તમ તે માટે કહ્યો;
જળહુળ જગમગ જોત પ્રકાશ, વિધુ વન્હી રવિતે નહિ પાંસ;
કાંઈએક લક્ષી પુરુષે લહ્યો, પ૦. ૨૦

ફફ્ફા ફરતાં ફેરો ફળ્યો, જેને ગુરુ ઝવેરી મળ્યો;
રજની રચ રહી નહિ રુદે, જ્ઞાનઅર્ક તે પામ્યો ઉદે,
ભવસાગર કેરો ભય ટળ્યો, ફ૦. ૨૧

બબ્બા બુદ્ધિ પોંચે નહીં, વાણી મન શકે કેમ જઈ;
ઇંદ્રીગોચર તે નવ થાય, તેને દીઠો કેમ કેહેવાય,
ગુંગે સાકર મનમા લહી, બ૦. ૨૨

ભભ્ભા ભરમે ભુલો પડ્યો, કર્મતણા કાદવમાં ગડ્યો.
ફળની આસે ફેરા ફરે, જપ તપ જોગ જગન બહુ કરે;
ખાધો કાળતણે કર ચડ્યો, ભ૦. ૨૩

મમ્મા મહાવાયક વિચાર, સદ્ગુરુ વણ ના ઉતરે પાર,
સતસગતથી આવે સાન, ભુલવણીનુ જાએ ભાન,
જાગે સ્વપ્નતણો નિસ્તાર, મ૦. ૨૪

યય્યા યત્ન પુરુષને યત્ને, તૃષ્ના વૈતરણીને તજે,
ગુરુ દેખાડે તે ઘટ માહે, નિસિ વાસર થિર થઇ રેહેતાહે,
ભવની રિદ્ધ અણુ નવ ભજે, ય૦. ૨૫

રર્રા રસથી નાટક થયું, રમતે રામે શોભી રહ્યુ,
રસ મટતે રેહે એક જ રામ, એક અણુ ઠાલો નહિ ઠામ;
જાગ્યા તેને જોખમ ગયુ, ર૦. ૨૬

લલ્લા લક્ષ અનુદિન કરો, લક્ષાલક્ષ થકી છે પરો,
લક્ષ વના તે નવ લેહેવાય, બીજા કોટિ કરે ઉપાય;
ગુરુકરુણાથી ભવનિધિ તરો. લ૦ ૨૭

વવ્વા વરણાશ્રમ કુળ જાત, એ તો સરવે સ્થુળની ભાત,
મહા કારણથી પર મહારાજ, તે નહિ કારણ ને નહિ કાજ,
એ સહુ વાણી કેરી વાત વ૦. ૨૮

શશ્શા શોહં શોહ કરે, ચૌદ લોકમાહે તે ફરે;
મુળ કુંડળીથી છે એ માળ, ભાવ ધરી ભ્રગુટીમા ભાળ,
થીર થઈ સુરતા જો ધરે, શ૦. ૨૯

પપ્પા પટની ખટપટ તજો, રમતા રામ નિરંતર ભજો;
કાયરતણુ નથી એ કામ, છે સુરાકેરા સગ્રામ;
ક્ષમા ખડગ આદે સહુ સજો, પ૦. ૩૦

સસ્સા સુષુમણાની વાટ, આગળ ત્રિવેણીનો ઘાટ;
તહાં જમણુ સુરજઘર છાંડ, ચદ્રસાથે સુરતા માંડ;
આગળ જાતાં અદકો ઠાઠ, સ૦. ૩૧

હહા હરદા આગળ ધુંન, અનહદની આણિપા સુંન,
અનહદ પાર ઉનમુની ઠરે, તહાં હંસ મુક્તાફળ ચરે,
ચારે વાણી પામે મુંન, હ૦. ૩૨

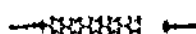
અ આ ૐ પ્રણવથી પાર, અક્ષર ધામ અણુ આકાર;
નિરાકાર તે કેવળ નૂર, બાહેર ભીતર છે ભરપૂર,
લે ગુરુગમ કેરો આધાર, અ૦. ૩૩

બતરીસ અક્ષર એ તો થયા, અયા સહિત તેત્રીશે કહ્યા,
અક્ષરઅક્ષર આતમ બોધ, જો સમઝીને કરશે શોધ;
રહ નભુને ગુરુની દયા, સર્વે અક્ષર પૂરણ થયા. ૩૪

ઇતિ કક્કો સંપૂરણ.

કક્કો ૨ જો.

કક્કા કર સતગુરુની સેવ, ભવસાગર તારે તતક્ષેવ;
સતસગત સમ બીજુ નથી, શ્રુતિ પુરાણમાં જોયુ મથી;
સતગુરુ દેવાધિદેવ, ક૦. ૧

ખખ્ખા ખોટા ભાસે ભોગ, અતિસહિતા જો ચૌદે લોક;
અનિત્ય નાસવત એ જાણ, વૈરાગ એમ લહીને આણુ;
સુખ સમસ્ત જાણે મન રોગ, ખ૦. ૨

ગગ્ગા ગુરુ દેવે આણુ વિવેક, જગત અનિત્ય નીત્ય હરિ એક,
એમ વિચારે સાર અસાર, તેનુ નામ વિવેક વિચાર,
એક આત્મા જગત અનેક, ગ૦. ૩

ઘધ્ધો ઘડી પીયારી જાય, સમ દમાદિ છ સાધન થાય;
ઉપરતિ તીતિક્ષા જાણુ, સમાધાન શ્રદ્ધા મન આણુ;
ખટ મળી સાધન એક કેહેવાય, ઘ૦.
નન્ના નર મન ધારે એમ, ભવસાગરથી છુટું કેમ;
રાત દિવસ ચિંતવન એમ કરે, ધર્મ અર્થ ને કામ વિસરે;
એ મુમુક્ષુતા મન એ પ્રેમ, ન૦.
ચચ્ચા ચારે સાધન થાય, તેહેને અધિકારી કેહેવાય;
તે મુમુક્ષુ ત્રણ પ્રકાર, ઉત્તમ મધ્યમ મંદ વિચાર;
ઉત્તમનો મોટો મહિમાય, ચ૦.
છઠ્ઠો છે મુમુક્ષુ મંદ, સુકર્મનો મનમા આનંદ;
તે સુભ કર્મ કરે જેટલાં, શ્રીહરિને અરપે તેટલાં;
જાગ જપ્ત તીર્થાદિક છંદ, છ૦.
જજ્જા જે ઉપાસના કરે, તેથી એકાગ્રે ચિત ધરે;
નિષ્કામે સેવે નંદન નંદ, જેમ ચકોર તે ચિંતવે ચંદ;
મધ્યમ તે મુમુક્ષુ ઠરે, જ૦.
ઝઝ્ઝા ઝારે પાત્રજ થાય, જ્ઞાન પામવા કરે ઉપાય;
આતમદરશી ગુરુને મળે, વચન ગ્રહે તો સંશે ટળે;
મહાવાકય આપે ગુરુરાય, ઝ૦.
ટટ્ટા ટાળો મનની ટેક, તત્વમસીનો લહો વિવેક;
તત્પદ ઇશ્વર ત્વંપદ જીવ, અસીપદ જાણો બ્રહ્મ સદૈવ;
સમઝે સર્વ સતંતર એક, ટ૦.

તત્તા તું કર મંન વીચાર, સો જડમાં તું ચૈતન સાર;
તુંજવડે સરવે ચળવળે. જેમ ચુંબકથી લોહું ચળે;
હાલે જેમાં થોરો ભાર. તત્તા૦. ૧૫
થથ્થા થિર ચર પ્રાણુ પ્રતાપ, સચરાચર તું આપોઆપ;
ચર ઈલોલ અચર સમ રહે, થીર ને ચર તે માટે કહે;
નામ રૂપમાં ચૈતન વ્યાપ. થથ્થા૦. ૧૬
દદ્દા દર્શન શાસ્ત્રોભેદ, તેર કાંડ ધુમમારગ વેદ;
ચૌદમામા અરચીનાં સાર, વેદે સત કીધું નિરધાર;
તહાં ન કહું કાંઇ વીધિ નિખેદ. દદ્દા૦. ૧૭
ધદ્ધા ધુમમારગે ચડે, કર્મ ગહનમાં ભુલો પડે;
અરચીવાળો મળિયો કોય, તો શુદ્ધ માર્ગ જાવા ગમ હોય;
તેને સુધો મારગ જડે ધદ્ધા૦. ૧૮
નન્ના નરપત સુતો શેજ, સપને થયો ભિખારી તેજ;
અનેક ઉપાયે દુખ નહિં મટે, મરવા આવ્યો સાગર ત્રટે;
પડતાં જાગ્યો દુખ નાહં એજ. નન્ના૦. ૧૯
પપ્પા પરગટ જોની હરી, સચરાચર રહ્યો છે ભરી;
મહા કલ્પ અંબુમય જેમ, તેમાં તું લેહેરી છુ તેમ;
એમ જાણીને બેસો ઠરી. પપ્પા૦. ૨૦
ફફ્ફા ફોગટ ન કરો શ્રમ, મહાજનનો ગ્રેહેવો છે ભ્રમ;
સરવે સરખા ઘાટ અનંત, સમજ્યા માટે કહિએ સંત;
કોઇ સાહે કરે નહી કર્મ. ફફ્ફા૦. ૨૧
બબ્બા બાહ્યાભ્યંતર નથી, જે કલ્પે તે આવ્રણુ વતી;
આવ્રણુની ટાળી દે લોમ, બાહ્યાભ્યતર એકજ વ્યોમ;
એક સતતર શુ કહુ કથી. બબ્બા૦. ૨૨
ભભ્ભા ભ્રમ ટળે તો બ્રહ્મ, શીશુ ઘુમી કહે ફરે આશ્રમ;
એમ ભૂલથી અવળું લહે, જેમ જળમા તરુ ઉધાં કહે;
મહાજન એમ બતાવે મર્મ. ભભ્ભા૦. ૨૩
મમ્મા મનવૃત્તીથી જ્ઞાન, મનવૃત્તી હુતી અજ્ઞાન;
પામ્યો જ્ઞાન અમન મન થયું, દ્વૈતપણુ ત્યારે નવ રહ્યુ;
જેમ ભુલ્યાને આવ્યુ ભાન. મમ્મા૦. ૨૪
યય્યા યશ નીઃશ્રે તે મળ્યો, તો ભવસાગર ફેરો ફળ્યો;
શોક મટ્યો પામ્યો આનદ, આપે પૂરણ પરમાનદ;
વીધિ નીખેદનો મશે ટળ્યો. યય્યા૦. ૨૫

રરરા રામ રમેતિ લહો, સદ્‌ગુરુએ સમસ્યાયે કહ્યો;
હું હરિમા ને હુંમા હરિ, અરસપરસ એકતા એમ કરી;
હું મટતે હરિ એકજ રહ્યો. રરરા૦. ૨૬
લલ્લા લક્ષણા કરિયે ભાગ, અજહત જહતે કરો વિભાગ;
જહદાજહત એકતા મળે. ભાગ ત્યાગ કરી વસ્તુ કળે;
વાચ્યારથનો કીજે ત્યાગ. લલ્લા૦. ૨૭
વવ્વા વસ્તુ શુદ્ધ સ્વરૂપ, અલખ અનાદિ અજર અનૂપ;
આદ્ય મધ્ય અંત એને નથી, તો દૂર નિકટ કેમ કહિએ કથી;
અપરંપાર અનંત અરૂપ. વવ્વા૦. ૨૮
શશ્શા સમરથ સર્વાતીત, સર્વ નહીં ને સર્વ સહીત;
એમ સમજ્યા તે નર સ્વે હરિ, તે ભવમાં નવ આવે ફરી;
તે તારે ને તરે નચિંત. શશ્શા૦. ૨૯
ખખ્ખા ખટપટ સઘળી ટળે, સચિત જ્ઞાનઅગ્નિમાં બળે;
ક્રિયમાણુથી નવ રહે નેહ, પ્રાલબ્ધ જહાંસુધી દેહ;
પાપ પુન્યથી તજ્ઞ ન ચળે. ખખ્ખા૦. ૩૦
સસ્સા સોહ શબ્દ વિચાર, ઘટ ઘટમા કહે વારંવાર;
તે હૂ તે હૂં એ છે અર્થ, સમજ્યા વિના સહૂ અનર્થ;
ગુરુ મળે તો પામે પાર. સસ્સા૦. ૩૧
હહ્હા હરિ હરિ સઘળે થયું, જીવ જીવનું ઓડજ ગયું,
હરિ વિના નહિ ઠાલો ઠામ, સઘળે રમી રહ્યો છે રામ;
અણુમાત્ર ખાલી નવ રહ્યુ. હહ્હા૦. ૩૨
અઆ અક્ષરાતીત અનંત, તેને જાણે વિરલા સંત;
અહર્નીસ એ રૂપે રહે, સ્વેપના માહે દ્વૈત ન લહે;
નણુ કહે કરુણા હરિ ગુરુ સંત. અઆ૦. ૩૩
આ કક્કો દીવામાં થયો, સરવે સંત કૃપાએ કહ્યો;
ખુસાલદાસજીએ શુદ્ધ કર્યો, વડા સંતનો શીક્કો ઠર્યો;
દાસ નભૂએ એ રસ ગૃહ્યો. આ કક્કો૦. ૩૪
પ્રગટ કરી દેખાડ્યો પ્રભુ, જેને કહિએ ચૈતન વીભુ;
સંવત નવ દશ સત ચોવીસ, શ્રાવણ સુદી પુનેમનો દીશ;
હરિ ગુરુ સંત કૃપા કેહે નભુ, પ્રગટ કરી દેખાડ્યો પ્રભુ.

ઇતિ કક્કો બીજો સંપુરણ.

—⁂—

મહિના ૧ લા.

-ππππ ππ-

રાગ સોરઠ-સાખી.

શ્રી ગુરુ ચરણે ચિત ધરી, ગાઉ ચીદ વિલાસ;
આરોપુ અપવાદને, ઉપજી થયા સમાસ. ૧
વસ્તુ વિષે અવસ્તુનો, કરવોપડયો આરોપ;
બોધ કરી અધિકારિને, પાછી કરવો છે લોપ. ૨
સન્મુખ થયલા જતને, છોડવવા બધન પાસ;
પ્રેમ કરી પરબોધિએ, ખટ રતુ બારે માસ. ૩

માસ ૧ લો-ચાલ.

કારતેકે કરુણાનિધિરે, ગુરુ સમ નહિ કોય;
વેદ પૂરાણ ને શાસ્ત્રમાં, સર્વે સોધીને જોય,
સાભળ શુદ્ધ ચિત્તે કરી. ૧
કલ્પતરુ ચિંતામણિ રે, કામધેનુ સમાન;
ઉપમા એ ઓછી પડે, સોધિ જોતા નિદાન. સા૦ ૨
તે મન વાછિત આપશે રે, કરશે સપત્તિવાન,
તેમાટે અદકા ગુરુ, કરે આપ સમાન. સા૦ ૩
પારસના પ્રતાપથી રે, લોહ કચન થાય;
પારસે પારસ બને, તો તે સમ કેહેવાય. સાં૦ ૪
ઇશ્વરના કરચા જતુ તે રે, સ્વર્ગ નર્કમા જાય;
તેને ગુરુ કરુણા કરે, તો તે ઇશ્વર થાય. સા૦ ૫
ગુરુ સમ હિતુ કો નહિ રે, માત તાત ને ભ્રાત;
નારી સુદર સુભ પતિ, તેથી અદકી રે વાત. સાં૦ ૬
ગુરુને ભેટ સૌ મુકિએ રે, સર્વે વસ્તુનો નાસ;
પ્રતિ ઉપકાર થાયે નહિ, આપે પદ અવિનાસ. સા૦ ૭
જક્ત તે સઉ જાણજો રે, ગુરુ તે જુગદીશ,
નભૂ બેહુ કરજોડીને, ચરણે મેહેલીયે શીશ. સાં૦ ૮

સાખી.

ગુરુ ગોવિંદ ગોવિંદ ગુરુ, અદ્વૈત એક અભીન,
રવી કિરણ જેમ એક છે, દીપ અગ્નિ એમ ચીન. ૧

માગ ૨ જો.–ચાલ.

માગશેરે મિથ્યા મોહથી રે, માન્યો મારો રે દેહ;
દેહ સમંધી સ્વારથી, નિત નવો નવો નેહ. સાં૦ ૧
સુત દારાદિ સગાં સહુ રે, જાણે સ્વારથી સાથ;
અંતસમે અળગાં સહુ, ન કરે આડો રે હાથ. સાં૦ ૨
રૂણસમયે ટોળે મળ્યું રે, અતિ આણે છે વહાલ;
હેત દેખાડીને મન હરે, જાણે કીધા નિહાલ. સાં૦ ૩
જેમ ફેરી પાળે ખાટકી રે, આપે ભક્ષ અપાર;
જાણે વપુ વાધે ઘણુ, પછી કરવો છે અહાર. સાં૦ ૪
મહાજન મુકાવા કરે રે, તોએ મેહેલે ન પૂઠ;
સાંભો થાયે તેને મારવા, થઈને રેહે અરૂઠ. સાં૦ ૫
પછે નિર્દય તેને વધ કરે રે, પેહેલાં કરતોતો પ્રીત;
ઉંધે મસ્તકે બાંધિઓ, હેવી માયાની રીત. સાં૦ ૬
એ માયાને ઓળખો રે, કરીને સતસંગ;
તો છુટો ભવપાસથી, રામનો ચડે રંગ. સાં૦ ૭
સતસંગત કિધા વિના રે, મોહો રોગ ન જાય;
કર જોડીને કહે નભૂ, નથી અન્ય ઉપાય. સાં૦ ૮

સાખી.

મોહ એજ અજ્ઞાન છે, જેથી ભવનુ ભાન;
સતસંગત સંગે મિટે, ઉપજે આતમજ્ઞાન. ૧

માસ ૩ જો-ચાલ.

પોષે પૂરણ બ્રહ્મસુ રે, કર પ્રેમસું પ્રીત;
એજ ભક્તિ મન જાણવી, રાખો નિર્મળ ચિત્ત. સાં૦ ૧
કોણ હું ને જગ કોણ છે રે, કોણ ઈશ્વર જીવ;
કોણ માયા કોણ બ્રહ્મ છે, એમ ધાર સદૈવ. સાં૦ ૨
બધન સું ને સું મોક્ષ છે રે, કોને મોક્ષ ને બંધ;
એમ પુછી સતસંગમા, ટાળિયે અધાધુંધ. સાં૦ ૩
સેવા કરીએ સંતની રે, ધરી શબ્દમાં ચિત્ત;
જુઠું જગ સહુ જાણીએ, સુત દારા ને વિત્ત. સાં૦ ૪
સુભ ઈચ્છા પેહેલી ભૂમિકા રે, સદ શાસ્ત્ર સુણાય,
સાભળ્યું તેને વિચારિયે, સુવિચારણા થાય. સાં૦ ૫

બીજી ભૂમિકા એ થઇ રે, પછી ત્રીજી પ્રમાણ;
વેરાગ આવે જગ ઉપરે, તનુમાનસા જાણ. સાં૦ ૬
જગ સાચું ત્રણ ભૂમિલગી રે, મહા જન એમ ગાય;
સતસંગત કરવાથકી, આતમા ઓળખાય. સાં૦ ૭
આપે આપને ઓળખો રે, અહતા ઉઠી જાય;
નભૂ નિર્લેપદ પામિએ, સતસગત મહિમાય. સાં૦ ૮

સાખી.

સતસંગત કરવાથકી, આપોપુ ઓળખાય;
જેમ ઔષધથી મદ ઉતરે, મુળ હતો તે થાય. ૧

માસ ૪ થો.—ચાલ,

મહાવાકયના મર્મનો રે, જાણી કરવો વિચાર,
તત્વમસી પદ ત્રણનો, અર્થ ચિતમા ધાર. સાં૦ ૧
તત્ પદ તે ઇશ્વર કહો રે, ત્વં પદ કહો જીવ;
અસી પદ વ્યાપક બેહુમા, એમ જાણ સદૈવ. સાં૦ ૨
જગકર્ત્તા ફળનો દાતા રે, એ તતૂપદનુ રે વાચ્ય;
હું નહિં કર્તા હૂ આતમા, એ લક્ષ્ય છે સાચ. સાં૦ ૩
કર્ત્તા ભોક્તા દેહ હૂ રે, વાચ્ય ત્વપદ એહ,
હૂ નહિ દેહ હૂ આત્મા, લક્ષ્ય ત્વપદ તેહ. સાં૦ ૪
પરોક્ષ દેશ અવ્યાકૃત રે, અવસ્થા રે પ્રલાય,
વસ્તુ કહે ગુણ સામ્યતા, ત્યાગ વાચ્યનો થાય. સાં૦ ૫
પરદેશ સુપુસી ઇંદ્રીઓ રે, દેશ કાળ ને વસ્ત;
એ વાચ્ય ત્વંપદ જીવને, કીજે ત્યાગ સમસ્ત. સાં૦ ૬
ભાગત્યાગ કરી લક્ષણા રે, ગ્રહે કરવાનો લક્ષ,
જહદાજહદ વિચારતાં, આતમા પ્રત્યક્ષ. સાં૦ ૭
ભેદ મટે જીવ ઇશનો રે, અહગ્રંથી છોડાય;
નભુ કહે દ્વૈત ભાસે નહી, જો સુધું સમઝાય. સાં૦ ૮

સાખી.

અજા જીવ ને ઈશનો, ટળિયો સઘળો ભેદ;
સુદ્ધ સ્વરૂપને પામતા, ન રહ્યુ વિધિનિષેધઃ ૧

માસ-૫-ચાલ.

પ્રાગણે ફરતાં ફેરા પૂર્યો રે, મળ્યો સંતનો સંગ;
જાગ્યાથી સમણું ગયું, ચડ્યો રામનો રંગ. સાં૦
અવિદ્યાને અસ્મિતા રે, વળી રાગ ને દ્વેશ;
અભિનિવેષ આદે લઇ, ટળ્યા પંચ કલેશ. સાં૦
જીવ ને આતમા ભિન છે રે, વળી કર્તા કેહેવાય;
ત્રણ દેહનો સંગ છે, તેથી વિકારી થાય. સાં૦
બ્રહ્મ ભિન પ્રપંચ છે રે, એ તો સત્ય જણાય;
એ પાંચે ભ્રમ તો મિટે, દૃષ્ટાંતે લેહેવાય. સાં૦
બીંબ દૃષ્ટાંત અભેદ છે રે, સ્ફાટિક રંગ બદલાય;
કરતા ભ્રમ નિવર્તવા, જો ચોખ્ખું સમજાય. સાં૦
ઘટાકાશ અસંગ છે રે, રજ્જુ સર્પ દૃષ્ટાંત;
અવિકારી એમ જાણવો, ન રહે ભ્રમ ભ્રાંત. સાં૦
કનક કુંડળ દૃષ્ટાંતથી રે, ન રહે પ્રપંચ સત્ય;
પાંચે ભ્રાંતી નિવારવા, રાખો હેવી રે મત્ય. સાં૦
તિવ્ર બુદ્ધિએ આલોચતાં રે, આપોપું ઓળખાય;
હરિ ગુરૂ સંત કૃપાથકી, નભુ નિર્ભય થાય. સાં૦

એમ જુઠાં જગમા વહેરે, વળી કરે રે પોકાર;
સતસગ નાવમાં બેસતાં, કોઈ ઉતરે પાર. સાં૦ ૬
ગૌવચ્છપદના નીરમાં, કીડી બુડે જરૂર;
અલ્પબુદ્ધિને અંધારૂં ઘણું, તેને પેશાબે પૂર. સાં૦ ૭
સંતકૃપાએ સેજે તરે રે, વદે વેદ પૂરાણ;
હરિ ગુરુ સંત કૃપાથકી, ઉગે અનુભવ ભાણ. સાં૦ ૮

સાખી.

આત્મા નહિ જાણ્યાથકે, જગ સાચું લેહેવાય;
જ્ઞાન થયેથી જગ મટે, બ્રહ્મ સકળ દેખાય. ૧

માસ ૭-મો.-ચાલ.

વૈસાખે વસ્તુ જ્ઞાનથી રે, મટે અસત આરોપ;
સુદ્ધ સ્વરૂપ સાચું રહે, અવિનાસી અનોપ. સાં૦ ૧
તે તૂં તુર્યાતિત છે રે, પંચ કોશથી પાર;
સચ્ચિદ આનંદ બ્રહ્મ છું, હેવું નિશ્ચે ધાર. સાં૦ ૨
અજ અવિનાસી નિત્ય તૂં રે, અમર અગુણ અનંત;
રૂપ રંગ કાંઇ નહિ, સાચું કહેછે રે સંત. સાં૦ ૩
અહં અહં ઉઠતાં આદિ રે, એક તૂંજ અરૂપ;
બીજો કોઇ કેહેવા નથી, ખરૂં માનજે ખૂપ. સાં૦ ૪
મન વાણિને અગમ છે રે, તૂં તો એક અખંડ;
તારે વિષે રે ભાસીરહ્યું, સરવે બ્રહ્માંડ. સાં૦ ૫
જેમ જળમા તરંગ છે રે, વિચિ પરપોટા લેહેર;
એમ જગત તારે વિષે, દધી ગંભીર ઘેર. સાં૦ ૬
તુંમાં ઉપજે ને તુંમાં સમે રે, તુંથી ભિંન ન લેશ;
ભેદબુદ્ધિ નહીં આણિએ, છોડી કર્મ કલેશ. સાં૦ ૭
કરવું તારે કંઇ નથી રે, ગ્રેહેવું તજવું ન કાંઇ;
નભૂ અર્ક શિર આવતાં, મટીજાશે રે છાંઇ. સાં૦ ૮

સાખી.

કર્ત્તાદિ ત્રિપુટી સહુ, મિથ્યા જાણ પ્રપંચ;
એ અનુભવ ઉદ્યોતથી, રજની રહે ન રંચ. ૧

માસ ૮ મો.—ચાલ.

જેઇ થયા જન જે આગે રે, તેનો એજ વિચાર;
સચરાચર સુખસિંધુમાં, આનંદ અપાર. સાં૦ ૧
હું મારૂં ને તાહેરૂં રે, તેને ન રહ્યુ લગાર;
પ્રાલબ્ધ યોગે દેહનો, ચાલે જગવેહેવાર. સાં૦ ૨
ઇચ્છિ પરેચ્છ અનિચ્છનો રે, એ ત્રણ પ્રકાર;
જે નિમિત્ત પ્રાલબ્ધ છે, કો ન મિટાવનહાર. સાં૦ ૩
વ્યાસ વશીષ્ટ કપીલજી રે, સ્વામી અષ્ટાવક્ર;
ઉદ્દાલક જડભરથજી, તેને તૃણવંત શક્ર. સાં૦ ૪
જમદગ્નિ ને દેવહુતિ રે, વળી જનક ને રામ;
દુરવાસા આદિ લેઈને, થયા જ્ઞાનના ધામ. સાં૦ ૫
એવા એવા મોટા મહામુનિ રે, તેનો એજ સિદ્ધાંત;
સચરાચર હરિમય થયું, નહિ દ્વૈતની ભ્રાંત. સાં૦ ૬
તેમાટે મન તું મટિ રે, એક આતમા જાણ;
સત્ય જ્ઞાનમનંત બ્રહ્મ, શ્રુતિવાક્ય પ્રમાણ. સાં૦ ૭
અનુદિન એ અનુભવથકી રે, ઉપસમ સુખ માણ;
નામ ને રૂપ વિના નભૂ, એક આતમા જાણ. સાં૦ ૮

સાખી.

સૌ સાણાની એક મત, મુરખ એક અનેક;
એમ સમઝ મન લાવિએ, સઘળે આતમા એક. ૧

માસ—૯—ચાલ.

આષાડે અણસમજુને રે, અણ જાણુની આડ;
સમજુને સુખ કહાં થકી, ચતુરાઇનો ખાડ. સાં૦ ૧
તરવું સલિતાપૂરમા રે, બેને માથે ભાર;
બુડે બંન્યો સંદે નહી; ભાર નાખે પાર, સાં૦ ૨
તજિયે દેહ અભિમાનને રે, જઈએ સંતને શર્ણ;
સતગુરુની કૃપા થકી, વામે જન્મ ને મર્ણ સાં૦ ૩
ચાર દેહથી જુદા થઇ રે, એ હૂં નહિ નિરધાર;
એ મિથ્યા હું સત્ય છઉં, એવો કરવો વિચાર. સાં૦ ૪
મિથ્યા જાણે મોહો મટે રે, હર્ખ શોક ન થાય;
માન અમાન નિંદા સ્તુતિ, સમતા લેવાય. સાં૦ ૫

સમદર્શી તે સંતને રે, પ્રેમે લાગીએ પાય;
આપણે તેવા થઈરહિએ, એવો સંતપસાય. સાં૦ ૬
દ્રોહ નહિં કોઇ જંતુનો રે, શત્રુ મિત્ર સમાન;
બલિહારી એવા સંતને, જેને હરિનું રે ધ્યાન. સાં૦ ૭
નિસ્પૃહિ તે નિર્મળા રે, જેને લેપે નહિ દ્વંદ;
નભુ તેને સુખ દુખ વિના, સદા પર્મ આનંદ. સાં૦ ૮

સાખી.

સુખસાગર તે સત્ય છે, સમદર્શી સુખધામ;
નિર્દાવે દિન નિર્ગમે, લહિ સચરાચર રામ. ૧

માસ-૧૦-ચાલ.

શ્રાવણુ મનન નિદધ્યાસથી રે, થાયે સાક્ષાત્કાર;
ખટ પ્રકાર સમાધિ ને, જાણે શુદ્ધ વિચાર. સાં૦ ૧
સવિકલ્પ સમાધિ ને રે, નિર્વિકલ્પ કેહેવાય;
શબ્દાનુવિદ્ધ ને વળી, દૃષ્ટાનુવિદ્ધ થાય. સાં૦ ૨
બાહેર ભિતર જો એ મળી રે, જાણે ખટ ભેદ;
એ અખંડ સમાધ છે, અંતે કહ્યું છે વેદ. સાં૦ ૩
સર્વ ત્રિપુટી બ્રહ્મ છે રે, સવિકલ્પ જહાંય;
ત્રિપુટી તહાં નહીં, નિર્વિકલ્પની માંય. સાં૦ ૪
દૃષ્ટાનુવિદ્ધ સાક્ષી હું રે, શબ્દ અનુવિદ્ધ;
શબ્દાનુવિદ્ધ સર્વમાં, અનુસ્યુત એ વિત્ત. સાં૦ ૫
અંતર મન બુદ્ધિ આદિમા રે, એમ જાણે જેહ;
બાહેર સૂર્ય ચદ્રાદિમા, સમજી લેઓ એહ. સાં૦ ૬
છ પ્રકાર સમાધિને રે, જાણે કોઇ જંન;
અખંડ એજ સમાધિ છે, તદાકાર રહે મંન. સાં૦ ૭
મનથકી સઉ જગ થયું રે, મનથી થાયે મોક્ષ;
ભેદ નભૂ મનથી મટે, અપરોક્ષ પરોક્ષ. સાં૦ ૮

સાખી.

છ વિધ સમાધિ જાણવી, મન વૃત્તિથી થાય;
હરિ ગુરુ સંત કૃપાથકી, દ્વૈતબુદ્ધિ સહુ જાય. ૧

માસ-૧૧-ચાલ.

ભાદરવે ભવદુખ ટળે રે, થઇ બ્રહ્મવિદ ભેટ;
ભવસાગરનો ભય મટે, ઠરે સમુદ્ર પેટ.
સંસારદુઃખ નિવર્તિઆં રે, પામ્યા પરમ આનંદ;
સંકલ્પ સર્વ સમી ગયા, મટયું સર્વે રે દ્વંદ.
પ્રેમ પયોધિમા ઝીલિએ રે, મળીને સૌ સંત;
સુખનો સાગર ઉલટયો, આવ્યો દુખનો અંત.
ચિત્તવૃત્તિના નેત્રથી રે, સર્વ બ્રહ્મ દેખાય;
અન્ય અણુ ભાસે નહીં, અંગે આનંદ થાય.
એ સુખની અવધી નથી રે, આદિ ને અંત;
સચરાચર વિલસી રહ્યો, અવિનાસી અનંત.
કરવું કાંઈ રહ્યું નહિ રે, સમિઆં સાધંન;
સેવક નહિ સ્વામી નહિ, હેવા સંતને ધંન.
ધ્યે ધ્યાતા ને ધ્યાન નહિં રે, નહિ જ્ઞે જ્ઞાતા ને જ્ઞાન;
કર્તા કર્મ ક્રિયા નહિ, નહિ પ્રમાતા પ્રમાણ.
સત ચિત આનંદ સ્વે રહ્યો રે, સચરાચર વાસ;
નભૂ નિજાનંદ શુદ્ધ તું, આપ છે સ્વયંપ્રકાશ.

સાખી.

સું ત્યાગું ને સું ગ્રહું, સું કરૂં ને કહાં જાઉં;
સામા લાવિ સું ભરૂં, સું મેટું ને સું થાઉં.

માસ-૧૨-ચાલ.

આસો આંનંદ ઉલટયો રે, વર્ણવ નવ થાય;
ગુંગાને સંમણું થયું, સમજીને હરખાય.
એ સુખ તે બીજો સું લહે રે, જાણે જેહને રે થાય;
સામાએ સુખ સ્વામીનું, સુખ કેમ રે કેહેવાય.
ઘૃત સુરતાંતના સ્વાદનો રે, સાક્ષાત ન થાય;
જેને અનુભવ તે લહે, બીજે કેમ બોલાય.
બારે માસ બહુ વિધિ રે, સુખ ભોગવે જેહ;
વારે વારે જાઉં વારણે, વાધે નૌતમ નેહ.
જેમ કીડી સાકેર વિષે રે, પેડી નવ નિકળાય;
ખાવા લાગે ખાંતથી, તેમાં ગડીજાય.

તેમ એ સુખમાં ડુબતાં રે, જળ થળ નવ દેખાય;
જેમ મિઠાંની પુતળી, પેઠી જળમાંય. સાં૦ ૬
એ સુખ અપરમપાર છે રે, અતિસેં હુલ્લાસ;
એ સુખ સું વર્ણવું, શુદ્ધ સ્વયંપ્રકાશ. સાં૦ ૭
સર્વંખલ્વિદબ્રહ્મ છે રે, સચરાચર વાસ;
નભૂ બલિહારી સત્યને, શોભે ચિદવિલાસ. સાં૦ ૮

સાખી.

જાણુનહારો જાણિયો, સુખનિધિ સર્વાવાસ;
નભુ નિશ્ચે દ્રઢ અનુભવે, ચીન્યો ચિદવિલાસ. ૧

મહિના–૨ જા.

ઢાળ–ગરબો.

કારતેક કળીમળ ટળશે રે, જો સતસમાગમ મળશે રે;
તો સુકૃત સુફળ ફળશે, રમતી રામસું રટ લાવો રે. ૧
માગશેર માનિતા મનની રે, ખોટી આશા તન ને ધનની રે;
એ તો સાહેબી થોડા દનની, રમતી૦ ૨
પોશ માસે પરમ સુખ થાએ રે, જો સદ્દગુરુ શરણે જાએરે;
શોધે આપ માહે ઓળખાએ, રમતી૦ ૩
મહાવાકયને ઉર આણે રે, વાચ્ય લક્ષ અર્થને જાણે રે;
કરે અનુભવ એ પરમાણે, રમતી૦ ૪
ફાગણનો ફૂલ્યો દીશે રે, જોઇ જોઇ મિથ્યા મંન હિસે રે;
જાગી જુએ તો જુઠુ દીસે, રમતી૦ ૫
ચૈતર ચિત ચચળ મટતાં રે, લક્ષની ભણી સુરતા લટતાં રે;
નહિ વાર અજ્ઞાનને ઘટતાં, રમતી૦ ૬
વૈસાખે કહુંછૌ વાળી રે, આપે આપું લો સંભાળી રે;
અહંકારની આંટી ટાળી, રમતી૦ ૭
જેઠ તેથી બીજો નહિ કોએ રે, ઝેને હેત હરિસું હોએ રે;
શબ્દસાથે પ્રાણને પોએ, રમતી૦ ૮
આશાડે તો ઉમગે ઘંન રે, તેવાં પ્રેમી જનના ચિન્હ રે;
એવા અનુભવિઆને ધંન, રમતી૦ ૯

શ્રાવણ મનન નિદધ્યાસ રે, પછે કહાં રહે કર્મના પાશ રે;
રાખો ગુરુવચને વિસ્વાસ, રમતી૦ ૧૦
ભાદરવાની જેવી ભેંસ રે, તેવી અણઅધિકારીની રેસ રે;
તેને જ્ઞાન ન લાગે લેશ, રમતી૦ ૧૧
આસો દુનિઆં સાથે દાવો રે, મિથ્યા સાને જન્મ ગમાવો રે;
નભૂ હરિ ભજિને લો લાવો, રમતી૦ ૧૨

તીથિ ૧ લી.

રાગ-સોરઠ-સાખી.

ગુરુ ગોવિંદ ગોવિંદ ગુરુ, રખે આણુતા ભેદ;
અગ્નિ જ્વાળા બે નહીં, અવિચળ વાણી વેદ. ૧
અગ્નિથી દીપક થતે, થાય અતિ આયાસ;
દીપકથી દીપક કરે, તો પ્રગટે વિના પ્રયાસ. ૨

ચાલ.

સોધીએ શુદ્ધ વિચારથી રે, સચ્ચિદાનંદ ઘંન;
સતસંગતમાં સાંપડે, રૂડું રામ રતંન. સો૦ ૧
પડવાના પીંડ બ્રહ્માંડ છે રે, નામ રૂપનો નાસ;
જોગી જંગમ જપી તપી, મુકો અમરની આશ. સો૦ ૨
બીજમાં વૃક્ષને દેખિએ રે, ઉગેથી ઓળખાય;
એમ કલ્પીને આરોપિઉ, તેથી મિથ્યા કેહેવાય. સો૦ ૩
અતી રજકથી બ્રહ્મા લગી રે, નામ રૂપ કેહેવાય;
જુઠું તેથી જાણિએ, આરોપ્યું અલપાય. સો૦ ૪
ચોથાના સામર્થમાં રે, ત્રીપુટીની ઉપાધ;
ચોથા સહિત સહુ બ્રહ્મ છે, એ સવિકલ્પ સમાધ. સો૦ ૫
પાંચમો પૂરણ આતમા રે, આરોપ ન આણ;
એજ સમાધી સર્વદા, નીર્વિકલ્પક જાણુ. સો૦ ૬
છઠ્ઠે શાસ્ત્રે સુધું કહ્યું રે, તું સદા સુખ સાંત;
પાચમાં ઘણી ભ્રાંત છે, નિરભ્રાંત વેદાંત. સો૦ ૭
સાતમે પેહેલી શુભઇચ્છા રે, સુવિચારણા જેહ;
તનુમાનસા જે સત્વાપત્તી, પરમારથ તેહ. સો૦ ૮

બીજો નથી બોલણુ હાર રે, પોખે છે પરાની પાર રે;
વાણી ભેદે થયા વેદ ચાર, રમંતી૦ ૩
ત્રીજી સુન્ન પાર છે સ્વામી રે, નિર્લે થાઓ તે પદ પામી રે;
આપે ઓળખો અતરજામી, રમંતી૦ ૪
ચોથે દેહ લગી આકાર રે, પરમાત્મા તેથી પાર રે;
એ તો વાણી રહિત વિચાર, રમંતી૦ ૫
પાંચમે કોશ રહી પેખો રે, તટસ્થાઇ થતે પદ દેખો રે;
પછે જીવને સેજે ઉવેખો, રમંતી૦ ૬
છઠ્ઠે ચક્રે તે શ્રીજી છાજે રે, કરતા થઇ શિખરે બીરાજે રે;
તહાં દશ વિધિ અનહદ વાજે, રમંતી૦ ૭
સાતમે ભોવન સુખ સારૂં રે, તહાં વળગી રહો તો વારૂ રે;
નથી તે થળ મારૂં તારૂ, રમંતી૦ ૮
આઠ પૂરતણો એક ઇશ રે, તેથી પર રહ્યાં પચ્ચીશ રે;
સર્વથી પર છે જગદીશ, રમંતી૦ ૯
નામે રૂપે જગત એ ભાસે રે, સતસંગથી સંશે જાશે રે;
ત્યારે એક સતંતર થાશે, રમંતી૦ ૧૦
દશ ઇંદ્રિઓથી ન ઝલાયે રે, તહાં અંતઃકરણ ન જાએ રે;
તો તે સાવડ ધારી કેહેવાએ, રમંતી૦ ૧૧
એકાદશમાં અનુભવ સોધ્યોરે, હરિયે ઓદ્ધવને પરબોધ્યોરે;
શુકે પરિક્ષતને સંબોધ્યો, રમંતી૦ ૧૨
બારે વાટે પંથ બહુ બોલે રે, તત્વ વાત કોઈ નવ તોળે રે;
પછે ડાયા થઈ ડાપણુ ડોળે, રમંતી૦ ૧૩
તે રસને જાણે શુક સરખા રે, કાંઇ પરિક્ષતે કોથી પરખ્યા રે;
જેણે નીત નિરંજન નિરખ્યા, રમંતી૦ ૧૪
ચૌદ ભોવન કલ્પિત મનતું રે, એવું જાણવું છે હરિજનનુ રે;
તે ન માને કરતવ તનનું, રમંતી૦ ૧૫
પૂરણમાં આવાહન કેહેવું રે, એવું લક્ષી પુરુષને લેહેવું રે;
નભૂ નિત્ય અરૂપે રેહેવું, રમંતી૦ ૧૬

વાર.

ઢાળ-ગરબો.

રવી જ્ઞાન ઉદે થયુ જેને રે, રચ રાત રહી નહીં તેને રે,
તે તો બીજુ કરી કેહે કેને, રમતી રામસુ રટ લાવો રે. ૧
શોમ દ્રષ્ટી થયા તે જન રે, થયા શોમ સરીખા મન રે,
એવા આતમદરશીને ધન, રમતી૰ ૨
મંગળ વરત્યા દીન ને રાત રે, તેણે જુદી ન દીઠી જાત રે,
તે તો ભૂલે જોઈ નહિ ભાત, રમતી૰ ૩
બુધથી નિશ્ચે કેમ થાએ રે, બુદ્ધિમા તેની સત્તાએ રે,
કેમ આખે આખ જોવાએ, રમતી૰ ૪
ગુરુ વિના કોઇ નવ જાણે રે, મનમુખી મિથ્યા મત તાણે રે,
વણ પામે વાત વખાણે, રમતી૰ ૫
શુંકરે તે સાધન રે, જહા દષ્ટ ન આવે અન્ય રે,
તાહા જાતા મટિજાય મન, રમતી૰ ૬
સાની વાર ગુરુને શરણે રે, જો ચિત્ત ઠરી રેહે ચરણે રે,
તેના મટે જન્મ ને મરણુ, રમતી૰ ૭
આઠે વાર અનોપમ ગાયા રે, ગુરુકરુણાથી કેહેવાયા રે,
કહે નભુ ધન ગુરુરાયા, રમતી૰ ૮

વાર.

ઢાળ-ગરબા

સાતે વાર સુધરિયા શેજમા, શ્રીસદ્ગુરુએ કીધી શાએ જો,
ભટકણુ ભાગી ભવસાગર તણી, મોટો સતતણો મહિમાય જો સા૦ ૧
ગુરુવણ અન્યથકી શુજે નહીં, એ સમજવુ છે ગૂઢ જો,
માટે ભાવ ધરી મનને વિષે, જા ગુરુશરણે મતિમૂઢ જો સા૦ ૨
ગુરુશરણુ ગ્રહી રસ ચાખવો, જેથી સર્વે દુ:ખનો નાશ જો,
જન્મ મરણુ ભય જઇ કરી, પદ પામશે અવિનાસ જો સા૦ ૩
એવા ગુરુમહિમાને જાણિને, કર પ્રીતિ અચળ સદાય જો,
નભુ ગુરુપ્રતાપે તરિ ગયા, આ ભવસાગર મહાય જો. સા૦ ૪

આદિત ઉગ્યો નિજ જ્ઞાનનો, મોહા રજનીનો આવ્યો અંત જો;
અજ્ઞાન અંધારૂ ખોળ્યુ નહિ જડે, સુધો મારગ સમજ્યા સંત જો. સા૦ ૫
રવિ શશિ જોતિ જોવા શું કરે, સદ ચિદ આનંદ સગ પ્રકાશ જો;
અદ્વૈત એક અખંડિત આતમા, આપે ઓળખાયો અવિનાશ જો. સા૦ ૬
કરવું તેને કાંઇ રહ્યુ નહીં, જેમ કોઇ ઉતર્યો સલિતા પાર જો;
જળના સાજ સહુ જળમા રહ્યાં, ના કરે નાવી મંન વીચાર જો. સા૦ ૭
વિરચિત નામ નભુ નીમિત્ત છે, એ પદ પૂરણનુ એધાણુ જો;
એથી સંશય કોઈ કરશો નહીં, આપે આપનુ કરે વખાણુ જો સા૦ ૮

શોમ સરખુ મન શીતળ થયુ, શાંતી સુખસીંધુમા ઝીલે જો;
એ સુખ કેરી ઉપમા શુ કહું, જેને લેશ અજ્ઞા નહિ પીડે જો. સા૦ ૯
વીશ્વ બ્રહ્મ તેને ભાસી ગયુ, દ્વૈત ના રહ્યુ કીંચિતમાત્ર જો;
તેને ઊંચ નીચ રહ્યું નહીં, નહિ કોઇ પાત્ર ને કુપાત્ર જો. સા૦ ૧૦
એથી સત સગત કીજિયે, બીજા કરિએ કોટી ઉપાય જો;
કરતાં જગ્ન જપ તપ દાનને, એથી આત્મજ્ઞાન નહિ થાય જો. સા૦ ૧૧
સતસંગતથી દુખ વામિએ, એવો સંતતણો પ્રતાપ જો;
નભુ નિશ્ચે નીરલેપદ પામિએ, આપુ ટાળી ઓળખો આપ જો. સા૦ ૧૨

મંગળ વરત્યા ચૌદે લોકમાં, નિત નિત આનંદ ઓચ્છવ થાય જો;
સ્વર્ગથકી સુખ અધિક છે, જન તે જીવદસાથી જાય જો. સા૦ ૧૩
મુક્તા થઈ માહાલે જગતમાં, રેહે બધન નહિ અણુમાત્ર જો;
એ સુખથી સુખીયા થઇ, થાય પ્રફુલ્લિત નરગાત્ર જો. સા૦ ૧૪
વીશ્વ બ્રહ્મ તુજમાં ઝળકી રહ્યા, તુ ઝળકયો વીશ્વ મોઝાર જો;
વીધિમુખ જોતા જેમ ઘટ નીરમા, તેને બાહેર ભીતર વાર જો. સા૦ ૧૫
નિશેધ જોતાં કાંઈ ભાસે નહીં, શ્રુતીશબ્દ કરે ઉચ્ચાર જો;
વિધિ નિષેધ કઇ ભાસે નહીં, નભુ એમ તત્વ વિચાર જો. સા૦ ૧૬

બુદ્ધિમા ભાસ પડચો ચૈતનનો, ચૈતનમા બુદ્ધિનો ભાસ જો;
એક એકમા એમ આવિયો, અરસપરસ અધ્યાસ જો. સા૦ ૧૭
લોઢુ પેઠુ હોય જેમ આગમા, તે લોઢામાં અગ્નિ આવે જો;
લોઢુ ને અગ્નિ એકરસ થતે, ન્યારૂ દૃષ્ટિયે નાં આવે જો. સા૦ ૧૮
એથી ભ્રમ ઉપન્યો મન વિષે, શુદ્ધ બુદ્ધિ કયાથી લાવે જો;
એથી બંધ મોક્ષ માની રહ્યા, સત મળે સુધુ સમજાવે જો. સા૦ ૧૯

એનો ઉપાય કહું તે સાંભળો, મન થીર કરી શ્રોતાજન જો;
નભુ નિશ્ચે નીરલેપદ પામિએ, તેને સમાન ઘર ને વન જો. સા૦ ૨૦

ગુરૂ કહે સાંભળ સુત સાચું કહું, એમ સમજ્યાથી મન પામે સાંત જો,
એમ લહ્યાથી અધ્યાસ નહિ રહે, તેપર કહું એક દ્રષ્ટાંત જો. સા૦ ૨૧
નર વાંદર તરૂવરપર વનમા, નીચે આવી ઉભો વાઘ જો;
કપિની છાંયાં પકડી છળ કરી, પકડાયો લપટાયો કપિ પાગજો સા૦ ૨૨
નરની છાંયાંને ગ્રેહેવા ગયો, નર કેહે એમ નહિ પકડાઉં જો;
થાકી વાઘ ગયો કર ઝાપટી, હુ કપિ જેવો મુરખ નહિં થાઉં જો. સા૦ ૨૩
નર જ્ઞાની અજ્ઞાની વાંદરો, છાયા દેહ ને કર્મ વાઘ જો;
એ સીદ્ધાંત સમજવુ સતને, નભુ લેશ કલેશ નહિ ગ્રહણત્યાગ જો. સા૦ ૨૪

સુકરે સાધન સુધું સમજતા, સમજી થયા છે ભવપાર જો;
એવા અનેક હરિજન ઓધરયા, સમજી આત્મ તત્વ સાર જો. સા૦ ૨૫
પરિક્ષત જનકવિદેહિ આદિ ઘણા, રાજા રહુગણ ને ખટવાંગ જો;
દેવહુતિ ઉતંગળ ને સકુતળા, તે સમજ્યાં સાંગોપાગ જો. સા૦ ૨૬
આત્મજ્ઞાન વિના ભટકી મરે, ને ગર્ભવાસ નહિ જાય જો,
લક્ષચોરયાસીમા ફેરા ફરે, અજ્ઞાને અતિમેં અથડાય જો. સા૦ ૨૭
એથી સતસગત કીજિયે, નભુ નિશ્ચે નીરભે પદ થાય જો,
તેનો જન્મ મરણુ ફેરો ટળે, એ ભવ તરવાનો ઉપાય જો. સા૦ ૨૮

સાની વાર સમજતાં સેજમા, આંખ ઉઘડે તો સમણુ જાય જો,
મિથ્યા સાજ સોધ્યો જડે નહીં, એમ આપોપુ ઓળખાય જો સા૦ ૨૯
ભાવાભાવ તેને ભાસે નહીં, સેજે સાત ભુમિકા સુઝે જો;
બ્રહ્મ વિશ્વમા વ્યાપી રહ્યો, મુરખ પ્રીતે પથ્થર પૂજે જો સા૦ ૩૦
જળમાં પેઠી લવણની પૂતળી, પેસતા જળ રૂપે થાય જો;
ઘા પાડાને ડામ પખાલને, ઘા કોહો કેમ રૂઝાય જો. સા૦ ૩૧
બતરીસ તુકો આઠે વારની, તુકે તુકે તત્વવિચાર જો,
જે નર વાંચી શીખીને સમજશે, નભુ તે ઉતરશે ભવપાર જો. સા૦ ૩૨

રેંટિયો-૧ લો.

ટાળ-ગરબી.

રેંટિયો તે રિદ્ધ ને સિદ્ધ, મારા વાલા;
કાંતે કુળવતી નારી રેંટિયો રે. ટેક.
મારા રેંટિયામાં છે નવે નિધ, મારા વાલા; કાં૦ ૧
જી રે પૂર્વ સંચિત પાકા સાગનો રે,
હેના સુક્ર ને સોણીત બે સુથાર; મારા વાલા; કાં૦ ૨
જી રે સુરતા સોહાગણ સુદરી રે,
એનો અવિનાસી છે ભરથાર; મા૦; કાં૦ ૩
રૂડી પાંચ તત્વની કીધિ પાટલી રે,
એની થાંભલી છે પ્રાણ ને અપાન; મા૦; કાં૦ ૪
જેના ચિત્ત રે ચમરખાં ચોડિયાં રે,
એના તોરણિઆ શશિયર ભાણ; મા૦; કાં૦ ૫
એની દોરી બાંધી તે દિલ સુદ્ધની રે,
એના હાવડાનો દીનકાર; મા૦; કાં૦ ૬
એની ત્રાંક સુધારી સુષુમણા રે,
એની સુળકુંડળની માળ; મા૦; કાં૦ ૭
એની ઘોણી અવસ્થા ચારની રે,
એના રેણુ થયા છે ગુણ ત્રણ; મા૦; કાં૦ ૮
એની બુદ્ધિ ગ્રહી તે મન માકડી રે,
મટ્યો પૂરી ફેરાનો ત્રાસ; મા૦; કાં૦ ૯
સદગુરૂ શબ્દે સમારિયો રે,
એનો આરો અખંડ અભ્યાસ; મા૦; કાં૦ ૧૦
જી રે શ્રુતી ને સ્મૃતિ તેલ ઉંજિયુ રે,
પૂર્યો લોભ તૃષ્ણાનો લોટ; મા૦; કાં૦ ૧૧
બેઠી મન રે નિશ્ચળ કેરી માચીએ રે,
ખાંતે કાંતિએ નહિ આવે ખોટ; મા૦; કાં૦ ૧૨
એની પૂરતી ચચળતા ચારની રે,
મટ્યું અવિદ્યાનું આવર્ણ; માં૦; કાં૦ ૧૩

જી રે પૂણી ગૃહી તે નિજ પ્રેમની રે,
ભરી સોહમ્ ચપટી સાર; મા૦; કાં૦ ૧૪
જીરે ઓહમ્ અખંડ અંકોરથી રે,
હેનો તૂટી ના શકે તાર; મા૦; કાં૦ ૧૫
હેતું મન રે પૂરીરહ્યું ફાળકો રે,
ઉઠ્યું અનુભવ વસ્તુ વિવેક; મા૦; કાં૦ ૧૬
જી રે સતસગ જળથી પુંકારિઓ રે,
વાળી આંટી અનેકની એક; મા૦; કાં૦ ૧૭
કોઈ સંત રે સુતરિએ સુતર મૂલવ્યું રે,
આવ્યો લાભ અખંડ આનંદ; મા૦; કાં૦ ૧૮
એ તો લોભાઈનભૂસખી લક્ષમા રે,
થઇ મટ્યું તે સરવે દર્દ; મા૦; કાં૦ ૧૯

રેંટિયો ૨ જો.

રાગ–સોરઠ.

ઘરમા રહી રોળાગણ કાતે રૂડો રેંટુડો રે;
ક્ષણ ક્ષણ કાંતે કાંતે રૂડો રેંટુડો રે. ટેક.

તોરાણુઆમાં ત્રાંક ત્રવેણી, સુખમણા શશી સુર સાથે;
ગુણ ગ્રહી એમ લાભ ઘણેરો, ગ્રહી મન માકડલી હાથે. ઘર૦ ૧

પાંચ તત્વની મોઢ પાટલી, દશે દામણે દોરી;
અચળ માંચી સુરતા સોહાગણ, બેઠી ગુણનીધિ ગોરી. ઘર૦ ૨

મુળકુંડળની માળ મનોહર, શબ્દ સનેહે ઊંજે;
લોભ મોહનો લોટ પૂર્યો, જુગત ઘણેથી ગુંજે. ઘર૦ ૩

સુતર સકળ સીદ્ધી સાંપડતાં, ઉણી આંટી વાળી;
નભૂસખી મૂલ ઘણેરૂ આવે, હરિજન હરખે ભાળી. ઘર૦ ૪

ગરબો.

અનુભવિ ઓળખ આત્મારામ કે, છે સતસંગમાં રે લોલ;
વિરા મારા દીપ પ્રમાણે થાય કે, આરત અંગમાં રે લોલ. ૧
સાથી મારા થાય શબ્દ ઓંકાર કે, સુરતા દોડાવીએ રે લોલ;
બેલી મારા સાંભળીને કરિએ મંન કે,પછી અજમાવિએ રે લોલ. ૨
અનુભવિ ઈન્દ્રી ને તનમાત્રા કે, પવનમાં ભેળિએ રે લોલ;
વીરા મારા મન પવન સમેત કે, લયમાં મેળિએ રે લોલ. ૩
સાથી મારા લયનો છેડો નાદ કે, ચોથા ઠામમાં રે લોલ;
બેલી મારા ત્યાંસુધી આકાર કે, રૂપ ને નામમાં રે લોલ. ૪
સાથી મારા તેથી પાર અરૂપ કે, જળહળ જોતનું રે લોલ;
બેલી મારા જેમ જળમાહે ભાસ કે, રવી ઉદ્યોતનું રે લોલ. ૫
વીરા મારા તે તું તું તે એકરૂપ કે, મહામંત્રનું રે લોલ;
વીરા તહાં નહી વીધિ નિષેદ કે, ત્રિપુટી તંત્રનું રે લોલ. ૬
વીરા એ ઠરવા કેરો ઠામ કે, અતિસેં દોહેલો રે લોલ;
નભુ એ હરિ ગુરુ સંત દયાએ કે, થાએ સોહેલો રે લોલ. ૭

ગરબી.

શું જાણે હરિને રે, મૂરખ મમતાના અંધા;
પરપંચે બહુ પેટ ભરે ને, ધાતા હિંડે ધંધા. સું૦ ૧
એક ખણું સતસંગ કરે નહીં, પાંસે જાતાં લાજે;
મારખાય ને દંડ ભરે, એક તુચ્છ વિશયને કાજે. સું૦ ૨
વાદ કરે વણ સમજે તાણે, માંહેલું ઉંટ ન જાએ;
મન મેલું ને બાહેર ધુવે, કોહો નિર્મળ કેમ થાએ. સું૦ ૩
આત્મલક્ષની વાત ન જાણે, કર્મ કીચમાં ગડિયા;
અહંકાર સંશે નવ છૂટે, લખચોરાસી પડિયા. સું૦ ૪
ડાહ્યા થઈને ડાપણ ડોળે, સંતશબ્દ નવ ઝાલે;
નભૂ એવા મૂરખની આગળ, કોહો ગુરુનું શું ચાલે. સું૦ ૫

ગરબી.

સાંભળ મન મ્હારાં રે, સાચી વાત કહૂં;
સુત વિત ને દારા રે, સ્વારથભૂત સહૂ. ૧
નહિ કોઈ કોહોનુ રે, જો વિચારીને;
હરિ સનમુખ થાને રે, મમતા મારીને. ૨
આ ભવ છે દુસ્તર રે, દીલડે જાણીને;
તરવા કર અનુભવ રે, સદ્‌ગુરુ વાણીને. ૩
સહુ સંત પોકારે રે, કરુણા આણિને;
તોહે સાન ન આવે રે, પામર પ્રાણીને. ૪
કડવું ગુરુ પાએ રે, રીસ લગાડીને;
નિદ્રાને ખુવે રે, જોરે જગાડીને. ૫
તો તૂં નવ ચેતે રે, ત્યારે શું કરીએ;
ઉંધા ઘટમાંહે રે, ઉદક કેમ ભરીએ. ૬
હવે કહિને થાકા રે, ઘાંટા ક્હાડીને;
સહુ સંતે કહ્યુ છે રે, ઢોલ વગાડીને. ૭
હવે જો નહિ ચેતે રે, તો ગોથાં ખાશે;
લખચોરાશીમા રે, ફરી ફરીને જાશે. ૮
તે માટે તાહારે રે, હવે એ કરવું;
નભુના પ્રભુ કેરૂ રે, ધ્યાન રૂદે ધરવું. ૯

ગરબી.

ધરવા હરિ ધ્યાને રે, સાને સમજી લે;
દેહા અભિમાને રે, દુખ સદા પી લે. ૧
તે દુખ મટવાને રે, સતસગત કરીએ;
સતોને શબ્દે રે, ભવસાગર તરીએ. ૨
સાગર તરવાનો રે, અન્ય ઉપાય નથી;
જો વેદ પૂરાણે રે, મેળવ શાસ્ત્ર મથી. ૩
સતસગ કરીને રે, સરવે પદ પામે;
જેમ જળ ઢળીઆવે રે, તે નીચે ખામે. ૪
મહાપદમાં માણે રે, તે મુક્તા થઇને;
નિસદિન થિર થઇ રહે રે, ચોથે ઘર જઇને; ૫
તે ઘરને ખોળો રે, જાંહાં ઉપાધ નહીં.
નહિ ત્યાં ધ્યે ધ્યાતા રે, સાધક સાધ નહીં. ૬

તે ધામ તમારૂં રે, કરવા ઠેકાણું;
ત્યાંહાં ઠીક ઠરી રહો રે, તો ડાયા જાણું. ૭
ડાપણ ડોળાયું રે, બહુ વચને વળગી;
વાણીની જાળો રે, કેમ થાએ અળગી. ૮
અળગી તે વળગી રે, વળગી અળગી છે;
તે ગુરુગમ વાણી રે, પૂરા નર પ્રીછે. ૯
પ્રીછો પૂરણ છે રે, બીજું શું બાકી;
એ અનુભવ થાતાં રે, ક્રિયા સહુ થાકી. ૧૦
તેને શું સાધન રે, સઉ સીદ્ધિ થાતે;
નભૂ નિત્ય અખંડિત રે, સમઝી સમાતે. ૧૧

ગરબી.

સમજ્યા તે સમિઆ રે, ભાતે ના ભમિઆ;
સિદ્ધ પાક બનાવે રે, જો પોતે જમિઆ.
જમિઆ પણ મુગા રે, મુખ કેમ બોલાએ;
ખારૂં કે મીઠું રે, કોહો કેમ કેહેવાએ.
કેહેવાએ એહેવું રે, ચંદ્ર તરૂ જેહેવું;
શાણાને સાને રે, તે સમજી લેવું.
લેવાનો લક્ષજ રે, જો નિસદિન આવે;
તો અનુભવ થાએ રે, આ ફેરો ફાવે.
ફાવ્યો તે ફેરો રે, ભવમા ના ખાએ;
નભુ નિશ્ચે થાતાં રે, જીવદશા જાએ.

ગરબી.

હરિજન હરિથી અધિક જાણવા, શ્રીમુખથી હરિ બોલ્યા વાણ જો;
અગમ નિગમમા સહુ એમ કેહે, જુગમા પંચ કહે પરમાણ જો. હ૦
હરિના કિધા જીવ નર્કે પડે, હરિજન ઉતારે ભવપાર જો;
દુરવાસાએ અમરીખ પરભવ્યો, હરિએ તતક્ષણ કીધી વહાર જો. હ૦
તેમાટે હરિજનના સંગથકી, સેઝે નિર્મળ બુદ્ધિ થાય જો;
હરિજન હરિ સરખો તેને કરે, જનની જીવદશા તે જાય જો. હ૦
ઝેને જન્મ મરણ દુખ ટાળવું, તે જન કરો સંતનો સંગ જો;
નભૂ નિર્ભયપદ નિશ્ચે પામશો, થાશે ભવદુખ કેરો ભંગ જો. હ૦

ગરબી.

જેને ભવસાગર તરવું હશે, તેને એ મોટો ઉપાય જો;
નિત નિત સતસંગતમા બેસવું, સંશે પૂછે ઉત્તર થાય જો. જે૦ ૧
સાંભળી શ્રવણુ મનન કીજિએ, પછી કરિએ નિત અભ્યાસ જો;
સાક્ષાત્કાર અનુભવ ઉપજે, તતક્ષણુ થાય અવિદ્યા નાસ જો. જે૦ ૨
કાયા કલેશ નહિ કરવોપડે, વણુ આયામે પામે ધામ જો;
સતસગતનો મહિમા છે ઘણો, હસતાં રમતાં મળશે રામ જો. જે૦ ૩
સંતની સીખ રૂદેમાં ધારજો, એજે સરવે સીઝે કાજ જો;
નભુ ઉદ્યમ ન રેહે તેને કશી, ઘેર બેઠાં પાંમે સુખરાજ જો. જે૦ ૪

ગરબી.

અનુભવિ આપે આપુ ઓળખો, તમથી અન્ય નથી કાંઇ બીજું જો;
સ્વામી સેવકનો સશે ટાળજો, સમજ્યા તેનું કારજ સીજ્યું જો. અ૦ ૧
આ ભવસાગરને અજ્ઞાનથી, એવો જાણો છો અપાર જો;
ગૌવછપદ જળ સમ તરીજશો, સમજે ક્ષણુ નહિ લાગે વાર જો. અ૦ ૨
તમો છો અબંધ બાંધ્યા કહાં રહો, મિથ્યા પ્રતિત વેગળી મુકો જો;
બાંધ્યા વણુ છુંટવું ચાઓ છો, આવા ચતુર થઇ કાં ચુકો જો. અ૦ ૩
મન બુદ્ધિ આદે જડ સૌ જાણિએ, તમથકી ચૈતન થાય જો;
નભુ પરછાંયો નરને કેમ ગ્રહે, રોગ વિના તે સો ઉપાય જો. અ૦ ૪

ગરબી.

એમ સમજી સમરસ થઈ રહો, ટાળો ઘેધાતાનો ચેહેરો જો;
અગ્નિ દીપકમા અતર નથી, સુન્ય ગગનમાં નહીં કાંઇ બ્હેરો જો. એ૦ ૧
કુંડળ દૂર કનકથી કેટલે, તમ સુદ્ધાં હરિથી એમ જો;
કાંઇએ અળગું તો દીસે નહીં, ત્યારે બીજું કહીએ કેમ જો. એ૦ ૨
દૃષ્ટા પ્રપંચ સાક્ષી ત્યાં લગી, પ્રપંચ નહિ તો સાક્ષી સાનો જો;
સ્વામી સેવક બે હોય ત્યાં લગી, સેવક નહિ તો સ્વામી સાનો જો. એ૦ ૩
એ અચવો રસ ચોંપે ચાખજો, શબ્દાતિતતણુ સુખ લેવા જો;
નભુ નિર્લેપદ નિશ્ચે પામશો, કરતાં સંત ગુરુની સેવા જો. એ૦ ૪

ગરબી.

માયા મહાબળવંતી મોહિની, મોહ્યા માનવ દાનવ દેવ જો;
એથી કોઇનુ બળ ચાલે નહી, તપથી ચુકાવે તતક્ષેવ જો. મા૦ ૧
પારાશર સરખા પરમારથી, દીઠી કૈવરતક કન્યાય જો;
મછગંધાને મધ ગંગા વિષે, ધુંવેર પ્રગટાવી કીધો અન્યાય જો. મા૦ ૨
ભસ્માંગદને હરિએ બાળિઓ, મોહેનીથી મોહ્યા ત્રિસુળપાણી જો;
વનમાં તપ કરતાં હર ચુકિયા, ઉમયા થઇ ભીલડી રાણી જો. મા૦ ૩
બ્રહ્મા સારદાને દેખી ચલ્યા, અન્યોઅન્ય દીધો શાપ જો;
ચંદ્ર ગુરુપત્નિથી ચુકિઓ, મન નહિ ગણ્યું પુન્ય કે પાપ જો. મા૦ ૪
સુરપતિ ગૌતમને ઘેર સાંચર્યો, વિધુ કુરકુટ થઈને સેન જો;
રૂપીને જાણ થયુ તવ શાપિઓ, સહસ્ત્ર થયાં ઇન્દ્રને નેણ જો. મા૦ ૫
શૃંગીરૂપી રભાએ ભોળવ્યો, નારદ જગમોહિનીએ વગોયો જો;
ડાહ્યા ચતુર ઘણા નર ચુકિયા, મોટા મુનિએ મહિમા ખોયો જો. મા૦ ૬
ગર્વ ન કરશો ગુણિએલ મન વિષે, જહાં જેમ હરિ રાખે તેમ રહિયે જો;
રંક નભૂ સરખાનુ શુ ગજું, ભાઇ તીખા તરેરા નવ થઇએ જો. મા૦ ૭

ગરબી.

મન મુરખ મા કર ગારબો, દેહે કેરો રે;
ક્ષણમાં પરપોટો જેમ, પાણી કેરો રે. ૧
સ્વારથનો સહુ સંસાર, ગણશે ગરથે રે;
અંતે નહિ આવે કોઇ, તાહારે અરથે રે ૨
એમ જાણી ચિત તું ચેત, મમતા મુકી રે;
તુજ ઉપર તે બળી કાળ, રહ્યો છે ઢુકી રે. ૩
જેને મોટા રાણા રાય, મરડી માર્યા રે;
એ કાળ થકી તો લોક, ચૌદે હાર્યા રે. ૪
તે માટે સંતની શીખ, ઉરમા ધરિયે રે;
નભૂ નીત કરો સતસંગ, ભવજળ તરિયે રે. ૫

ગરબી.

તું અવિનાશી, અચળ સનાતન જેની આપ વિચારી;
સત્યં જ્ઞાનમનંત બ્રહ્મ, એ વેદે શ્રુતિ ઉચારી રે. તું અવિ૦ ૧
તું પરમારથ બોધરૂપ, સચ્ચિદાનંદ સુખકારી;
નિજાનંદ તું સ્વપ્રકાશ, એમ કર નિશ્ચે નિરધારી રે. તું અવિ૦ ૨

અંન્યોઅન્ય અધ્યાસ બુદ્ધિથી, આત્મા લહે સંસારી;
અબંધ બંધન એજ પ્રતિતી, મિથ્યા મુક વિસારી રે. તું અવિ૦ ૩
સદ્‌ગુરુ વચન સંતની સાખો, જો તે ઉર ધારી;
પછી પ્રતિત કર મન અનુભવથી, અવ્યય અજ અવિકારી રે. તું અવિ૦ ૪
શ્રવણુ મનન નિદધ્યાસ કરી, સાક્ષાત્કાર અનુસારી;
નભૂ નિરલેપદ સદ્‌ગુરુ શરણે, વાદવિવાદ નિવારી રે. તુ અવિ૦ ૫

ધોળ.

સકળ બ્રહ્માંડમાં એક છે તાર, વિશ્વ રહ્યુ સો એને આધાર;
સુત્રાત્મા કેહે સૌ સસાર તો, ઓળખિએ એક તારને રે. ૧
એક એક તાર અખડ છે ભાઇ, એને કોઈ શકે નહિ ગાઈ;
જો જાણે ગુરુ હોય સહાઇ તો, ઓળ૦ ૨
ત્રિકુટિએ સુરતા જો આણે, ઝીણો જતો વળતો જાણે;
સગે જાયતો થાય ઠેકાણે તો, ઓળ૦ ૩
પશ્યંતિએ થઇ મધ્યમા જાએ, દ્વાદશ નીચ ખટાકો રે થાએ,
એ પરમાણુ શંકર ગાય તો, ઓળ૦ ૪
તત્ત્વવેત્તાએ તત્ત્વ તપાસ્યાં, ભિન્ન ભિન પ્રગટ પ્રકાસ્યાં;
અદ્વૈત એક અનેક તે ભાસ્યા તો, ઓળ૦ ૫
શેષ રટે તે મોહ સાચો, નામ રૂપ નભૂ નટ નાચો;
રરંકારને રગે રાચો તો, ઓળ૦ ૬

ધોળ.

અનુભવિ વીરા આત્મા ભાળો, દ્વૈતપણુ તનડાંથી ટાળો;
નેહ ધરી નરહરિને ન્યાળો તો, બાળો વિશ્વની વાસના રે. ૧
ચંદ્ર સૂરજ સુક્ષ્મણા એ સાધો, અળગી કરવી હોય ઉપાધો;
બળવત સાથે નેહડો બાંધો તો, લાધો લક્ષ ના છોડશો રે. ૨
તર્ત આવો ત્રિવેણીને તીરે, નાહો સુચિ ગગાજળ નીરે;
મળવું ધારો આણે શરીરે તો, ધીર ધરો એના ધ્યાનમા રે. ૩
શાસ્ત્ર વદે છે સુઅજ શુધી, આગળ વાત વેદાતે રૂધી;
ખાંતે તે સતોએ નાખી ખુદી તો, બુદ્ધિનુ બળ જ્યા નથી રે. ૪
ગગન મંડળમાં અમૃત વરસે, પ્રેમીજન કોઇ વિરલા પરશે,
કોઇએક હંસ મોતીડાં ચરશે તો, તરસે નભૂ જે ત્યાહા જશે રે ૫

ધોળ.

અનુભવિઆ જન આવો રે, મતમગત કરિએ;
જે સ્થળ દ્વૈત ન ભાસે રે, તે સ્થાનેક ઠરિએ. ૧
શ્રૃષ્ટી મારગ રચિઓ રે, એમા આપ સમાવો;
શુદ્ધ સ્વરૂપને પામો રે, મનસાનો લાવો. ૨
પ્રથમ આદ્ય અનાદિ રે, અંકુર તે માયા;
રજ તમ સત હરિ હર અજ રે, એ ઈશ્વર જાયા. ૩
તેથી પાંચે તત્વ રે, નભ વાયુ ને વન્હી;
જળ પૃથિવ એ પાચે રે, ઉપન્યા અવિગતથી. ૪
પચ વિષય તત્વના રે, શબ્દ ને સ્પર્શ;
રૂપ રસ ને ગધ રે, જ્ઞાનીને દર્શ. ૫
પચ ઈદ્રી એ જ્ઞાન રે, વિષયને જાણે;
તેથી છે ઈદ્રી કર્મ રે, ક્રિયા પરમાણે. ૬
એ ચોવીશે તત્વ રે, લખિયાં પૂરાણે;
પચ્ચીસમી છે માયા રે, પોતે પરમાણે. ૭
છવ્વીસમો પરમાત્મા રે, તું ને તે એક;
નભુ નિશ્ચે કરી રહિએ રે, નેતિને છેક. ૮

ધોળ.

એવું અતર આવ્યું તેને, અવર ગમે નહિ કાંઇ જોને;
જે નરને નરવેધ ઉપન્યો, તેને જડશે સાંઇ જોને. ૧
તે દખે મૃત્યુને જમલો, કમળો સરવે જાય જોને;
જેમ જળમાથી મીન વછોયુ, ઘડિએ નવ જીવાય જોને. ૨
આ સંસાર અલુણો લાગે, જેને આરત લાગે જોને;
ચૌદ લોકની રીદ્ધિ સીદ્ધિ, તેહને તે નવ માગે જોને. ૩
સતસંગતમા નિસદિન રેહે તે, અતર પ્રેમ અતિમે જોને;
હરિ વિના અણુમાત્ર કહીં તે, ઠાલો ઠામ ન દીસે જોને. ૪
હરિને બોલે હરિને ગાયે, હરિને સોપે મન જોને;
આપું ટાળી આપે પ્રગટે, હરિને સોપે તન જોને. ૫
અતર આરત એવી થાયે, તો ભવનુ દુખ જાય જોને;
હરિ ગુરુ સત કૃપા હોયે તો, નભુ નિરભેપદ થાય જોને. ૬

ધોળ.

સતસંગતનો મોટો મહિમા, શાસ્ત્ર પૂરાણે સાખી જોને;
સંત શબ્દ સાંભળતાં તરશો, જો રેશો મન રાખી જોને. ૧
શુક સનકાદિક નારદ સરખા, સંત મળેથી સીધ્યા જોને;
શરણે આવ્યા તે પ્રાણીને, આપ સરીખા કીધા જોને. ૨
જેમ પારસને લોહું પરસે, સેંજે સોનું થાય જોને;
જેમ કિડાને પાંખો આવે, જો ચટકો સેહેવાય જોને. ૩
જેમ લોહું અગ્નિમા પેશે, તેમાં અગ્નિ આવે જોને;
શિવ શિવ સઘળે થાએ તો, ઉપજણ સહુ સમાવે જોને. ૪
તે માટે સતસંગત કરતાં, કાંઇ વિલંબ ન કરિએ જોને;
નભુ નિશ્ચે સતસગત કરતાં, ભવસાગરથી તરિએ જોને. ૫

ધોળ.

ચેતી લો ચેતી લો પ્રાણી, મુનશા દેહે છે મેવો જોને;
ફરી ફરીને કયાંથી તમને, મળશે અવસર એવો જોને. ૧
સુખ જોઇને શું લોભાયા, અંતે દુખનો દરિઓ જોને;
મદ મમતા હંકાર ભરયો તું, લક્ષચોરચાસી ફરિઓ જોને. ૨
સ્વારથનું સંસાર સગું છે, સુત દારા વિત સરવે જોને;
અંતે કોઇ કામ ન આવે, શું ધૂમે છે ગરવે જોને. ૩
કંઠે કફ આવીને અટકે, ત્યારે તું અકળાશે જોને;
જમડા જકડી સાશે તારે, કોઇ ન આવે પાસે જોને. ૪
તે માટે મન માન કહ્યુ હૂં, કહું છું વારે વારે જોને;
અધરી આંટી અંતસમાની, હરિ વણુ કોણુ ઉગારે જોને. ૫
આ અવસરે ઓળખાશે નહિ તો, લખચોરચાશી થાશે જોને;
રંક નભુનુ નહીં માને તો, પાછળથી પસ્તાશે જોને. ૬

ધોળ.

પરઉપકારી સંતસમુ નહીં કોએ, સોધી જોજો શાસ્ત્ર પૂરાણુમા રે;
પારસ પરસે લોહું કચન હોએ, ઓછી ઉપમા એ વખાણુમા રે. ૧
બોલ્યા સંત દયાળુ દેશી સાથ, મારગ ધામ સ્વે આનંદનો રે;
ભવ તરવા કર ભક્તિ હરિગુણ ગાથ, સશે ટાળો મિથ્યા ફંદનો રે. ૨

હોમ જાગ જપ તિરથ વ્રત નેમ, સૌનુ સાર સેવા સંતની રે;
અક્રોધી અમાની જાણો એમ, વિરતી વિશે ક્ષમાવંતની રે. ૩
દયા દિનતા સમદર્શી સુખધામ, એ છે ભૂષણ ભક્તિતણા રે;
પ્રેમભક્તિ તે પેહેલી પગથી ઠામ, નવધા નવસું હાદર ધારણા રે. ૪
જ્ઞાન દીવડો આલો જમણે હાથ, ડાબે કરે દીન દોર છે રે;
સુરતા શીડી ચડી સહેલી સાથ, મેઝે સેઝે ફૂલ્યાં ફોર છે રે. ૫
અંતરજામી ઓળખ અનહદ પાર, અવિચળ થાને એ રસ ભોગવી રે;
હું તુંનું હારદ કર એકાકાર, અનુભવ વાકય જોને જોગવી રે. ૬
સંતતણી સમસયાનું અંજન આંખે, આંજ્યું પડળ પાછાં થયાં રે;
જેમ છો તેમના તેમ થઈ ઝાંખાઝાંખ, મશે આવર્ણ પરાં ગયાં રે. ૭
એવો સંત કૃપાકેરો પ્રતાપ, મીઠું નિરમા મળીગયું રે;
ઓળખી જોયો આતમ જોતાં આપ, નભુ તીરથ સુફળ થયું રે. ૮

ધોળ.

હું બલિહારી મારા સદ્ગુરુ સ્વામી, પૂર્વ સંચિત ફળ પામી; મારા વાલા રે. ૧
ઘણા રે દીવસની મારી ભટકણ ભાંગી, સાચા શબ્દસું તાળી લાગી; મા૦ ૨
કરૂણા કરીને સુજને હરિ ઓળખાવ્યા, તો સંશે સર્વે સમાવ્યા; મા૦ ૩
આજ લગણ હુતો જગત તમાસો, હવે જગતને ઠામે બ્રહ્મ ભાસ્યો; મા૦ ૪
એક ચૈતન વિના અન્ય ન દીશે, હરિ જાણી હૈડું મારૂં હીંસે; મા૦ ૫
સાધન સરવે મારે સેઝમાં સીધ્યાં, સદ્ગુરુ શરણમાં લીધા; મા૦ ૬
તત્વમસી પદ અનુભવ કીધો, પ્રેમસું બ્રહ્મરસ પીધો; મા૦ ૭
અલખ પુરુષ એક અંતરજામી, નભુ નથી કાંઇ હેમા ખામી; મા૦ ૮

ધોળ.

નથી અણુ કહીં ઠાલો ઠામ, નિજાનંદ આતમા;
સચરાચર વ્યાપક બ્રહ્મ છે, નામ રૂપે રમી રહ્યો રામ; નિજાનંદ આતમા. ૧
એમ અનુભવ અંતર આણિએ, તો હું આપે આપનુ ધામ; નિ૦ ૨
પુરુષારથ ચાર ન કામના, મોક્ષ ધર્મ અર્થ ને કામ; નિ૦ ૩
સહુ જગત જોઉ તે મારે વિષે, પામે સુજમા તે વિસરામ; નિ૦ ૪
જેમ જળમાં લેહેરી થાયે સમે, તેમ સમરસ સુંદરસ્યામ; નિ૦ ૫
એમ સમઝીને સાંતી સમુદ્રમા, મનવૃત્તિ પામે વિરામ; નિ૦ ૬
સતસંગત કરતાં સમુ પડે, જગ ઇશ્વર ઘડી પળ જાય; નિ૦ ૭
એમ, વ્યષ્ટી સમષ્ટીને જાણિએ, દીન ત્રીશ માસ એક નામ; નિ૦ ૮

માટે નાનુ મોટું કાઇ કેવા નથી, જેમ દેશમા નાના ગામ, નિ૦ ૯
એમ સમઝીને સશે મટાડિએ, સૂરા થઇ હૈએ રાખિએ હામ, નિ૦ ૧૦
એમ અડગ અદ્રી સમ કીજિએ, મનકેરી ન મુકિએ મામ, નિ૦ ૧૧
નભુ નિર્ભય સુદ્ધ સ્વરૂપ તુ, નહિ નબમા દક્ષિણ વામ, નિ૦ ૧૨

ધોળ.

ૐ નમુ ત્રિગુણાત્મને, જે છે ત્રણ્યે રે ગુણ,
રજતમ સત જેમાહેતેવશે, જેમકાઇસાગરને લૂણ ૐ નમુ૦ ૧
તે સવિતા અરધ માતરા, પીંડ બ્રહ્માડની કળ,
બીજક સર્વ સસારનુ, તેને કે છે સબળ ૐ નમુ૦ ૨
વરણુવ તેનુ તે શુ કરૂ, સર્વ જક્તનુ મૂળ,
અવિદ્યાને ભજન કરે, ટાળે ત્રિવિધિનો સૂળ ૐ નમુ૦ ૩
દેવ શબ્દે પ્રકાશ છે, જે જે સચ્ચિદાનદ,
બળિહારી એવા બ્રહ્મને, જેને લેપે નહિ દ્વદ ૐ નમુ૦ ૪
ધી જે બુદ્ધિ એહેવી રહે, ન રહ્યું ભેદા રે ભેદ,
એવી થાએ જો પ્રેરણા, તો તે બ્રાહ્મણ વેદ ૐ નમુ૦ ૫
એજ નિર્ણય છે મોક્ષનો, અન્ય બીજુ તે વ્યર્થ,
નભુ કોઈ બ્રાહ્મણ માણુશે, એ ગાયત્રિનો અર્થ ૐ નમુ૦ ૬

ધોળ.

સતો સદ્ગુરુ શુ કરે, સગનો લાગે નહિ રગ,
કહિએ સુધુ ઉંધુ ગ્રહે, અણઅધિકારીના ઢગ સતો૦ ૧
સહુ તરુ મળિઆગર નિપજે, તહા હોય એરડા વાસ,
તે તહા ઝેવાના તેવા રહે, ન લહે ચદનનો પાસ સતો૦ ૨
અગર ચદનને છોડવે, લપટી વળગી રેહે વ્યાળ,
અણુ શીતળતા આવે નહીં, નાખે વિખની રે ઝાળ સતો૦ ૩
દુધ ને સાકેર જો પિએ વગી તે પુલમા લેટાય,
અહિમુખ ઝેર મટે નહીં ગરળ હળાહળ થાય. સતો૦ ૪
માજારી મુખ આગળે, વાચિએ ગ્રથ જો કોટ,
દુરથી મુખક નજરે પડે, મેલે દેખીને દોટ સતો૦ ૫
તલને કુસુમે જો પાસિએ, કકર હોય તેનીપાસ,
તલનુ ફૂલેલ નિપજે, કકરમા નાવે વાસ સતો૦ ૬

પારસ લોહાને કંચન કરે, કિંચિત ના થાએ કથીર;
સો ઉપાએ ન નિપજે, કાંઈ કેશનું હીર. સંતો૦ ૭
મેડક પંકજ પાંસે રહે, નિશદિન આઠે પોહોર;
મેડકને નાવે વાસના, મધુકરને આવે ફોર. સંતો૦ ૮
સુધી વાત સમજે નહી, પાડે ભજનમાં ભગ;
નભુ કહે પ્રભુ કોને ના હજો, અણુ અધિકારીનો સંગ. સંતો૦ ૯

ધોળ.

અનુભવિઆ લોકો, ઉપનિસદ કેહે છે તમે આતમા;
એમાં સંધે નથી અણુ માત્ર. અનુભવિઆ૦ ૧
સંતો સતસંગમાં સહુ એમ કેહે, સદ વિચાર કરે સદપાત્ર. અ૦ ૨
વળી તમે તપાસ કરો મંનમાંહે, તમે સાક્ષી છો સરવેથી પરરે. અ૦ ૩
એ ત્રણ અવસ્થા બુદ્ધિની વૃત્તિને, જેમ એક સદનમાં ત્રણ ઘરરે. અ૦ ૪
જુવો આકાશ અનુસ્યુત સર્વમા, એ ત્રણેમા એક રેનારરે. અ૦ ૫
તમે દૃષ્ટા ને દૃશ્ય પ્રપંચ છે, તમે સરવે સઘાતથી પારરે. અ૦ ૬
તમે કેશો જે એમ જોતાં બે થયા, અને ઈશ્વરતાની જાણુ આડરે. અ૦ ૭
પણુ બોધ થવા લગી દ્વૈત છે, આત્મા જાણેથી મટે સહુ જાળરે. અ૦ ૮
વિના ચૈતન કાંઈ બીજું નથી, જેમ એક કંચનના ઘાટરે. અ૦ ૯
સંતો સાધન માંહી સમરથ રહે, સીદ્ધી સર્વે માયાનું નાટરે. અ૦ ૧૦
તે માટે સંત ઈચ્છે નહીં સીદ્ધીને, સીદ્ધી ઇચ્છે એ માયાનો પાશરે. અ૦ ૧૧
તું તો સચરાચરમાં વ્યાપી રહ્યો, સદચિદ આનંદ સ્વયં પ્રકાશરે. અ૦ ૧૨
એમ સમજીને જે જન સીજીયા. તેને કરવાનં રહ્યુ નહિ કાંઈરે. અ૦ ૧૩

ધોળ.

જે જનને નરવેધ ઉપજે તે, વાએક માની લો;
ભવ તરવા સતસંગ, સંતોનું, સદ્ગુરૂનું, શ્રુતિનું, વાએ૦—ટેક.
વાડે તે વાછરડો નિપજે રે, વાએક માની લો;
હંસ માળે મુક્તા નંગ, સં૦, સ૦, શ્રુ૦, વા૦. ૧
અન્ય ઉપાય બીજો નથી રે, વા૦;
કોટિ કોટિ કરો જતંન, સં૦, સ૦, શ્રુ૦, વા૦;
સંત વિના મળશે નહિ રે, વા૦;
રામ સરિખું રૂડું રતંન, સં૦, સ૦, શ્રુ, વા૦. ૨
સતસંગતમા પૂછવું રે, વા૦;
નમ્રતા વિનય સંયુક્ત, સં૦, સ૦, શ્રુ૦, વા૦;
કોણ હું ને જગ કોણ છે રે, વા૦;
કોણ જીવેશ્વર મુક્ત, સં૦, સ૦, શ્રુ૦ વા૦. ૩
સંત કહે તું બ્રહ્મ છે રે, વા૦;
જગ લેહેરી તુંજ માંહે, સં૦, સ૦, શ્રુ૦, વા૦;
જીવ ઇશ બળ ને અબળ રે, વા૦;
વ્યષ્ટી સમષ્ટી જાંહે, સં૦, સ૦, શ્રુ૦, વા૦. ૪
વળી પુછિએ શું બંધઃ છે રે, વા૦;
છુટયો કેમ કેહેવાય, સં૦, સ૦, શ્રુ૦, વા૦;
બંધ મુક્ત એ ભ્રાંતી છે રે, વા૦;

જગ લેહેરી તૂમાં એમ છે રે, વા૦;
એમ સમઝ મન ખૂપ, સં૦, સ૦, શ્રુ૦, વા૦. ૮
વિચિત્ર રંગે બુદબુદા રે, વા૦;
જે જળથી નહિ અન્ય, સં૦, સ૦, શ્રુ૦, વા૦,
એમ સુધુ સમઝી રહ્યા રે, વા૦,
તેવા સતોને ધન્ય, સં૦, સ૦, શ્રુ૦, વા૦. ૯
એમ પૂછે મરી ટળે રે, વા૦;
દેહ પ્રારબ્ધ આધાર, સં૦, સ૦, શ્રુ૦, વા૦;
નભૂ નિશ્ચે થાય તેહને રે, વા૦,
હોયે છેલ્લો અવતાર, સ૦, સ૦, શ્રુ૦, વા૦. ૧૦

ધોળ.

કર તત્વ સમાસનો તોલ, અનુભવ આણવો;
એતો બાહેરનો નહિ બોલ, અનુભવ આણવો. ૧
ચોવી ·સાથે નેત્રે રહીને, ચપળ ચાહારે પાસ રે;
વિચિક્ષણ સઉ વાતમા રે, એતો માણુંતો ભોગ વિલાસ. અ૦ ૨
નેત્ર મુકીને કંઠે આવ્યો, સ્વપ્નાવસ્થા માહે રે,
નવુ નાટક ન્યારૂ રચ્યુ રે, થઇ કારજ કારણ તાહેં. અ૦ ૩
તાહા ભોગ તો નાના ભોગવે, સુખ દુ ખ સરવે થાય રે,
સત્તર તત્વે તાંહા રમે, એનુ કારણ ઇશ્વર કાય અ૦ ૪
કારજ કારણમા ભળ્યુ, થયો સુષુપ્તિમા લીન રે;
ઓગણપચાસ ગળીને રે, થયો અવિદ્યાને આધીન. અ૦ ૫
તેથી આગળ સૂત્ર જાતે, તટસ્થ કોશ વિજ્ઞાન રે,
ચોથુ ઘર એ અનુભવો રે, તો દ્વૈતનુ જાએ ભાન. અ૦ ૬
તહા રહ્યો નાટક રચે, ક્ષણુ ક્ષણુ ખગાકાર રે;
નભુ નિમિત્ત મટી ગયો રે, તો તુ જળહળતો આતકાર. અ૦ ૭

ધોળ,

શ્રી ગુરુચરણે ચિત ધરિએ રે, સતસગત કરિએ;
સેજે ભવસાગર તરિએ રે, સતસંગત કરિએ. ૧
ચદ્ર રવિ અગ્નિ જે થળ નાહીં, ગુરુગમે તે થળ ઠરિએ રે. સત૦ ૨
માન અમાન સ્તુતિ ને નિંદા, લેશ ન ચિંતા ધરિએ રે. સત૦ ૩
સ્વપ્નતણુ સુખ સાચુ ન લહિએ, મનવડે જીવતાં મરિએ રે. સત૦ ૪

અજર અમર રસ ગુરુગમે પીજે, કાળ થકી ના ડરિએ રે. સત૦ ૫
નભુ નુરતી સુરતી થઈ સેઝે, અવિનાસી વર વરિએ રે. સત૦ ૬

ધોળ.

સતસંગત સુખ સુંદર રે, મેહેરામણ મીઠો;
એવો મહિમા મોટો રે, કોઈ અન્ય ન દીઠો. ૧.
આરોપી ઉપજાવે રે, તત્વનું ટોળું;
લીન કરી સમજાવે રે, દિલ ન રહે ડોળું. ૨
કર્મેંદ્રિ જે પાંચ રે, મનમાં થાય લીન;
જ્ઞાનેંદ્રિ બુદ્ધિમાં રે, થઈ રહે આધિન. ૩
પૃથિવ જગત સંઘાથે રે, જળમાં લય પામે;
જળ અગ્નિમાં ભળીને રે, વાયુમાં જામે. ૪
સમીર વિશય લય ખેમાં રે, ખે તમગુણ માંહે;
મનબુદ્ધિતમરજસતલય રે, પ્રકૃતિ છે તાંહે. ૫
તે પ્રકૃતી આરોપ રે, આત્માને છાજે;
આરોપી ઉચરિઆ રે, મુમુક્ષુ કાજે. ૬
તે આત્મા તું પોતે રે, આપોપું ટળતાં;
એ સુખસાગર ઉમગ્યો રે, નભુ સદ્‌ગુરુ મળતાં. ૭

ધોળ–ચોતાળ

શ્રી ગુરુ સંત કૃપાથકી રે, ઓળખિઆ અવિનાસ રે;
જન્મ મરણ ભય મિટિયા રે, જેને ગુરુ વચને વિસવાસ, તે તો ભવ છુટિયા. ૧
પ્રિછયા કેરૂં પારખુ રે, પ્રત્યક્ષ દેખે લોક રે;
આપામાં અંજાઈ ગયો રે, જાણે સાચું ને કેછે ફોક. તે તો૦ ૨
અલખેલાને ઓળખ્યા રે, નેહની અળગી આંખ રે;
પ્રેમતણુ તે પાત્ર છે રે, તે તો હરિગુણ હરખે ગાયે. તે તો૦ ૩
ક્રોધકેરો કાંકરો રે, કહાડી લાખ્યો બહાર રે;
ક્ષમા ક્ષણુ નવ વેગળી રે, મન વરયો નિવરતી નાર. તે તો૦ ૪
વૈરાગ વસ્તુમાત્રથી રે, પામ્યું છે મન અસ્ત રે;
કાંઇ નવ ચાલ્યું મોહનુ રે, નવ દીઠી બીજી વસ્ત. તે તો૦ ૫
દયા ને વળી દીનતા રે, એ ભક્તિનો સણગાર રે;
સમદષ્ટી સેજે થઇ રે, રહિ ખેલે પરાને પાર. તે તો૦ ૬
ખટપટ ખેંચાતાણુની રે, ખપી આપા માહે રે;
હું મટતાં તો તે રહ્યો રે, શુદ્ધ ચૈતન ચિદ્દઘન રાચે. તે તો૦ ૭
પારસમણી જેને જડે રે; તહા દળીદ્ર ન રહે લેશ રે;
ગુરુજ્ઞાન જેને લાગિયાં રે, તેની રૂડેરી થાયે રેશ. તે તો૦ ૮
લોભ ને લાલચ નહિં રે, લક્ષ લાગ્યો હોય રે;
કોમળ દિલ દાતાપણુ રે, ભય શોક તેને નહિ સોય. તે તો૦ ૯
મૃતકકેરી વારતા રે, જાણે નહીં કોઇ અંન્ય રે;
જે નર મરજીવ્યા થશે રે, પછે એ સુખને કહે ધંન્ય. તે તો૦ ૧૦
ઘેલા થઇ ગોવિંદ ભજો રે, એ ધણી સાથે ધ્યાન રે;
નંદો વંદો કોઇ સ્તુતિ કરો રે, નહીં માન ને અપમાન. તે તો૦ ૧૧
મમતા ભાગી મંનની રે, હરિમાં લયલીન રે;
અવર સર્વ અળખામણું રે, જેમ નીરવછોયું મીન. તે તો૦ ૧૨
હેવાં સંત લક્ષણુ અતિ ઘણાં રે, કેહેતાં ન આવે પાર રે;
હરિકિરતન જેને ગમે રે. ધન ધન તેનો અવતાર. તે તો૦ ૧૩
હરિભક્ત થાએ વંશમાં રે, સત એકોતેર ઓદ્ધાર રે;
એવું જાણી આણંદથી રે, ગાઓ ગોવિંદ નર ને નાર. તે તો૦ ૧૪
સરગુણુ નિરગુણુ એક છે રે, સંશે ન કરશો કોય રે;
નભૂસખીનો નટવર વશે રે, દીસે નિશ્ચેના ઘરમાંએ. તે તો૦ ૧૫

પ્રબંધ-૧ લો. રાગ-સોરઠ.

રહિત નેહ દેહ પંચ તે વિરાગી,
સ્વર્ગલોક ભોગ ફળની ભ્રાંતિ ભાંગી ભાંગી, કે તે વિરાગી.-ટેક.
દયા દિનતા સુચિ સુશિળ સાતા,
ક્ષમા તોષ શાંત દક્ષ દીલદાતા,
કામ ક્રોધ લોભ મોહ સુન્ય નાતા,
એ આચર્ણનો, એ આચર્ણનો વિચાર;
ચિત્તધાર, સંતસાર, અતિ ઉદાર, કૃપાગાર,
કરે પાર, આ સંસાર, અસાધાર, વાર વાર,
કહું જેને જંન જાગી જાગી, કે તે વિરાગી; રહિત નેહ૦ ૧
નહિ માન ને અમાન મંન માહીં,
હર્ખ શોખ પક્ષપાત ઘાત નાહીં,
ફરે સુષ્ક પર્ણવત કેવા નિજ છાંહીં,
એ સ્વરૂપ, એ સ્વરૂપ સો અરૂપ;
જે અનૂપ, ગૂપ ખૂપ, અખિલ ભૂપ, લહી ચૂપ.
રહ્યો છૂપ, હોય લૂપ,
લગન લાગી લાગી, કે તે વિરાગી; રહિત નેહ૦ ૨
વિશ્વ લેહેર એ પયોધિમા સમાય,
ભેદ બુદ્ધિથી એ ભિંનતા લ્હેવાય,
જહાંલગી ન લહ્યો વિષ્નુ મહિમાય,
તો સુખ થાય, તો સુખ થાય;
જરણુ જાય, ગુરૂ પાય, શિર નમાય, વિનય થાય,
થઇ સદાય, કરી પસાંય, તે સમાય,
જાય સુરતી નિરતી આધી આધી, કે તે વિરાગી; રહિત નેહ૦ ૩
એ પદ પરમ મરમ મુક્ત જીવ જાણે,
તેને મન બુધ્યાદિ ઈંદ્રી સું વખાણે,
કોઇક જંન એ રસ બ્રહ્મ નીધિ માણે,
તે વખાણે સું વચંન, તે વખાણે સું વચંન;
અહો ધંન, નિરંજન, પંચ તંન, થકી અંન
સહુ સ્વપંન, વત ગગંન, ગુરૂ પ્રસંન
નણુ એ સુખ લે માગી માગી, કે તે વિરાગી; રહિ

પ્રબંધ ૨ જો–રાગ સોરઠ.

ઝેને ઉપન્યો નરવેધ, તેની બલિહારી,
રીદ્ધિ સીદ્ધિ નીધિ લાગે નહિ પ્યારી પ્યારી, તેની બલિહારી;
કર્મ કીચમા ન થાય તે પતંન,
ચાર અનુબંધ જાણવાનુ મંન,
અધિકારિ સમંધ વિષય પ્રિયોજંન,
પેહેલું અનુબંધ ધારી, પેહેલું અનુબંધ ધારી;
અધિકારી, ને વિચારી, સાધન ચારી,
વારી વારી, ચંત ધારી,
સુરતી સારી સારી, તેની બલીહારી; ઝેને ઉપન્યો નરવેધ० ૧
પ્રથમ સાધન વિવેક ને વિચાર,
સાર આત્મા વિના બીજું અસાર,
એમ જાણિને વિરાગ ઉર ધાર,
ભોગ ત્યાગ, ભોગ ત્યાગ;
તે વિરાગ, અમર નાગ, સુખ અથાગ,
વિષ્ટ કાગ,
..ગ હારી હારી; તેની બલિહારી; ઝેને ઉપન્યો નરવેધ० ૨
ત્રીજું સમાદિ છ મળીને સાધંન,
સમ દમ ઉપરતી તિતિક્ષા શ્રદ્ધા મંન,
ચિતેકાગ્ર થાય ગુરુને વચંન,
ચોથું સાધન કેહેવાય, ચોથું સાધન કેહેવાય;
મન માંય, એમ થાય, સે ઉપાય,
દ્વૈત જાય, દુખ સમાય, કેમ લખાય,
મુક્તિ મ્હારી મ્હારી; તેની બલિહારી; ઝેને ઉપન્યો નરવેધ० ૩
હવે વિચારે તે બીજું અનુબંધ,
ગુરુ શાસ્ત્રનો સતસંગ એ સમંધ,
સંશે ભાંગતે મટે તે અંધધંધ,
ત્રીજું વિશયનો વિવેક, ત્રિજું વિશયનો વિવેક;
હું વત્રેક, હતું અનેક, વાગી છેક,
થયું એક, ગ્રહી ટેક, મત હરેક,
રહ્યાં હારી હારી, તેની બલિહારી; ઝેને ઉપન્યો નરવેધ० ૪

ચોથું અનુબંધ પ્રિયોજન કેહેવાય,
ભવ નિવૃત્તિ પ્રેમાનંદ પ્રાપ્તિ થાય,
ત્યારે જીવ ઈશ અજા ના જણાય,
તે ધીમંત, તે ધીમંત;
ન રહે જંત, થાય સંત, સુખ અનંત,
કોણ ગણંત, બોધ અંત,
સંત નભૂ વિભૂ તે ભારી ભારી, તેની બલિહારી; જેને ઉપન્યો નરવેધ૦ ૫

—

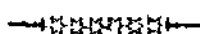
રાજિયો-૧ લો.-રાગ-રામગ્રી.

મરવું મટે નહિ કોઇથી, કરો કોટિ ઉપાય રે;
કીડીથી બ્રહ્મા લગી, જે જન્મ્યું તે જાય રે. મરવું૦
કોઇ કલ્પે કે કલ્પાંતરે, કોઇ જીવે જુગ ચાર રે;
કોઈ સો પચાસ કે વર્ષ વીસમાં, કોઈ દીન દશ ચાર રે. મરવું૦
જોગ સાધીને સમાધી કરે રે, જાણે જીતાએ કાળ રે;
ગોરખ મછંદર સરખા ગયા, તેની જડી નહિ ભાળ રે. મરવું૦
ભીષ્મજીએ પાછું ફેરવ્યું રે, તોએ જીવ્યા ખટ માસ રે;
પરિણામે તે રહ્યા નહીં, રૂપ નામ થાય નાસ રે. મરવું૦
રાજા સરખા ઉઠી ગયા રે, મેલી મોહોલ અવાસ રે;
સંગે કાંઇએ ના ગયું, મિથ્યા અમરની આસ રે. મરવું૦
દેહ તો ભાગે સર્વના રે, રખે આણો વિસવાસ રે;
નભૂ મરે નહિ આતમા, તે સદા છે અવિનાસ રે. મરવું૦

દેહની સુરતા વીસરી, દુખ પામી છે માત રે;
વસમી વેળાની વેદના, ગઇ મરણની ઘાત રે. જોરે૦ ૪
ઝી રે લીધો જુના વસ્ત્રમાં, નાખ્યો માંચી મોઝાર રે;
સગાં સહુને વધામણી, વાજાં વાગે અપાર રે. જોરે૦ ૫
પારણામા પોરાઢીઓ, હાલો ગાયે સંસાર રે;
અવસર રૂડો આપણે, સહુ હરખે અપાર રે. જોરે૦ ૬
થોડે દહાડે શિખ્યો ચાલવા, બોલે તોતલાં વેણ રે;
લાડકડો રમે આંગણે, ઠરે માતાના નેણ રે. જોરે૦ ૭
થયો વરસ દસ બારનો, કિધો ન્યાતિ વેવાર રે;
વેહેવા કરી પરણાવિયો, લાવ્યો કુળવંતી નાર રે. જોરે૦ ૮
વીસે થયો વરણાગિયો, રાચે વિશયના રંગ રે;
પાન ફૂલ પટ પેરણે, ચોળે અત્તર અંગ રે. જોરે૦ ૯
ત્રીસે તરુણા હું થયો, ફર્યો દેશ વિદેશ રે;
જેમ તેમ કરી ધન જોડિયું, વધ્યો કર્મ કલેશ રે. જોરે૦ ૧૦
પેટ ભરે પરપંચથી, થયાં છોરૂ બે ચાર રે;
રઘવાયો સો રડવડે, માથે વિશ્વનો ભાર રે. જોરે૦ ૧૧
બાળ જોબન તરુણા ગઇ, થયો વૃદ્ધાનો વેશ રે;
જુવે કપાળે કર દેઇને, થયા ધોળેરા કેસ રે. જોરે૦ ૧૨
ઘરના સહુ ઘેલો કેહે, કોઇ પૂછે નહિ વાત રે;
દાંત પડ્યા ને ગળે નાસિકા, આલી લાકડી હાથ રે. જોરે૦ ૧૩
ખડકી દ્વારે ખાટલી, નહીં દેહીનું ભાન રે;
એટલામાં મરવા પડ્યો, તારે ટળી ગઇ સાન રે. જોરે૦ ૧૪
ટીલો કરી રામબોલો કહે, ભેળા થઇ સહુ જંન રે;
બળતે ઘરે ખોદે કુવો, મુરખ સમજે નહિ મંન રે. જોરે૦ ૧૫
જમરાએ જકડીને બાંધિઓ, દીધું દુઃખ અપાર રે;
ફરી લાખ્યો ગર્ભવાસમાં, પેહેલો હતો તે ઠાર રે. જોરે૦ ૧૬
વારે વારે કઇએ કેટલું, તારા કરમનો વાંક રે;
નભૂ નઠોરને શું કઇએ, તુંથી આડેરા આંક રે. જોરે૦ ૧૭

આરતી.

આરતી અખંડાનદની, કરે અધિકારી જંન રે;
સદ્દગુરૂ અક્ષર ધામમાં, કીધું સુન્ય આસન રે. આર૦ ૧
સુભ ઇચ્છા સુવિચારણા રે, તનુમાનમા જેહ રે;
ત્રણે ભોમિ આગળ વટી, પછે સત્‍ત્વાપત્તી તેહ રે. આર૦ ૨
અસંસક્તિઅનામિકા રે, ભોમિ પંચમી કેહેવાય રે;
છઠ્ઠી પદાર્થાભાવિની, પછે તૂર્યગા થાય રે. આર૦ ૩
એ સાતે ભોમિકા મ્હાલતા રે, ટળે દ્વૈત ઉપાધ રે,
કર્મ ઉપાસના ને જ્ઞાનનો, તહા તો નથી કાંઇ બાધ રે. આર૦ ૪
એ સુખ અનુભવિઆ લહે રે, જેને અખંડ અભ્યાસ રે;
નભુ બલિહારી સતની, સદા ઉનમુની વાસ રે. આર૦ ૫

પ્રભાત.

આજ આનંદની હેલિઓ, સદ્દગુરુજી પધાર્યા;
સુકીતના ફળ ઢુંકડા, આવાગમન નિવાર્યા. આજ૦ ૧
પ્રેમે પ્રભુજી પધારિઆ, પૂરણાનંદ પોતે;
તીમિર અજ્ઞાન ટળી ગયું, જ્ઞાન અર્ક ઉદોતે. આજ૦ ૨
મનમોતિડે વધાવિયા, ઉરમાં પધરાવ્યા;
પ્રેમે પાથરણા હર્ખના, ફૂલે પગર ભરાવ્યાં. આજ૦ ૩
સુરતા શેજે બેસાડીને, ચિતચદન ચરચ્યું,
અમૃતદષ્ટી નાથની, મોહે કેસર અરચ્યુ. આજ૦ ૪
સંત સદા આનદમાં, મુખ મીઠી વાણી,
દયાનિધિએ દયા કરી, પોતાની જાણી. આજ૦ ૫
પ્રષ્ન કરયુ પ્રભુજી સુણો, ભવનુ દુખ ભારે;
જન્મમરણના ભયથકી, સ્વામી કોણ ઉગારે. આજ૦ ૬
શાસ્ત્ર પૂરાણ ને સપ્રદા, જુજવા મત ન મળતા,
શબ્દને સાચા કરે, આવે ભળતેભળતા. આજ૦ ૭
એકે સૂઝ પડે નહીં, પક્ષાપક્ષી તાણે;
જીવામા જાણે હરી, મમતામા માણે આજ૦ ૮
સુરતી પ્રત્યે સદ્દગુરૂ કહે, સાભળ સત્ત વચન;
એ તો ઘાટ સહુ મનતણા, નિજરૂપ અમન આજ૦ ૯

મનને આધાર છે શબ્દનો, ભજવા અભ્યાસ;
શબ્દમાં સુરતા સમાવતાં, થાએ નાદ પ્રકાશ. આજ૦ ૧૦
એ ઘણે આપાપું મટે, જાય થાપ ઉથાપ;
મહાપદની એ જાણ છે, જે છે આદિ અમાપ. આજ૦ ૧૧
સ્વમ વિનાની નીદરા, એ અનુભવ સાર,
જાગૃતમાં તે અનુભવે, પૂરણ તે પાર. આજ૦ ૧૨
એ કહ્યું અધિકારીને, જેહને મેહે વાધ;
સાકુટને સંધે પડે, મૃગમદ નવ નાધિ. આજ૦ ૧૩
અગમગમ્ય દરશન થયું, જ્ઞાન અંજન દીધું,
નભુ નિરંજન જાણતાં, સર્વ કાગજ શોધ્યું. આજ૦ ૧૪

પ્રભાત અથવા છંદ-ઝુલણા.

સર્વ આત્મા કહ્યા, તેમાં સંધે ગયો,
નાશ અવિનાશ, કેમ એક થાએ;
દ્રશ્ય પ્રપંચ, અનિત્ય જોયા તમે,
દ્રશ્ય દ્રષ્ટા એમ, બે કહેવાએ. સર્વ૦ ૧
અસદ જડ દુઃખ ગુણ, નામ ને રૂપ એ,
વસ્તુગતે નથી, જે વિચારી;
પંચ મહા ભૂતનાં, ગુણને ત્યાગતાં,
સચ્ચિદાનંદ લો, સંત પારી. સર્વ૦ ૨
એક અદ્વૈતમાં, ભેદ કાંઇ નથી,
અસદ આરોપ, અપવાદ કરતાં;
પાદ બુદ્ધિ મટે, ઠાઠ રહેવા છતાં,
એક અદ્વૈત પદ, નથિ રે ફરતાં. સર્વ૦ ૩
શુદ્ધ બુદ્ધિ વડે, શોધ કરતાં થકે,
અંતર અણુ માત્ર, કાંઇ ન ભાને;
દેહ અનિત્ય દરસ્યા, વિના કહિએ તો,
આતમા જ્ઞાન, નાહીં પ્રકાશે. સર્વ૦ ૪
નાશ દેહ દાખીને, બોધ કરવા થકે,
દેહ જુદાં સહુ, આત્મા જાણો;
રૂપ ગુણ નામનો, ત્યાગ કરતાં નભુ,
ભેદ બુદ્ધિ રખે, મન આણો. સર્વ૦ ૫

પ્રભાત અથવા છપ્પ-કડખા.

સચ્ચિદાનંદ આનંદ, ઘન એક નિર,
બંધ હું બંધ એ, ભ્રાંત ભાસે;
દૃશ્ય પ્રપંચ અધ્યાસ, છુટ્યા વિના,
અન્ય ઉપાએ તમ, નાહી નાસે.
ચાર દેહ હું નહીં, મુજ વિના દેહ નહીં,
લોહ ચુંબક એમ, જાણ આશે;
બીંબ પ્રતિબીંબ, આદર્શ સંજોગથી,
ભેદ બુદ્ધિ વડે, ભિન ભાસે.
વૃક્ષથી પુરુષનો, છાંયો હેઠે પડ્યો,
વ્યાઘ્ર છાંયાં ગ્રહે, કેમ ગ્રસાશે;
એજ દૃષ્ટાંત, અધ્યાસ નિવર્તિનું,
ઝાટકી હાથને, સિધ જાશે.
દૃષ્ટા ને દૃશ્ય એ, બોધ કાળે કહ્યો,
જ્ઞાન કાળે સહુ, દ્વેદ જાશે;
શુદ્ધ બુદ્ધિ વિશે, નભુતો ન ભવિષ્યતિ,
સદા સ્વતંત્ર તે, સ્વપ્રકાશે.

પ્રભાત અથવા છંદ-કડખા.

જક્ત મિથ્યા મપિ, સત્ય આત્માથકે,
સર્વને ભાસે છે, સત્ય જેહેવું;
રવિકર વારી મરુ, ઉર્વિ સત્તાથકે,
સુક્તિ રજતાર્કથી, જાણી લેવું. જક્ત૦ ૧
થભલા ચોર રજ્જુ, સર્પ તમ તેજથી,
જ્ઞાન થયુ તોયે, તેવું ને તેવુ;
દેખવા માત્ર સંકલ્પ, કાંઇ રેહે નહી,
ક્ષણિક રાગાદિ જેમ, કંપ સેહેવુ. જક્ત૦ ૨
વિશયાસક્ત ને, મન્નમાંદ્યાદિક,
કુતર્ક દુરાગ્રહ, તે ન ગ્રેહેવું,
જ્ઞાન પ્રતિબધ એ, ચાર નિર્વતવા,
શ્રવણ સમાદિ કરિ, દૂર રેહેવું. જક્ત૦ ૩
સત્ય લહિ સાતિના, ઉદધિ આનંદમાં,
કચિદારોપ નહિં, દ્દઢ કેહેવુ;
પુનર કર્તા નભૂતો, ન ભવિષ્યતિ,
સમજ સત જ્ઞાન, વિજ્ઞાન એહેવું. જક્ત૦ ૪

પ્રભાત અથવા છંદ-કડખા.

જાગને જાગ જગ મોહેની રાતની, ભાતમા ભૂલતાં ભ્રમ ભાસે;
ભેદ બુદ્ધિવડે ભિન્ન ભાસી રહ્યું, પાધરૂ પ્રીછતાં ચેન નાશે. જા૦ ૧
જોની તૂ એકલો સુતો સેજ્યા વિષે, સ્વપ્નના ભોગ તું ક્યાંથી લાવ્યો;
એમ આ જન્મ તે સ્વપ્નસુખ જાણવું, જન્મતાં સંગ તૂંસૂં લઈ આવ્યો. જા૦ ૨
આદે કાંઇ નથી અતે કાઈ નથી, મધ્ય માની લઈ દુઃખ પામે;
સંત સગત કરી આત્માને ઓળખે, તો તારા ત્રિવિધિના તાપ વામે. જા૦ ૩
ગ્રેહેવું ને તજવું એ મોટેમ મનતણી, સમજતાં સર્વ એ દીસે સુધું;
ગ્રેહેનારો તજનારો તેજ મટવો કહ્યો, ત્યારે શુ સમજે તુ ઉધુ ઉધું. જા૦ ૪
હૂં માહેરૂ તાહેરૂ એજ અજ્ઞાનતા, હૂ મટે કહાં રહે મારૂ તારૂ;
મદમતિ મૂઢ મા ઊંઘ મૂરખ નભૂ, સત કહેછે સો તૂંજ સારૂ. જા૦ ૫

પ્રભાત અથવા છંદ-કડખા.

ઓળખ એક અનેકમા શુ ભમે, દેહ દમે નહિ સમે ઘાટ લેહેરી,
બાહેર ખોળવા જાય કચા નાથ છે, પાશે પાછો ફરી જોને હેરી ઓ૦ ૧
જીવ તૂ ઇશ તૂ માયા તૂ બ્રહ્મ તૂ, એકના નામ તે ચાર જાણો,
કામથી નામ તહા જાત જૂદી નથી, જુઠાને સાચુ લઇ સીદ તાણો ઓ૦ ૨
લેહેરી ને લવણુ એ ઘાટ છે દેખવા, આદ મધ અતમા નિર નિહાળો,
કેહે નભૂ તુ પ્રભુ વિશ્વ તારી વિભુ, તૂ વના અણુ નથી ઠામ ઠાલો ઓ૦ ૩

પદ.

રાગ ધનાસરી.

આજ દીવાળી દયા કરીને, હમ ઘેર સત પધારચા,
સુખ સીંધુ સત દરશન દેતા, ત્રીવિધિ તાપ નિવારચા. આજ૦ ૧
સર્વે સચીત સફળ થયુ મારે, ભાવે સન્મુખ ઉભા રે,
સખી શું કહિએ વારે વારે આજ દી૦ ૨
સત સમદરશી ને સુખરાશી, મદ મોહ રહ્યા જેથી નાશી,
એ રૂપ અરૂપે અવિનાશી. આજ દી૦ ૩
એ સુખને અનુભવિઆ જાણે, કુડા લોકડિયા સશે આણે,
સત પ્રેમપયોધિમા માણે આજ દી૦ ૪
સતે અતરની આટી ભાગી જુઠા સપનાથી હૂ જાગી,
હવે ભવકેરી ભ્રાતી ભાગી આજ દી૦ ૫
સતે ઓળખાવ્યા અતરજામી, જે અખિલભોવનકેરા સ્વામી,
નભુ સદ્‌ગુરૂ કરુણાથી પામી આજ દી૦ ૬

પદ-રાગ ધનાસરી

મહા વાકયનો મર્મ સમજ મન, તૂ તે તે તૂ એક રે મહા૦
એક આત્મા સભરભર્યો એ, નિત્યાનિત્ય વિવેક રે,
મશય કર્મ અહ ગ્રથીની, ટાળો મનથી ટેક રે મહા૦ ૧
બીજે થઇ બાહેર બહુ દેખે, ભાળી ભેખ અનેક રે,
નભૂ નિશ્ચે કીધો સતોએ, કહાડચો જીવનો છેક રે મહા૦ ૨

પદ–રાગ સારંગ.

રટ રસના તું રામને, ભુંડી રટ રસના તું રામને;
ચાડી ચુગલીમાં ચોકસ છે રે, તું તો સૂરી પૂરી છે હરામમે. ભુંડી૦ ૧
નિંદા લવરી લડવા ચાલે, તું લેવા ઇચ્છે પર દામને. ભુંડી૦ ૨
રામ ભજે અવગુણ વીસરે, તેમાટે રહિ છું એ ધામમે. ભુંડી૦ ૩
નભુના પ્રભુને જો ન ભજે તો, કોણ રાખે સુખ ચાંમને. ભુંડી૦ ૪

પદ–રાગ ગોડી.

થવાકાળ નહિં મટે, તુંજથી થવાકાળ નહિં મટે. ટેક.
જપી તપી મુનિ સંન્યાસી, તપતા તીરથ તટે;
ઈશ્વરઇચ્છા આદ પુરુષની, તે પાછી નહીં લટે. તુંજથી૦ ૧
બ્રહ્મા ઇંદ્ર આદિ શુભ કરવા, અંતરમા આવટે;
થવાકાળથી થરથર ધ્રુજે, થાકી પાછા હટે. તુંજથી૦ ૨
પાપ પૂન્ય બેહુ કર્મ બંધાયાં, એક એકથી નહિં હટે;
તારા હાથમાં તત્વ એક છે, તારૂં ભવનું બધન કટે. તુંજથી૦ ૩
સુખ દુખ બે સંચીત બધાયાં, નીમિશ વધે નહિં ઘટે;
નભુ અખંડાનંદ સમર તું, જેને શેષ શહસ્ર મુખ રટે. તુંજથી૦ ૪

પદ–રાગ ગોડી.

મરજીવ્યા રસ માણે સંતો, જાણે કોઇ જવરલા જોગી. ટેક.
માન અમાન સ્તુતિ ને નીંદા, હર્ખ શોક નવ આણે સંતો. મર૦ ૧
સુખ સંસારતણુ જે સરવે, તે મન તૃણવત પરમાણે;
અંતરમાની ટળે આપદા, પક્ષાપક્ષ ન તાણે સંતો. મર૦ ૨
જગત નહિં જીવનમુક્તાને, વાયક વેદ વખાણે;
મસ્તકસાટે એ રસ સાધો, પ્રીત ન હોય પરાણે સંતો. મર૦ ૩
મનસાદેહ છે મોટું તીરથ, જે સમજે આ ટાણે;
નભુ નિરામય જે ઉર ભેદ્યાં, સદ્‌ગુરુ શબ્દને બાણે સંતો. મર૦ ૪

પદ–રાગ સામેરી વા પંચમ.

સતસગ કરતાં રે, ભવસાગર તરે રે,
નથી એનો બીજો કાંઇ ઉપાય;
સંતની સભામાં રે, પ્રશ્ન કાંઇ પુછીએ રે,
ઉત્તર આપે તો સંશે જાય. સતસંગ૦ ૧

પુછવાની રીતી રે, ભાઈ તુજને કહુ રે,
વીનય કરીને નમિએ પાય,
જગ શુ ને હુ શુ રે, પ્રભુ તે શુ હશે રે,
બધ શુ ને મોક્ષ તે કેમ થાય સતસગ૦ ૨
જીવ ઈશ માયા રે, એ તે શુ હશે રે,
કૃપા કરીને કોહો ગુરુરાય,
નાશવત તે શુ રે, શુ અવિનાસ છે રે
જડ ચૈતન કેમ ઓળખાય સતસગ૦ ૩
જન્મ ને મર્ણ રે, કોહો કેમ છુટીએ રે,
દેહે ને હુ જુદા કેમ સમજાય,
દેહ તે કેટલા રે, દેહી તે કોણ છે રે,
દેહાતિત તે કેમ કેહેવાય સતસગ૦ ૪
મુક્ત શાને કહિએ રે, કોને થાએ છે રે,
સત થયા તે કેમ ઓળખાય,
મુક્ત થયા તેને રે, પછી કેમ ચાલવુ રે,
નભુ સતસગમા એમ બોલાય સતસગ૦ ૫

ઉપલા પદનો ઉત્તર

પદ-રાગ સામેરી વા પચમ

અધિકારી પ્રત્યે રે, સત એમ ઓચરે રે,
સાભળ ભાઇ પ્રશ્નનો પરિહાર,
ઉપજે ને વણસે રે, જક્ત કહિએ તેહને રે,
તુ તો તેને મારૂ એમ કેહેનાર અધિ૦ ૧
પ્રભુ તો પ્રકાશી રે, જક્ત સર્વનો રે,
નાશવત નામ ને આકાર,
જીવ સદા જીવે રે, માયા નવ ઓળખે રે,
બધ મોક્ષ અજ્ઞાનનો વેહેવાર અધિ૦ ૨
ચૈતન અવિનાસી રે, જડ જનમે મરે રે,
છુટે જ્ઞાનથકી અવતાર,
દેહે પડયો મુકી રે, સમણામા માહાલિએ રે,
એ દેહથી જુદાનો વિચાર અધિ૦ ૩

દેહ તો છે ચાર રે, દેહી એક એકમાં રે,
દેહાતિત ચીદઘન રાય;
દુખની નીવૃત્તિ રે, આનંદરૂપ છે રે,
એ સુખ આપોઆપ લેહેવાય. અધિ૦ ૪
મુક્ત થયો તેને રે, ચિન્હ કંઇએ નથી રે,
નથી તેને સાચો આ સંસાર;
નભુ સત દશા રે, દૃષ્ય મિથ્યા લહ્યુ રે,
તે શેજે ઉતરયા ભવપાર. અધિ૦ ૫

પદ–રાગ મેવાડો અથવા પંચમ.

ભવાઇ ભજાવી હો, ભવમાં તે ભલી રે,
ફરિયો લક્ષચોરચાશી દેશ;
મોજને પામ્યો હો, તે મન ભાવતી રે,
ભવમાં વારૂ ભજાવ્યો વેશ. ભવાઇ૦ ૧
ગણેશ પધારયા હો, ઓચ્છવ જનમતાં રે,
મોતીડે તોરણુ બાંધ્યાં દ્વાર;
હરખે હલમલ હો, વ્હાલાંને વધામણી રે,
વિચરયો આનંદ દિન દશ બાર. ભવાઇ૦ ૨
જુઠણુ મુકયો હો, નજરો માંડતો રે,
પછે રમે રમત ફોકે ફોક;
જુઠો ને ઝઘડો હો, લવ જુઠી કરે રે,
બાળકનું બોલ્યું જુઠું કહે લોક. ભવાઇ૦ ૩
મીયાં લાવ્યા બીબી હો, પરણે પ્રેમથી રે,
જુવાનીમાં જોદ્ધો થઈ ફરે આપ;
અતીસેં વ્હાલી હો, લાગી આશકી રે,
આપે ગમતા ગમતા જવાબ. ભવાઇ૦ ૪
એમ ઘણો રહ્યો હો, ધારણુ મહુ કરે રે,
અંતે રામદે રમનાર;
નૃત્ય થાય પુરૂ હો, જો નીત સતની રે,
જેનો હોય છેલ્લો અવતાર. ભવાઇ૦ ૫
સર્વ સ્હવારે હો, ભેળા થઇ. જમે રે,
નથી રમવાનો વીચાર;

નારી નવ જાણે હો, રમતાં મનમાં રે,
એમ રહ્યો જ્ઞાની જાણણહાર. ભવાઈ૦ ૬
એમ જે ચેત્યો હો, ભવાઇ તેહેની ભજી રે,
પામ્યો મોક્ષ રૂપી મોજ;
સાક્ષી થઈને રે, નભુ એમ ખેલશે રે,
જેણે ગ્રહી ગુરુગમ ચોજ. ભવાઈ૦ ૭

પદ-રાગ મેવાડો અથવા પંચમ.

જે જન જાગ્યા રે, ધન તેનું જીવવું રે. ટેક.
ઉંઘ્યા તે મુંવા સરખા માન, સપનાની વ્યાધી રે;
તેને મટે નહીં રે, જ્યાં લગી નથી આતમજ્ઞાન. જે જન૦ ૧
અજ્ઞાનમાં ઉપજે રે, અસંભાવના રે;
તેણે વિપરિત ભાવના થાયે, પ્રમેય પ્રમાણે રે;
નિશ્ચે નવ થયો રે, તેથી સંશય નવ છોડાય. જે જન૦ ૨
ક્ષણું નવ બેસે રે, તે સતસંગમાં રે;
ત્યારે શ્રવણ ક્યાંથી થાય, શ્રવણ કરે તો રે;
મનન કરે નહીં રે, નિદધ્યાસે ચિત્ત ન જાય. જે જન૦ ૩
ઇશ્વર જાણે અળગો રે, નિશ્ચે હું જીવ છઊં રે;
બંધાયો છું કર્મને પાશ, ઇશ્વર તું કહિએ રે;
તો કંપે અતી રે, અનાદિનો છૂટે નહિ અધ્યાસ. જે જન૦ ૪
જીવ નથી જોયો રે, કેહે છે સાંભળી રે;
ઇશ્વર કહિએ તો કહે હું જોઉં, સીદ્ધિ કંઇ થાએ રે;
તો હું આત્મા રે, જોયા વના જીવપણું કેમ ખોઉં. જે જન૦ ૫
અજાણે બોલે રે, ગમ થાતી નથી રે;
જાણ કેછે જાણું હું સહુ ભેદ, જાણ્યું અણજાણ્યું રે;
ન થાયે વેગળું રે, જિવ થાયે શાસ્ત્ર પૂરાણ ને વેદ. જે જન૦ ૬
એમ અજ્ઞાને રે, જગ ઊંઘે સહુ રે;
તેમાં જાગે જવરલા કોય, નભુ બલિહારી રે;
જાગેલ જંનની રે, હરિ ગુરુ સત કરુણા હોય. જે જન૦ ૭

પદ-રાગ મેવાડો અથવા પંચમ.

અધિકારી પુંછે હો, જાગ્યા કેમ જાણિએ રે. ટેક.
તેની શું ક્રિયા શું વિચાર, તે કેમ ચાલે રે;
દેહેધારી થઇ રે, તે શો આચરે આચાર. અધિ૦ ૧
જાગ્યા તેને જાણો હો, જાણ્યો જેણે આતમા રે;
અણુ એક ભાસે નહિ કંઇ અન્ય, દેહ પરમાણે રે;
તે ક્રિયા કરે રે, પ્રાલબ્ધ યોગે ચાલે તેહ. અધિ૦ ૨
વળી તે વિચારે હો, હરિ જીવ ના રહે રે;
હરિ હુએ મળે એ આચાર, અસંભાવના હો;
કંઇ ઉપજે નહિ રે, સશય વિપરિતનો પરિહાર. અધિ૦ ૩
નામ રૂપ મિથ્યા હો, મનથી જાણિયું રે;
અસ્તિ ભાતિ પ્રિય હું ત્રીપુટીપાર, આકાશ જેવો રે;
અવલબન વના રે, મિથ્યા મુજમાં ભાસ્યો આ સંસાર. અધિ૦ ૪
સેહેજ સ્વભાવે હો, વરતે વિશ્વમાં રે;
સુખ દુઃખ રહિત માન અમાન, અરિ મીત્ર નથી રે;
એ ઘરને વિષે રે, નહિ ત્યાં ધ્યે ધ્યાતા ને ધ્યાન. અધિ૦ ૫
શિષ્ય ગુરુ સ્વામી રે, ત્યાં સેવક નહિ રે;
નહિ ત્યાં થાપ ને ઉથાપ, સગુણ નિર્ગુણ રે;
સંશય ટળ્યો રે, જેણે જાણ્યો આપો આપ. અધિ૦ ૬
સુભાસુભ કર્મ હો, ત્યાં કેમ સંભવે રે;
જે થળ નહિ કર્તા કોય, નભુ બલિહારી રે;
જાગેલ જંનની રે, જેને ગુરુ સંત કરુણા હોય. અધિ૦ ૭

પદ-રાગ મેવાડો અથવા પંચમ.

જગદીશ માંહે હો, જગતને જાણિએ હો;
જેમ જળમાંહે ભમરા લેહેર, નામ રૂપ મિથ્યા હો;
ભ્રમ પરમાણિએ હો, કલ્પિત જાણો પ્રીતિ વેર. જગદી૦ ૧
આપ અકર્તા રે, શું કર્તાથકો રે;
માથે તાણી લે કાં ભાર, અણુછતો ઉભો હો;
થઈ અથડાય છે રે, સાચો માનીને સંસાર. જગદી૦ ૨
સમુદ્રમાંથી હો, જળ ઊચું ચઢે હો;
વરસી નીચે ઢાળે જાય, તેને નદી કેહે છે હો;
તેમ જીવ જાણિએ હો, તે હરિસાગરમાંહે સમાય. જગદી૦ ૩

ભ્રમે ભૂલ્યો હો, નિજ સ્વરૂપને હો;
જાણે જીવ માયા ઇશ, નભુ કર નિશ્ચે હે
શુદ્ધ વિચારથી હો, ભિન્ન નથી જક્ત ને જગદીશ. જગદી૦ ૪

42543

પદ-રાગ મેવાડો અથવા પંચમ.

અનુભવ એહજ હો, હું છુ આત્મા રે;
હું નહિં દેહ ઇંદ્રી ગુણવાન, પુરુષ પ્રકૃતિ હો;
હુ કાંઈ નહિ રે, નહિ ત્યાં ધ્યે ધ્યાતા ને ધ્યાન. અનુભ૦ ૧
સ્વામી ને સેવક હો, નહિ મારે વિશે રે;
હુંમા નથી કાંઈ દ્વદ, શ્રુતિ ને સ્મૃતિ હો;
સાચી સાખ દે હો, સુખ દુ:ખ વિના નિજ આનદ. અનુભ૦ ૨
એમ સમઝીને હો, શાંતિ સમુદ્રમાં રે;
જળ થઈ રેહે ઘેરઘભીર, પ્રાલબ્ધ જોગે હો;
વપુનુ વરતતું રે, સુકું પત્ર ચલાવે સમીર. અનુભ૦ ૩
સંકલ્પ વિકલ્પ હો, મનનો ધર્મ છે રે;
હુ તો છુ સાક્ષી શુદ્ધ અસગ, સ્ફાટિક મણિમા હો;
રગ કાંઇ નથી રે, ભાસે ઉપાધિને સગ. અનુભ૦ ૪
ધુમ્ર દેખાયે હો, નભમાહે ભળ્યો રે;
તેને પરસે નહિં રે લગાર, કર્મ શુભાશુભ હો;
તેને નવ નડે રે, પુનરપી થાય નહિ અવતાર. અનુભ૦ ૫
જે એમ સમઝ્યા રે, તેને કરવું કાંઇ નહિ રે;
જે જન ઉતર્યા સલિતા પાર, નભુ નાવિકનુ રે;
તેને શું કામ છે રે, એવો અનુભ આત્મ વિચાર. અનુભ૦ ૬

પદ-રાગ કાફી.

સીદ્ધાંતપદ સોધો રે, સરવે કાજ સરે;
પ્રાણને પરબોધો રે, મહાપદ માંહી ઠરે. ટેક.
મહાપદની મોટમ શી કહિયે, જ્યાં નહીં ગુણનો થાપ;
ધ્યે ધ્યાતા ને ધ્યાન નથી કોઈ, અખંડ આપે આપ;
વ્યાપક વીચારો રે, સમરણ કોણ કરે. સી૦ ૧
સ્મરણ લક્ષ તણો એ અનુભવ, આત્મા એથી પાર;
જડ ગયાનો હર્ષ શોક નહીં, તેમ પેહેલો થાય વીચાર;
ફરી નહીં તેવું રે, એમ જાણી લેજો પરે. સી૦ ૨

સ્વે સ્વરૂપાકાર થાતે, સાધન સરવે સમ્યું;
ઉપાધી અળગી થઈ પછે, એ રૂપ અરૂપમાં રમ્યુ;
નભુપદ નીરખે રે, જો તે સ્થાનેક ઠરે. સી૦ ૩

પદ રાગ કાફી.

ચીત નવ ચેત્યો રે, જોયું નહીં જાગી,
ઉપદેશ દે તો રે, તૃષ્ના નવ ત્યાગી. ટેક.
મોહો માયાના મદમાં છાકયો, થાકયો નહિ રે લગાર;
મારૂ મારૂ કરતો હીંડયો, સુત દારા પરિવાર;
કોઇ નથી તારૂ રે, ઉધા અણુભાગી. ચી૦ ૧
ઓચિંતો ઉભો થઈ દોડ્યો, ચાલ્યો દેશ વિદેશ;
મનકપટ મુકયુ નહિ લેશે, ન કાળક મુકી કેશ;
ધનને લોભે રે, લાલચ બહુ લાગી. ચી૦ ૨
સો મળ્યા તારે લાખને ધાયો, લાખ મળ્યા તારે રાજ;
રાજ મળ્યુ તારે થયો રાંધળો, ભક્તિ કીધિ ત્યાજ;
તોહે ભુખ તારી રે, ભૂડા નવ ભાંગી. ચી૦ ૩
એવે જન્મ અકારથ ખોયો, ભજ્યા નહિ ભગવંત;
જાતાં જાતાં રોવા લાગ્યો, જ્યારે આવ્યો અંત;
જન નભુ જાણી રે, તેં દુખ લીધું માગી. ચી૦ ૪

પદ-રાગ કાફી.

સંચિત પામ્યો રે, સંત મળ્યા સુખકારી;
વેદના તો વામ્યો રે, લૈશજ ગળ્યાં ભારી. ટેક.
અનુભવ ઓશદ આખે આંજ્યુ, પાડી બ્રહ્મમાં ભેળ;
આનંદનીધિ આપે ઓળખાયા, તો રૂડી રંગની રેલ;
એવા ઉદધિમાં રે, જેમ બુડકી મારી. સં૦ ૧
મીન થઈને મીનને દેખે, નિશ્ચે ન રોકે નીર;
સામે પૂરે હરિજન ચાલે, એમ ધારણુ દીધી ધીર;
નીર સમ ભાળ્યુ રે, વરતુ નભ વારી. સં૦ ૨
શબ્દ આગળ સુરતા ચાલી, લય પામી થઈ લક્ષ;
કરોળિયાની જાળ વત, વણુ ચાવે કીધી ભક્ષ;
પીવને પ્રીછયો રે, બ્રીજવંત બળધારી. સં૦ ૩

દયા કરી દર્પણ દરસાવ્યું, ત્યારે દેખવાપણું થયું દૂર;
સાગરમાંહે ભળિ જઇ સલિતા, પ્રેમતણું ચડયૂં પૂર;
અનહદ મધ્યે રે, સુધ શેરી મારી. સં૦ ૪
બાહ્યાભ્યંતર ભીંત ભાંગી ને, મૃગતૃષ્ના વૈભોગ;
ભામે છે તે નહિમાં ભાળ્યુ, ચદ્ર બે કરજોગ;
રોગ નાખ્યો રેલી રે, નભુ એ તો ઉપકારી. સં૦ ૫

પદ-રાગ કાફી.

અનુભવિ વિરા રે, ધીરા થઇને ધ્યાન ધરો;
ભેદ સતસગે રે, મળે તે સ્થાને ઠરો. ટેક.

મૂળ પવનનું લયમાં જાણો, મન પવનથી થાય;
મન રૂદે આકામે વાયુ, શબ્દ અકુર પરાય;
જાએ સહુ સંશે રે, સતનો સંગ કરો. અ૦ ૧
નાદ બ્રહ્મ ને બિંદુ માયા, મધ્યે મિથ્યા જીવ;
પૂરણ પ્રગટ પ્રકાશ ચૈતન, સદા અખડિત શીવ;
બીજો નવ બોલે રે, કોણ કહે હરોપરો. અ૦ ૨
પીંડ પડે ત્યારે જીવ શીવ તે, ન આવે ન જાએ;
વાયુનો વટોળિઓ તે, સેજે મેઝ સમાએ;
નાદ બિંદુ મારુત રે, જીવ શિવ એક નરચો. અ૦ ૩
આત્મજ્ઞાને એજ અલેખ, લે લક્ષાલક્ષની પાર;
લાંબો ચોડો ને રંગે રૂપે, કોહો કેમ કહિએ કિરતાર,
નભુ નથી ઉણો રે, બ્રહ્માદધી સભરભરચો. અ૦ ૪

પદ-રાગ કાફી

સદ્દગુરૂ સ્વામી રે, મંતજન સુખકારી;
અતરજામિ રે, સુણો વિનતી મારી ટેક.

સ્થુળ સુક્ષમ કારણ મહાકારણ, જીવ ઇશ અજ બ્રહ્મ;
કોણ ક્ષેત્ર ક્ષેત્રજ્ઞ કોણુ, સુ ક્રિયા કાર્ય ને કર્મ;
મર્મ મુખ ભાખો રે, ભેદ જેનો ભારી. સદ૦ ૧
અસ્તિ ભાતિ ને પ્રિય તે શુ, શુ ધ્યે ધ્યાતા ને ધ્યાન;
સદ ચિદ ને આનંદ તે શુ, શું જ્ઞે ,જ્ઞાતા ને જ્ઞાન,
સાને કેમ સમઝૂ રે, મૂઢમતિ મારી. સદ૦ ૨

ચારે અંતઃકરણુ ને દશે ઇંદ્રી, પંચ તત્વ સે વાન;
ચારે વાણી ને ચાર અવસ્થા, કાં હશે તેનાં સ્થાન;
જ્ઞાન તેનું આપો રે, નિજ અંકિત ધારી. સદ૦ ૩
લેખ લખ્યા વના અલેખ ન લાધે, તેથી પૂછયું મહારાજ;
શ્રૃષ્ટી કહિ સંધાર બતાવો, જેથી સીજે કાજ;
દાઝ ત્રીવીધિની રે, સીંચો કરુણા વારી. સદ૦ ૪
એ સર્વેથી પાર-અકર્ત્તા, જાંહાં નહિ પક્ષાપક્ષ;
જહદાજહદ લક્ષણા કરીને, આપો તેહેનો લક્ષ;
દક્ષ કરી દાખો રે, સુધ વાણી સારી. સદ૦ ૫
પરમારથ પદ આ ભવમાં પ્રભુ, તમ વિના નહિ કોય;
નભુ નિરલેપદ તમ કરુણામાં, જીવદશાને ખોય;
અવિચળ વાણી રે, જાવું બલિહારી. સદ૦ ૬

પદ-રાગ કફી.

શિષ્ય તું સાંભળ રે, ધ્રુડ સંધ્યા આણી;
મહાપુરુષની રે, નહિં મિથ્યા વાણી. ટેક.
સ્થૂળ ચોવિસનુ સત્તર સુક્ષમ, કારણુ સેવે લીન;
મહાકારણુ તે સાક્ષી સૌનો, અનુક્રમને આધિન;
જીવ ઇશ માયા રે, બ્રહ્મપદ લે માણી શિષ્ય૦ ૧
ક્ષેત્ર ક્રિયા ક્ષેત્રજ્ઞ કર્ત્તા, કર્મ કારજ પ્રકાર;
અસ્તિ બીજ ને ભાતિ અંકુર, પ્રિય તરૂ વિસ્તાર;
સદ ચિદ આનંદ રે, અનુભવ લે જાણી. શિષ્ય૦ ૨
ધ્યે ધ્યાતા ને જ્ઞે જ્ઞાતા, તે જાણો એક અપાર;
ચાર અંતઃકરણુ અનુભવો, તે મન બુદ્ધિ ચિત અહંકાર;
પૃથિવ નભ વાયુ રે, અગ્નિ અપ લે પ્રાણી. શિષ્ય૦ ૩
અક્કેક તત્વની બબ્બે ઇદ્રી, એક કર્મ એક જ્ઞાન;
પરા પશ્યતિ મધ્યમા વૈખરી, નાભિ રૂદે કંઠ દગ સ્થાન;
સાંખ્ય શાસ્ત્ર દેછે રે, નિશ્ચે કરી જે નાણી. શિષ્ય૦ ૪
લેખ કહિએ સર્વે શ્રૃષ્ટી, પાછા વળે સંધાર;
અકર્ત્તા એ પાર અનોપમ, વાણી રહિત વિચાર;
લક્ષ કરિ લાગો રે, ઓળખ એંધાણી. શિષ્ય૦ ૫

પૂરણ પ્રગટ પ્રકાસમય, ચૈતન બ્રહ્મ અપાર,
નભૂતો ન ભવિષ્યતિ, તા નહિં થાપ ઉથાપ,
આપ અખડિત રે, નહિં વૃદ્ધી હાણી શિષ્ય૦ ૬

પદ-રાગ કાફી.

પ્રશ્ન કેરો ઉત્તર રે, જડે સતસગ કરે,
જ્ઞાની મુનિ પડિત રે, પામે ધ્યાન ધરે ટેક
થયુ નથી તો થાપ કાહાનો, કેમ પરઠે માબાપ,
જે કહિએ તે કલ્પિત દીશે, જહા અખડ આપેઆપ,
વ્યાપ કહી વરાસે રે, એ તો પરપચ પરે પ્રશ્ન૦ ૧
કામ ક્રોધ મોહ લોભ દ્વૈત એ, હરિ લે બુદ્ધિનો ભાગ,
જાણવાપણુ પછે સોધ્યુ ન જડે, પામે નહિ પોતાનો થાગ,
મીન રૂપે થઇને રે, મૂળગે થાને ઠરે પ્રશ્ન૦ ૨
લાખાગ્રહ લખ જક્ત સાથે, જ્યા સુધી ન થયુ જ્ઞાન,
બાવન અક્ષરની ઓટ ટાળી જ્યારે, જાણ્યુ ભવિષ્ય વર્ત્તમાન,
પાચે પિંડ પાડવ રે, એમ થયે ઉગરે પ્રશ્ન૦ ૩
રામમત્ર પ્રગટ પેખ્યો ત્યારે, બધાઇ સેઝે સેત,
રાઢો રાવણ રણમા રોળ્યો, ઉતરી સેન સમેત,
અધ્યાત્મ વિચારો રે, નભુ તેથી કાજ સરે પ્રશ્ન૦ ૪

પદ-રાગ કાફી.

અનુભવી અવસર છે રૂડો રે, રામ ભજો,
અતર વિચાર કરિ જો ઉડો રે, રામ ભજો ટેક
નાના વિધના નામ રૂપથી, જક્ત ભેદ બહુ ભાસે,
સતસગથી સશય ગત થઇ, સમજાશે ઉડો આશે રે રામ૦ ૧
ઘણા કાળનો વહીવટ તેથી, વિશય ઘણેરો વહાવો,
સ્વાદ જડે તો રામ વના કોઇ, ઠામ ન દીસે ઠાલો રે રામ૦ ૨
જળ તરગ કચનમા ભૂષણ, મૃત્તિકામા ઘટ જેવો,
લોહોમા શસ્ત્ર વસ્ત્ર સુતરમા, રામ રમે છે તેવો રે રામ૦ ૩
રામ થઇને રામ સમરતા, ભેદ ભાવના જાશે,
નભુ નિરલેપદ સદગુરુ ચરણે, રામ સતતર થાશે રે રામ૦ ૪

પદ-રાગ કાફી.

ભજ ભાવે અંતરજામિ રે, સાચી કહું છું. ટેક.
જીવડલા તારી જીવદશા એથી જાશે,
સચ્ચિદાનંદ થાશે રે. સાચી કહું છું. ૧
સાથી રે મારા જીવ ઈશ્વર ને માયા,
એ ત્રણે એકજ જાયા રે, સાચી૦ ૨
સતો રે જુઓ બાપ બેટિએ જાયા;
તેને પરણી ધણી કેહેવાયા રે. સાચી૦ ૩
સંતો રે એ સાંન ગુરુની જાણે,
તે સુખ સાગરમાં માણે રે. સાચી૦ ૪
સંતોરે ,ઝેની સંશય ગ્રંથી છુટી,
અહંતાની સાંકળ તુટી રે. સાચી૦ ૫
ભાઈઓ રે તારે કર્મની લેહેર સમાણી,
નભુ વિરામ ચારે વાણી રે. સાચી૦ ૬

પદ-રાગ કાફી-તાલ હંસ.

ગુણ જાણે જંબુરા ગારૂડી, તારી ખેલવા કેરી ખાંતને રે;
તેં તો વેદનુ ડાક વજાડિઉં, ભાંગી ભ્રમણતાની ભ્રાંત રે. ગુણ૦ ૧
વાદી મિથ્યા તારી મોરલી, માહે મોહનવિદ્યા મંત્રરે;
તેને જાણે જંબુરા બાળકો, તુથી શિખેલો બાધા તંત્ર રે. ગુણ૦ ૨
ખણુતર કરયું તેં કારમું, તેને બોલાવે ધરી કાનરે;
ત્રણે ગુણના ગુટકા ચલાવે, દરશે ને થાએ અંતર ધ્યાન રે. ગુણ૦ ૩
સચિત દોરીએ લંગુર સાંકળ્યો, તેને ભણાવ્યો છે ભેદરે;
બાજી રમત ભવ બજારની, જુવે વીધિ ને નિષેદ રે. ગુણ૦ ૪
આપ્યો ચીતરો મારા હાથમાં, કરડો દેખિતો વિકરાળ રે;
ગ્રહ્યો જેમ કંઈ કર લુગડું, લહ્યો લેખ દોરીનો ખ્યાલ રે. ગુણ૦ ૫
જગત નરને એહ આંકરો, દુધે પટ દીધા દસ બાર રે;
નીચે અગ્નિ કીધો ક્રોધનો, ફુલ્યાં ફુલડાં તેણી વાર રે. ગુણ૦ ૬
કાયા કાંકરાનું ધન દાખવ્યું, કાચું માનવા કેરે કાજ રે;
સ્વે સંતકેરી સંજ્ઞાનું કીધું, કાગળ કેરૂ ઝાઝ રે. ગુણ૦ ૭
રમનારો રાજા થઈ રીઝ્યો, કરયુ મોજ આપવાનું મંનરે;
વસ્તુ દીઠી નહિ કૈ વેગળી, ધારી કહું જબુરા ધંનરે. ગુણ૦ ૮

હેવા ખેલ અનેરા આચરે, જન હરિના જાણનાર રે;
નભુ રંક બિચારો શું લહે, જેની મતિમંદ ગુમાર રે. ગુણ૦ ૯

પદ-રાગ સોરઠ.

હું તો બલિહારી, અનુભવિયા જન જાગીયા રે. ટેક.
સુકૃત સફળ થયું આ ભવમાં, તે નહિ આવ્યા ત્રીવીધિના દવમાં;
કર્મતણા કાદવ સર્વે તેણે ત્યાગીયા રે. હું તો૦ ૧
વ્યાપીક વીશ્વ પ્રકાશીક પુરણ, ચીનાનંદ સચરાચર પુરણ,
ચૂરણ સદગુરુ શબ્દતણા શર જેને વાગીઆ રે. હું તો૦ ૨
વીધી નીષેદ નહીં જે સ્થળમાં, જેમ મીઠું પેઠું જઈ જળમાં;
નભુ એ કળમાં ભવબંધન ભય ભાગીઆ રે. હું તો૦ ૩

પદ-રાગ સોરઠ.

આવો અનુભવિઆ સંતો, સતસંગત કીજિએ રે. ટેક.
સતસંગતથી સંશે ટળશે, આ દેહે અવિનાસી મળશે;
મનસાનો લાખેણી લાવો લીજિએ રે. આવો૦ ૧
જગ જુઠું સાચું નહિ માને, નગસુ નગ અફાળો સાને;
દેસી વણુ તેને દિલડું નવ દીજિએ રે. આવો૦ ૨
સાચા જન તે સાચું લેશે, જુઠા ઝખમારીને રેશે;
ખોટા સાથે ખાત કરી નવ ખીજિએ રે. આવો૦ ૩
પ્રેમ ધરી પરમોધ જ કરિએ, સોધી સાર રૂદેમાં ધરિએ;
બુદ્ધિહિણે બકવાદે મન નવ બીજિએ રે. આવો૦ ૪
સતસંગતનો મહિમા મોટો, જુગમાં બિજો ના મળે જોટો;
માટે નભુ પ્રેમ સુધારસ પીજિએ રે. આવો૦ ૫

પદ-રાગ સોરઠ.

જગ સહુ જુઠું લાગે, જો જાગી વીચારિએ રે. ટેક.
નહીં મારા તેને કેહે મારાં, તોળી જો એ સાથી તારાં;
સારાં નરતાં નેહ ધરી નિરધારિએ રે જગ૦ ૧
નહિ નામ ત્યાં નામ ઠરાવ્યાં, સ્વર્ગ નર્ક કહી મન ડરાવ્યાં;
પરને કહે મોહો મમતા મારિએ રે જગ૦ ૨

ચેલો ધન દારા સુત માગે, ગુરુ કેહે ભેટ ધરો મુજ આગે;
એવાં આશ્ચર્ય દેખીને મન હારિએ રે. જગ૦ ૩
સાચો સોમા એક જવરલો, વ્યાપક રામ લખે કોઇ વિરલો;
નભુ સરણાંગત કારજ સારિએ રે. જગ૦ ૪

પદ-રાગ સોરઠ.

જગ સહુ મિથ્યા ભાસે રે, જાગીને જોતાં. ટેક.
જગ સહુ મિથ્યા ભાસે, અજ્ઞાન તીમિર નાસે;
ખટ અરિ સેહેજે ત્રાસે રે. જાગિને૦ ૧
મૃગજળ રજ્જુ અહી, સુક્તિમાં રજત નહીં;
થભે ચોર ભ્રાંતિ લહિ રે. જાગિને૦ ૨
નિલતા આકાશ માંહી, જળ માંહે તરુ ઝાંઇ;
એમ જગ સાચુ નાહીં રે. જાગિને૦ ૩
સદ્‌ગુરુ સાચા મળે, અજ્ઞાન દૂર પળે;
જીવ ઇશ ભેદ ટળે રે. જાગિને૦ ૪
નભુ જેણે જોયુ જાગી, નામ રૂપ ભ્રાંતી ભાંગી;
તુંહી તુંહી તાળી લાગી રે. જાગિને૦ ૫

પદ-રાગ સોરઠ.

આપે આપું ઓળખાણું રે, આતમ દરશી. ટેક.
આપે આપું ઓળખાણુ, રાત મીટી હવું વહાણું;
જાણવુંતું તેજ જાણ્યુ રે, આતમ દરશી. આપે૦ ૧
મહાવાકય અર્થ જાણ્યો, વાચ્ય લક્ષે વખાણ્યો;
લક્ષણાએ પરમાણ્યો રે, આતમ દરશી. આપે૦ ૨
જહદથી જીવ શોધ્યો, અજહદે ઈશ સોધ્યો;
અસીપદે એક બોધ્યો રે, આતમ દરશી. આપે૦ ૩
જીવ ઇશ વાચ્ય ત્યાગી, લક્ષ અર્થે જોયું જાગી;
દ્વૈત કેરી ભ્રાંતી ભાંગી રે, આતમ દરશી. આપે૦ ૪
વીધિમુખે વિશ્વ ગતી, નિખેદે ન રહ્યુ રતી;
નભૂતો ન ભવિષ્યતી રે, આતમ દરશી. આપે૦ ૫

પદ-રાગ જંગલો-પંઝાબી.

કાચી કાયા વે, વણસતાં વાર ન લાગે. કાચી૦ ટેક.
કાચી કાયા વારી વે, કાચનો શીશો; ઠોકર લાગે ભાગે. કાચી૦ ૧
સત સહસ્ર કલ્પ જુગ જીવે, હેવી વણસી આગે. કાચી૦ ૨
તોહે મુરખ તું કાંઇ નવ ચેતે, ઝબકી સેં નવ જાગે કાચી૦ ૩
નભૂ નઠોર થયો કાંહાં પ્રાણી, તૃષ્ણા સેં નવ ત્યાગે. કાચી૦ ૪

પદ-રાગ રામગ્રી.

ભાઇઓ રે ભવનો ભય ભાંગ્યો, અનુભવ અર્ક ઉદે થયો;
નિદ્રાથી જાગ્યો. ભાઇ૦ ૧
ત્રીવિધ તાપ સમી ગયા, જાગીને જોતે;
પ્રગટ પ્રકાશી રહ્યો, પૂરણાનંદ પોતે. ભાઇ૦ ૨
મંત્રે માધવ ઓળખ્યા, રૂપે જાણ્યું નામ;
નામરૂપ થયાં એકઠાં, ચિતનો વિશ્રામ. ભાઇ૦ ૩
તે પદ પામવા કારણે, જોગ જપ તપ કરિએ;
જેમ જન કોઇ તીરથ કરે, તેમ ચોરચાશી ફરિએ. ભાઇ૦ ૪
એમ ફરતામાં ફેરો ફળ્યો, મળ્યા સંત ઝવેરી;
હસ્તામળ દેખાડિયા, સમી અનંત લેહેરી. ભાઇ૦ ૫
સમાધાન ચિતનું થયું, આવી સેજ સમાધી;
બળવંતો છે બોલતો, ભાળ તેની લાધી. ભાઇ૦ ૬
સોહિએ સાતમી ભોમિકા, મારા નાથની મેડી;
સુરતા સખી ને નિવૃત્તિ, ગઇ છે તાંહાં તેડી. ભાઇ૦ ૭
અખંડ વિહાર હમે કરચો, રમતાં રસ જામ્યો;
હરિ ગુરૂ સત કૃપાવડે, નભુ એ પદ પામ્યો. ભાઇ૦ ૮

પદ—રાગ રામગ્રી.

સંતો રે સેજનું ઘર સાધો, જે ઘરમાં સુખ દુખ નહીં;
સઉ અળગી ઉપાધો, સંતો રે સેજનુ ઘર સાધો. સંતો રે૦ ૧
સંતો રે જુગમા કોઈ જાણે, મરજીવ્યા થઇને રેહે;
તે મહારસ માણે. સંતો રે૦ ૨
સંતો રે સઉ સંશે ટળતાં, અગમ પંથને અનુસરે;
બ્રહ્મમાહે ભળતાં. સંતો રે૦ ૩

સંતો રે હંસસાથે હળિએ, શબ્દસંગાથે ચાલતાં;
નિસાંને ભળિએ. સંતો રે૦ ૪
સંતો રે નિસાન નિહાળ્યું, જેમ મચ્છ સમુદ્ર વીશે;
નીર આકાસ ભાળ્યું. સંતો રે૦ ૫
સતો રે વાસનાલિંગ ગળતાં, કર્મ કાંઇ નવ ઉગરે;
જ્ઞાનઅગ્નિમાં બળતાં. સંતો રે૦ ૬
સંતો રે રૂડી સેજસમાધી, નભુ નિરાલંગ આળસુ;
સુતો સુખની ગાદી. સંતો રે૦ ૭.

પદ—રાગ વસંત.

આજ વસંત અનોપમ સજની, સંતસમાગમ કીજે;
પ્રેમભક્તિની કુંપળ પ્રગટી, જોઇ અનુભવિ રીજે. આજ૦ ૧
શ્રુતિ મહાવાકય શબ્દના કેશુ, અંતર અધર ભીજે;
અબીલ ગુલાલ અભિમાન ઉરાડો, દરસ પરસ સુખ લીજે. આજ૦ ૨
ફગવા મેવા લક્ષ અનુદીન, અદ્વૈતથી મન ધીજે;
નભુ વસંત સત અવિનાસી, મળતે કારજ સીજે. આજ૦ ૩.

પદ-રાગ વસંત.

શ્રુતિના શબ્દ વિચારો રે સંતો, સંશય સઘળા જાએ;
અહં બ્રહ્માસ્મી તત્વમસી પદ, અનુભવતાં સુખ થાએ. શ્રુતિ૦ ૧
પ્રજ્ઞાનાનંદ બ્રહ્મ અય સો, વાકય વેદ ઉચાર;
એ ચારેનો અર્થ એક છે, ચૈતન વાણી પાર. શ્રુતિ૦ ૨
ચાર વાકયનો પોશક પૂરણ, તે તૂં તૂં તે એકે;
નભુ નિરણે કરી સંત બતાવે, ચારે વેદને છેકે. શ્રુતિ૦ ૩

પદ-રાગ વસંત.

અનુભવિ આવો ને વસત વધાવો, ગાઓ ગુણ ગોવિંદતણા;
જ્ઞાન ગોષ્ટિ પ્રશ્નોત્તર કરતાં, થાએ અગ આનંદ ઘણા. અનુ૦ ૧
પરાપારથી પોખે પ્રાણપતિ, અંકોર થાયે પરાયે;
પશ્યંતિએ થઇ મધ્યમા આવે, તે થળ ઘાટ ઘડાયે. અનુ૦ ૨
ઉત્તમ મધ્યમ શબ્દ અનોપમ, વૈખરિએ વેરાયે;
તે વાણીમાં કેમ આવે વાહાલો, શબ્દાતિત સદાયે. અનુ૦ ૩

દેહથી પર ઇંદ્રિં ઇંદ્રિથી પર મન, મનથી પર ધીશાણાયે;
તેથી પર પુરણ પરાત્પર, મનથી કેમ કળાયે. અનુ૦ ૪
દૃશ્ય પ્રપંચ નામ રૂપાદિક, કલ્પિત કરી શ્રુતિ ગાયે;
કલ્પિતમાં કૈવલ કેમ આવે, કીર્ણું રવિ ના કળાયે. અનુ૦ ૫
સાને સમઝે તે નર સ્યાણા, ઇસારતે ઓળખાયે;
નણુ લીલા નટવરની નીરખી, હૈડે તે હરખાયે. અનુ૦ ૬

પદ-રાગ ધુમાર.

આનંદ સાગર ઉમગ્યો, હો મેરે પ્યારે;
અવિનાસી પદ ઓળખો, હો મેરે પ્યારે.
જેનો છે સતસંગ દેશ, અવિનાસી પદ ઓળખો. હો૦ ટેક.
અજર અમર પદ હરિજન પામ્યા, વેદ શાસ્ત્ર એમ ગાય; બલજાઉં.
એક એકથી અધિકું છીવે, આખર ઘાટ ભાંગી જાય. અવિ૦ ૧
જળ પૃથિવ વાયુ ને અગ્નિ, એક એકમાંહે સમાસ; બલજાઉં.
અનુભવ કરતાં આતમ ચીનો, એક ન ભાંગે આકાસ. અવિ૦ ૨
તે આકાસ થકી આઘેરૂં, અજર અમર પદ એક; બલજાઉં.
ઉતપત નાહિં તો નાસ કહાંથી, એમ છે વસ્તુ વિવેક. અવિ૦ ૩
જાંહાં નાહિં અગ્નિ ચંદ્ર રવિની, જોતતણો પરકાશ; બલજાઉં.
એ ત્રણેનો પ્રકાશિક પૂરણ, સંતે તહાં કિધો નિવાસ. અવિ૦ ૪
નામ રૂપ ઉપન્યા તે વણસે, જેમ લેહેરીનુ નીર; બલજાઉં.
ઉંડું આપ વિચારી જોતાં રે, સાગર ઘેરગંભીર. અવિ૦ ૫
મહાપદની મોટમ શી કહિએ, ન લહે વાણી વિચાર; બલજાઉં.
નણુ નિમિત્ત દેહ પાંચેથી, પ્રીછવું વિના પ્રીછનાર. અવિ૦ ૬

પદ-રાગ હલારી.

અનુભવ આપમાં આપનો, નથી બળ બીજાનું;
સંતસંગતમાં સોધતાં, જડે સુખ સીજાનું. અનુ૦ ૧
અવ્યક્તથી નભ ઉપન્યું, થયો નભથી વાયુ;
તેજ ચયું મારૂતથી, તેજે જળ ઉપજાયું. અનુ૦ ૨
જળથકી પૃથ્વી થઈ, એ પાંચ પ્રમાણો;
પરમાણું એ પાંચનું, જુગતેથી જાણો. અનુ૦ ૩
અવ્યક્તથી આકાસમાં, વિચર્યો જે વાયુ;
વાયુથી ધુન ઉપની, ધુને પ્રણવ ઉપાયું. અનુ૦ ૪

અવ્યક્તથી પોષણ કરયું, પરાએ બીજ લેખું;
પશ્યંતિએ થઈ મધ્યમા, વૈખરીએ દેખું. અનુ૦ ૫
નિજ મનથી મન ઉપન્યું, મનથી ચિત ચાલ્યું;
ચિત થકી અહંકારને, બુદ્ધિએ ઝાલ્યું. અનુ૦ ૬
શબ્દ વાયુના સ્પર્શનો, રૂપથી રસ રેલું;
રસથી ગંધ ઉપાવિઉં, એક એકમાં ભેળું. અનુ૦ ૭
ચૈતનથી માયા થઇ, માયાથી ઇશા;
ઇશ્વરથી જિવ પરઠિયો, એ દેહેનો ધીશા. અનુ૦ ૮
એમ સમૃદ્ધિ શ્રષ્ટિની, સચરાચર વાસ;
નભુ નિરજન સર્વમાં, ચૈતંન પ્રકાસ. અનુ૦ ૯

પદ–રાગ હુલારી.

અનુભવિ ઓળખ આપને, એ છે અભર ભરેલો રે;
જેમ જળ પાત્ર તુશારથી, ભાસે ભિન્ન ઠરેલો રે. અનુ૦ ૧
ઘટ પટ મઠ વત ઘાટમાં, એમ બાહેર એવો રે;
સદ ચિદ મણિગણ સૂત્ર છે, એમ આનંદ એવો રે. અનુ૦ ૨
ઈંદ વીધુ અરણુવ વીખે, વીલશે ને વિલાએ રે;
કિયો મટયો ને કિયો થયો, નિશ્ચે નવ કેવાએ રે. અનુ૦ ૩
અણચિંતો ઉભો થયો, હું માહારૂં કેહેતો રે;
તું નથી.તો કયાંથી તાહેરૂં, નભુ સે નથી લેહેતો રે. અનુ૦ ૪

પદ–રાગ હુલારી.

પાત્ર વિના રસ કેમ ઠરે, કરો કોટિ ઉપાએ રે;
કીટ વિના અન્ય જંતુની, ભમરી નવ થાએ રે. પાત્ર૦ ૧
સ્વાતી વરસે સર્વમાં, છીપે મોતી જામે રે;
કપુર કેળ ઉસ ખારમાં, વિખ અહિમુખ ઠામે રે. પાત્ર૦ ૨
પ્રેમ વિના પામે નહીં, તે તો શિશને સાટે રે;
સંત ચઢે કોઇ સૂરમા, એવી વસમી વાટે રે. પાત્ર૦ ૩
ચિત ચંચળ સઘળે ભમે, અણઘટતું કરવા રે;
સાચા વિના શા કામનું, કાણું તુંબડું તરવા રે. પાત્ર૦ ૪
પાત્ર બને સતસંગથી, સદ્‌ગુરુની સેવા રે;
નભૂ નિશ્ચે કરી માનજે, તે કરે આપ જેવા રે. પાત્ર૦ ૫

પદ-રાગ હલારી.

ચેતને ચેત અભાગિઆ, આવ્યો છે આરો રે;
મુનસા દેહ મોટો સમો, ભાઈ સે ન વિચારો રે. ચેત૦ ૧
ફરી ફરી તુને નહિ મળે, અટ્યા હાલું ટાણુ રે;
અવસર સેં નહિ ઓળખો, કાલે આવશે આણુ રે. ચેત૦ ૨
જોતામાં જળ વહિ જશે, મૃગતૃષ્ના જેવું રે;
પાછળ પસ્તાવો થશે, આગળ છે હેવું રે. ચેત૦ ૩
કર સતસંગત હરિ કથા, જેથી સંશય ભાંગે રે;
સમણાનું સુખ શું કરે, જારે ઝબકીને જાગે રે. ચેત૦ ૪
મુરખના મનડાંતણી, મમતામાં માણે રે;
નભૂ નિરંજન નાથને, જગ વિરલા જાણે રે. ચેત૦ ૫

પદ-રાગ હલારી.

દેસી મળે દિલડા મળે, વણ દેખીને શુ કહિએ ,રે;
સાચુ કેહે અવળુ ભજે, તેથી વણ બોલ્યા રહિએ રે. દેખી૦ ૧
પાછા વળ્યા નર દેખશે, આગળ આડ છે ઝાઝી રે,
વાણીની જાળે ઘુચાઇ રહ્યો, કર્મ ફળે થયા રાજી રે. દેસી૦ ૨
સાચા જુઠાનો સાંસો પડે, તેથી મૂળ ન જાણે રે,
મન મુકી વડતા ફરે, મત પોતાની તાણે રે. દેસી૦ ૩
સશે નાગે ડસ્યા ફરે, તેથી જરણુ ન થાએ રે;
નભૂ કેહે મનડતાણી, તેમુ કેમ કેહેવાએ રે. દેસી૦ ૪

પદ-રાગ હલાગે.

વસ્તુ હમારા દેશની, વ્હાલી લાગે તો વ્હોરો રે,
સાચુ બોલે ગમશે નહીં, આ છે પાપનો પોરો રે. વ૦ ૧
કાગ કરમને મુકે નહીં, કોટી કરિએ ઉપાયે રે;
અંતર મેલ ટળ્યા વિના, કેમ હસલા થાયે રે. વ૦ ૨
ખણુતર ઉચુ ચડે, દઈ કુવાની માહે રે;
કાચ મદિરમા કુતરૂ, દેખે પોતાની છાએ રે. વ૦ ૩
આપુ મટ્યા-વિના આપને, ઘણુ દેખે છે દુર રે,
દેહતણા અભિમાનમા, ભોળવાયો છે ભુર રે. વ૦ ૪

ફરી ફરી મરે ને અવતરે, તોએ લાજ ન આવે રે;
પાછું ફરીને જુવે નહીં, તેથી ફેરો ન ફાવે રે. વ૦ ૫
એખલો જઇને ઉભો રહ્યો, ચોથે ઘર વાસ રે;
નભૂ નિમિત્ત મટી ગયો, થયો પોતે પ્રકાસ રે. વ૦ ૬

પદ–રાગ હલારી.

જરણના પ્યાલા જેરવે, કોઇ વિરલા જોગી રે;
ગુરૂકરુણા જેને હવી, તે એ રસના ભોગી રે. જ૦ ૧
વાણીના વાદ વીલાસમાં, લક્ષાંસ ન થાયે રે;
અનુભવ આપ કરયા વિના, જુઠે જક્ત પસ્તાએ રે. જ૦ ૨
સીપ સ્વાતી જળ લેઇને, મહાનીધિએ જાએ રે;
મુક્તાફળ રૂડાં બને, ઘણે મૂલે વેચાએ રે. જ૦ ૩
સંતતણી એ સાનમાં, કોઇ સમઝે શાણા રે;
નભૂ નિરંજન ઓળખો, જાણી થાઓ અજાણ્યા રે. જ૦ ૪

પદ–રાગ હલારી.

વિરલા કોઈ વેણુમાં વેધાણા, વિરલા કોઈ વેણુમાં વેધાણા;
જુઠામાં તેં ન બંધાણા. વિ૦ ટેક.
વર્ણાશ્રમના ધર્મ કરી કરી, કેટલાં વ્હવાણા;
ધનને કિડે દોડતા રે, અજ્ઞાની અટવાણા. વિ૦ ૧
કામના આ લોક ને પરલોકની, ગાઇને ઘુંચાણા;
કાળ લેશે ખણ એકમાં ઝડપી, જેમ જીવને સિંચાણા. વિ૦ ૨
મોક્ષને કાજે સાધન સાધે, શીખે થઈ શાણા;
સીદ્ધ થઇને જગને લૂટે, એ લોભમાં લપટાણા. વિ૦ ૩
કરવું તેને કાંઈ રહ્યું નહીં, જે ખોળતાં ખોવાણા;
નભૂ આપે આપને ઓળખી, સમઝી સમાણા. વિ૦ ૪

પદ–રાગ હલારી.

જાગ્યા તેણે ઝળકી જોવાણું, ખોટું ખરૂં ખોળતાં ખોવાણું;
જાગ્યા તેણે ઝળકી જોવાણું. ટેક.
વર્ણાશ્રમના ધર્મ વિધીગતે, પાળ્યા આણી પ્રીત;
વિવેક સાધન પ્રગટ્યું સેજે, જાણ્યું નિત્યાનિત્ય. જા૦ ૧
ત્રણે દોશને જાણતા સેજે, થયો નેગગનો ત્યેગ;
આલોક ને પરલોકના ભાળ્યા, કાગ વિષ્ટા સમ ભોગ. જા૦ ૨

સમ રહ્યું મન સાંતમાં ને, દમીઓ ઈંદ્રી દસ;
ઉપરતી થઈ આપથી, વરતી ચૌદે પોતાને વસ. જા૦ ૩
તીતિક્ષા સુખ દુઃખ સહીને, નિત કરચો સતસંગ;
શ્રદ્ધા ગુરૂવેદાંતને વાકયે, ચિતને લાગ્યો રંગ. જા૦ ૪
મોક્ષની ઈચ્છા એજ મુમુક્ષુ, અધિકારી થયો તેહ;
જીવ ને ઇશ્વર એકતા કેરો; વિષય ઝાઝો નેહ. જા૦ ૫
તત્વમેસ્યાદિ મંત્ર નિગમના, વાચ્ય લક્ષનો વિચાર;
સમંધ એવા સદ્ગુરૂથી, સાંભળવો પ્રકાર. જા૦ ૬
શ્રવણ થયું તે મનન કરીને, થાયે નિદધ્યાસ;
સાક્ષાત્કાર થતામાં છુટચો, ચારે દેહનો અધ્યાસ. જા૦ ૭
પ્રિયોજન સંસારનો દુખની, થઈ નિવૃત્તિ નેટ;
પ્રેમાનંદની પ્રાપ્તિ થાતે, ઠરચો સમુદર બેટ. જા૦ ૮
દેહ પ્રારબ્ધે જેમ ફરે તેમ, કરવું ના રહ્યું કાંય;
બલિહારી એવા સંતની, નણુ સમઝીને સમાય. જા૦ ૯

પદ–રાગ હુલારી.

માની લે રે માની લે મન, મળ્યાનાં એંધાણ રે;
મન માની લે. ટેક.
મળ્યા કેરી ગીટ અળગી, ફરી આપે જાણ રે. મન૦ ૧
હર્ષ શોક ને માન મમતા, ન રહે તેની પાસ રે;
નિર્વિકલ્પ સમાધિમાં, સદા તેનો વાસ રે. મન૦ ૨
તે ફરે સુકાં પર્ણવત, જેમ ત્વચા સંગે નાગ રે;
તેને આત્મદર્શી ઓળખે, તાંહાં નહિં બિજાનો લાગરે. મન૦ ૩
તે નિસ્પૃહિ ને નિર્મળાં, સુખ દુખ વિના આનંદ રે;
લેશ લેપે નહિ તેહેને, માયા કેરો ફંદ રે. મન૦ ૪
તેને ઓળખી આદર કરો, અનુભવી આત્મારામ રે;
નભૂ શરણે સદગુરુને, ભૂલ્યો પામે ધામ રે. મન૦ ૫

પદ–રાગ હુલારી.

જીરે મન મરે તો અમર સદા, ન મરે વિના સતસગજી;
સતસંગ મળે રે સંચિતથી, નિસ્કામિક અંગજી. જીરે૦ ૧
જીરે પંચ વિષય ઘણા પ્રૌઢ છે, તેસું ના ચાલે જોરજી;
ગુરુકરુણાએ નિવૃત્તિએ, તેના ઉદય અંકોરજી. જીરે૦ ૨
જીરે વનમાં વસ્તુ ઘરની નથી, તાંહાં થઇ નિમડે ઘોરજી;
અંતર અધ્યાસ છુટયા વિના, વનમાં નવ ભેસે ઢોરજી. જીરે૦ ૩
જીરે અધ્યાસ છુટે રે અભ્યાસથી, ગુરુગમનો વિચારજી;
તત્વમસી પદ સોધતાં, લક્ષે ભવનો નિસ્તારજી. જીરે૦ ૪
જીરે અનેક ઉપાય બીજા કરો, તોયે દ્વૈત ન જાયજી;
નભૂ નિરભે પદ પામિએ, જો મન મનમાં સમાયજી. જીરે૦ ૫

પદ–રાગ હુલારી.

જીરે મન મનમાંહે સમાયાની, રાજયોગની કહું રીતજી;
હરિ ગુરુ સંત સેવા વિષે, પૂરણ આણિએ પ્રીતજી. જીરે૦ ૧
જીરે સોહમ્ શબ્દને સોધિએ, પૂરિએ ત્રિકુટિમાં વાસજી;
ૐકાર એમજ ઉપને, કરિએ અખંડ અભ્યાસજી. જીરે૦ ૨
જીરે મન પવન એકતા કરે, લક્ષ લયનો લેહેવાયજી;
લય લય થાએ રે નાદમાં, સુરતા નાભિએ જાયજી. જીરે૦ ૩

જીરે તે સ્થળ દ્વૈત ભાસે નહીં, તાં નહિ વીધિ ને નિખેદજી;
ધ્યાન ધ્યે ને ધ્યાતા નહી, તાં નહિ ભેદ ને અભેદજી. જીરે૦ ૪
જીરે એ અનુભવ છે રે માહેલો, બીજા વાણી વિલાસજી;
વસ્તુ પામ્યા વિના જે વદે, તેણે સ્વરૂપનો નાસજી. જીરે૦ ૫
જીરે જેજે પુરૂષ આગે થયા, તેનો અનુભવ એહજી,
રૂપ અરૂપી આપે રહ્યા, છતે દેહે વિદેહજી. જીરે૦ ૬
જીરે અંતર લક્ષ એવો થયે, તે જન તેવા કેહેવાયજી;
સદ્‌ગુરૂ કરુણાએ કેહે નભુ, એમ મન મનમાંહે સમાયજી. જીરે૦ ૭

પદ–રાગ હલારી–ચોતાલ.

હાંરે મારા બેલિડા, તમે સેવો સંતાંપાય રે;
વેદ પૂરાણ ને શાસ્ત્રમાં, મોટો સતનો મહિમાય રે. હાંરે૦ ૧
સંત કેરાં ચરણ સેવે, જક્ત બાંધન જાય રે;
અહું સંગે કર્મ ગ્રંથી, સેજમાં છોડાય રે. હાંરે૦ ૨
અવિનાશી ઓળખેથી, ખોળતાં ખોવાય રે,
તાપ ત્રણે ટળે તતક્ષણ, જો આપને ઓળખાય રે. હાંરે૦ ૩
સંત સેવ્યા વિના બીજો, નથી કાંઇ ઉપાય રે;
જડભરથને ભેટતામાં, તરયો રહુગણ રાય રે. હાંરે૦ ૪
પ્રલ્હાદને જો નારદ ભેટ્યા, ભણાવ્યા ગર્ભ માંહે રે;
વ્યાપક પ્રગટ્યા ખંભમાથી, હિરણ્યકશ્યપ જાહે રે. હાંરે૦ ૫
જે જે મહાપદ પામિયાં તે, ગુરુ સંત પસાય રે;
સગુણ બ્રહ્મ એ સત છે, નભુ તેતણા ગુણ ગાય રે. હાંરે૦ ૬

પદ–રાગ હુલારી–ચોતાલ.

હો મન માંહેરા, મનુશા દેહ મોઘે મૂલ, મા કર છાહેરા;
સહોદર સહુ સ્વારથી, અંતે કોઈ ન આવે વ્હાર. હો૦ ૧
ચેત અવસર જાય છે, કેહે સંત વારંવાર રે;
શોધ અનુભવ આપમાં, કર નિત્યાનિત્ય વિચાર. હો૦ ૨
તે તૂં તૂ તે એક અદ્વૈત, દ્વૈત અપરંપાર રે;
મનથી તેં માની લીધો, મિથ્યા કલ્પ્યો સસાર. હો૦ ૩
જાગૃત સ્વપ્ન સુષુપ્તિ તુર્યા, લગી અવસ્થા ચાર રે;
શુદ્ધ વ્યોમાતિત વસ્તુ, તૂં પરાને પાર. હો૦ ૪

ધીજ હમે સહુ કીજિએ, તમે કોહો તેવી મહારાજ રે;
કર ધરિએ શિવપિંડિએ, કોહો તો શિવબાણે આજ રે. હમે૦ ૨
સાચું ન માને જે જૂઠડા, તે સહુને સરખું જાણે રે;
નભુસખીના પ્રભુ પાતળા, તમે ખોળોને બીજે ઠેકાણે રે. હમે૦ ૩

પદ ૩ જું.

આપો આપોને મોરલી હમારી રે, ઘેલાં હસવાં ન કીજેરે ગોરડી. ટેક.
એ મોરલી મુને પ્રાણથી વ્હાલી, મારૂં તન મન ધન કરી જાણું રે;
ક્ષણું અળગી નથી મુકતો, જુઓ રાત દિવસ ને વ્હાણુ રે. આપો૦ ૧
છો બેટી બ્રીખુભાનની, કિરતીજી માત તમારી રે;
એ કુળમાં એ નવ ઘટે, ચોરીની ચાલ નકારી રે. આપો૦ ૨
ગત ચોરી ગજરાજની, તમે લક હરિની લીધી રે;
કળા ચોરી સુધાકરની, વળી કોરંગની ચોરી કીધી રે. આપો૦ ૩
નારંગી વિદ્રુમ ને શ્રીફળ, બીલીફળ ઉર ઓપ રે;
થોડા થોડા થોક સહુના ચોરી, કેહેવાયાં અનોપ રે. આપો૦ ૪
ઝાઝું તાણે ત્રુટશે માટે, દિલડે વિચારીને દીજે રે;
નભુસખી નટ નીપટની, મારૂં વાયક માની લીજે રે. આપો૦ ૫

પદ ૪ થું.

આલે આલે વિઠ્ઠલ વડકારા રે, તારી દોલત કડકો વાંસનો. ટેક૦
વૃંદાવનના ચોકમાં હમે, મહિ વેચવા સહુ ચાલી રે;
મારગ માંહે પડી હતી હમે, ભૂલેથી કરમાં ઝાલી રે. આલે૦. ૧
કરમાં દીધી મોરલી પછે, મરકલડે મુખ જોયું રે;
નભુ સખીના નટવરને નિરખી, ભવનું બંધન ખોયું રે. આલે૦. ૨

દાણલીલા

છંદ–સવાયા.

ગોકુળથી મહિ વેચવાને, સહુ ચાલી વૃંદાવન;
વૃંદાવનના ચોકમાં, જઇ ઘેરે નંદાનંદ;
ઉભી રેહે નવલી નારી, ચોરી જાય દાણ ઠગારી;
તરે મે દીઠી તારી, વારૂં છીં બોલ વિચારી;
ધરે શું ગર્વ ધૂતારી, લેશું મહિમાટ ઉતારી રે.

નંદનું અહિંયાં શું દાટયું છે, શાને મેલે દોટ;
વેગળો રહિને બોલજે બાળક, મારીશ માથામાં ચોટ;
છાનો રેહે છેલ છોગાળા, ચમકેલા ના કર ચાળા;
કોરે રેહે કાનડ કાળા, મૂકીદે ત્રૂટશે માળા;
વહેલા વાંસળીવાળા, ઘેરો મા ઘાટ ગોવાળા રે.

ચોટના મારથા બહુ પડ્યા છે, સાંભળ વ્રજની નાર;
દાણ ન ચેહેલું દોકડો, જો કાલની થાય શવાર;
ઉભી૦, ચોરી૦, તરે૦, વારૂં૦, ધરે૦, લેશું૦.

બળ તારૂં મે જાણિઉં, અલ્યા આવડું ન કર જોર;
મેહેબારો સરખો ફરે તું, મહિં માખણનો ચોર;
છાનો૦, ચમ૦, કોરે૦, મુકી૦, વહે૦, ઘેરો૦.

ચોર છૈએ કે શાહ છૈએ, શું તારે તેનું કામ;
દાણનો દોકડો ચુકવીને તું, જાને તારે ધામ;
ઉભી૦, ચોરી૦, તરે૦, વારૂં, ધરે૦, લેશું૦.

વેગળો રેહે શું વળગે પાલવ, દેખે સઘળો સાથ;
અંગ સાથે શું અડકયો આવે, મ્હેલને મારો હાથ;
છાનો૦, ચમં૦, કોરે૦, મુકી૦, વહે૦, ઘેરો૦.

મારા તાતને ઘેર ફરે છે, દાસીઓ સો હજાર;
તારા સરખી પારવની છે, ગોબરની વાળનાર;
ઉભી૦, ચોરી૦, તરે૦, વારૂં૦, ધરે૦, લેશું૦.
ઓળખતો નથી કોઇને રે, કરે સમઝાવવાની શોર;
હું સરખા લખ ચાકર મારા, બાપનાં ચારે ઢોર;
છાનો૦, ચમ૦, કોરે૦, મુકી૦, વહે૦, ઘેરો૦.
મેણા દેછે માનુની તું, રાખે છે બહુ ટેક;
આ ગોવાળા મહિ લુટશે, માટ ફૂટશે એકેએક;
ઉભી૦, ચોરી૦; તરે૦, વારૂં૦; ધરે૦, લેશું૦.
માટ ફૂટે તો માવજી, અહીંઆં જેવારસરખું થાય;
નંદને પડે નાસવું, નથી દીઠો તેં કંસરાય;
છાનો૦, ચમ૦; કોરે૦, મુકી૦; વહે૦, ઘેરો૦.
કંસ તે મારે ચાર સરીખો, તેને તે ગણે કાણ;
મહિ આપ્યા વિના જાય તો તુંને, નંદરાયની આણ;
ઉભી૦, ચોરી૦, તરે૦, વારૂં૦, ધરે૦, લેશું૦.
એવડો બળિયો ઉતો તારે, સાને લીધી મધરાત;
બંધીખાંને બાપડાં મેલ્યાં, રોતાં માત ને તાત;
છાનો૦, ચમ૦, કોરે૦, મુકી૦, વહે૦, ઘેરો૦.
મરકલડે જોતી મેણા દે ને, નેણ નચાવે નાર;
પ્રેમનું ગોરસ પ્રીતે પાતાં, શાને લગાડે વાર;
ઉભી૦, ચોરી૦, તરે૦, વારૂં૦, ધરે૦, લેશું૦.
ગોરસ મોઘાં મૂલનું, નથી દોકડા મારી પાસ;
આવતે ફેરે પાઇશું, જો વધશે આપ છાસ;

દાણલીલા-૨ જી.

છંદ-સવાર્યા;

માથે મહિના માટ ધરીને, મધુપુર ચાલી મહિયારી;
ગૌધન ચારે દાણઘાટમાં, ઉભા ગુણવત ગીરધારી. ૧
સજ્જ કરી સહુ ગોવાળાને, હરિ કહે વાત સુણો મ્હારી;
દાણ દધિનુ આપ્યા વણ કોઈ, જાવા નવ પામે નારી. ૨
તતખર થઈ ચાલ્યા ત્રીકમજી, સહુને સીખ દઈ સારી;
દાણ દહીંનુ દીધા વણ જો, એ જાએ દોડી દારી. ૩
ગોપ કહે તમે ઝઘડો કરતાં, હરિઆગળ જાશો હારી;
નભુસખીના નટવરપર કોટી, અનંગ નાખુ ઓવારી. ૪-૧

હાંરે તે કોઈ બીજી હોશે, આંહાં નહિ દાઠ ગળે ત્હારી;
બીખુભાનની બેટી આજ છે, ટોળામાં રાધે પ્યારી. ૧
દોડયો આવે આહાં શું ડાટચુ, છોકરવાદી નહીં સારી,
નખરાં કરે ને નેણ નચાવે, કાળજ ઘાવ કરે કારી ૨
જાવાદો જીવનજી માથે, ગોરસમાટ ઘણા ભારી,
અસુર થાય છે અલબેલાજી, અમે ડરિએ અબળા નારી. ૩
અમે ઓળખિએ એક બોલમાં, વાંકાબોલા વ્યભિચારી;
નભુસખીના નટવર રંગરસિયા, બાનકની જાઉં બલિહારી. ૪-૨

હમે વ્યભિચારી તો તુ વેશ્યા, બોલીને બોલાવે છે,
હળવે રહિને વાત કરતા, ચઢી ચઢી શુ આવે છે. ૧
લટકા મટકા કરતી મેળા, ભ્રગુટીને મટકાવે છે,
નાક સંકોડે મોહો મચકોડે, નખરે નેણ નચાવે છે. ૨
ચાખ્યામાં શુ તાહારૂ જાએ, ઝાઝું જોર જણાવે છે,
ચમક ઝમક ચપળાઇ સાથે, મનની વાત જણાવે છે. ૩
હઇડાં કેરૂ હેત જોઇને, ચતુર ચાખવા આવે છે;
નભૂસખીના નટવરને નારી, તાહારૂ ગોરસ ભાવે છે. ૪-૩

ચાખ ચીભડાં ચણીબોર તું, હમને શું સમઝાવે છે,
અમો અબળાના અંગ સંઘાથે, અડચો અડચો શું આવે છે. ૧
ચુંબન કરવા ચપળ થઈને, કઠ બાંવડી લાવે છે;
સઘળી સહિયર દેખતાં કર, ઉરને શુ અડકાવે છે. ૨

કરમાં કર ઝાલીને કાના, સમસ્યા શું બતલાવે છે;
ભોળી નાર હમે ભરુવાડાં, ભાળીને ભરમાવે છે. ૩
દાણ દધીતું નથી સાંભળ્યું, કર શું નવો ચઢાવે છે;
નભૂસખીના નટવર રંગરસિયા, ફેલ કરચામાં ફાવે છે. ૪-

ફેલ હમારાં તેં શું દીઠાં, જુઠાં વાયક બોલે છે;
આવું કરતાં જાહેર પડશે, ચરચીને કયાં ચોળે છે. ૧
વઢવા સારૂ એક પગે થઇ, કાંઇએક ખાંપણ ખોળે છે;
હું અડકયો તો તું અડ સુજને, સુજપર મહિ કયાં ઢોળે છે. ૨
મેં કીધું તો તું કર ચુંબન, શાને નેણા ઘોળે છે;
કંઠે બાંહ ધરી તો તું ધર, શાને છીલર છોલે છે. ૩
સાટે સાટું વાળ સખી તું, આંહાં કાંઇ પાને પોલે છે;
નભુસખીનો પ્રભુ કેહે વેહેવારે, સાચો ન્યાય તોળે છે. ૪-

ન્યાય તમારો સાચો નટવર, તમે ડાયા સૌ ઘેલાં છે;
તમે પુરુષ ને હમે પરનારી, એ કાંમ કાંઇ સેહેલાં છે. ૧
વાંકું છે તો તાહરાં મનમાં, હમેં સુધાને સુધું છે;
પાન પીઠપર કાથો ચુનો, કોઇના કેહે જે ઉંધું છે. ૨
નટાસટાની વાતો મુકી, જીવન હમને જાવા દો;
દાણ તમારૂ વળતાં દેશું, ગોરસ તો વેચાવા દો. ૩
મહિ વેચવાને જા મહિયારી, વેહેલી વેહેલી ચાલીને;
નભુસખી સહુ દાણ ચુકાવી, હમને રોકડા આલીને. ૪-

હમણા નથી હમારી પાસે, મહિ વેચીને લાવીશું;
વળતે ફેરે હિસાબ કરીને, તાહારૂં દાણ ચુકાવીશું. ૧
તાહારી ધીર ન આવે હમને, વાત કરી શું વાહાય છે;
ઘણા દીવસથી દાણ હમારૂં, ચતુરાં ચોરી જાય છે. ૨
ચોર જાણે ચોરતણી ગત, સઘળે કેહેવત વાણી છે;
કોણ રાયજીએ બેસાડ્યો ને, તું તે કાંહાંનો દાણી છે. ૩
કપરૂં રાજ છે કંસરાયનું, રોકે વિનતા નંદને;
નભુસખીના પ્રભુ અઘડો થાતાં, પડે નાસવું નંદને. ૪-૯

કંસરાય તો તારે મોટો, મારે મન તો ચાર છે;
એહેનું મૃત્યુ પાંસે આવ્યું, એ હરિનો વિચાર છે. ૧

નંદરાય ગોકુળના રાજા, તેનો નંદકુમાર છે;
બીખુભાન વરસાણે એ સહુ, આહીરનો પરિવાર છે. ૨
બોલ ફટાણા બોલો હમશું, તુ કોઈ નવલી નાર છે,
આળ ન કર રેહે અળગી અમથી, આહા કાંઈ તારો યાર છે. ૩
તારા મનમા વાત ગમી છે, તોયે ઘડિએક વાર છે,
નભુસખીના નટવરની લીલા, અનુપ અપરમપાર છે. ૪–૮

ઘડી ઘડી એમ કરતો રેહેજે, બોલ સંભાળી બાળકડા;
બીજી તાહારી ગાળ ન સાખે, તમારી માને લાડકડા. ૧
લાડ હમારાં તે પુરે છે, તાહારે શી પંચ્યાત છે;
ફાટું ફાટુ બોલે મુખથી, તુ ભરુવાડી જાત છે. ૨
હુ ભરુવાડી તું ભરુવાડો, આપણા કુળની ચાલ છે;
ન માને તો પુછી જો તું, તારી માને માથે તાલ છે. ૩
પાળેલો ને પેટભરો એમ, કહી તુજને બોલાવે છે;
નભુસખીના નટવર રંગરસિયા, તુ કહિને કેહેવડાવે છે. ૪–૯

મેણા દેતી મરમે બોલે, ભરમે આળસ મોડે છે;
ચાળા તાહારા અહિં નહિં ચાલે, હવડા મટુકી ફોડે છે. ૧
છમછમાટ કરતી ધરતીપર, વળી અબોડો છોડે છે,
હસે રસે વળી અધુર ડશે ને, મરમે મુખ મચકોડે છે. ૨
મુખ મચકોડે તુ કાહાં બીધો, છાંછલમાછલ છોડી દે;
ગોરસની જો ગરજ હોય તો, પ્રીતિ હમશું જોડી દે. ૩
છાસ ઘાસમા તે શું રીઝે, હીરા સાટે કોડી દે,
નભુસખી કેહે મુજ ભણી તુ, તારૂ મન મરોડી દે. ૪–૧૦

મન મરોડચામાં શું બાકી, બોલ્યુ વાયક પળવાને;
મહિ વેચવાને મશે મોહન, આવ્યા તમને મળવાને. ૧
અહિયા નથી ઉધારો એવો, રોક રૂપૈયા રળવાને;
ભાવ ધરી આવ્યા તમ પાસે, હેતે ભીતર ભળવાને. ૨
હળી મળીને હેતે એહાં, પ્રીતે ગોરસ પાયાં છે,
વેચ્યાં કરતાં હરખ વિશેખે, ઝાઝો લાભ કમાયા છે. ૩
પુરણ બ્રહ્મ પ્રગટ પુરુષોત્તમ ગોપેશ્વર કેહેવાયા છે,
નભુસખી એકાદશ સવાયા, નેહ ધરી ગુણ ગાયા છે. ૪–૧૧

x m વીદુરજીની ભાજી. x m

પદ-રાગ હુલારી.

પાતળિઓ વ્હાલો પ્રેમતણે વસ છે, જોગ જગન વ્રત નેમ ગણે નહીં;
પ્રેમ તાહાં નિસદિન રહે રે. પાત૦ ટેક.
એક દિવસ અલબેલોજી આવ્યા, હસ્તિનાપુર મોઝાર;
સામા જઈ વિદુરજીએ, હરિને કીધો નમસ્કાર રે. પાત૦ ૧
દુરજોધને જાણ્યું કૃષ્ણ આવ્યા, તે આવશે મારે ઘેર;
ગર્વિષ્ટ રાજા સામો ન આવ્યો, એવી જાણી અહંકારની પેર રે. પાત૦ ૨
પ્રભુજી પધાર્યા વિદુરને ઘેર, જાણી રાજાએ વાત,
આપણને મુકી એને ઘેર ગયા, તારે આપણે કરો ઉતપાત રે. પાત૦ ૩
નગ્રમાહે હડતાલ પડાવી, કોપ કરી રાજંન;
આણ ફેરવી આખા પૂરમાં, કોઈ વિદુરને આપે નહીં અન રે. પાત૦ ૪
પ્રભુને દેખી વીદુર હરખ્યા, ને હરખી વિદુરની નાર,
પ્રાણનાથ પરોણા આવ્યા આજે, ધન હમારો અવતાર રે. પાત૦ ૫
વિદુરજી ચૌટામાં ચાલ્યા, લેવા સામગ્રી સાર,
દ્રવ્ય લેતા કોઈએ અન ન આપ્યું, આપે તેને રાજા મારે ઠાર રે. પા૦ ૬
વિદુરની સ્ત્રી વાટ જુવે છે, જે નાથ લાવશે અન,
સારી રીતે રસોઇ કરીને, જમાડશું જીવન રે. પાત૦ ૭
વિદુર કહે નારી અન મળે નહિ, રાજાએ ફેરવી આણ;
પઇશો ખરચતે અન મળે નહિ, ઉછિતુ આપે કાણ રે પાત૦ ૮
નારીએ નિસવાસ મુક્યો, હવે શુ થાશે આ વાર,
પ્રાણનાથ પરોણા પધાર્યા, શુ જમશે મોરાર રે પાત૦ ૯
ખોળો વાળીને ગઇ ખેતરમાં, વિણ્યો કૂળો ને કલાર,
કણજરી લાંબડી ને તાદળજો, ઉશેડ્યો એકેવાર રે પાત૦ ૧૦
ભાજી જોઇને ભુદર રીઝ્યા, વધ્યા વિશ્વાધાર,
સાત વાનીની ભાજી ન કીધી, મારી નારી આ સોળ હજાર રે. પાત૦ ૧૧
દુરજોધન સંગે સૈન્ય લઇને, આવ્યો વિદુરને દ્વાર,
કાકા હમે પઇ પરોણા ભેળા, આવ્યા આણી વિચાર રે. પાત૦ ૧૨
વિદુર કહે ભાઈ ભલે પધાર્યા, રાજજી કીજે સ્નાન,
હુ એકલો કેમ ઉઠુ કાકા, મારી સેનને દેવુ માન રે પાત૦ ૧૩

પેહેલી સેન્યા ને પછે તમે ચાલો, નાહાવા મેલ્યાં નીર;
ઉબટ અંગે તેલ કચોળાં, ભરી મુક્યાં ધરી ધીર રે. પાત૦ ૧૪
કેટલુક ચોળ્યું ઢોળ્યું કેટલુ, જાણે જે ખૂટી જાય;
પ્રભુકૃપા તેને ઉણુમ શાની, એકે કચોળુ ઉણું નવ થાય રે. પાત૦ ૧૫
તાણાકુંડી જળ ભરીને મુકી, તે જળ જાવા કીધું છીદ્ર;
પાતાળથી આવ્યાં ગંગાકુંડીમાં, જાણે મેઘ મોકલ્યા હોય ઇંદ્ર રે. પા૦ ૧૬
બબ્બે બાજઠ લઈ જમાને બેઠા, સહુને પોંચી સોનાની થાળ,
પારખુ દેખે તોહે મૂઢ ન સમજે, ઘણુ રીસે બળે ભૂપાળ રે. પાત૦ ૧૭
વિદુરની નારીએ ભાજી પ્રીશી, તારે બોલ્યો દુરજોધન રાય,
શાકપાક તો પછી પ્રીસાશે, પેહેલા ભોજનિયાં પ્રીશાય રે.. પાત૦ ૧૮
વિદુરની નારી મંન વિમાસે, હવે કેમ રેશે મારી લાજ;
જીભ કરડીને મરૂં એમ વિચાર્યુ,તારે બોલ્યા તે શ્રીમહારાજ રે.પાત૦૧૯
ભાલી ભુલ્યો છો જુવો પેલા ઓરડા, તમે રાધીને મુક્યા અન,
અનુચર મારા પ્રીશે છે, એમ બોલ્યા જુગજીવન રે. પાત૦ ૨૦
પાત્ર લઈને પ્રીશનાર નિકળ્યા, નાના વિધના પાક;
પેંડા બરફી ઘેબર ખાજાં કળી, કોઈ પ્રીશે છે સુંદર શાક રે. પાત૦ ૨૧
સેવ શુંવાળી ને લાબશી, માંહીં લેંચી ને કંસાર;
સરવે તરેના શાક રાયતા, જે સરજ્યા સસાર રે. પાત૦ ૨૨
જેના મનમાં જે ઇચ્છા તે, સુણે પ્રીશ્યાનો પોકાર;
રાજા દેખીને દાઝયો ઘણુ, આ કોણે કરયો ઉપકાર રે. પાત૦ ૨૩
મારી આણ તે કોણે લોપી, તેનો હવડાં આણુ અંત;
મુરખ મનમાં સમજતો નથી, એને સાહે કરે ભગવંત રે. પાત૦ ૨૪
આચમન લઈ લીધા મુખવાસ સરવે, આવ્યા રાજા ઘેર;
વિચાર કિધો જે એ કામ કૃષ્ણનાં, હરિ કરે તરણાનો મેર રે. પાત૦ ૨૫.
પરોણા રાખીને પ્રભુને વોળાવ્યા, એવો ભક્તિનો મહિમાય;
ભાજી વિદુરની પ્રેમે આરોગ્યા હરિ, તેનો રક નભુ જશ ગાય રે. પા૦ ૨૬
ગાએ સિખે ને સાભળે, જે પ્રેમ ધરીને મન;
નભુ કહે હરિજનને સદા, સાહે કરે જીવન રે. પાત૦ ૨૭
ભાજી વિદુરના ભાવની, પ્રેમ ધરીને ગાએ,
નભુના પ્રભુ વશ પ્રેમને, તે ઉપર હરિ રાજી થાએ રે પાત૦ ૨૮

—⊰⊰⊰€€€—

અગમ વાણી.

પદ-રાગ હુલારી-ચોતાલ.

અગમવાણી સંતની, સત માનજો સંસાર રે;
ભાઈ અગમવાણી૦ ટેક.
મટે નહીં કહું બળ પાંકી, નિશ્ચે એ નિરધાર રે. ભાઈ૦ ૧
વ્હાલાં માંહે વેર થાશે, પરાયાંસું પ્યાર રે;
સાસરિઆંસું પ્રીત સબળી, નહિ કુટુંબસું કાર રે. ભાઈ૦ ૨
બ્રાહ્મણ સેવે સુદ્રને, તે કરશે બહુ આચાર રે;
વિપ્રના તે ગુરૂ થૈને, કરશે વેદોચ્ચાર રે. ભાઈ૦ ૩
વરસ નવની ગર્ભ ધરશે, અસતનો આધાર રે;
કુળવધુ કુટિલા થશે, નર ઇચ્છશે પરનાર રે. ભાઈ૦ ૪
એક એક પુરુષ પુઠે, નારી વળગશે દસબાર રે;
તે થાકીને નાઠા ફરશે, ઠરસે નહિં આ ઠાર રે. ભાઈ૦ ૫
આપી થાપણ ઓળવશે, સમ જૂઠા ખાસે હજાર રે;
પ્રભુભાગા નવ ડરે, કરશે કુડાં કર્મ અપાર રે. ભાઈ૦ ૬
વરણાવરણી મટી જાશે, વરતશે એકાકાર રે;
મ્લેચ્છમય ઉરવી લખી, થશે કલંકી અવતાર રે. ભાઈ૦ ૭
વિપ્ર વેસ્યા સંગ રમતાં, થશે એક કુમાર રે;
અસ્વ અચાનક આવશે, બહુ અસ્ત્ર સાથે સાર રે. ભાઈ૦ ૮
પશુપતાકા અસ્ત્ર લઇને, કરશે દુષ્ટનો સંઘાર રે;
નભૂનો પ્રભુ પ્રગટ થાશે, ધર્મ થાપનહાર રે. ભાઈ૦ ૯

કુમારિકાષ્ટ.

છંદ-ભુજંગપ્રયાત.

ૐ નમો આદ્ય મા બરદ ધારી, બાળા બહુચરી આઈ લેજો ઉગારી;
ભવાનીતણો છે ઘણો ભેદ ભારી, કૃપાસિન્ધુ કૌમારિકા સુખકારી. ૧
મોટા મહાઋષિની જોગી ધ્યાને જપે છે, ધરે ધ્યાનમાં તાપસી જે તપે છે;
તારો પાર પામે નહિ માત મારી. કૃપાસિન્ધુ૦ ૨
દેવિ શર્ણ થાતે સહુ દુઃખ નાસે, સદા સાહે પ્રેમે રહે નિત્ય પાંસે;
લેતાં નામ દારિદ્ર નાખે નિવારી. કૃપાસિન્ધુ૦ ૩

ક્ર સૃષ્ટીમાંહે રહ્યાં સકચ વ્યાપી, સ્મરણમાત્રમાંહે નાએ કષ્ટ કાપી;
બઈ પાંકી બાળા દુઃખહારી. કૃપાસિન્ધુ૦ ૪
સ્ય ગાઓ ગાંને ધરો નિત્ય ધ્યાંને, મોહો મદમાંહી ભમો ભૂર સાંને;
ડ્રી વાન સંન્યસ્ત ને બ્રહ્મચારી. કૃપાસિન્ધુ૦ ૫
તે નિગમ કેહેતા નથી પાર લ્હેતા, ચાલે ભાર વ્હેતા ઘણું જ્ઞાન ઘેતા;
ાક એકમાં દો ભવાબ્ધી ઉતારી. કૃપાસિન્ધુ૦ ૬
ી કામ બુદ્ધિ ભણ્યાંનું ગણ્યાનું, નથી ચોગ અષ્ટાંગ ચોગિપણાનું;
હું ઘેલું ગાતાં રીઝે ટેક સારી. કૃપાસિન્ધુ૦ ૭
ળી મા ભવાની કૃપાદષ્ટી ભાળો, નભુ લાડકા બાળના લાડપાળો;
રે આસરો ને માજી ચોંથ ત્હારી. કૃપાસિન્ધુ૦ ૮

મહિના.

ઢાળ—ગરબો.

કારતેક કાનડ કરજોડી કહું રે, મારાં તનની તાલાવેલી લાલ;
મુંજાણે મુજને શું થાએ છે રે, મારી વાત કહું મન મ્હેલી લાલ;
વ્હાલા આજ એકાંત ભલે મળ્યા રે. ૧
માગશર મન મારૂં અકળાય છે રે, તનમાં તાવડલુ નિત આવે લાલ;
કાંઇ ગમે નહિ ફટકારી ફરૂં રે, મુજને રેણી નિદ્રા નાવે લાલ. વ્હા૦ ૨
પોપે પીડા તે કોને કહું રે, બિજા કોઇને કેમ કેવાએ લાલ;
સમજ પડે નહિ જે શુ થાય છે રે, દરદ એ કોઇથી ના પરખાયે લાલ. વ્હા૦ ૩
માહે મારા મનમાં ધારતી રે, કાન મળે તો પૂછું પ્રીતે લાલ;
દરશન આપ્યું તે રૂડું થયુ રે, વિનતી શુણજો એકે ચિત્તે લાલ. વ્હા૦ ૪
ફાગણ ફેર પડચો તમને મળે રે, તેથી મન આવ્યો વિસવાસ લાલ;
હરજી આધી છો એ દરદના રે, આજ મારી પૂરણ થાશે આશ લાલ. વ્હા૦ ૫
ચઇતરે ચિંતા સહુ મારી ટળી રે, તમે દીઠો દરદના આધી લાલ;
આ મારી નાડ જુઓને પરખી રે, મુજને ચેટક કે કાંઇ વ્યાધી લાલ. વ્હા૦ ૬
વઇશાખે વણ સમજે શું કહું રે, તન મારૂ ધખધખ નિત તપે છે લાલ;
અંગે આળસ આંસું આંખમાં રે, તમને મળવા મન ધપે છે લાલ. વ્હા૦ ૭
જેઠે જુગતી કાંઇ જાણુ નહીં રે, બાળક તેથી બોલી ન શકું લાલ;
ઉચ્ચાટણ જેમ કોઇને કોઇ કરે રે, તેમ હૂં કહિએ ઘડિએ ન ટકું લાલ. વ્હા૦ ૮
અશાડ માસ અનોપમ દાડલો રે, મારા મનનુ ધારચું થાશે લાલ;
માવ મળ્યા તે મટશે મૂજને રે, હાવે મારી પીડા શઘળી જાશે લાલ. વ્હા૦ ૯
શ્રાવણ સામળિયા મારા સંમછે રે, સાચેસાચું હોય તે કેજો લાલ;
રસિયા પરિક્ષા કરજો રોગની રે, અલબેલાજી ઓસડ દેજો લાલ. વ્હા૦ ૧૦
ભાદરવે ભૂદરજી કર ગ્રહે રે, નાડી જોતાં નાર કંપી લાલ;
પ્રગટ્યો કામ કળા દેહેની ફરી રે, આતુર વરે લઈ ઉરસું ચાંપી લાલ. વ્હા૦ ૧૧
આશો મેર કરે અલબેલડો રે, અબળા કેરી આશા પૂરી લાલ;
શામા રસબસ કીધી રંગમા રે, આંહુએ ન રહી આશ અધુરી લાલ. વ્હા૦ ૧૨
બારે માસ બહુ ભાવે કરી રે, ગુણવંતાના હેતે ગાયા લાલ;
નભુરાણીના નટવરને નાળતાં રે, સુનસાં દેહેના લાભ કમાયા લાલ. વ્હા૦ ૧૩

—

બહુચરાજીનો ગરબો.

(વીરમ ગામના તળાવપર છે તેનો.)

પ્રથમ ગણપતિ પ્રણામ કરૂં પ્રેમથી રે લોલ;
સમરૂં સરસ્વતી માત નિત્ય નેમથી રે લોલ.
ગુણ ગાવાને આનંદ્યું મન માહેરૂં રે લોલ;
ક્ષમા અપરાધ હું છોરૂ છું મા તાહેરૂં રે લોલ.
ન જાણું વીવેક વાણી અક્ષર ભેદને રે લોલ;
ન જાણું શ્રુતિ પૂરાણ શાસ્ત્રકેરા ભેદને રે લોલ.
અલ્પ બુદ્ધિએથી બાળ આળ હું લવું રે લોલ;
કાલાવાલા કરી માત તુંજને સ્તવું રે લોલ.
સાચી સલખનપુરી માત સદા સોખમા રે લોલ;
વીરમગામમાં વસ્યાં ગંભીર ગોખમા રે લોલ.
આવે લોક થોકેથોક ઘણો ભાવ છે રે લોલ;
સોહિ મુનસર તે દીપતું તળાવ છે રે લોલ.
ચારે પાસે બાંધેલા ઘાટ છે રે લોલ;
ત્રટે દેવળ તે ત્રણસેં ને સાઠ છે રે લોલ.
આઈ ઉગમણાં સુખનો અવાસ છે રે લોલ;
શિવ વીષ્ણુના થાનેક આસપાસ છે રે લોલ.
રૂડું મુનસર તળાવનું ત્રટ છે રે લોલ;
ઘરનાળાં ઉપર માતનો ઘુમટ છે રે લોલ:
જુક્તિ જોતાં ઘણું મારૂં મન હરખિઊં રે લોલ;
મેતો અલૌકિક તીરથ સરખું નીરખિઊં રે લોલ.
દોલતજાદીના દેદાર કર્યા રંગમા રે લોલ;
અતિ આનંદ વાધ્યો છે મારા અંગમા રે લોલ.
રૂપ વરણવવા શેષનું સામ્રથ નથી રે લોલ;
ભૂર બુદ્ધિ નથી સુદ્ધિ શું કહૂં કથી રે લોલ.
માનુ વરણવ તો સાત સાગરથી ઘણૂં રે લોલ;
અહૂં ચાંચમા કરૂં વખાણ તે તણૂં રે લોલ.
સુંદીર ચોટલો તે નાગ વાસુકી જસો રે લોલ;
શિશ ઉપરથી કટિ પ્રમાણે ધસ્યો રે લોલ.

વદન ચદ્રમા શોભે છે પુરણીમાતણો રે લોલ;
મોળ કળાએ શોભી રહ્યો છે તે ઘણો રે લોલ. ૧૫
નેત્ર અણુજ ભૃગુટી છે કમાનશું રે લોલ;
ભમર આણીનો સમધ થયો કાનમું રે લોલ. ૧૬
ગળસ્થળ ઉપર ત્રાજવું શોભી રહ્યુ રે લોલ;
જાણે કંચન કુદને રત્નને ગ્રહ્યુ રે લોલ. ૧૭
રૂડી નાસિકા પ્રમાણુ શુક ચંચમી રે લોલ;
અધર ઉપમા પ્રવાળી બિંબના જસી રે લોલ: ૧૮
દત પંક્તિ તે હીરાની રૂડી હાર છે રે લોલ;
સ્વર કોકિલા સરિખો સુભ સાર છે રે લોલ. ૧૯
મધુર હાસ્ય મારી માવડી હેતે કરે રે લોલ;
કરુણા કટાક્ષે તે સેવકના દુખ હરે રે લોલ. ૨૦
શ્રવણુ ચંપક ને હડપચી રહી હસી રે લોલ;
કંઠ કપોત કૃપાળી મારે મન વસી રે લોલ. ૨૧
ગજસુઢ ભુજડંડ દીપે આંગળી રે લોલ;
ભર્યા ઘાટથી જેવી તે મગની ફળી રે લોલ. ૨૨
રૂદે વિસાળ કૃપાનો વાસ છે ઘણો રે લોલ,
પેટ પોએણુસુ ગુણુ તે સાગરતણો રે લોલ. ૨૩
નાભી અમૃતનો કુપ આડો આક છે રે લોલ;
કટી પાતળી તે કેસરીનો લાંક છે રે લોલ. ૨૪
જુગ્મ ચરણુ અધોમુખ થંભ કેળસા રે લોલ;
અગુઠા તે જાણે નાગની ફણા જસા રે લોલ. ૨૫
પાની રાતડી દીસે તે કંકુ લોળસું રે લોલ;
આંગળી જોતાં તે ચિત્ત ચરણે વસ્યુ રે લોલ. ૨૬
પેરયા વિછુવા ટોડા ને કલ્લાં કાંબિઉ રે લોલ;
રણકે નેપુર ઘુઘરી છે લાંબિઉ રે લોલ. ૨૭
ઝાઝાં ઝાંઝરે કરચો તે ઝમકાર છે રે લોલ;
કટીમેખળા કહી અહીં એ સાર છે રે લોલ. ૨૮
આરસી છટલા અંગુઠી અતિ શોભતી રે લોલ,
હથેલી તે કમળદળ કરુણાવતી રે લોલ. ૨૯
દસે આગળીએ વેડ પોંચાં સાંકળાં રે લોલ;
ચાગટ બાજરીઆંજડાવ ચુડામા ભરચાં રે લોલ. ૩૦

વાક બનોઠા ને બાજુબંધ કાકણી રે લોલ,
કંઠ તુળસીમા રૂડા જડ્યા છે મણી રે લોલ ૩૧
ચંદનહાર ચેણુમાળ ને હમેલસુ રે લોલ,
રૂડી ચપકળી અરીસો સોભે ખેલસુ રે લોલ ૩૨
શ્રવણ અકોટા ને પાટડી છે લટકતી રે લોલ,
જડ્યા રત્ન ને ઝવેર ચુની ચળકતી રે લોલ ૩૩
અતિ સુંદર દીસે છે અલકાવળી રે લોલ,
નથ વેસરની જોત જોતમા ભળી રે લોલ ૩૪
નેત્ર કાજળની રેખ ચાદલો કરચો રે લોલ
ઘણુ શોભે છે જે સીંદુરે સેંથો ભરચો રે લોલ ૩૫
ચોડચા ચોખલા ને આડ કરી રાતડી રે લોલ,
રૂડી દામણી બીરાજે શીશ રાખડી રે લોલ ૩૬
ગુથ્યો ચોટલો પરોચા મોતી વાળમા રે લોલ,
ગોફણાનો શબ્દ થાય છે રસાળમા રે લોલ. ૩૭
ચરણા ચુદડી ઓડી છે અતિ રગની રે લોલ,
રૂડી શોભા વસ્ત્ર આભુષણ અગની રે લોલ ૩૮
પેરયા હારડા તે દેવતરૂ પુલના રે લોલ,
કોઇ કાળે ન સુકાય છે અમૂલના રે લોલ ૩૯
રૂડા બેરખા બાધ્યા છે કર પુમતા રે લોલ,
મોતી ઝુમખા લટેર લૂમ ઝુમતા રે લોલ ૪૦
હેવા ઠાઠથી બીરાજે મા આનદમા રે લોલ,
દર્શને ન રહે લેશ દુખ દ્વદમા રે લોલ ૪૧
ઘ્રતદીપકની જોત રૂડી જગમગે રે લોલ,
અગર ધુપનો તે ધુમ્ર ધ્રુમડળ લગે રે લોલ. ૪૨
રૂડી આરતી તે થાએ છે કપૂરસુ રે લોલ,
અતિ આનદ વાધ્યો છે ભરપૂરસુ રે લોલ ૪૩
મળી મેદની ઠરી છે ઘણુ ઠાઠમા રે લોલ,
બીરાજ્યા છે સુનસર કેરા ઘાટમા રે લોલ ૪૪
જેજેકાર ઉઠ્યો શબ્દ થાએ છે ઘણા રે લોલ,
આનદ ઓઘમા નથી રહેતી કાઇ મણા રે લોલ ૪૫
એવા આઈજી આનદરૂપ ન્યાળિઆ રે લોલ,
સર્વ જન્મના જજાળ દુખ ટાળિઆ રે લોલ. ૪૬

જે કોઇ ગરબો ગાયે શીખે ને સાંભળે રે લોલ;
મુનસરી કૃપાયે દુખડાં તે સહુ ટળે રે લોલ. ૪૭
સંવત અરાડ પંચાસીએ પ્રમાણીએ રે લોલ;
પ્રથમ અષાડવદી તેરસથી જાણીએ રે લોલ. ૪૮
બુધવારના પ્રભાતમાં પૂરો થયો રે લોલ;
જન બોલજો શ્રી બહુચરા જયો જયો રે લોલ. ૪૯
ગુર્જરખંડમાં તે ગામ નડીઆદ છે રે લોલ;
કૃપા ઇશ્વરીની આદ ને અનાદ છે રે લોલ: ૫૦
ન્યાતે નાગર ખટમાહે છે સાઠોદરો રે લોલ;
માજી રાકડા ઉપર તે કરુણા કરો રે લોલ. ૫૧
ઇશ્વરી ઇચ્છાએ આવ્યો તે વીરમગામમાં રે લોલ;
ઘણી આરતથી આવ્યો માના ધામમાં રે લોલ. ૫૨
માજી દાસડાંના અવગુણ તે ના ગણો રે લોલ;
જોડી પાણ દાસ નભૂ જાએ ભામણે રે લોલ. ૫૩

રામાયણના ગરબા.

ગરબો ૧ લો.

રઘુવંસી રામ, લંકા ઉપર જોરે ચડાઇ કીધી;
સઉ સૈન્ય મળી, રાવણની નગ્રી રે ઘેરી લીધી. ટેક.
રામ આવ્યા સમુદ્રને તીરે, કરે વિનતી હરિ ધીરે ધીરે;
ત્યારે ક્રોધ ધરચો લક્ષ્મણ વીરે. રઘુવંસી૦ ૧
દ્વીજરૂપે રત્નાકર આવ્યો, ઘણી ભેટ સામગ્રી તે લાવ્યો;
તેણે ભેદ અંતરનો બતલાવ્યો. રઘુવંસી૦ ૨
નલ નીલ પાજ રચના કરશે, તેને હાથે સૌ પથ્થર તરશે;
તેવડે સેન્યા પાર ઉતરશે. રઘુવંસી૦ ૩
ગીરિ લાવીને તો પાજ કરી, જોઇ રીઝયા હૈયામાં રે હરી,
જળ જંતુએ આવી પીઠ ધરી. રઘુવંસી૦ ૪
કપીસેન્યા તણી કંઇ નહિ રે મણા, સેન્યાપતિ પદ્મ હરાડ ગણ્યા;
કંઇ બળ અકળિત છે તેહ તણા. રઘુવંસી૦ ૫
પાર ઉતરીને મુકામ કરચો, ત્યારે રાવણ બોલ્યો ગર્વ ભરચો;
જાઓ દૂત રખે કાઇ મન ડરો. રઘુવસી૦ ૬

આવ્યો દૂત સૈન્યને.કળવાને, શી વાત થઇ તે સાંભળવાને;
અન્ય રૂપ ધરી કપી છળવાને. રઘુવસી૦ ૭
હનુમાનના મુખ આગળ આવ્યો, ત્યારે ઝડપ કરી તેને ઝાલ્યો;
મારી કુટી બંધનમાં ઘાલ્યો. રઘુવંસી૦ ૮
જાણ્યુ રામે દયા કરી છોડાવ્યો, તે રાવણકને રોતો આવ્યો;
અતુલ બળ એવી ખબર લાવ્યો. રઘુવંસી૦ ૯
પછે અંગદને શ્રી મહારાજે, લકા મોકલ્યો વીષ્ટી કાજે;
રાજનીતિ શાસ્ત્રમાહે છાજે. રઘુવસી૦ ૧૦
હવે એ દુત લકામાં જાશે, રાવણ સાથે વિવાદ થાશે;
તે નભુદાસ હેતે ગાશે. રઘુવસી૦ ૧૧

ગરબો ૨ જો.

અતિ બળવંતા, ચતુર છો વાળી સુત અંગદ બંકા,
રાવણની સભામાં, તૃણવત ગણતો મન નથી કાંઈ શંકા. ટેક.
કેટલાએક પોળિયા માર્યા, કેટલાના મસ્તક સધાર્યાં;
પોતે રાજસભામાં પધાર્યા. અતિ૦ ૧
રાવણ કહે તમો કોણ છોજી, કોણ પાસે કોણ ગામ રોહોજી;
શું કામે આવ્યા તે કોહોજી. અતિ૦ ૨
અગદ કેહે વાળીનો જાયો, મેં શરણ રઘુપતિનો શાયો;
તું મીત્ર પિતાનો કેહેવાયો અતિ૦ ૩
વાળીને તે હું શું જાણુ, અંગદ કેહે ભુલો તે ટાણું;
કાખમાં રહ્યાતા દિન વહાણુ. અતિ૦ ૪
અલ્યા સમજ વિના બોલે શાને, કહીં સુણ્યો હશે રાવણ કાને;
સુર અસુર આણ મારી માને. અતિ૦ ૫
ખટ માસ વાળીની કાખ રહ્યો, જઠરીનો ફેંક્યો બીલ ગયો;
તે વામનજીએ રાખી લીયો. અતિ૦ ૬
શહ્સ્રાર્જુનને કર આવ્યો, તેણે હયશાળામાં બંધાવ્યો;
મુની પૌલસ્ત્યે જઈ છોડાવ્યો. અતિ૦ ૭
તમે કિયા રાવણ એ ચારમા, છે બીજા કોઈ સસારમા;
શું અધ થયો છે હકારમા. અતિ૦ ૮
ત્રૈલોકપતિ તુજ ઘર આવ્યા, દ્વીજકુળ જાણી કરુણા લાવ્યા;
માટે મોકલ્યો તુજને સમઝાવા. અતિ૦ ૯

આપ સીતાને તું પાય પડી, ક્ષમા કરી ઉતારશે રીસ ચડી;
તુંને અવિચળ કરશે તેજઘડી. અતિ૦ ૧૦
ત્યારે રાવણ બોલ્યો રોશ ભરચો, આ વાનરને કોઈ દૂર કરો;
તપસીને કહાડો મારી પરો. અતિ૦ ૧૧
કરઝાટકયા અંગદે ભોંય સાથે, પડ્યા મુગટ જમીનપર દશ માથે;
છ ફેંકયા અંગદે લઈ હાથે. અતિ૦ ૧૨
તમને શેજ વાતે નહિ સુઝે, એવો કોણ છે હરિસાથે જુઝે;
કહે નભુ મુરખ તે શું બુઝે. અતિ૦ ૧૩

ગરબો ૩ જો.

અંગદ વાણી, સાંભળતાં શ્રીરામે ચડાઇ કીધી;
સૌ સૈન્ય મળી, ચોપાસેથી લંકાં ઘેરી લીધી. ટેક.
લઇ સેન્યા ઇદ્રજિત આવ્યો, તેને લક્ષ્મણજીએ અકળાવ્યો;
મારી સાંગ કાંઈ લડતાં ફાવ્યો. અંગદવાણી૦ ૧
આવી મુરછાં લક્ષ્મણ ધરણે ઢળ્યા, સૌ વાંદર રઘુપતિ પાંસ પળ્યા;
સુષેણને લઈને તરત વળ્યા. અંગદવાણી૦ ૨
કહ્યું સજીવન-દીવો આવે, તો તરત લક્ષ્મણને જીવાડે;
સૌ કેહે હેલાં હનુમાન લાવે. અંગદવાણી૦ ૩
પછે મારુતિ દીપગીરિ ચાલ્યો, બહુ દીપ લઇ ગીરિ કર ઝાલ્યો;
લઈ મસ્તક હરખ ધરી હાલ્યો. અંગદવાણી૦ ૪
દીપગીરિએ લક્ષ્મણ ઉઠાડ્યા, જે જોદ્ધા ઇદ્રજિતે પાડ્યા;
તે તતક્ષણ સૌને જગાડ્યા. અંગદવાણી૦ ૫
પછે કુંભકરણને જગાડે, ઘણા શોર કરે બુમો પાડે;
લઈ કાનમાં બાણધા વગાડે. અંગદવાણી૦ ૬
ખીજ્યો રાવણને એ શું કીધું, તેં જગતપતિને દુખ દીધું;
તેં મોત હાથે માગી લીધું. અંગદવાણી૦ ૭
એવું કહીને સંગ લીધા સાથી, રથે જોડયા છે અગણિત હાથી;
ચડચો કુંભકરણ મહા ભડ ભાથી. અંગદવાણી૦ ૮
તેણે રઘુપતિ સાથે જુદ્ધ કરયું, કપિ રીંછનું સરવે સેન ડરયું;
બંને બળિયા દારુણ જુદ્ધ ઠરયુ. અગદવાણી૦ ૯
રઘુપતિએ અસુરને અકારચો, લીલા ખેલ કરીને વકારચો;
એકે બાણે કુંભકરણ મારચો. અંગદવાણી૦ ૧૦

પછે લક્ષ્મણે જગ્નનો ભંગ કરચો, ઈંદ્રજિતને અતિવ્યાકુળ કરચો;
મારી બાણ ક્ષણમાં પ્રાણ હરચો. અંગદવાણી૦ ૧૧
ત્યારે રાવણ ચડિયો રોશ કરી, સૌ સેનમાં એવું પોણ ધરી;
ઘેર નાવે જીવતો કોઇ ફરી. અંગદવાણી૦ ૧૨
આવ્યો રાવણ સંગ્રામે સુરમાં, વહ્યો આવે શોણીતના પુરમાં;
દશ મસ્તક એક મારચું ઉરમા. અંગદવાણી૦ ૧૩
રૂદ્ર બાણે રાવણને મારચો, વીભિષણને ગાદી બેસાડચો;
જસ જુગમાં ઘણું વિસ્તારચો. અંગદવાણી૦ ૧૪
વીભિષણ જઇ સીતાને લાવ્યા, રામ લક્ષ્મણ સતીને દરસાવ્યા;
તાપ ત્રૈલોકના ત્યાં સમાવ્યા. અંગદવાણી૦ ૧૫
સરવે દેવતાના બંધન છોડી, મોટા જેદ્ધાના માન લાખ્યાં મોડી;
દાસ નભુ નમે બેહુ કરજોડી. અંગદવાણી૦ ૧૬

ગરબો ૪ થો.

અજોધ્યામાં, રાજ કરે દસરથનો સુત રઘુરામ;
સંગ જનકસુતા, અર્ધ ગાદિએ બેઠાં વામા વામ. ટેક.
સેન્યાપતિ ભરત પ્રમાણ ઠરે, સત્રુઘન લક્ષ્મણ ચમર કરે;
નિકટ વિભીષણ છત્ર ધરે. અજોધ્યામાં૦ ૧
રહ્યા સન્મુખ મારુતિ કર જોડી, ભવના બંધન લાખે છોડી;
કરે આરતી માતા ત્રણ તોડી. અજોધ્યામાં૦ ૨
સુંદર સલિતા સરજુ ગાજે, મુનિ વશીષ્ટ રાજસભા રાજે;
ઝાંઘડ ઝાંઘડ નોબત વાજે. અજોધ્યામાં૦ ૩
ઘેર ઘેર આનંદ ઓચ્છવ થાયે, સો માનુનીઓ મંગળ ગાયે;
નમે દેશ દેશના સૌં રાએ. અજોધ્યામાં૦ ૪
બની અજોધ્યાપુરી શોભા સારી, અમરાવતી લાખું ઓવારી;
જોઇ દાસ નભુ જાએ બલિહારી. અજોધ્યામાં૦ ૫

ગરબો ૫ મો.

રઘુનાથ કહે, લક્ષ્મણજી સીતા વન મેહેલી આવો;
અપવાદ મટે, વિદેહિને છે મુનિદર્શણનો લાવો. ટેક.
ઉઠ્યા લક્ષ્મણ આજ્ઞા શીશ ધરી, રથ લાવ્યા તતક્ષણ સજ્જ કરી;
સીતા બેઠાં ઉર ધ્યાન ધરી. રઘુનાથ કહે૦ ૧

જઈ અઘોર વનમાં બેસાડ્યાં, લક્ષ્મણે નૈણે આંસું પાડ્યાં;
સો અપરાધે સીતા વન કાઢ્યા રઘુનાથ કહે૦ ૨
ગયા લક્ષ્મણુ સીતા એકલડી, થઈ મુરછાં માતા ભોમ પડી;
વાલ્મિક પધાર્યા તેજ ઘડી રઘુનાથ કહે૦ ૩
રૂશી કેહે બેટા મુજ ઘર ચાલો, સુધ મને સતીનું વ્રત પાળો;
પતિવ્રતા ધરમ તુજને વાલો. રઘુનાથ કહે૦ ૪
સીતાજી રૂશીને મઠ આવ્યા, સૌ રૂશી મુનીને મન ભાવ્યાં;
સરવે બેટી કહિને બોલાવ્યાં. રઘુનાથ કહે૦ ૫
એમ કરતાં કેટલા દીન ગયા, વાલ્મિક રૂશીને આશ્રમે રહ્યાં;
લવ કુશ કુવર બે પ્રગટ થયા. રઘુનાથ કહે૦ ૬
બળ તેજ પ્રાક્રમથી પુરા, નહિ એકુ વાતથી અધુરા;
વળી સંગ્રામે સુભટ સૂરા. રઘુનાથ કહે૦ ૭
રૂશીએ નિજ કન્યા કરી થાપી, વનમા સૌ દુખ લાખ્યા કાપી;
બેહુને અસ્ત્ર શસ્ત્ર વિદ્યા આપી. રઘુનાથ કહે૦ ૮
એવે એક દીવસ એક હય આવ્યો, પત્ર વાચતા મનમાં ભાવ્યો,
લવે તરૂવર સાથે બધાવ્યો. રઘુનાથ કહે૦ ૯
સત્રુઘન સેન્યા લઈ આવ્યા, લવ સાથે લડતા નવ ફાવ્યા;
હેલામાત્રમા તેમને હરાવ્યા. રઘુનાથ કહે૦ ૧૦
મોહાસ્ત્ર સત્રુઘને સાધીને, રઘુપતિનુ ધ્યાન આરાધિને;
લવ રથમાં લાખ્યો બાધીને રઘુનાથ કહે૦ ૧૧
બીજે બાળકે આવી વાત કહી, લવને સેન્યા લઈ જાય તહીં,.
ત્યારે સીતાને ધીરજ નવ રહી રઘુનાથ કહે૦ ૧૨
ત્યારે સીતાનુ આક્રંદ સુણી, કુશ આવ્યા સીતામાત ભણી,
લવ લાવુ હવણા ભૂપ હણી રઘુનાથ કહે૦ ૧૩
કુસ સાદ કરી સેન્યા તેડે, અકુશ દઇને જેમ ગજ ફેરે;
સત્રુઘન આવ્યા કુશ મેરે. રઘુનાથ કહે૦ ૧૪
તમે દ્વીજ બાળક સરખા ભાસો, હય બાધ્યાનો એવો શો આસો;
ઘર જાઓ નહિ તો માર ખાસો રઘુનાથ કહે૦ ૧૫
કુશ કહે હવે કર જોજો મારા, નથી અહિંયા લવણાસુર વારા,
એમ કહીને સેન્ય કરયુ તારેતારા રઘુનાથ કહે૦ ૧૬
લવ છોડાવી બન્યો અડિયા, રાય સત્રુઘન સામા પડિયા,
કહે નભુ કુશબાણે ભુપ પડિયા, રઘુનાથ કહે૦ ૧૭

ગરબો ૬ ઠ્ઠો.

લક્ષ્મણ ચડિયા, સૈન્યા લઇ લડવા લવ કુશની સાથે;
જાઓ હય લાવો, એમ કહીને પ્રેરયા શ્રી રઘુનાથે. ટેક.
આવ્યા લક્ષ્મણ સેન્યા સૌ લૈને, રહ્યા ઉભા રણભોમિ જૈને;
હય આપો મુનિબાળક કહિને, લક્ષ્મણ ચડિયા૦ ૧
કુશ કહે લેઓની જુદ્ધ કરી, સંગ સેન્યા લાવ્યા શસ્ત્ર ધરી;
હય લીધાવિણ જાઓ ઘેર ફરી, લક્ષ્મણ ચડિયા૦ ૨
પછી લક્ષ્મણ બાણ બહુ નાખે, તેટલાં કર કુશ ઝીલી રાખે;
કરી હાસ્ય ને વેદવેચન ભાખે. લક્ષ્મણ ચડિયા૦ ૩
જેટલાં બાણ આવે લક્ષ્મણનાં, તેને તલતલ માત્ર કરે ક્ષણમાં;
કરે જુદ્ધ સુભટ બન્યો રણમાં. લક્ષ્મણ ચડિયા૦ ૪
કુશે ફરસી એક તહાં કહાડી, થઇ લક્ષ્મણની વેળા માઠી;
પડ્યા લક્ષ્મણ ગેઈ સેન્યા નાઠી. લક્ષ્મણ ચડિયા૦ ૫
ત્યાં શ્રોણીતની સરિતા વેહે છે, કોઇ સુરા થઇ સન્મુખ રેહે છે;
કોઇ ત્રાહે ત્રાહે મુખથી કેહે છે. લક્ષ્મણ ચડિયા૦ ૬
એ બન્યો નવ જાએ કળિયા, સૌ સૂરા રેણ મુકી વળિયા;
કહે નભુ પ્રભુના સુત બળિયા. લક્ષ્મણ ચડિયા૦ ૭

એમ કહિને બાણ ગ્રહ્યું કરમાં, સંભાળી લેજો સમરાગણમાં;
ભરત વિરથ કરયો એક જ સરમાં. કહે ભરત પ્રભુ૦ ૬
બીજે બાણે મુરછાં ખાધી, તતક્ષણ સેન્યા નાઠી બાધી;
તેની ખોળ કોઇને નવ લાધી. કહે ભરત પ્રભુ૦ ૭
ત્રણે ભાઇ તે ત્યાં પડિયા, લવકુશની સામા જે ચડિયા;
બંન્યે બાંધવ તે રણમાં અડિયા. કહે ભરત પ્રભુ૦ ૮
એ બળવતા પ્રાક્રમી પુરા, સૌ સેન્ય કરયુ ચુરેચુરા;
કહે નભૂ પ્રભુના સુત સૂરા. કહે ભરત પ્રભુ૦ ૯

ગરબો ૮ મો.

રઘુનાથ ચડયા, જગ્નથકી ઉઠયા છે દીક્ષા મૂકી;
હય મેઘળ ખેટા, એમ કહીને ચાલ્યા સારંગ ચૂકી. ટેક.

મારા બાંધવ બળવતા ભારે, તેની આગળ ત્રીલોકી હારે;
તેને ત્રણ ભોવનમાં કોણ મારે. રઘુનાથ ચડયા૦ ૧
સંગે અંગદ સુગ્રીવ રે બળિયા, હનુમાન વીભિષણ સૌ પળિયા;
સૌ રણભોમિ આવી મળિયા. રઘુનાથ ચડયા૦ ૨
કહ્યું જાઓ કરો જુદ્ધ ને હય લાવો, તમે બળિયાથી બળિયા કહાવો;
એને જુદ્ધ કરીને હરાવો. રઘુનાથ ચડયા૦ ૩
જો બ્રાહ્મણના બાળક હોયે, તો ઘા જે નવ કરશો કોએ;
ખમજો તમને મારે તોએ. રઘુનાથ ચડયા૦ ૪
આવ્યો અંગદ કરમાં વૃક્ષ ધરયું, કરમાંથી તલતલ માત્ર કરયુ;
કુશે લવ સામું જોઇને હાસ્ય કરયું. રઘુનાથ ચડયા૦ ૫
કુશે કહે સુગ્રીવ તું શું ફૂલે, વાળીથી નાઠો તે ભૂલે;
કરયાં કર્મતણાં ફળ તો તું લે. રઘુનાથ ચડયા૦ ૬
અગદ તુને ધિક સૌ કહે છે, સત્રુનો સેવક થઇ રેહે છે;
અલ્યા પીંડ કીયા પીતુને દે છે. રઘુનાથ ચડયા૦ ૭
વીભિષણ કુળ અંગાર ઉઠયો, તુંને શું જોઇને રઘુવર તુઠયો;
આવ્યો શરણે જો બાંધવ રૂઠયો. રઘુનાથ ચડયા૦ ૮
તું પાપી બહુ ભરિયો હોશે, મનોવરીને માત કહી હોશે;
તેને નારી પેઠે કેમ જોશે. રઘુનાથ ચડયા૦ ૯
એમ કહિને ફૂળ વણ શર મારયા, ત્રણેને ગગને ઉરાડયા;
કંદુકની પેઠે ઉછાળ્યા. રઘુનાથ ચડયા૦ ૧૦

જાણ્યુ રામે રથમા સયન કરયુ, મન જાણ્યુ મારૂ તેજ ખરૂં;
કેમ વડિએ એવું મન ધરયુ. રઘુનાથ ચડયા૦ ૧૧
રણ જીતી લવ ને કુશ આવ્યા, ચારેના મસ્તક સગ લાવ્યા;
મા આ તમપ્રતાપે હરાવ્યા. રઘુનાથ ચડયા૦ ૧૨
સીતા કેહે બહુ અનરથ કીધો, અમો સહુને રડાપો દીધો;
પીતુઘાતક દોષ તમે શિર લીધો. રઘુનાથ ચડયા૦ ૧૩
કુશ કેહે મા હૂં તે શૂં જાણુ, તેં કાઇ મુજને ના કેહેવાણુ;
તમ વચને હય જીતી આણુ. રઘુનાથ ચડયા૦ ૧૪
પછે સીતાજી રણભોમિ ગયા, સતીએ જઇ સત્ત વચન કહ્યાં;
સતી વચને સૌ સજીવન થયા. રઘુનાથ ચડયા૦ ૧૫
પછે સેન્યા સો સજીવન કીધી, બેહુ બાળક સીતા સગ લીધી;
અજોધ્યા આવી દુદુભિ દીધી રઘુનાથ ચડયા૦ ૧૬
સહુ આવ્યા અવર પૂર હેત કરી, હય બાધ્યો પૂરણ પ્રીત ધરી;
સૌ મદીર બેઠા ઠામ ઠરી. રઘુનાથ ચડયા૦ ૧૭
એ લવ કુશ મહિમા જે ગાશે, સાંભળતામા પાવન થાશે;
કેહે નભુ વૈકુઠે તે જાશે રઘુનાથ ચડયા૦ ૧૮

દશમ ભાગવતના ગરબા.

ગરબો ૧ લો.

કહું કૃષ્ણકથા, શુકદેવજી કહે સાંભળો પરિક્ષતરાએ;
જાય જન્મવ્યથા, હરિજસ સાંભળવાનો બહુ મહિમાએ. ટેક.
શ્રી ગણપતિનુ સમરણ કરિએ, સરસ્વતિનુ ધ્યાન રૂદે ધરિએ;
હવે દશમકથા સહુ ઊચરિએ. કહું કૃષ્ણ૦ ૧
શુકજી પ્રત્યે પરિક્ષત પુછે, તમે તત્વ જથાર્થ દરશ્યુ છે,
પ્રભુ પ્રગટયાનુ કારણ શુ છે. કહુ કૃષ્ણ૦ ૨
શુક કેહે પૃથ્વિપર ભાર થયો, અતિ અધર્મ તે નવ જાય સહ્યો,
સત ધર્મ કર્મ નહિં લેશ રહ્યો કહું કૃષ્ણ૦ ૩
પૃથ્વિ ધેનુનુ રૂપ ધરી, વીધિ આગળ કરુણા રાવ કરી,
નૈણે આંસુની ધાર ઝરી. કહુ કૃષ્ણ૦ ૪
અજ ,હરિ હર આદિ સુર સગે, ગયા સાગરતીરે ઉમગે;
જઈ નમણ કરયુ આઠે અગે કહુ કૃષ્ણ૦ ૫

તમે અખિલભુવનપતિ અવિનાસી, તમે સદ ચિદ આનંદ સુખરાસી;
તમે સહુથી પર ને પરકાસી. કહું કૃષ્ણ૦ ૬
હે ભક્તવત્સલ કરુણાસિંધુ, શરણાગતપાહિ દિનબંધુ;
અમે આરતથી તવ પદ વંદું. કહુ કૃષ્ણ૦ ૭
પ્રભુ તમપાખે હમે કહાં જઇએ, હમે કોને શરણે જઈ રહિએ;
દુખ તમ વિના કોહોને કહિએ. કહું કૃષ્ણ૦ ૮
સુરનરતણી આરત જાણી, કરુણાનિધિએ કરુણા આંણી;
તતકાળ થઈ આકાસવાણી. કહું કૃષ્ણ૦ ૯
તમે દેવ સહુ જાદવ થાઓ, સુરવધુ ગોપી થઈ ગુણ ગાઓ;
સત્ય માની સુર સરવે જાઓ. કહું કૃષ્ણ૦ ૧૦
સુણી સુર હરખી નિજ થાન ગયા, પૃથિવને કેહે થઈ મેહેર મયા;
સુખથી જા ઘેર થઈ નાથદયા. કહુ કૃષ્ણ૦ ૧૧
પ્રભુ પ્રગટ્યાનુ કારણ એ છે, એમ શુકજી પરિક્ષતને કેહે છે,
નભુ રક હરિ શરણે રેહે છે. કહું કૃષ્ણ૦ ૧૨

ગરબો ૨ જો.

શુકદેવ કહે, સાંભળ પરિક્ષત કથાતણો વિસ્તાર;
હિત ભક્તતણે, અજ અવિનાસી ધરયો મનુશ અવતાર. ટેક.
દેવકી દેવક કન્યા કહાવી, વસુદેવ જાદવને પરણાવી;
બહુ રિદ્ધ આપીને વળાવી. શુકદેવ કહે૦ ૧
હય ગજ રથ દાસી બહુ આલી, કસ ભૂપતને ભગની વહાલી;
સારથી થઈ રાગો કરઝાલી. શુકદેવ કહે૦ ૨
અન્યોઅન્ય વિનય વચન ભાંખે, વસુદેવ સહુને ઉભા રાખે;
રાય કંસ હરખથી રથ હાકે. શુકદેવ કહે૦ ૩
એવે અકસ્માત થઇ નભવાણી, શુ બેઠો નિજ ભગની જાણી,
એથી તુજને છે રે બહુ હાણી. શુકદેવ કહે૦ ૪
તારી બેનડ તે બાળક જણશે, તે બાળ તુને વેરી ગણશે;
આઠમો ગર્ભ તે તુંજને હણશે શુકદેવ કહે૦ ૫
સાભળતા ચિંતાતુર થયો, એ શબ્દ ન મિથ્યા જાય કહ્યો;
ઉતરીને રથથી ઊભો રહ્યો શુકદેવ કહે૦ ૬
તતખર થયો અસિચર્મ લઈ, ક્રોધાતુર રાતોચોળ થઇ,
લાગ્યો મારવા દેવકી કેશ ગ્રહી. શુકદેવ કહે૦ ૭

વસુદેવે વારચો સ્તુતી કરી, કંસ તું કેહે છે તે વાત ખરી;
કે આકસવાણી સાચી ઉચરી. શુકદેવ કહે૦ ૮
એથી તો ભો નથી કદાપી, એક વચન કહું છું થિરથાપી;
કહું વેણુ તારા કરમાં આપી. શુકદેવ કહે૦ ૯
તું ધર્મસીલ રાજા કહિએ, દાન તે જીવતતણું લઇએ;
તન પ્રશવ થતે તુંજને દઈએ. શુકદેવ કહે૦ ૧૦
સંતોષ થયો મન ભૂપતણે, મારૂં જે ભગની બાળ જણે;
પછે મુંજને તે કોણ હણે. શુકદેવ કહે૦ ૧૧
ખેડ્યો રથ નરપત એમ લહી, વરકંન્યા પોતાં ઘેર સહી;
ભૂપતને ચિંતા મંન થઇ. શુકદેવ કહે૦ ૧૨
નારદ આવ્યા ભૂપત પાસે, કંસ કેમ બેઠો છું વિસવાસે;
એના સુતથી તુંજ મૃત્યુ થાશે. શુકદેવ કહે૦ ૧૩
મુકિએ નહિ સાપને છંછેડી, લીધાં વસુદેવ દેવકી તેડી;
બેહુ પગમાંહે નાખી બેડી. શુકદેવ કહે૦ ૧૪
કંસે મુખ કરડી વાણી ભાંખી, બંન્યો કારાગ્રહમાં રાખી;
નિજ પિતા પગે બેડી રાખી. શુકદેવ કહે૦ ૧૫
પ્રધાનને તેડી કેહે રાએ, જુવો જાગ જગન કંહીં ના થાએ;
કરો પીડા સંત વીપ્ર ને ગાએ. શુકદેવ કહે૦ ૧૬
એમ અધર્મના બહુ ઓઘ કરે, કહે નભુ પ્રભુથી નવ ડેસ ડરે;

શ્રાવણ સુદ આઠેમ બુધવારે, રોહીણી નક્ષત્ર થયું ત્યારે;
પ્રભુ પ્રગટ્યા મધ્ય નિશા જ્યારે. રાય સાંભળજે૦ ૫
વસુદેવજીને દર્શણ દીધું, સકટ તમ દૂર સહુ કીધું;
એમ કહિને બાળક રૂપ લીધું. રાય સાંભળજે૦ ૬
અજ શિવ સુર આવી સ્તુતિ કરી, નીર્લે રોહો બોલ્યા એમ હરી;
થોડે દીન હણસું દેવઅરી. રાય સાંભળજે૦ ૭
મુને ગોકુળમાં મુકીઆવો, જસોદાની કંન્યા આંહા લાવો;
તે પુત્રી કસને દરશાવો. રાય સાંભળજે૦ ૮
પગમાંથી બેડી દૂર પડી, ગયાં દ્વાર સહુ મેળે ઉઘડી;
વસુદેવ લઇ ચાલ્યા તેજ ઘડી. રાય સાંભળજે૦ ૯
જમનામાં જાતાં માર્ગ થયા, વસુદેવજી નંદને ઘેર ગયા;
જઈ પલગ આગળ ગુપ્ત રહ્યા. રાય સાંભળજે૦ ૧૦
સુત મુકીને કન્યા લીધી, જુવો વસુદેવે વોરત કીધી;
કોડી સાટે નવ નીધિ દીધી. રાય સાંભળજે૦ ૧૧
લઇ મથુરામાં તતક્ષણ આવ્યા, કુવર મુકી કન્યા લાવ્યા;
પછી દ્વાર હતાં તેમ અડકાયાં. રાય સાંભળજે૦ ૧૨
પોતાને પગ બેડી ઘાલી, કન્યા દેવકીને કર આલી;
મુકયા દીવડિયા અજવાળી. રાય સાંભળજે૦ ૧૩
પછી પુત્રી તે રોવા લાગી, રખવાળ સહુ ઉઠ્યા જાગી;
જઈ કંસતણી આજ્ઞા માગી. રાય સાંભળજે૦ ૧૪
કેહે દેવકીને બાળેક થયુ, જાણુંતા તમને તરત કહ્યું;
હમે જાણ થયુ કેમ જાય રહ્યુ. રાય સાંભળજે૦ ૧૫
સાંભળતાં ધસમસતો ધાયે, ઢળી પડે વળી બેઠો થાયેં;
એમ ઉતાવળો આવ્યો રાયે. રાય સાંભળજે૦ ૧૬
લાવ બાળક ઉભો એમ કહી, દેવકી રહી ઉભી પાણ ગ્રહી;
ભાઈ પુત્રીને ,મારેશ નહી. રાય સાંભળજે૦ ૧૭
મારા પુત્ર હણ્યા દુખણી કીધી, રાખ તનયા જાણે તેં દીધી;
એમ કહેતામાં ખોચી લીધી. રાય સાંભળજે૦ ૧૮
મારવાને નીર્દય મંન થઈ, સલ્યાસું મારે હાથ લઈ;
છુટી કરથી તે આકાસ ગઈ. રાય સાંભળજે૦ ૧૯
અધર્મી મુજને શુ મારે, તારે ઉગરવાનો નહિં આરો;
કહીં પ્રગટયો છે વેરી તારો. રાય સાંભળજે. ૨૦

એમ કહિને વીજળી સ્વર્ગ ગઇ, તારે ચિંતા કંસને મંન થઈ;
હવે શો કરવો ઉપાય અહીં. રાય સાંભળજે૦ ૨૧
એમ કહી સભામાં રાય ગયા, પ્રધાનને લેઇ એકાંત રહ્યા;
ત્યાં ભેળા પાપી સર્વ થયા. રાય સાંભળજે૦ ૨૨
ચાણુર મુષ્ટીક અગ બક આદે, કરતા વખાણુ બળ બકવાદે;
એમાં શું કારજ તે છે જાદે. રાય સાંભળજે૦ ૨૩
અમે સુરને લેખે નવ ગણિયે, વર્ષ પાંચ લગીના બાળક હણીએ;
જ્યાં ત્યાંથી મરશે આપણિએ. રાય સાંભળજે૦ ૨૪
બકાસુરની બેન બકી દાસી, તેનુ નામ કહે પુતના માસી;
તે બાળ મારવા હુલાસી. રાય સાંભળજે૦ ૨૫
હવે અહિયાંથી એ વાત રહી, ગોકુળ માંહે સી પેર થઈ;
નણુ પરિક્ષતને શુકદેવે કહી. રાય સાંભળજે૦ ૨૬

રાધાનો ઓળંભો-(રાવ).

ઢાળ-(માતા જસોદા ઝુલાવે પુત્ર પારણે)

રાધા ઓળંભા લાવે રે નટવરલાલના, ટેક.
ઘેરી ગોપી મરવે કેડે લીધા કાન;
સાને નસાડીમુક્યા રે સૌ ગોવાળને,
વાળો સામળિઆને કાંઇ ન આવે સાન. રાધા૦ ૧
અમે પાણીલાની હેલુ ભરવા નીસર્યા,
જુગતે જીવણુ આવ્યા જાણી એવો લાગ;
ઝાઝાં માકડલા તે સરખાં મેલ્યા છોકરાં,
ઘરમાં પેસી અનુખળે મેલ્યો પાગ. રાધા૦ ૨
પ્રીતમ પોંચાયા નહિ તે કીધી પેરવી,
ગેડી ભરાવી ગોરસની કીધી ધાર;
મેં તો ધાર્યુતું હરજીની ચોરી હેરવી,
સેજે સંતાઇ બેઠીતી બીજે દ્વાર. રાધા૦ ૩
ઘરમાં ઘેર્યા રે ગીરધારી હમે સહુ મળી,
મેં જઇ હરજીકેરો ઝાલ્યો જમણો હાથ;
વાહાલે દુધનો કોગળો માર્યો મારી આખમાં,
સાને નસાડ્યો છે ગોવાળાનો સાથ. રાધા૦ ૪

વારો વારો રે વિઠ્ઠલને કહિએ કેટલું,
એળે આવીને જગાડે નાહાના બાળ;
કાંને સાંભળી ગોપીએ કહ્યું જેટલું,
વેણ બોલ્યાં મીઠાં મધુર રસાળ. રાધા૦ ૫
માહારા ઘરનું ગોરસ તો ભાવે નહીં,
ચોરીખાધાની પડી છે એને ટેવ;
અરેપરો હરેફરે ને આવે તાંહાં,
લાવો દોરડીએ બાંધું હું તતક્ષેવ. રાધા૦ ૬
છેડો ઉઘાડી જુવે તો નિજ બાળકો,
જોઇ વિસ્મે થઇને લજ્જા પામી નાર;
સુતા ઉંઘેટા સરખા ને આંખો ચોળતા,
હરજી આવી ઉભા મંદીરમાંથી બાહાર. રાધા૦ ૭
જુઠી જુઠી કહીને ઝાંખી પાડી જુવતી,
એવી બાળલીલા અનંત ને અપાર;
સીખે ગાએ ને જે એકે મંને સાંભળે,
તેની આસા પૂરે નંદનો કુમાર. રાધા૦ ૮
શ્રી વલ્લભ કૃપાએ શરણે રાખશે,
સેવો સાથે મંને સહુ નર નાર;
રંક નભુ જીવે તારા જસ ગાઇને,
અલબેલા છો અનાથ નાથ આધાર. રાધા૦ ૯

ગરબો.

ઓદ્ધવજી આવ્યા રે ગોકુળ ગામમાં, રથ છોડ્યો જઇ નંદરાએને ઘેર જો;
ભાવે ભેટી પ્રેમ થકી પૂજન કરયું, નંદજસોદા બોલ્યાં આનંદલેર જો. ઓ૦ ૧
કરાવ્યાં ભોજન તે રૂડીરીતસું, પલંગે બેસાડી બેઠાં બન્યો પાસ જો;
સમાચાર પુછે રે નંદજી નેહથી, ક્ષેમકુશળ પુછે આણી ઉલ્હાસ જો. ઓ૦ ૨
હરિહળધર વસુદેવ દેવકી રોહણી, કુશળ ક્ષેમ છે સહુ જાદવનો સાથ જો;
હા કહિને ઓદ્ધવજી બોલ્યા હેતસું, ઘણું સંભારે તમને જાદવનાથ જો. ઓ૦ ૩
ઓદ્ધવજી દુખ દરિઆમાં બુડ્યાં હમે, સુખ દીઠાં તે સાલે અંગોઅંગ જો;
બાલુડાં મારાં બે તે કેમ વીસરે, આ વૃદ્ધામાં કીધાં આશાભંગ જો. ઓ૦ ૪
અમારી એણે રે બહુ રક્ષા કરી, અનેક અરિષ્ટથી ઉગાર્યાં બહુવાર જો;
લાડીલાનું સુખ જોઇને હું જીવતી, મા કહિને બોલાવે વારવાર જો. ઓ૦ ૫

ગુણ એના અગણિત શું કહું તમ આગળે,બાળપણામાં બક કર્યો ઓધાર જો;
વ્યોમાસુર શકટાસુર સરખા મારિયા,લાડકડાની લીલા અપરમપાર જો. ઓ૦ ૬
નવરાવી ધવરાવી નેણા આંજતી, માટીમશે વકાસ્યું વદન જો;
ત્રિલોકી દીઠી રે ત્રીકમ મુખમાં, વળી ઉધાર્યા તરૂ જમલાર્જુન જો. ઓ૦ ૭
વાત કરતાં રજની સહુ વિતી ગઈ, નંદજસોદા નેણે ભરિયાં નીર જો;
નભુસખીના નટવરની અગણિત ગોઠડી, સેન કરાવ્યાં ઓદ્ધવે આપી
ધીર જો. ઓ૦ ૮

ગરબો.

ઓદ્ધવજી અરુણોદય નાવા નિસરયા, રવિતનયાત્રટ જાવા કીધું મન જો;
તે વેળા જાગી ગોકુળની ગોપીઓ, દધીમથન કરે મુખે હરિકિરતન જો. ઓ૦ ૧
ઓચિંતી આવિ રે કોઈએક બારણે, નંદઆગણે દીઠો રથ અતિ રૂડો જો;
તે વેળા તરૂણી તતક્ષણ ટોળે મળી, શું કરવું હવે આવ્યો અક્રુર કુડો જો. ઓ૦ ૨
હેસ હમારા હૈળાંમાંહે હરિ ગયો, પિંડતણું કંઇ પડચું દીસે છે કામ જો;
કુડાં કર્મ કરવાની એને ટેવ છે, મિથ્યા એનું પરઠચું અક્રુર નામ જો. ઓ૦ ૩
કોઈ કહે મારી નંખાવ્યો કંસને, પિંડ આપવા આપણને લઇ જાએ જો;
મર્જન કરીને એટલે ઓદ્ધવ આવિઆ,મુખથી વારંવાર જપે વૃજરાયે જો. ઓ૦ ૪
મકરાકૃત કુંડળને મુગટ શોહામણો, જાણ્યું જે શું આવ્યા સુંદરસ્યામ જો;
ઓદ્ધવજી આગળથી બેહુ કરજોડીને,વૃજમંડળને કીધો દંડપ્રણામ જો. ઓ૦ ૫
પાંસે જઇને પ્રેમદા સહુ પાયે પડી, હેત કરી બોલાવ્યા આણી પ્રેમ જો;
વૃજવનિતા સહુ ઓદ્ધવને વીટીવળી, વારેવારે પુછે કુસળ ક્ષેમ જો. ઓ૦ ૬
શું કરવા વૃજ સામળિઆને સાંભરે, રાજનીતિમો વૈભવ રૂડો લાગે જો;
સાવ સોનાના સુંદર ઓડે સાવટાં, ગુંજા ને કામળડી તે કોણ માગે જો. ઓ૦ ૭
ઓદ્ધવજી હરિને એવું કરવું નવ ઘટે, ઝાલી પેહેલે તરછોડચા હાથ જો;
નભુસખીનો નટવર નિર્દય થઇ રહ્યા, વાલાજીએ વિસ્તારચો વૃજ

રસિયે રિઝયા છે અંગરાગથી, હમે અહિં બેઠાં સરવે લહિએ જો;
એ તો વિદ્યા તારા ઘરતણી, એમાં અમે ઝાઝું શું કહિએ જો. તમે૦ ૪
નાના વિધના પાક બનાવજે, મિઠા તીખા ખાટા ખારા જો;
વ્યંજન વાહાલાજીને પ્રીશજે, જમતાં જીવન કેશે સારાં જો. તમે૦ ૫
લવંગ સોપારી સાથે એળચી, મુકજે બીડી માંહે બરાસ જો;
ખોળે બેશીને ખવરાવજે, મેળા મોહનને મુખવાસ જો. તમે૦ ૬
સુંદર પલંગ તળાઈ પાથરી, આનંદે આલિંગન દેજે જો;
રતિ વિપરીતતણું સુખ રંગમાં, ઉરપર રાખી લ્હાવો લેજે જો. તમે૦ ૭
રામા રતિએ ના રીસાવતી, સુંદર સામળિઆની સાથે જો;
હાજર રહેજે હરિની હજુરમાં, હુકમ કરે તે લેજે માથે જો. તમે૦ ૮
ઓદ્ધવ હેવાં સુખ હમને હતાં, સમયે સાંભરતાં બહુ સાલે જો;
દયા ન આવી દિલમા રંકની, વૃજ વીસારી મુકયું વ્હાલે જો. તમે૦ ૯
કેહેજો રાજવળાની રીત છે, નૃપને હોએ ઘણેરી નારી જો;
મોહોલ પધારે મહિપત તેહને, જે દિન હોયે જેની વારી જો. તમે૦ ૧૦
થાપણ મુકી છે અમે તમ કને,-મહિને માસે માગી લેશું જો;
વળી તમે મન ઇચ્છાએ માગજો, પાછાં તતક્ષણ તમને દેશું જો. તમે૦ ૧૧
થોડાંમાંહે ઘણુંકરી માનજો, લાલે ઘણાં લડાવ્યાં લાડ જો;
એકવાર મોકલો દરશન આપવા, માનશું બાઇ તમારો પાડ જો. તમે૦ ૧૨
નણસખીના નટવરને વિનતી, ઓદ્ધવ જરૂર કરીને કેજો જો;
જાણી દુખી તમારાં દાસડાં, દયા કરીને દરશન દેજો જો. તમે૦ ૧૩

ગરબો.

ઓદ્ધવ અમ ઉપર સું આવડું, કીડી ઉપર કટક ચડાવો જો;
દયા નહી આવી દીનદયાળને, કરૂણાસાગર બરદ કહાવો જો. ઓ૦ ૧
કપટ ચતુરતા અમે જાણી નહીં, ભોળી ભરવાડાની જાતી જો;
મુખડું જોઇ મનડું મોહી રહ્યું, ગુણવંત માન ઘટે છે ઘાતી જો. ઓ૦ ૨
અમને છળ કરીને છેતર્યાં, આઘાં તેડીને તરછોડયાં જો;
ઘરધંધો કંઇ ગોઠે નહીં, ઘેલાં ગીરધર પૂઠે દોડ્યાં જો. ઓ૦ ૩
લજ્જા તજી કુટુંબ કુળ જાતની, ન ગણ્યા માતપીતા સુત ભ્રાત જો;
હાર્યાં દોર્યાં હરિ પુઠે ફર્યાં, ન ગણ્યું મન દીવસ કે રાત જો: ઓ૦ ૪
ઓદ્ધવ અમે અબળાનું શું ગજું, રોતાં મેલ્યાં રામા રાંક જો;
મીત્ર તમે તેથી જાણતા હશો, એવડો કશો હમારો વાંક જો. ઓ૦ ૫

કેહેજો હદ થઇ હરજી હવે, જીવન તનમનની છો જાણ જો;
આગું ખેચંતાં સારૂ નહીં, પ્રીતમ જશે હમારા પ્રાણ જો. ઓ૦ ૬
ઓસકો મનમા નવ આણસો, દાસી વરી શુ દાખુ સુખ જો,
મારાં મનમાન્યાં સુખ પામીએ, તેથી સોગણુ હમને સુખ જો. ઓ૦ ૭
એખલા અલબેલા આવો નહીં, કુબજા પટરાણી સંગ લાવો જો;
સેવા કરીશું પ્રીતે શોકની, લઇશું મનસાદેહેનો લાવો જો ઓ૦ ૮
કરજો આળ સહુકોઇ દેખતા, મન માને તો માખણ ખાજો જો,
બેળે ગીરધર નહી ગવડાવીએ, મન ગમે તો મોરલી વાજો જો. ઓ૦ ૯
ઓદ્ધવ વૃજનારીની વીનતી, કાનને કરજોડીને કેહેજો જો,
નભુસખી દાસી જાણી ચરણની, દયા કરીને દરશન દેજો જો. ઓ૦ ૧૦

ગરબી.

જાય છે જાય છે જાય છે જો, દાણ ચોરી ગોવાળણ જાય છે,
ચંચળ ચપળ ચમકતી ચાલે, છાને છેતરવા ચાય છે જો. દા૦ ૧
ઘણા દીવસથી આવી આજ હાથમાં, નીત દાણ ચોરી ખાય છે જો દા૦ ૨
આ માર્ગે થઈ જાએ મહિઆરી, તો દાણ હમારૂ થાય છે જો. દા૦ ૩
ઊઠ સુદામા રોક રામાને, સુતારી દેખાય છે જો. દા૦ ૪
નેણ નચાવે ને મોહો મચકોડે, વાત કરીને વહાય છે જો. દા૦ ૫
મહિયારી સરવે મોહનને, પ્રેમ કરી મહી પાય છે જો. દા૦ ૬
તું હઠ શીદ કરે હરિ સાથે, એ ગોકુળનો રાય છે જો. દા૦ ૭
જે ના કેહે તેનુ આ ઘાટે, મહિ માખણ લુટાય છે જો. દા૦ ૮
નભુસખીનો નટવર રંગરસીયો, આડી ગેડી શાયે છે જો. દા૦ ૯

ગરબી–રાગ સોહેણી.

ઘણું વ્હાલા રે ગુણવત ગીરધારી, તમ ઉપર નાખું તનવારી;
મુખ જોઇને મત ભૂલી મારી ઘણ૦ ૧
મુને અણુએ અળગા નવ ભાવે, પરિજનમા બળતા નવ ફાવે;
દુરીજનિઆં સહુ બોલે દાવે ઘણ૦ ૨
મુને સાસરિઆ મેણા બોલે, દીલ મારૂ તોએ ના ડોલે;
કો નાવે કાનડને તોલે ઘણ૦ ૩
લટકાળા લેરખડા લેહેરી, મારા હેયડલા લીધાં હેરી,
નભુ ચરણકમળ કેરી ચેરી. ઘણ૦ ૪

ગરબી–રાગ સોહેણી.

ઓરા આવો રે અલબેલા વાલા, નટવરજી નંદતણા લાલા;
મુને વાગે મર્મતણા ભાલા. ઓરા૦ ૧
સુધ ભુલી સુંદર સામળીઆ, પ્રિય લાગો પ્રીતમ પાતળિઆ;
મન હરખ્યુ મોહનજી મળિઆ. ઓરા૦ ૨
મારે આજ અનોપમ દીવાળી, નેહનજરથકી નાથે ન્હાળી;
લાગી ત્રીકમજી તમસું તાળી. ઓરાં૦ ૩
કરમાંહે કોમળ કર શોભે, લટકાળા મારૂં મન લોભે;
ત્રિભગી તનડું નવ થોભે. ઓરા૦ ૪
ચાતુરવર આવ્યા ચાલીને, વસ કીધી વ્હાલે વ્હાલીને;
કંઠે બાંવડલી ઘાલીને. ઓરા૦ ૫
રસબસ કીધી રસરોળીને, નિસાની આળુ ચોળીને;
નભુ હસતી વાસુ ઢોળીને. ઓરા૦ ૬

ગરબી.

મુખે બોલો છો મીઠડાં, છબીલાલાલ; આવડા ધુતારા નોતા દીઠડા. છબી૦ ૧
વારેવારે જાઓ વ્હાઇને, છબી૦; હું તો રાખીશ છેડો સાહાઇને. છબી૦ ૨
આવડું તે શાને કીજિએ, છબી૦; નભુના પ્રભુ છેહ નવ દીજિએ. છબી૦ ૩

ગરબી.

વ્હાલપણુ નવ વીસરે, બીહારીલાલ, ક્ષણુ વિયોગે પ્રાણ નીસરે, બીહા૦ ૧
માહારાસમ કહું છું મંનની, બીહા૦; ત્રીકમ જાણો તમે તંનની, બીહા૦ ૨
જેરે દાઢાનુ આખિયુ, બીહા૦, કાળજ કોરી નાખિયું, બીહા૦ ૩
ઘરના સહુ ઘેલી કહે, બીહા૦; મનડાંની તે શૂં લહે, બીહા૦ ૪
શુ જાણે જે શું કર્યું, બીહા૦; હઇડાંનુ હારદ હર્યુ, બીહા૦ ૫
સ્હાવ તમારૂ મુખ જોઇને, બીહા૦; મન રહ્યુ છે મારૂં મ્હોઇને, બીહા૦ ૬
સુખડે તે માગી લીજિએ, બીહા૦, નિત નિત દરશણુ દીજિએ, બીહાં૦ ૭
જુગજીવનજી જાણુ છો, બીહા૦; નભુસખીના તમે પ્રાણ છો, બીહા૦ ૮

ગરબી.

ચિતડું ચોરયું લાલ, ચપળ ચમકતી ચાલે;
મોરમુગટ ને કાંને કુંડળ, હારે વ્હાલા, તિલક કેસરી ભાળે. ચિત૦ ૧
રાતાં નેણ તરેરા તીખાં, હાં૦, ઘાવ કરે ઉર સાલે. ચિત૦ ૨

પાંસે રહીને પાતળિયાજી, હાં૦, અચક ઘેરા ઘાલે. ચિત૦ ૩
નભુસખીના જીવન રગરસિયા, હાં૦, મનડાં માંહે મ્હાલે. ચિત૦ ૪

ગરબી.

મનડાં વીંધ્યાં લાલ, મોરલડીને નાદે,
ભાન વિહોણા કીધાં ભૂદર, હારે વ્હાલા, સુણુતા સરૂવે સાદે. મન૦ ૧
ક્ષણુ અળગા ન ગમે અલબેલો, હાં૦, વ્હાલપણાને વાદે. મન૦ ૨
મારાસમ સુખ પામ્યુ માધવ, હાં૦, ગોકુળ સહુ અમ આદે. મન૦ ૩
નભુસખીના પ્રીતમ પાતળિયા, હાં૦, જીવન શું કહુ જાદે. મન૦ ૪

ગરબી.

વારી વારી લાલ, વરણાગીપર વારી,
અધર લાલ મુખ મધુરું હસવું, હારે વ્હાલા, કરડી નેણુ કટારી. વારી૦ ૧
બાહુ વિસાળ ને ઉર વૈજયતી, હાં૦, દુગદુગી સોભે સારી. વારી૦ ૨
ઓપતુ ઉદર કટિએ કંદોરો, હાં૦, પિતાબર જરતારી. વારી૦ ૩
પાગે ઝાંઝર નેપુર ઠણુકે, હાં૦, પાવડિએ પગ ધારી. વારી૦ ૪
મોરમુગટ મકરાકૃત કુડળ, હાં૦, નથ વેસર નગ ભારી વારી૦ ૫
મરકલડે મુખ બોલે મધુરા, હાં૦, સજ્જનને સુખકારી. વારી૦ ૬
નભુસખી નીરખી મન હરખે, હાં૦, લાખું અનગ ઓવારી. વારી૦ ૭

ગરબી.

મુજને મોહન મળિઆ રે, પ્રગટ પુરુષોત્તમ પાતળિઆ,
દામોદરનુ દર્શણુ કરતા, દુષ્કિત ડુગર દળિઆ મુજને૦ ૧
કામ ક્રોધ મદ મોહો મમતા એ, બહુ રજનીચર બળિયા;
ગુણુવતાના ગુણુલા ગાતાં, ગર્વ ઘણાના ગળિયા મુજને૦ ૨
અધમ ઓધારણુ અતર આણે, તાપ ત્રીવિધિના ટળિઆ,
લખચોરયાશી ભટકણુ ભાગી, મપૂળ ફેરા ફળિયા મુજને૦ ૩
કળિજુગમાં કૃતજુગ વર્તાવ્યો, લેહેર કરી હરિ મળિયા,
અનાથ જાણી અલબેલાજી, હુંપર અઢળક ઢળિયા. મુજને૦ ૪
રક નભુના રૂદે કમળમાં, ભાવે ભૂદર ભળિયા;
સેહેજે નિરખ્યા સદા સુખ સાગર, સુંદરવર સામળિયા. મુજને૦ ૫

ગરબી.

સઇઅર શું કરૂં રે, હજીએ નાવ્યા સુંદર સ્યામ;
ફટકારી પૂરૂં રે, મુજને ગોઠે નહિં ઘર કામ. ૧
ત્રીકમજી વના રે, લાગે તાલાવેલી તંન;
પલક નવ પડે રે, થાએ જુગ જુગ જેવડા દંન. ૨
અંન ભાવે નહિં રે, નિદ્રા નાવે સારી રાત;
બોલ્યું નવ ગમે રે, વ્હાલિ લાગે નહિં કાંઇ વાત. ૩
ગદગદ કંઠથી રે, આંખે આંસુડાં ચોધાર;
સખી સંબોધતી રે, વિનતા વિલપે વારંવાર. ૪
મુરછાંગત થઇ રે, જોતી સઇઅર કેરો સાથ;
નભુસખી ના રૂઓ રે, પુરશે અલબેલોજી આશ. ૫

ગરખી.

જુઠડા બોલા લાલ, આવોની મારા જુઠડા બોલા લાલ;
તે દહાડાના તમે સિદ ગયાતા, આવી ઉભા છ માસ. આવોની૦ ૧
ઠાકોર મંદીરમાં રાસ રચાવું, ભજન કરાવું આખી રાત;
નભુનાનાથ વેહેલા પધારો, થઇ જાશે પરભાત. આવોની૦ ૨

ગરબી.

લોભાણી રે નંદના લાલ, લેહેરીડા લાલને જોઇ લોભાણી;
વીઠ્ઠલ વર સાથે રે વ્હાલ. લેહેરી૦ ૧
મુખ મનોહર માવનુ જોઇ લોભાણી, તેવું તિલક બીરાજે ભાળ. લેહે૦ ૨
કરડી નેણુ કટાક્ષને જોઇ લો૦, બલીહારી હું થઇ બેહાલ. લેહે૦ ૩
માવ મધુરા હાસ્યને જોઇ લો૦, ઉર ગજમુક્તાની માળ. લેહે૦ ૪
પાયે પીરોજી મોજડી જોઇ લો૦, ચાલે ચમકતીશી ચાલ. લેહે૦ ૫
સાન કરે આવે સેરીએ જોઇ લો૦, રૂચીર વાણી રસીક રસાળ. લેહે૦ ૬
મૃદુ હસી બોલે મર્મમાં જોઇ લો૦, જેની મેધા મહત વિસાળ. લેહે૦ ૭
કાંન પુઠે જઇ કુંજમાં જોઇ લો૦, તાંહાં ખાંતે કરે બહુ ખ્યાલ. લેહે૦ ૮
નભુસખીના નાથને જોઇ લો૦, નેહનજરે કીધી ન્યાલ. લેહે૦ ૯

ગરબી.

વ્હાલીડા વાંસળિએ દિલ વેધાણાં, મોહ્યાં મોરલિએ રે એ માન, વ્હા૦ ૧
સુણતાં સુંદર સાદથી રે, દિલ૦, સહુ ટાળી સુધ ને સાન. વ્હા૦ ૨
ભ્રમણ થયાં જેમ ભાંગથી રે, દિલ૦, ભાળી ભૂદર ભૂલ્યાં દેહે ભાન. વ્હા૦ ૩
ઘરધંધો ગોઠે નહીં રે. દિલ૦, ગુણવંતા થયાં ગુલતાન. વ્હા૦ ૪
વિકળ વહ્યાં જેવાં ફરૂં રે, દિલ૦, હશે વૃજ કહી હેવાન. વ્હા૦ ૫
મસ્ત પડી એ મોરલી રે, દિલ૦, પ્રેમે કરી અધરામૃતપાન. વ્હા૦ ૬
રંગરસિયા તમ કારણે રે, દિલ૦, રડવડતા ફરિએ રે રાન. વ્હા૦ ૭
નભુસખીના નાથજી રે, દિલ૦, લાગું ત્રીકમ તમશું રે તાન. વ્હા૦ ૮

ગરબી.

મારા ઘરમાં બહુ રંજાડે રે, ગોવ્યા ગિરધરિયા;
કાંઇ કહિએ તો રોઇ બિવાડે રે. ગોવ્યા૦ ૧
દુધ ઉભરાતું માવને મુકી, બાઇ હું જોવા દોડી રે,
રીસ ચડાવીને પથ્થર મારી, મહીભરી ગોળી ફોડી રે. ગોવ્યા૦ ૨
ઘરમાં બધે ગોરસ ઢોળાયું, માખણ લઇને નાઠો રે;
ડસકાં ભરતો એ સંતાયો, જઇ ખુણામાં પેઠો રે. ગોવ્યા૦ ૩
માતા જસોદા મોટી કર લઈ, સ્યામને શાવા જાએ રે;
ઠુમકે ઠુમકે આગળ દોડે, ઝાટયો જસોદા માએ રે ગોવ્યા૦ ૪
દામણા લઇ બાંધે બાળકને, બબ્બે આંગળ ખુટે રે;
કેમ બંધાએ દામોદર, જેને નામે બંધન છુટે રે. ગોવ્યા૦ ૫
જાણીજોઇને હરિ બધાયા, માતાની દયા આવી રે;
અનુખળ સાથે બાંધ્યા હરિને, માતાજીએ રીસ લાવી રે. ગોવ્યા૦ ૬
અનુખળ ખેંચી ગયા અલબેલો, મન મનસુબા ધારયા રે,
નળ કુબેરનો શાપ છોડાવી, જમલાર્જુનને તારયા રે. ગોવ્યા૦ ૭
વૃક્ષ પડયા બે પુરુષ નિકળ્યા, સ્તુતિ કરવાને લાગ્યા રે;
એ કાનુડે ઝાડ પાડયાં, એમ કહી બાળ સહુ ભાગ્યા રે. ગોવ્યા૦ ૮
નળ કુબેરને આજ્ઞા આપી, એટલે નંદજી આવ્યા રે;
ખીજી જસોદાને જીવન છોડયા, મંદિરઆમાં લાવ્યા રે. ગોવ્યા૦ ૯
એવાં બાળચરિત્ર અનૂપમ, નભુસખી હરખી ગાએ રે;
સાંભળતામાં અઘોર પાતકી, તતક્ષણ પાવન થાએ રે. ગોવ્યા૦ ૧૦

હું રોશ કરૂં તે આગે લાલ; વી૦
મને મનમાં સારૂં લાગે લાલ. વી૦ ૬
હો નભુસખીના સ્વામી લાલ; વી૦
હું પૂરવ પુન્યે પામી લાલ. વી૦ ૭

ગરબી.

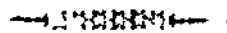
એક કામણ કીધું લાલ, કામણગારા કાનુડા.
મારૂં ચીતડું ચોરી લીધું લાલ. કામ૦ ૧
મુને ઘરના સહુ કહે ઘેલી લાલ; કામ૦
મારા તનમાં તાલાવેલી લાલ. કામ૦ ૨
મારો પરણ્યો પેર ન જાણે લાલ; કામ૦
હરકહીંથી સાહી આણે લાલ. કામ૦ ૩
વળી અંક્ષતિયા ઉતરાવે લાલ; કામ૦
જાદુગરને દેખડાવે લાલ. કામ૦ ૪
કોઈ દરદ ન મારૂં પરખે લાલ; કામ૦
તમ દરશનથી મન હરખે લાલ. કામ૦ ૫
વીધવીધના વૈદ બોલાવે લાલ; કામ૦
તે ઓસડિયાં ખવડાવે લાલ. કામ૦ ૬
હો નભુસખીના સ્વામી લાલ; કામ૦
હું કહું ચરણે શીર નામી લાલ. કામ૦ ૭

ગરબી.

ગી રસિયા તારી રાજ, રાજ મનોહર રઢિયાળા;
રણાગીપર વારી રાજ. રાજ૦ ૧
ારાં વચન અલોકીક દીઠાં રાજ; રાજ૦
રમાળાં મધુરાં મીઠાં રાજ. રાજ૦ ૨
ારી આંખડલી અણિયાળી રાજ; રાજ૦
મતિ નેહ ભરી નખરાળી રાજ. રાજ૦ ૩
મમે ભાસનિઓ નથી ભોળી રાજ; રાજ૦
સ થઇ તરૂણીની ટોળી રાજ. રાજ૦ ૪
ગ રસિયા રસમાં રોળી રાજ; રાજ૦
સ સાગરમાં ઝળકોળી રાજ. રાજ૦ ૫

વળી જુઓ એણે કાત્યાયની વ્રત કીધાં રે; સામ૦
પરણેલિએ વરદાન વરવાનાં લીધાં રે. સામ૦ ૩
કુળ કુટુંબ મરજાદા સરવે મેલી રે; સામ૦
ગિરધર પુઠે પૂરિઓ ઘેલી ઘેલી રે. સામ૦ ૪
વેદ પુરાણ ને ધર્મશાસ્ત્ર સહુ લોપી રે; સામ૦
જગ વિખ્યાત કહે ગિરધરની ગોપી રે. સામ૦ ૫
સુત વિત સુહ્રદ સ્નેહ સકળનો તોડી રે; સામ૦
જુગજીવન સાથે પ્રીતલડી જોડી રે. સામ૦ ૬
સહુ થકી સમંધ ગોપીનો સાચો રે; સામ૦
જેને પ્રેમે થનગન થનગન નાચ્યો રે. સામ૦ ૭
મુખ્ય રાધા ને કૃષ્ણ પછી કેવાયો રે; સામ૦
ગુણીજનને મુખ ગોપીનાથ ગવાયો રે. સામ૦ ૮
ગુંજ વારતા ગોપીથી નહીં છાંની રે; સામ૦
એ ગોપીના સુખમાં ખામી સાની રે. સામ૦ ૯
લાખો વાર અરિષ્ટથી ઉગ્યારાં રે; સામ૦
શ્રીમુખ સો સો વાર કહ્યું એ મારાં રે. સામ૦ ૧૦
દેવ અસુર માનુશમાં કોઇ નહિં લહિએ રે; સામ૦
ચૌદ લોકમાં ગોપીસમ કોણ કહિએ રે. સામ૦ ૧૧
કોટિ જનને દાન કોટિધા કરિએ રે; સામ૦
ગોપીના ગુણ ગાતાં ભવનીધિ તરિએ રે. સામ૦ ૧૨
ગર્વ ઓદ્ધવ અક્રુર સરખાના ગળિઆ રે; સામ૦
થયા કૃતારથ વૃજ ગોપીને મળિઆ રે. સામ૦ ૧૩
તેની દાસીની દાસીની દાસી રે; સામ૦
નભુસખી રાધાકૃષ્ણ ચરણ અભિલાસી રે. સામ૦ ૧૪

કર્મ શુભાશુભ છોડી દેજો આશે રે; ભક્તિ૦
પ્રેમ પ્રવાહમાં તે સર્વે વહી જાશે રે. હરિ ભ૦ ૪
સંસારમાં રહી સરસા સમરણ કરજો રે; ભક્તિ૦
કુડ કપટ ને છળ પ્રપંચથી ડરજો રે. હરિ ભ૦ ૫
નભુસખીની વિનતી માની લેજો રે; ભક્તિ૦
દયા કરીને દિન દિન દરશન દેજો રે. હરિ ભ૦ ૬

ધોળ.

મનમોહન સગે મેં મ્હાલતાં, મારા ટળિયા રે મારા ટળિયા,
ત્રીવીધિના તાપ, સાહેલી રે, સુખ શુ વખાણિએ. ૧
મારા અવગુણ એકે ગણ્યા નહીં, કર સાહ્યો રે કર સાહ્યો,
આપોઆપ. સાહેલી૦ ૨
મેં તો તપ વ્રત દાન કીધાં નથી, નથી કીધાં રે નથી કીધાં,
જગન ને જાપ. સાહેલી૦ ૩
બંધ મોક્ષમાં હું નથી જાણતી, હું ન જાણુ રે, હું ન જાણું,
પુન્ય ને પાપ. સાહેલી૦ ૪
સખી શું જાણે મનમાં તે શુ વસ્યું, શરણે લીધો રે, શરણે લીધો,
મારો પાપી પ્રાણ. સાહેલી૦ ૫
સખી પતિતપાવન બ્રદ સાવતુ, પોતે કીધું રે, પોતે કીધું,
તે પરમાણ. સાહેલી૦ ૬
કીધી સમોતી રે સઈઅર સાથમાં, મારે મેટ્યાં રે મારે મેટ્યાં,
જન્મ ને મરણ. સાહેલી૦ ૭
મારે આનદ સાગર ઉલટ્યો, વાલે લીધી રે, વાલે લીધી,
નભુસખી શરણ. સાહેલી૦ ૮

પ્રબંધ–રાગ સોરઠ.

ગુણઘેલી સાહેલી વખ્ત વીતી, કહુ મારાં કાળજડાંની રે,
કહું મારાં દિલડાંની રે, કહું મારા દિલડાની વાત,
અથ ઇતી ઇતી, વખ્ત વીતી, ગુણઘેલી સાહેલી વખ્ત વીતી. ટેક.
થકિત દ્રિગ થયાં અનંત રાહ દેખી, વિચિક્ષણ ધરચાં વિભૂષણ વિશેખી;
પર્મ પ્રેમ સુકા રહી પથ પેખી, હેવે આવ્યા રે;

હેવે આવ્યા બ્રીજચંદ, નંદાનંદ, સ્નેહકંદ, શ્રીમુકુંદ, હાસ્યમંદ,
પ્રેમફંદ, બોહોસુગંધ, રહિતદ્વંદ, સહિતછંદ, એ ગોવિંદ,
સંગ પ્રીતી પ્રીતી; વખ્ત વીતી. ગુણઘેલી૦ ૧
સુખસમૂહ સેજ સુંદીર સુધારી, બ્રીજલાલ સંગ વહાલને વધારી;
પર્મ પ્રેમ યુક્ત પાસે હું પધારી; હેવે ઉઠી રે;
હેવે ઉઠી દીધી ફાળ; કરવા આળ, જસોદાળ, પ્રતિપાળ, કરૂણાળ, સહી શ્રંગાર,
નાખ્યો વ્યાળ, નંદલાલ, લાલબાળ, મોહજાળ, ગૃહિતમાળ, તરતકાળ,
જક્ત ઝીતી ઝીતી; વખ્ત વીતી. ગુણઘેલી૦ ૨
બહુભાંતી હાવભાવને ભણાવી, જુક્તિ ઝાઝી નેહ નેણમાં જણાવી;
ભલી ચાતુરીથી ભૂધરે ભણાવી, સ્વયે કેહે છે રે;
સખી સ્વયે કે છે ઘનશ્યામ, ન કર આમ, અમો નામ, દીસ દામ, ઠરણઠામ,
જાએ જામ, કરૂં પ્રણામ, પૂરો હામ, રાખો મામ,
રસરીતી રીતી; વખ્ત વીતી. ગુણઘેલી૦
સુણી શ્યામ વચન સમજી વહાલ વાધ્યો, બઈપાળ સંગ પ્રેમ બહુ બાંધ્યો
સુન્દસ્યામ સ્નેહ જાણી સમય સાધ્યો, સુખ રીતે રે;
સખી સુખ રીતે રચ્યો રાસ, રસ વિલાસ, અવિનાસ, મંદહાસ
પ્રેમપાસ, બહો સુવાસ; ગુણ પ્રકાશ, કુળ ઉજાસ, કુંજવાસ
ખટમાસ, ભાનુભાસ, કરૂં પ્રયાસ, નભૂદાસ, પૂરો આસ
હરો ભીતી ભીતી; વખ્ત વીતી. ગુણઘેલી૦

પ્રભાત.

તારો રે તારો ત્રિકમજી, તમ વિના કોને કહિએ રે. ટેક.
દિનદયાળ અનાથનાથ પ્રભુ, તમ પાખે કા જઇએ રે. તારો૦ ૧
કામી ક્રોધી લોભી લંપટ, આદ અધર્મી છૈએ રે,
પતિતપાવન અધમઓધારણ, બરદ પોતાનુ વ્હેંએ રે તારો૦ ૨
આ ભવના ગુખનુ શુ કહિએ, મુક્તિ અમો નવ લઇએ રે,
નભુસખી નિસદિન ગુણ ગાઇએ, શરણુ તમારે રહિએ રે. તારો૦ ૩

પ્રભાત.

આપો રે આપો અલબેલા, એ વર હમને આપો રે. ટેક.
કુવિદ્યા કુવિચાર કુબુદ્ધિ, ક્લેશ કલિમળ કાપો રે. આપો૦ ૧
ભક્તિ ભવમા પરમ પદારથ, છે જુગ બાધે છાપો રે;
રેવતરૂપામે દુરબળને, માગ્યાનો નહિ માપો રે આપો૦ ૨
જન્મ જન્મ ગોવિંદ ગુણ ગાઉ, નાવે અજ્ઞાન અધાપો રે,
નભુસખી નિસદિન નટવરજી, નિજ ચેરી કરી થાપો રે. આપો૦ ૩

પ્રભાત.

હદની રાતમા, હરિસગે ખેલતા, હરખ હૈડે ઘણો હોંસ પોતી,
સ્વામીનુ સુખ શું, સુખ વર્ણન કરૂ, સાસરે પિએર કીધી સમોતી હદ૦ ૧
મહિમા પ્રસાદનો, માએ મોગો કરયો, ચાર દિન અખડ વાણીની લેહેરી,
અષ્ટાદશ સહસ્ર પદ, ઉત્તર આપિઆ, દાસ અપવાસની ખબર પ્રેરી હદ૦ ૨
આજ્ઞા દીધી, અલકાર વરણનની, અધિક અધિક અગ સુખ પામી,
નામ ને રૂપની, રજની વીતી ગઇ, ત્યારે પામે નહી દીઠા સ્વામી હદ૦ ૩
સોધવા નીસરી, દેશ સતમગમા, સોધતા સોધતા હુ સમાઇ,
હુ સમાઈ ત્યારે, એક અવિનાસ પદ, અન્ય અણુમાત્ર નહી દીઠુ કાઇ હદ૦ ૪
ક્યા જાઉ શું કરૂ, સાને ત્યાગુ ગ્રહુ, એમ માનિતાની ગાઠ છુટી;
કર્મની ગજી નિજ, જ્ઞાને પ્રલે થઇ, સુશયરૂપી સાકળ ત્રૂટી. હદ૦ ૫
જાગૃત સ્વપ્ન ને, સુષુપતિ સમ થયુ, ધ્યાન ધ્યે ધ્યાતાનુ દ્વારદ લાધુ,
ત્યાગ ઉચ્ચારનો, લેશ દિસે નહીં, અદબદ નભપદ રહ્યુંજ બાધુ હદ૦ ૬

થાળ.

મારાં ભાગ્યતણો નહિ પાર હેલી, આજ અનોપમ દાડલો;
ઘેર આવ્યા જુગદાધાર હેલી. ટેક.
હુંતો સેરી વળાવીને સજ કરૂં, ઘણા પ્રીતે વેરાવું ફૂલ હેલી;
હુંતો હરખે વધાવાને નીસરી, લઇ થાળીમાં મુક્તામૂલ હેલી. મા૦ ૧
હુંતો સાને સમઝાવું સાહેલડી, ઘર લીપાવું કુમકુમ ગાર હેલી;
સખી પાટ પાથરજે રે પ્રેમથી, રૂડાં તોરણ બાંધજે દ્વાર હેલી. મા૦ ૨
જોઇ જીવણને જાઉ વારણે, આવી નેત્રમાં ઉભા નેહ હેલી;
હેવા કોટિ આનંદ પધારિઆ, મારી પ્રફુલ્લિત થઇ છે દેહ હેલી. મા૦ ૩
હરી હશી હશી બોલે રે વાતડી, જોઇ સુખ પામે મારૂં મન હેલી;
જી રે શેજે બેસાડુ સુંદરસ્યામને, વારે વારે નિહાળું લોચન હેલી. મા૦ ૪
પછી વિનતી કરી વ્હાલા તણી રે, મેંતો પ્રીતે બનાવ્યો પાક હેલી;
ઘારી પુરી પોળી વેડમી રે, નાના વિધના કિધાં શાક હેલી. મા૦ ૫
જી રે જીવણ જમવા પધારિઆ રે, મે તો પીરશી કચન થાળ હેલી;
એની ચતુરાઇ કરી ચાલશું રે, એમ આરોગે ગોપાળ હેલી. મા૦ ૬
પછી શુદ્ધ આચમન કરી સામળે રે, લીધો નાગરવેલી મુખવાસ હેલી;
મેં તો આનંદે કીધી આરતી રે, ઘણુ આનંદ્યા અવિનાસ હેલી. મા૦ ૭
મેં તો હેત કરી હૈડાં વિષે રે, પ્રભુજીને પધરાવ્યા પાટ હેલી;
હું તો ઉભી રે ઢાળું વાવલા રે, ખતે પોઢયા છબીલો ખાટ હેલી. મા૦ ૮
હું તો પાસે પધારી પ્રેમશું રે, અલબેલે પૂરી આશ હેલી;
રસીઆજી રસબસ રંગમાં રે, નભુસખી તમારી દાસ હેલી. મા૦ ૯

પદ–રાગ પરભ.

આવોની અલબેલા રે, એમ સુ ઓસરો રે;
અમને કોણ કેહે છાની વાત, દાસીઓને વારી રે;
તે કેમ દાખવે રે, જે રંગ જામ્યો માઝમરાત. આવો૦ ૧
અની હો ચિત કરે ચાડી રે, ચતુરાઇ ચુકિઆરે;
નેત્રે આવ્યાં છે તંબોળ, અંજન અધુરે રે;
મહાવર ભાળમાં રે, ઉર થયા કુમકુમના રગરોળ. આવો૦ ૨
અનીહો સમના તો સાચા રે, વેણ ચુકો નહીં રે;
સોળ ઉઠયા કંકણકેરા પીઠ, દશતા ખોઇને રે;
વાલા વેસ પાલટયો રે, આજ બની આવ્યા નાયક ઢીટ. આવો૦ ૩

અનીહો વાંસલડી વિસારી રે, વેલણુ સીદ લાવીઆ રે;
ચોળાણી ઉર ચંપકની માળ, ઉજાગરે આંખો રે;
અતીસેં રાતડી રે, આળસે બોલો આળપંપાળ. આવો૦ ૪
અની હો ડગમગ ડોલો રે, શાને બોલો સણુમણુ રે;
સુવા પાથરી સુકી સેજ, નિદ્રા નેહે કીજે રે;
નટવર લાલજી રે, નભુસખીપર આણી હેજ. આવો૦ ૫

પદ-રાગ ખટ અથવા આસાવરી.

પરા રો પરા રો મારો પાલવ મેલો, એવા જુઠડાને કાં ઝાલુ રે. પરા૦ ટેક.
મન હરવાને મીઠું મીઠું બોલો વાલા, એ સુ ઠગલું ઠાલુ રે. પરા૦ ૧
ઉજાગરે આંખો થઇ રાતી વળી, આખું ભાંગું બોલો રે;
પટભૂષણુ પલટાયાં દીસે વળી, ડગ ભરતાં શું ડોલો રે. પરા૦ ૨
અમથાં કહિએ હમારે શું છે, મન ભાવે ત્યાં માલો રે;
નભુસખીના નટવર રગરમીયા, કાંઇ તો સુધા ચાલો રે. પરા૦ ૩

પદ-રાગ ખટ અથવા આસાવરી.

માનોજી માનોજી રાધે મિથ્યા નવ! બોલો, અમે પુરુષ નહિં કે એવા રે; મા૦ ટેક
જુઠા ઉપર ઝાળ સહુને, એતો તમને જ દઉ છું કેહેવા રે. મા૦ ૧
વચન દીધું તે નથી વિસરયું, સાંકડે શાયા શું કરિએ રે;
માબાપની મરજાદ ઘણેરી રાધે, તેથી દિલડે ડરિએ રે. મા૦ ૨
ગરગાચાર્ય ઘેર પધાર્યા, તેણે ભણુવાને બેસાડ્યા રે;
વેણુ ગોખંતાં વાર થઇ પછે, પરિઅંકે પોરાડ્યા રે. મા૦ ૩
તે કરતાં તમે કહો તે સાચું, હવે એવું નહિં કરિએ રે;
કોટિક કામ હશે તોએ પણુ, તમ વિના કહિં નવ ઠરિએ રે. મા૦ ૪
તમ સરખુ મારે કોઇ નથી વ્હાલુ, ભામિની રૂડાં ભાવો રે;
નભુસખીનો પ્રભુ પાયપડીને કહે, પ્રેમદા ઓરાં આવો રે. મા૦ ૫

પદ-રાગ બીલાવર.

જય જુગદીશ વિશ્વવ્યાપક હરિ, જય મોરલીધર ગીરીવરધારી;
નિર્ગુણુ બ્રહ્મ સગુણુ સચરાચર, જય ગોપીપતિ કુંજબિહારી જય૦ ૧
ભૂતળભાર ઉતારણુ કારણુ, વિલંબ ન કીજે લીજે ઉગારી;
નારદ વચન સુણી હરિ હસિયા, સાન કરી નથી વાત વીસારી. જય૦ ૨

નિજ નિજ ધામ ગયા સૂર સર્વે, નિજ મંદીર ગયાં સહુ નારી;
નિજ મંદીર ગયા હરિ હળધર, મંગળ મૂરત આનંદકારી. જય૦ ૩
સાખી તેર એકવીસ પદનો, રાસઓચ્છવ ગાયે નરનારી;
સફળ જનમ થાએ જસ ગાતાં, પામે રૂચિર પદારથ ચારી. જય૦ ૪
અખંડ રાસ અનોપમ રચના, એ રસ મગ્ન સહુ વ્રીજનારી;
નભુસખીના નટવરની લીલા, જે ગાએ તેની બલિહારી. જય૦ ૫

પદ-રાગ સામેરી.

અનીહો અતિ રૂડો બેની રે, દીન મારે આજનો રે;
સેરીએ પધાર્યા સુંદરસ્યામ;
અનીહો મધુરીશી વાણી રે, શ્રવણે સાંભળી રે;
કરવું ભૂલી ઘરનું કામ. અનીહો૦ ૧
અનીહો જબકીને આવી રે, જીવણ નીરખવા રે;
સખી મારે હૈડે હરખ ન માય;
અનીહો અંતરની વાતો રે, બેની તુને શું કહું રે;
એક પલક જુગજુગ સમ વહીજાય. અનીહો૦ ૨
અનીહો ચાલ ચાલ વેહેલી રે, ચતુરાં ચાંપમા રે;
લાવ લાવ ગુણવંતાને ઘેર;
અનીહો સાનમાં સમઝાવી રે, કેહેજે સ્યામને રે;
પ્રીછવજે પ્રેમતણી સહુ પેર. અનીહો૦ ૩
અનીહો હુંતો નહીં બોલું રે, દુરીજન દેખતાં રે;
શેને આવી ઉભી રહું તુજ સાથ;
અનીહો નેણામાં ઓળખશે રે, નટવર નેહને રે;

અનીહો જીવની પેરે રે, જતને જાળવું રે;
કેમ વેચું કાચ કથીરની સાથ. અ૦ પા૦ ૨
અનીહો મોહન મારો રે, અમીરસ ધુટડો રે,
માવજીની રૂડી મુજપર મ્હેર;
અનીહો આ ભવ સારો રે, વીખની વેલડી રે;
કોણ પીએ અમૃત ઢાળીને ઝેર. અ૦ પા૦ ૩
અનીહો કુર મુકીને રે, કોણ જમે કુસકા રે;
તજી મુક્તા ગ્રહે ગુંજાહાર.
અનીહો ચીર ગમાવી રે, કોણ હોરે ધાબળી રે;
પ્રભુ મારા પ્રાણતણા આધાર. અ૦ પા૦ ૪
અનીહો તનમન અરપ્યુ રે, ત્રીકમજી તુને રે;
તજી મેતો લોકડિયાંની લાજ;
અનીહો નટવર સાથે રે, નભુસખી નિહાળતાં રે;
ઉત્તમ અવસર મારે આજ. અ૦ પા૦ ૫

સાખી–રાગ સામેરી.

શ્રી વૃજ શોભા જોઇને, હરખ્યા મન મોરાર;
વ્હાલે વાઇ વાંસળી, વન તેડી વૃજ નાર. ૧
સામેરી સોહાગેણ સુંદરી, તું તો વ્હાલી પીયાની નાર;
જે કોઇ તુજને સમરશે, વશ થાશે ભરથાર. ૨

પદ–રાગ સામેરી.

અનીહો વાંસલડી વજાડી રે, વ્હાલે મારે વૃજમાં રે;
સ્વર ગયો ભેદી ભોવન સાત;
અનીહો સાંતમે પાતાળે રે, વસીઅર ડગમગ્યો રે;
વિચરી વિશ્વ સકળમાં વાત. અ૦ વાં૦ ૧
અનીહો સુરીનર સુની રે, ધ્યાન ચુકી ગયા રે;
શિવજીએ સાંભળી છુટી સમાધ;
અનીહો ચૌદ લોક મોહ્યું રે, મોરલીના નાદમા રે;
એવો અલૌકિક શબ્દ અગાધ અ૦ વાં૦ ૨
અનીહો સુણતાં ને ખેવ રે, સલીતા થોભી રહી રે;
ખગ મૃગ ટગમગ જોય;

અનીહો વૃજની ગોપી રે, સરવે ઘેલી થઈ રે;
રહ્યાં સહુ પ્રાણ હરિમાં પ્રોઈ. અ૦ વાં૦ ૩
અનીહો સુંદર રસીલી રે, મોરલી એ માવની રે;
પડી કાંઇ દરદીડાને કાન;
અનીહો જે જેમ તેમ રે, પટકી નીસર્યાં રે;
નભુસખી ભુલ્યાં દેહેનુ ભાંન. અ૦ વાં૦ ૪

પદ–રાગ દીપક.

રચિઓ સુખકારી, ખેલે કુંજબીહારી;
એક એક ગોપી એક એક ગોપ, પ્રેમમગન સહુ નારી. ખેલે૦ ૧
એક એકને આલિંગન ચુંબન, અધરામૃત પીએ પ્યારી;
કુચમરદન સુબડક અંક ભરી, તુરત સુરત ભર ભારી. ખેલે૦ ૨
રતિ વીપરીત સમે રસસાગર, નિજ નિજ ઉપર ધારી;
મેઘઘટામાં તડીત ચમકે, શોભા દે બહુ સારી. ખેલે૦ ૩
રજની કરી ખટ માસની, તનની સુરત વીસારે;
સ્વેદ થયો મરજન કરવાને, આવ્યાં જમના કીનારે. ખેલે૦ ૪
કાલીંદીમાં મરજન કરતાં, હરખ થયો અતી ભારી,
નભુસખીના નટવરની ઉપર, વળી વળી જાઉ વારી. ખેલે૦ ૫

પદ–રાગ કલ્યાણ.

કારાગ્રહ રણછોડ, પધાર્યા, કારાગ્રહ રણછોડ;
શ્રી વસુદેવ દેવકીજીનાં, પુર્યાં મનનાં કોડ. પધા૦ ૧
સંખ ચક્ર ગદા પદ્મ ચાર કર, બળ પ્રાક્રમ જેહેના પ્રોઢ,
સુરીનર મુનીજન ધ્યાન ધરે સહુ, દેવ તેત્રીસ ક્રોડ. પધા૦ ૨
કેહે ગોકુળ મુજને મુકી આવો, હોંસ ધરી મન હોડ;
એમ કહી પ્રભુ રણ છોડાવે, કહે નભુ કરજોડ. પધા૦ ૩

જમુના ચરણ પરસવા આવ્યાં, પરસ્યાં ચાલ્યા પાર;
વીજળી લઇ કાનને મુકયા, જસોદા સેજ મોઝાર. મથુ૦ ૩
ઉગ્રસેન સુત કારાગ્રહ આવ્યો, જાગ્યો ઠંઈ તે વાર;
પ્રાતઃકાળ નભુ ગોકુળમાં, આનંદ નંદકુમાર. મથુ૦ ૪

પદ-રાગ કલ્યાણ.

પ્રીતમ જાણી રે, મેં તારી પ્રીતડી. ટેક.
પરમ સુઘડ રસબસ બંસીધર, રામા લેહેજો રસ રીતડી. પ્રીત૦ ૧
અમો ભોળી કાંઇ ભેદ ન સમજી, મનવી તમસું પરતીતડી;
ન ઘટે નાથ નભુના તમને; અલબેલા એ અનીતડી. પ્રીત૦ ૨

પદ-રાગ મારૂ.

પ્રીતલડી મેં તો જાણી, પાતળિયા તારી પ્રીતડલી મેં તો જાણી;
વચન આપીને હરિમથુરાં ગયા છો રે, ફરી મનમાં નવ આણી. પાત૦ ૧
અમો ભરવાડાં દિલડે નવ ભાવ્યાં રે, રૂચી મન કુબજા રાણી;
રાજનીતિના રૂડા વૈભવમાં રે, કેમ ભાવે છાશનુ પાણી. પાત૦ ૨
આજ અનોપમ રાજ કરો છો વ્હાલા, દીલડે વિચારો ઉતા હાણી;
નભુસખી નેહડલાની વાતુ વ્હાલા, નવ શકે વેદ વખાણી. પાત૦ ૩

પદ-રાગ મારૂ.

પાંડવ દ્યુત રમે છે જ્યારે, એવો નિમ કર્યો છે ત્યારે. ૧
તેર વરસ વનમાં જાવું, એક વરસ પ્રગટ ના થાવું. ૨
એક વરસમા પ્રગટ થાએ, ફરી બાર વરસ વન જાએ. ૩
પાંડવ ચાલ્યા છે વન જાવા, અતિ દુઃખ લાગ્યું છે થાવા. ૪
પડો ફેરવ્યો કૌરવ રાએ, પાંડવને કો નીર ન પાએ. ૫
પાંચ પાંડવ છઠ્ઠી નાર, છએ ચાલ્યાં વનમોઝાર. ૬
વન માંહે રૂશીનો આશ્રમ, તહાં જાએ રાજા ધર્મ. ૭
ઘણા આદરથી બોલાવે, કંદ મૂળ ફૂલ ફળ લાવે. ૮
દ્રુપદીની પાંસે અખેપાત્ર, કરે ભોજન પ્રાણી માત્ર. ૯
એમ થાવા આવ્યાં વર્ષ બાર, દુર્જોધને કર્યો વિચાર. ૧૦
દુર્વાસાની પ્રાર્થના કીધી, પાંડવ છળવાની આજ્ઞા દીધી. ૧૧
રૂશી વનમા આવ્યા તેણીવાર, સાથે બ્રાહ્મણ દશ હજાર. ૧૨

અખેપાત્ર ધોઈ મેલ્યું જ્યારે, રૂશીએ ભીક્ષા માગી ત્યારે. ૧૩
કહ્યું હા રૂશીજી ન્હાઇ આવો, સરવે બ્રાહ્મણ સંગે લાવો. ૧૪
સ્નાન કરવા ગયા રૂશીરાએ, દ્રુપદીને ચિંતા થાએ. ૧૫
અખેપાત્ર ઉધુ પાડયું આજ, હવે કેમ રેહેશે મારી લાજ. ૧૬
સ્તુતી કરવા લાગી પંચાળી, મહારી વહારે ચડો વનમાળી. ૧૭
મહારી વીકટ વેળાના વીર, પૂરચા નવસેં નવ્વાણુ ચીર. ૧૮
જાશે દુર્વાસા ભૂખ્યા આપ, તો તે હમને દેશે શાપ. ૧૯
હરિ હવે તે શું થાશે, વીપ્ર શાપ તે કેમ સેહેવાસે. ૨૦
સુણી પંચાળીની પીડ, હરિએ જાણી ભક્તની ભીડ. ૨૧
જાણી આવ્યા જુગજીવંન, ભૂખ્યો છૌં કંઇ ખવરાવ અંન. ૨૨
અખેપાત્ર ધોઇને મેહેલ્યું, પ્રભુ શેં ન કહ્યું મુને પેહેલું. ૨૩
અખેપાત્ર તે કરમા લીધું, હરિએ કષ્ટ ટાળવાનું કીધું. ૨૪
ભાજીપત્ર દીઠું છે ત્યાંહિ, હરિએ લઇ મેલ્યું મુખ માંહે. ૨૫
હરિ જમતાં જમ્યા ચૌદ લોક, શ્રમ થયો રૂશીનો ફોક. ૨૬
ઓટકાર જમ્યાના આવે, શું જમિએ જઇ ત્યાં હાવે. ૨૭
બ્હારોબ્હાર ગયા રૂશી સર્વ, કૌરવનો ઉતરિઓ ગર્વ. ૨૮
અંતરધ્યાન થયા બહુનામી, ભક્તવત્સલ નલુનો સ્વામી. ૨૯

પદ—રાગ મારૂ.

ગુપ્ત રેહેવું છે વર્ષ એક, તેનો કરવો કોણ વિવેક. ૧
શસ્ત્રશબવતબાંધી સમડિએ, ભીમ કેહે એહેની ઉપરચડિએ. ૨
રક્ષા કારણે મુક્યા નાગ, કરે ગુપ્ત રેહેવાનો લાગ. ૩
કંક પંડિત થયા ધર્મ રાય, વૈરાટ સભામાં જાય. ૪
વૈરાટે માન બહુ દીધાં, અર્ઘપાદ્યથી પૂજન કીધાં ૫
અર્જુન ધરી બ્યહળનો વેસ, નીશાળ ભણાવે વિશેષ. ૬
સેહેદેવ નીકુળ થયા જોશી, પાધડીમાં ટીપણાં ખોશી. ૭
વાલવો થયો ભીમ તેવારે, પંચ રહ્યા તે રાજદ્વારે. ૮
સતી દ્રુપદી રાણીની પાસ, દાસીપતિ થઇ રહ્યાં અવાસ. ૯
છએ જણ એમ છાનાં રહ્યાં, વૈરાટમાં કોણે નવ લહ્યાં. ૧૦
રાજાના સાળા છે સોય, તેમાં કઇચાકરચક કોય. ૧૧
દ્રુપદીપર બગાડી દ્રષ્ટ, કામનીને આવી પડયું કષ્ટ. ૧૨

સતી ભીમને કહીને જાએ, ભીમ કહે એનો કરૂ ઉપાએ. ૧૩
ભીમ નારી થઇને બેઠો, કઇચોકચ્ચક નિસાળમાં પેઠો. ૧૪
ભીમે કમરથી તેને ઝાલ્યો, થંભ માળની વચ્ચે ઘાલ્યો. ૧૫
તહાં લખ્યો શબ્દ એક સારો, કઇચાકચ્ચકને મે માર્યો. ૧૬
જે વાંચે તે કેહે એમ, કેહે રાજા થયું હશે કેમ. ૧૭
સો ભાઇ સમસાને લઈ જાય, વાલવો સગે ખાંધીઓ થાય. ૧૮
ચીતા ખડકી લાકડાં આણી, સોને બાળવા છે એમ જાણી. ૧૯
ચીતા માહે તે કચ્ચક રાખે, સળગાવી બીજાને નાખે. ૨૦
એમ સળગાવી નવ્વાણુ બાળ્યા, એક સંગે લઇને ચાલ્યા. ૨૧
એક રાખ્યો દેવાને સાખી, તેની ઝીભ ચીતામાં નાખી. ૨૨
ભીમ કેહે ભાઇ આહાનું હેત, ઝાલી ઝાલી થયો ફજેત ૨૩
ઝાલી રાખું જે હાથે ચડે, તરછોડી ચીતામાં પડે. ૨૪
મુગો સમસામાં સમઝાવે, ભીમ તેહેવી જુગતી લાવે. ૨૫
એમ કહિને ગયા સહુ ધામે, લાગ્યા પોતપોતાને કામે. ૨૬
દુરજોધને કરચો વીચાર, વર્ષ થયાં એક ને બાર. ૨૭
પ્રગટ થાય તો ફરી વન જાય, તેનો કરવો કોણુ ઉપાય. ૨૮
એક વીચાર ધારચો ભલ્લ, તેડાવ્યો જૈમુત મલ્લ. ૨૯
દરજોધને તેડચો પ્રીતે, તને ભીમ વણુ કોઈ ન ઝીતે. ૩૦
ઝીતશે તો પ્રગટ થાશે, બાર વર્ષ ફરી વન જાશે. ૩૧
ચાલ્યો મલ્લ ગદા ધરી ખાંધે, ઝીતે તેનુ પુતળું બાંધે. ૩૨
આવ્યો વૈરાટ રાજા આગે, મલ જુદ્ધ જઇને માગે. ૩૩
સભા કેહે એનો ઉકેલ કહાડો, વાલવાને એથી બઝાડો ૩૪
ઘણા દીનથી અંન બગાડે, એનું કામ આવ્યુ સરાડે. ૩૫
વાલવાને સભામાં તેડાવ્યો, તેને જૈમુત મલ્લ બતાવ્યો. ૩૬
તમે કરો કામ દિલ શુદ્ધ, એની સાથે કરવું જુદ્ધ. ૩૭
તુનેભોજનથી અમે કળિઓ, તારા સરખોનથી કોઇબળિઓ. ૩૮
કુંડું કહાડીને વડવા લાગ્યા, કોઈ હઠે નહી કોઈ ભાગા. ૩૯
કરે મુષ્ટીકાનો પ્રહાર, સામાસામી ગદાનો માર. ૪૦
ભીમે પકડી નાખ્યો ધર્ણ, જૈમુત પમાડચો મર્ણ. ૪૧
તેણુ મરતાં પાડી ચીશ, ત્યારે જાણ્યું કૌરવધીશ. ૪૨
સેન્યા સજીને દુર્જોધન, વૈરાટ ગયો રાજંન. ૪૩
અહિયાં છે એહેવું ભાળી, તેના નગ્રની ગાયો વાળી. ૪૪

ભુમ પડી તે વૈરાટ શેહેર, થયાં વર્ષ તે પૂરાં તેર. ૪૫
ઉત્તરા કુંવરને લૈ અર્જુન, ગયો જુદ્ધ કરવા રાજન. ૪૬
દુર્યોધન મારી હઠાવ્યો, રાજા વૈરાટ નગરીમાં આવ્યો. ૪૭
વૈરાટે પ્રણીપત કીધી, અભિમાનને ઉત્તરા દીધી. ૪૮
ધર્મે લખ્યું દ્વારિકા પત્ર, શ્રી કૃષ્ણ પધારજો અત્ર. ૪૯
કૃષ્ણે વૈરાટ નગરી આવી, કન્યા અભિમાનને પરણાવી. ૫૦
જેને માથે સામળિઓ સાહે, તેને શત્રુ થકી શુ થાએ. ૫૧
હું શું વર્ણવુ બુદ્ધિ થોડી, દાસ નભુ કહે કરજોડી. ૫૨

સાખી–રાગ કાફી.

કાફી કેરી રાગણી રે, મળે વછોયા મીત;
સામા લાગી સોધવા, જેને પ્રીતમજીસુ પ્રીત. ૧

પદ–રાગ કાફી

કોણે દીઠા કહીં વનમાળી રે, રૂએ નેણે આંસુડા ઢાળી રે;
કર દીવલડીઓ અજુવાળી રે, પેખે પગલાં પથ નીહાળી રે. કોણે૦ ૧
પુછે તમાલને પ્રીતમ દીઠા, તારા સરખો છે રગ,
ચપાને કેહે તારા રે સરખી, નારી છે એક સગ. કોણે૦ ૨
કુંજ તણા તરુ ફૂલ પાંખડીને, પુછી વળી વૃજનાર,
અધરા સમ જો સાચું ન બોલો, કોઈ દેખાડોની મોરાર કોણે૦ ૩
બાળા સહુ મેહે વ્યાકુળ થઇને, ચારે દીસાએ જોએ;
દીઠાં નભુના પ્રભુના પગલાં, પદમની શાણી હોએ. કોણે૦ ૪

પદ–રાગ કાફી.

સજ અગે નવ સાત સખીરી, ચાલ ચતુરા જીવન જોવા,
જોવા રગીકશીરોમણુ ગાત સખીરી. સજ૦ ૧
કાળી પીળી ધોળી ધુમરી, ધેનુ નાના ભાત સખીરી,
ગોવીંદ જો તે સખીની સંગે, કરત હસી હસી વાત સખીરી. સજ૦ ૨
ઓ આવે વનથી મનમોહન, સજત આરતી માત સખીરી,
નભુસખી નીરખી કરી નોછાવર, રસીક થઈ રળીઆત સખીરી. સજ૦ ૩

પદ-રાગ કાફી.

કાનુડા અમને કોહો રે, તમે કામણ ટૂમણ કયાં સીખ્યા;
કંઇ જાદુ જાણો છો રે, તમે કામણ ટૂમણ કયાં સીખ્યા. ટેક.
મોહન મંત્ર તંત્ર કહાં ભણિઆ, મુખ ઉપજાવે મોહો રે;
નેણ દ્વારે થઇ નટવર પેશો, હરિ હૈડે વશી રોહો રે. તમે૦ ૧
મીઠું બોલી મોહો ઉપજાવો, છંદ ભરેલા છો રે;
ચાલ્યામાં કાંઇએ ચેટક દીશે, ચીતડુ ચોરી લો રે. તમે૦ ૨
ચાતુરવર ચતુરાઈ કરતાં, કાંઇએ ના ચુકો રે;
ભૃગુટીમાં ભુરકી છે ભૂધર, પ્રટકારી મુકો રે. તમે૦ ૩
ગોકુળ ઘેલુ કીધું ગીરધર, ભૂધરજી મન ભાવો રે;
નભુસખીના નટવર રસીયા, કાંઇ અમને સીખાવો રે. તમે૦ ૪

પદ-રાગ કાફી.

કાઇ અમને દોરા ચઢાવે, તું નાર ઠગારી ધૂતારી;
તુ જગતને મંત્ર પઢાવે, તું નાર ઠગારી ધૂતારી. ટેક.
જોગી જંગમ ને સંન્યાસી, મુજને ના પાવે રે;
તે તરૂણી તું માખણ માટે, થઇ થઇ નાચ નચાવે રે. તું ના૦ ૧
તુંજ વિના ત્રિભુભાન દુલારી, ભોજન નહીં ભાવે રે;
ચેન નહીં ચતુરાં તુંજ પાંખે, નીદ્રા નવ આવે રે. તું ના૦ ૨
અખીલ ઉપાધી રહિત અનામય, વાણીમાં નાવે રે;
તે હું હરી વસ કીધો વનિતા, વન વન ભટકાવે રે. તું ના૦ ૩
કામણ તારાં નેન રસીલાં, જોતાં અટકાવે રે;
નભુસખી સીખીને કામણ, શું કરશો હાવે રે. તું ના૦ ૪

પદ-રાગ કાફી.

હું તો તારો કાન ન મુકું કેડો રે, કાં જતસે કાનુડા. હું૦ ટેક
મારાસમ જાવા નહીં દઉં, હાંરે વહાલા સાહીને રાખુ છેડો રે;
એમ તેડીને તરછોડવા જ્યારે, તારે શીદને બાંધ્યો નેડો રે. હું૦ ૧
જેરે દીવસના વ્હાલા દીલડાં મળ્યાં જોને, મુને તારનો તારો હેડો રે;
નભુસખીના પ્રભુ દીલડાં કુળ્યાં તારે, હાંરે વ્હાલા આઘેરાં
સાને તેડો રે. હું૦ ૨

પદ-રાગ સોરઠ.

ચિત મારૂ ચોરી લીધુ રે, સાહેલી એણે;
ચિત મારૂ ચોરી લીધુ, કોણુ જાણે શુંએ કીધુ;
વ્હાલીડામાં મન વીંધુ રે, સાહે૦; ચિત૦ ૧
કટાક્ષ કામણગારી રે, સાહેલી એની;
કટાક્ષ કામણગારી, કાળજડાંમાં વાગે કારી;
મારા સમજોનાખ્યાં મારી રે, સાહે૦; ચિત૦ ૨
મનડાંમાં ફરૂ ફૂલી રે, સાહેલી હૂ તો;
મનડામા ફરૂ ફૂલી, ભાળીને ઘરધધો ભૂલી;
ડાપણને સહુ ગયુ ડૂલી રે, સાહે૦, ચિત૦ ૩
ત્રિભોવનમાં નહિં કો તોલે રે, શાહેલી એની;
ત્રિભોવનમાં નહિં કો તોલે, હરિજનિઆ દાવે બોલે,
તોહે મારૂં મન ન ડોલે રે, સાહે૦, ચિત૦ ૪
ફરે મન સામળિઆ સાથે રે, સાહેલી મારૂ,
ફરે મન સામળિઆ સાથે, છેડો મેંતો નાખ્યો માથે,
હરજીએ ઝાલી હાથે રે, સાહે૦, ચિત૦ ૫
પ્રીતે મારૂ ચિત પ્રોયુ રે, સાહેલી એની;
પ્રીતે મારૂ ચિત પ્રોયુ, મોરલીએ મન મ્હોયું,
નણુ ભવનુ બધન ખોયુ રે, સાહે૦; ચિત૦ ૬

પદ-રાગ સોરઠ.

કાળા તો કપટે ભરચા રે, ઓદ્ધવજી એવા, કાળા૦ ટેક
કાળા તો કપટે ભરચા, છેતરીને છળ કરચા,
પ્રભુ ભાગા નવ ડરચા રે, ઓદ્ધ૦, કાળા૦ ૧
ભુલી ભમું વન વન, મોહનમાં પ્રોયુ મન;
હરજીએ પ્રાણુ હરયા રે, ઓદ્ધ૦; કાળા૦ ૨
કુડી વાત નવ લહી, ગુણુ જાણી ઘેલી થઇ,
વારૂ જાણી વ્હાલે વહી રે, ઓદ્ધ૦; કાળા૦ ૩
કેતકી કમળસંગ, રસ માણે રૂડે રગ,
નવે નવે ફૂલે ફરયા રે, ઓદ્ધ૦; કાળા૦ ૪
નણુસખી જાણી પર, કુબજાસું માંડચુ ઘર,
જેવા ઠારચા તેવા ઠરે રે, ઓદ્ધ૦, કાળા૦ ૫

પદ–રાગ સોરઠ.

કાનુડાની કેતાં લાજું રે, ઓદ્ધવજી અમે; કાનુ૦ ટેક.
કાનુડાની કેતાં લાજું, કામ એવું કીધું કાજું;
જદુકુળ દીપ્યું આજું રે, ઓદ્ધ૦; કાનુડા૦ ૧
કુબડી કાજળ રંગ, સામળાને તેનો સંગ;
એકું અંગ નથી સાજું રે, ઓદ્ધ૦; કાનુડા૦ ૨
શામળો ત્રિભંગી લાલ, કુબજાસું લાગ્યો ખ્યાલ;
છેલપણું રૂડું છાજ્યું રે, ઓદ્ધ૦; કાનુડા૦ ૩
મોહનમાં મારૂં મંન, ઉપર કુબડું તંન;
સાંભળીને દિલ દાઝું રે, ઓદ્ધ૦; કાનુડા૦ ૪
નભુસખી નથી કહેતી, બોલી ન જાણું અલ્હેતી;
વારૂ સહુ મળ્યું વાજું રે, ઓદ્ધ૦; કાનુડા૦ ૫

પદ-રાગ સોરઠ.

અમસાથે એવી કીધી રે, ઓદ્ધવજી એણે; અમ૦ ટેક.
અમસાથે એવી કીધી, અરીથી ઉગારી લીધી;
પાસે રાખી પાળી દીધી રે, ઓદ્ધ૦; અમ૦ ૧
આપી સુખ દીધાં દુખ, દિલની ન ભાંગી ભુખ,
કાળજડા તો નાખ્યાં વીંધી રે, ઓદ્ધ૦; અમ૦ ૨
માત પિતા સુત ભ્રાત, વેદ પુરાણોની વાત;
અમો તેથી નવ બીધી રે, ઓદ્ધ૦; અમ૦ ૩
ઇંદ્રને મનાવી હાર, દૈતનો કરયો સંઘાર;
બબેવરાં વન્હી પીધી રે, ઓદ્ધ૦; અમ૦ ૪
નભુસખી બાંધી પ્રીત, એ વના આંધળી ભીંત;
નટવર નવે નીધિ રે, ઓદ્ધ૦; અમ૦ ૫

પદ રાગ સોરઠ.

સેરીએ સામળિઓ આવે રે, ઓદ્ધવજી મારી; સેરી૦ ટેક.
સેરીએ સામળિઓ આવે, સાન કરી સમઝાવે;
હરિજનિઆં દેખે દાવે રે, ઓદ્ધ૦; સેરી૦ ૧
મરમાળી નેણાં મારે રે, ઓદ્ધવજી સુને;
મરમાળી નેણાં મારે, વ્હાલીડાને કોણ વારે;
આળ કરે આણસારે રે, ઓદ્ધ૦; સેરી૦ ૨

ફંદકેરી નાખી ફાંસી રે, ઓદ્ધવજી મુને;
ફંદકેરી નાખી ફાંસી, સેરીના કરેછે હાંસી;
જાળ મોહોની કઠે અંસી રે, ઓદ્ધ૦; સેરી૦ ૩
ઉઠું બેસું ગુણ ગાઈ રે, ઓદ્ધવજી હું તો;
ઉઠું બેસું ગુણ ગાઈ, ભ્રમે મતિ ભરમાઈ;
જાણે લીલી ભાંગ પાઈ રે, ઓદ્ધ૦; સેરી૦ ૪
કાનુડે કાંઈ કામણ કીધું રે, ઓદ્ધવજી મુંને;
કાનુડે કાંઈ કામણ કીધું, વેણુ મીઠે ચિત્ત વીંધ્યું;
નભુસખી કારજ સીધ્યું રે, ઓદ્ધ૦; સેરી૦ ૫

પદ-રાગ સોરઠ.

આવ્યોઉતો મોરલીવાળો રે, બેની મારી; આવ્યો૦ ટેક.
આવ્યોઉતો મોરલીવાળો, નેણાનો કીધો ઉલાળો;
રૂડો ચાળવણીનો ચાળો રે, બેની૦; આવ્યો૦ ૧
ભરવા હુંતો ગઈતી પાણી રે, બેની મારી;
ભરવા હુંતો ગઈતી પાણી, પ્રેમપીડા ભરી આણી;
ચિત્ત મારૂં લીધું તાણી રે, બેની૦; આવ્યો૦ ૨
બેઠી હુંતો દોવા ગાએ રે, બેની મારી;
બેઠી હુંતો દોવા ગાએ, જીવ મારો અકળાએ;
તનમાં તાલાવેલી થાએ રે, બેની૦; આવ્યો૦ ૩
ચિત્ત મારૂં ચોરી લીધું રે, બેની મારી;
ચિત્ત મારૂં ચોરી લીધું, કપટીએ કામણ કીધું;
કાન કાળે કાળજ વીંધ્યુ રે, બેની૦; આવ્યો૦ ૪
હાવે સખી નોતો જાણ્યો રે, બેની મારી;
હાવે સખી નોતો જાણ્યો, સાંભળતાં તો સારો શાણો;
નભૂ પ્રીતે પરમાણ્યો રે, બેની૦; આવ્યો૦ ૫

પદ-રાગ સોરઠ.

મોહન મિટડિયુ મસ્તાનિયું મરમાળિયુ રે. ટેક.
ખંજન ઝખ મૃગ અંબુજ નિરખી, કેમ કહિએ ઉપમા કો સરખી;
ભ્રુકીએ ભરેલી, સરખી ભાળિયુ રે. મોહ૦ ૧

તિરછી તીખી ને તરેરી, જુલમી જાદુગારી ઝેરી;
અદય અનેરી આંખડિયુ, અણિઆળિયું રે. મોહ૦ ૨
કરડી તારી નેણુકટારી, કાળજ ઘાવ કરે છે કારી;
કાનુડા કાજળ વણુ, કીકી કાળિયું રે. મોહ૦ ૩
મનમાં લાજ મરજાદા મ્હેલી, પેડી પ્રીત કરતાં પ્હેલી;
ઘેલી કીધી, ગોકુળની ગોવાળિયું રે. મોહ૦ ૪
નળુસખી નેણા રહી નિહાળી, કપટી કામણ દુમણુ વાળી;
ભાળી ભેદ ભરેલી, ને નખરાળિયું રે. મોહ૦ ૫

પદ–રાગ સોરઠ.

મારાં મનમાં માહાલે, ભાવ તમારૂ મોળિયુ રે;
બંધુક પોપ અરુણુતા હારે, કેમ ઉપમા દેવાયે તારે;
વણુરગે છે રાતું, રંગ ઝકોળિઉ રે. મારાં મન૦ ૧
ફરતાં ફૂલ ભર્યા ચોફેરી, અલિ અવલિએ લીધાં ઘેરી;
હેરી લેછે તતક્ષણુ, તરુણી કેરું ટોળિઉં રે મારાં મન૦ ૨
અતિ આંટાળિ ને પેચાળી, વાંકડલી વરણાગી વાળી;
ભુરકાઈ ભાળી, ભરવાડી ભોળિયું રે. મારાં મન૦ ૩
નળુસખીના નટવર રંગ રસિયા, વાલીડા મારે મન વસિયા;
રમ્યા રતિરસ રંગે, રસબસ રોળિયું રે. મારાં મન૦ ૪

પદ–રાગ સોરઠ.

અક્રુરજી મા તેડી જાશો, હવડાં હરિને રે; અક્રુ૦ ટેક.
મોટાની મરજાદા મ્હેલી, રોતી ટોળે થઇ સાહેલી;
વિનય કરે કરજોડી, બહુ કરગરીને રે. અક્રુ૦ ૧
મેહેર કરીને માગ્યુ આપો, કષ્ટ અમો અબળાનાં કાપો;
કહિએ પાય પડી, ખોળા પાથરીને રે. અક્રુ૦ ૨
થોડા દિન નિજ મદીર રહેજો, પછી પાછળ આવે છે કહેજો;
જરૂર કરે તો, તેડું કરજો ફરીને રે. અક્રુ૦ ૩
ગોપી સર્વ રહી રથ ઘેરી, કેટલિક સુતી આડી સેરી;
કેટલિક તતપર થઇ, રેહેવા મરીને રે. અક્રુ૦ ૪
કેટાલક કૃષ્ણુતણો કર સાહી, નહીં જાવા દઉં કહે સમખાઇ,
મુખ છૂટે રોતી, આસુડાં ભરીને રે. અક્રુ૦ ૫

માધવ સાથે દેખી માયા, અક્રુરજી અતિસેં અકળાયા,
ચિત્ર પુતળી તુલ્ય, રહ્યા છે ઠરીને રે અક્રુ૦ ૬
કેટલિક રૂદન કરે સ્વર મોટે, કેટલિક ભોમીપર આળોટે,
કેટલિક ઉર હણે છે, આક્રંદ કરીને રે. અક્રુ૦ ૭
કૃષ્ણ કહે બેહુ કર જોડી, કેમ જઇએ તમને તરછોડી,
આજ્ઞા આપો અમને, ધીરજ ધરીને રે અક્રુ૦ ૮
પ્રેમવચન પ્રમાણે પળશુ, કસકારજ કરી વેહેલા વળશુ,
થોડે દીન મળશુ, સરવે સુંદરીને રે અક્રુ૦ ૯
અતિસે આસવાસના કીધી, ફરી મળવાની આશા દીધી,
તેથી ક્ષણેક રહ્યા સહુ, રથ પરહરિને રે. અક્રુ૦ ૧૦
જસોદા આદિ સહુને પ્રણમી, ગોપ સખામડળને વિનવી,
ખેડ્યો રથ જે ગજમુખ, મુખ ઉચ્ચરીને રે અક્રુ૦ ૧૧
રહી સહુ પ્રાણ હરિમા પ્રોઇ, એક તાર જાતો રથ જોઇ,
જોતી ધજા ફરકતી, ઝમક જરીને રે અક્રુ૦ ૧૨
દૃષ્ટે ધ્વજ પડી નહિ જ્યારે, ધરણી ઢળ્યા તરુણી સંહુ ત્યારે,
મુર્છાંગત થઇ ભોળા, પડી થરથરીને રે. અક્રુ૦ ૧૩
એ દુખ ડુંગર કે વા દરિઓ, રાજહંસ શિર મેરૂ ધરિઓ,
કરુણા કરી દો દરશન, નણુ કિંકરીને રે અક્રુ૦ ૧૪

પદ રાગ સોરઠ.

ઓદ્ધવ હમારો સધેશો, કેહેજો હરિને રે ઓ૦ ટેક.
સામ પધારચા અક્રુરસાથે, નેહડલો વિસારચો નાથે,
ગોકુળિયુ ઝાખી નવ, જોયુ ફરીને રે ઓ૦ ૧
અમે એવો નાહિં જાણ્યો એને, લેશ દરદ નાહિં દિલડે જેને,
ગયો બાધુ ગોકુળિયુ, ઘેલુ કરીને રે ઓ૦ ૨
કુળ કુટુબ મરજાદા મેહેલી, હાવે રાખીશુ સીંગી સેલી,
જોગીડા થઇશુ, જટા ધરીને રે ઓ૦ ૩
જોગ જોગ ગોકુળની નારી, ભોગ જોગ કુબ્જા સુકુમારી,
માટે મ્હાલ રહ્યા, મધુપુરમા ઠરીને રે ઓ૦ ૪
હમો અબળા બળ હીણા ઓદ્ધવ, નિભઆ છેક નમેગ માધવ,
જાદવકુળ દીપાવ્યુ, કુબ્જા વરીને રે ઓ૦ ૫

વિરહણી મેહેલી વન રોતી, તે સોહાગેણ થઇ સમોતી;
આજ દશા ચઢતી, મધુપુર સુંદરીની રે. ઓ૦ ૬
જોગ જ્ઞાન શીખવવા આવ્યા, સામળીએ સંદેસા કાવ્યા;
વિલપતી વિનતા, આંસુડાં ભરીને રે. ઓ૦ ૭
જેમ નળને કળીજુગ થઇ લાગો, કહાન વિના ન ડરે કોઇ ભાગો;
ઓદ્ધવ શું કરિએ, શંકરના અરિને રે. ઓ૦ ૮
હરજી હદ થઇ છે હાવે, જો નિર્દય નટવર નહિ આવે;
મારા સમ જો દઇશું, હત્યા મરીને રે. ઓ૦ ૯
કહે હેલાંમાં આવી મળશું, કંસકાજ કરી વ્હેલા વળશું;
ઓધવ આપ ગયા, હેતું ઉચ્ચરીને રે. ઓ૦ ૧૦
શું જાણે કોણે અટકાવ્યા, કે કંઇ લજ્જાથી નહિ આવ્યા;
કે કુબજા પટરાણી, ભાગા ડરીને રે. ઓ૦ ૧૧
અમો બોલ્યા તે મન ન આણો, ચરણકમળની દાસી જાણો;
માગું માપ હમે, ખોળા પાથરીને રે. ઓ૦ ૧૨
નભુસખીના નટવર રંગરસિયા, વ્હાલમ રૂદે કમળમાં વસિયા;
કરુણા કીજે હાવે, કહાન કિંકરીને રે. ઓ૦ ૧૩

૫૬–રાગ કેદારો.

હાંરે મારા જીવન રે, મારા જીવન જુગદાધાર;
જમવા આવો રે, ટેક.
હારે ભાવતણા ભુખા ભુદરજી, પ્રેમ હોય ત્યાં જાવો રે;
જોગ જગન તપ ધ્યાન કરે તેને, સપનામાં ના આવો રે. જમ૦ ૧
હારે દુરજોધન ભુપતિના મેવા, તે ઉપર નહિ રાજી રે;
ભાવ જોઇ વિદુરજીને ઘેરે, તમે જઇ આરોગ્યા ભાજી રે. જમ૦ ૨
હાંરે કરમાબાઇનો ખિચડો ભાવ્યો, વળી સવરીકેરાં બોર રે;
ગોપીઓના ગોરસ ખાવાને તમે, નામ ધરાવ્યું ચોર રે. જમ૦ ૩
હાંરે રંકતણી મનુહાર મોહનજી, મનડે માની લેજો રે;
નભુસખીના નટવર રંગરસિયા, મુને પ્રીતે પ્રસાદી દેજો રે. જમ૦ ૪

પદ રાગ કેદારો.

તારૂ મુખડુ જોતાં મ્હાવ, મનડાં વેધ્યા રે. મનડા વેધ્યાં રે. ટેક.
ગુણ જોતાં ઘરધંધો ભુલી રે, નૈણે ભુલી લાજ રે;
ચતુરાઇએ ચીતડુ ચોરી લીધું, મને ગમે નહીં કામ ને કાજ રે. મનડાં૦ ૧

માવ મધુરાં હસવાં માંહે, હઇડું નવ રહે હાથ રે;
કાનડ વહાલી કહીને બોલાવો, સહુ સામાકેરો સાથ રે. મનડાં૦ ૨
તન મન ધન તમને હું જાણુ, બીજું કંઇ નવ ભાવે રે;
નભુસખીના નટવર રંગરસીયા, હું તો ખાણુ નવ સુફ હાવે રે. મનડાં૦ ૩

પદ-રાગ સોહેણી.

પોવાયા પાતળિઆમાં પ્રાણ રે,
તારા વિના બીજી મુને ગોઠડી ના ગમે. ટેક.
દરદીની વાતુ વ્હાલા, દરદીડાં જાણે જોને;
શું જાણે દુરીજન લોક અજાણ રે, મારૂ મનડુ તારી પૂઠે ભમે. પોવા૦ ૧
લોક જાણે જે પગ, કાંકુરી ખુંચી જોને;
શું જાણે પ્રીતડીનુ પરમાણુ રે, નટવરને દેખી નેહે નમે. પોવા૦ ૨
નભુસખી વેચાતાં રે, લીધાં વ્હાલે;
શુ કરૂ જીભડિએ વખાણુ રે, તન મન ને ધન તો મારે તમે. પોવા૦ ૩

પદ-રાગ સોહેણી.

સખી જોને આળ કર્યાની ટેવ રે, અલબેલા છેલાને, ટેક.
જ્યારે જોઉં ત્યાં તેવો દીસે વ્હાલો,
નહિ મોટાઇનો અહમેવ રે; અલ૦; સખી૦ ૧
બાહ્યાભ્યંતર રૂએં રૂએં રમીઓ રે,
બેની એતો માણસ નોહે દેવ રે, અલ૦; સખી૦ ૨
નભુસખી વેચાતાં રે લીધાં વ્હાલે,
નેણે જોતામાં તતખેવ રે. અલ૦; સખી૦ ૩

પદ-રાગ સોહણી.

મેંતો હાથમાં દીધું મન રે, માણીગર મીઠા મ્હાવને. ટેક.
જીવન જોવા કારણે, જોની બેની;
લોલે અણિયાળાં લોચન રે. માણી૦, મેંતો૦ ૧
એરે સમું મારે કાંઇ નહિ વ્હાલુ, જોની બેની;
તેને અરપું તન ને ધન રે માણી૦, મેંતો૦ ૨
નભુસખીના નટવર રગરસિઆને, જોની બેની;
ભેટી જીવત કીધુ ધંન રે. માણી૦; મેંતો૦ ૩

પદ-રાગ સોહેણી.

જુગજીવન તમને જોઇ રે, ગુણવંતા હું તો ઘેલી થઇ; જુગ૦ ટેક.
મુખડું જોતાં રે મનમોહનજીનું, મારૂં મન રહ્યું છે મોહી રે;
બાવા નંદને આંગણે હું કું જઈ. જુગ૦ ૧
એક ખણું અળગા નવ થાસો વ્હાલા, મારા પ્રાણ રહ્યા છે પ્રોઈ રે;
દીલ વીંધ્યું મારૂં સાચે દઇ. જુગ૦ ૨
નભુસખી વેચાતાં રે લીધાં જોને, અલબેલા અક્કલ ખોઈ રે;
સુધબુધ હું સહુ ભુલી ગઈ. જુગ૦ ૩

પદ-રાજ સોહેણી.

આવોની અલબેલા મારા, મીઠા બોલા મ્હાવ રે. આવો૦ ટેક.
ઘણા રે દીવસથી વ્હાલે વાયદે વ્હાયાં,
વાટડલીને જોતાં વ્હાલીડા, આજે આવ્યો દાવ રે. આવો૦ ૧
હસવું મધુરું તારૂં, હૈડું હેરી લીધું મારૂં;
તેથી રૂડો લાગે તારો, સીતળ સ્વભાવ રે. આવો૦ ૨
નભુસખીના પ્રભુ, જ્યાંહાંરે પધાર્યા;
તેણેને મંદિરિએ રૂડા, રંગના જમાવરે. આવો૦ ૩

પદ-રાગ સોહેણી.

વારે વારે વ્હાલી લાગે, વ્હાલીડાની વાતો;
વ્હાલીડાની વાતો, મારા બેલીડાની વાતો. વારે૦ ટેક.
હસીને હસાવે વ્હાલો, નમીને નમાવે રે;
બોલડિયાને બોલે બોલે, ઘણી રમે ઘાતો. વારે૦ ૧
આંખેથી અળગા નવ ભાવે, વ્હાલાનું વ્હડતાં નવ ફાવે;
વિરહનું દુઃખ ઘણું, નથી રે ખમાતું. વારે૦ ૨
નભુસખી નેહ બાંધી, સુરતા વ્હાલાસું સાંધી;
નટવર સાથે મારે, પૂરવનું નાતું. વારે૦ ૩

પદ-રાગ કાલેરો.

હરિ હેલવણી વિદ્યા રે ભણાવું, વ્હાલા આવજો મંદીર મ્હારે રે;
પ્રીત કરી પ્રીતમ તે શેરી, શું જાઓ વારે વારે રે. હરિ૦ ૧
ચોળખિએ અંતરની સાને, ચોગમ ચક્ષુ ન્યાળે રે;
ચિત ચોરી લઇએ ચતુરાંનું, ચાળવણીને ચાળે રે. હરિ૦ ૨

દુરિજન દેખતાં ના કરિએ, સામળિયાજી સાન રે;
ગર્વી રહિએ ગુણુવંતાજી, કરિએ સમસ્યા માન રે. હરિ૦ ૩
મોટાઇ મનમાં નવ ગણિએ, રસિયા રસની રીત રે;
ગેજ વાતમાં રોશ ન કરિએ, પૂરણુ ધરિએ પ્રીત રે. હરિ૦ ૪
ભાંખીજે ભાવંતી વાણી, વળી કરિએ વખાણુ રે;
પાસ પ્રેમના ભાહે આવે, પ્રેમદા કેરા પ્રાણુ રે હરિ૦ ૫
સદેશો કાં સામળિઆજી, નિચા સગ ન કહિએ રે,
દુરિજનિઆ વાંકું બોલે તે, સારૂં નરતું સહિએ રે. હરિ૦ ૬
દીલ મળ્યુ તો દરદીડાંનાં, દરદે દુખિયા થઈએ રે;
બળ અનુસારે હિત કરિએ પણ, તે મુખડે નવ કહિએ રે. હરિ૦ ૭
નિચો નમી કોઈ વ્હેત નમે તો, કોઈ નમે એક હાથ રે;
એ જાદુ અલબેલા કરજો, નભુસખીની સાથ રે. હરિ૦ ૮

પદ–રાગ કાલેરો.

ધન વ્રંદાવન બંગીણટત્રટ, વૈકુઠ તોલે ન આવે રે;
નટવર નંદકીસોર વના મને, ત્યાં વસવુ નવ ભાવે રે. ધન૦ ૧
રાસવિલાસ રસિલા સગે, તે કોને ત્યાં કેમ પ્રાવે રે;
શ્રી ગોવરધન શ્રી જમનાજી, તે ત્યાં કયાથી લાવે રે. ધન૦ ૨
ગોપી ધેન ગોવાળ વિના મને, અંગ ઉલટ નવ આવે રે;
ભાવ ભરયા ભુધરજી મ્હેલી, ત્યાં રેહેવું કેમ ફાવે રે. ધન૦ ૩
કાન ત્રિભગીલાલ વિના કોણુ, થઈ થઇ નાચ નચાવે રે;
મનોહર મોહન નાદ કરી ત્યા, બંશી કોણુ બજાવે રે. ધન૦ ૪
નંદ જશોદામાત વિના કોણુ, મર્મ કરી બોલાવે રે;
હસતાં રમતાં ચચળ ચાલે, આંગણિએ કોણુ આવે રે. ધન૦ ૫
પ્રેમ સહિત મને પ્યારી કહિને, હોંહો ત્યા કોણુ બોલાવે રે,
નભુસખી નથી વૈકુઠ જાવુ, કેશો નહિ કોઈ હેવુ હાવે રે. ધન૦ ૬

---

* પદ–રાગ વેરાડી.

હારે સુણી વિકળ થઇ વ્રજનાર, વેરણુ વાંસલડી;
હારે ચાલી ચતુરાં વનમોજાર, વીંધી પાંસલડી. ટેક.
હારે મરજન કરતાં હો માનુનીરે, ચોપે ચતુરાં હો ચાલી રે;
કોઈએ હાર ભરાવ્યો હાથે, કો પગમાં કાંકણુ ઘાલી રે. વેર૦ ૧

* રાસમાનુ પદ ૭

હાંરે એકે ભોજન ભરથારની થાળી, અભ્યાગતને હો મ્હેલી રે;
એક ઉબટ અંગ કરતી ચાલી, ગોરી થઈગઈ ઘેલી રે. વેર૦ ૨
હાંરે કોઈએક ગાય દોહોતી ગોપી,પાંસે મુકી હો દોહોણી રે;
કોઇએ વાછરૂ ધવડાવી મુકયું, કોઈએ બાળક બાંધ્યું તાણી રે. વેર૦ ૩
હાંરે કોઇએ એક આંખડલી આંજી, કોઈએ મ્હાવર દીધું હો ભાળે રે;
કોઇએ તરસેંતિઉં કાંને બાંધ્યું, કોણે ટીલડી ચોઢી ગાલે રે. વેર૦ ૪
હાંરે કોઈએ અવળી કસી કચુકી,અણિઓ હોડચો હો માથે રે;
વિકળ સરખાં ચાલ્યાં રે વનમાં,કોઇએ નેપુર પેર્‌યાં હો હાથે રે. વેર૦ ૫
હાંરે જે જેમ તે તેમ નાખીને ચાલ્યાં,ક્ષણુન ધરે મન હો ધીર રે;
નભુસખી સહુ ગઈ જમનાતિરે, જહાં ઉભા જદુવીર રે. વેર૦ ૬

---

*પદ-રાગ વેરાડી.

હાંરે જોઈ હસીને બોલ્યા મહારાજ, કોહો કેમ આવ્યાં રે;
હાંરે શુ છે ગોકુળમાં ઉતપાત, સંગે કોને લાવ્યાં રે. ટેક.
હારે પતિવૃતાને પતિ દેવતા, એ નારીનો હો ધર્મ રે;
વેદ લોક મરજાદા રે લોપીતમે, કીધું છે અઘટિત કર્મ રે. કોહો૦ ૧
દર્શણ કારણ આવ્યાં હો તો, થયાં દર્શણ જાઓ હો ઘેર રે;
માત પિતા પતિ બંધુ ખોળશે, તાંહાં શી કરશો પેર રે. કોહો૦ ૨
વનમાં એકલાં વિકળ સરીખાં,અવળાં આભ્રણ હો અંગ રે;
અદભુત કર્મ કરયુ તમે અબળા, સાથી નહિ કો સગ રે. કોહો૦ ૩
અમે નથી પાણીગ્રહણ કીધુ, તમે સહુ પરનારી રે;
અનુચિત કર્મ અમે કેમ કરિએ, એમ બોલ્યા કુંજબિહારી રે. કોહો૦ ૪
ભલે આવ્યાં હવે ઘેર પધારો, વાત વિચારો મંન રે;
તન મન ધન તમે અમને અરપ્યુ,કહે નભુસખીના જીવંન રે. કોહો૦ ૫

---

†પદ-રાગ વેરાડી.

હાંરે એ શું બોલ્યા દીનદયાળ, કેહે કરજોડી રે;
રસભંગ થઇને રૂદન, મુકયુ છે છોડી રે. ટેક.
વેણુ વજાડીને વિહ્‌વળ કીધાં, ત્રીકમ તેડ્યાં શાને રે;
સુધબુધ દેહેની સરવે ભુલ્યાં, શબ્દ સુણતાં કાંને રે. કેહે૦ ૧
પતિવૃત હમે સાચું પાળ્યુ, વ્હાલા વ્યાપક જાણી રે;
આજ્ઞા કેમ ઓલઘન કરિએ, વેદ મરજાદા આણી રે. કેહે૦ ૨

---

*—† એ પદ રાસમાનાં છે

વ્યભિચારણી જે પરને ભજે તે, વ્હાલા મન વિચારો રે;
તમ વિના ત્રૈલોકનો વૈભવ, અમને લાગે ખારો રે. કેહે૦ ૩
અવળાં સવળાં આભુષણ સજિયાં, તે પરના મન મ્હોવા રે;
તન મન ધન અમે અરપી આવ્યા, મોહનનું સુખ જોવા રે. કેહે૦ ૪
સમ ખાઈને અમે કહિએ સાચુ, અવિચળ માનો વાણુ રે;
નભુસખીના પ્રભુ કડવે વચને, જાશે હમારા પ્રાણુ રે. કેહે૦ ૫

---

*પદ–રાગ વેરાડી.

હારે હરિ રમવામાંડ્યો રાસ, રગ રસ વાધ્યો રે;
રૂડો સરદતણો ઉજાસ, સમયો સાધ્યો રે. ટેક.
પિતાંબરની પલવટ વાળી, ને લીધી મોરલી હાથ રે;
નટવર વેસ ધરી રગરસિયો, રમિઆ સામાસાથ રે. રંગ૦ ૧
તાલ મૃદંગ રવાજ ઝાલરી, નાના વિધનુ વાજું રે;
એક એક ગોપીને એક એક ગોવિંદ, રાસનું મંડળ સાજ્યુ રે. રંગ૦ ૨
તાતા થેઇ તાતા થેઇ તાંન મેળાવે, ને નૃત્ય ભેદથી નાચે રે;
રાગ રાગણી સુર મેળાવે, રમણી રગમાં રાચે રે. રંગ૦ ૩
અતરધ્યાન ને માન મનાવા, નૌતમ વાધ્યો નેહ રે;
નભુસખી નિરખી મન હરખી, દુધડે વરસ્યા મેહ રે. રગ૦ ૪

†પદ–રાગ લલિત.

મારૂં તો નવ માને રે, મારૂ તો નવ માને;
જઈ રાજ મનાવો, મારૂ. ટેક.
કેહેતાં જીભે કુંચા વળિયા, કાંઇ નવ લાવે કાંને રે. જઈ૦ ૧
સામ દામ બહુ ભેદ કરીને, સમઝાવી ઘણુ સાને;
કેણુ ન લાગે હઠજોગેણુને, જેમ કાંઇ શકર ધ્યાને રે. જઈ૦ ૨
ધન ધન રે અમે આહિરડાં તે, ચ્હડિયાં પુસ્તકપાને,
નભુસખીના પ્રભુ થઇને ચાલ્યા, વિનતા રૂડે વાને રે. જઈ૦ ૩

પદ–રાગ ખમાચી.

પ્રીજની બલિહારી, ઓદ્ધવજી જાઉ પ્રીજની બલિહારી;
જેરે દિવસનુ અમે ગોકુળ છોડ્યુ, દિલડે દુખ ભારી. ઓદ્ધ૦ ૧

---

*એ રાસમાનુ પદ છે † એ રાસમાનું પદ છે

જહાં છપ્પન કોટી સેન સંગ ચાલે, સોબિત અસવારી;
દાણુઘાટ સુખડું કેમ આવે, ઘા કાળજ કારી. ઓદ્ધ૦ ૨
ગદગદ કંઠે કેહે અલબેલો, સુણો વિનતી મ્હારી;
પ્રેમની છાસનાં પાણી આગળ, અમૃત લાખું ઓવારી. ઓદ્ધ૦ ૩
વૃજ વધુને તોલે નવ આવે, મેળ સહસ નારી;
તો કોણુ માત્ર ગણિએ ઓદ્ધવ, કુબજા બિચારી. ઓદ્ધ૦ ૪
દેહ મધુપુર વૃત્તિ વ્રજમા, નેણે વહે નિર ભારી;
નભુસખી વ્હાલે હૈયે દુખ આણી, વાત શ્રીમુખ ઉચારી. ઓદ્ધ૦ ૫

પદ-રાગ ખમાચી.

મથુરાને રે મારગ કેમ જઈએ, મથુરાંને રે મારગ૦ ટેક.
જતાં ને વળતાં જીવન રોકે, વણુ કાજે ખોટી થઇએ. મથુ૦ ૧
એને રે મન અલુરાઈ અતિસે, હમે તો લાજી રહિએ. મથુ૦ ૨
નભુસખી ચાલોની જસોદાની પાંસે, રાવ હરિની આપણુ જઇ કહિએ. મથુ૦ ૩

પદ-રાગ વસંત-ગીતગોવીંદની છાંયાં.

વિરહીજનને અતિ દુખદાયક, રસ સાગર રીતુરાજ;
સમર અવલંબન ઉદ્દીપન, કરતા સરવ સમાજ. વિર૦ ૧
લવંગલતા મલયાચલ મારુત, મધુર સ્વર ગુંજાર;
કોકિલ કલરવ કુંજ વિષે હરિ, સંગ રમે બહુ નાર વિર૦ ૨
પીમળ શ્રીતરુ પુષ્પિત પ્રફુલ્લિત, ઉનમત્ત મદનવિકાર,
તરુણ પુરુષ તરુણીના ઉરુને, વસંત વિહારણહાર. વિર૦ ૩
મદન નૃપતિ શિરછત્ર સમોવડ, કેશુ ફૂલ અપાર;
વિરહી હ્રદય વિડારણ કેશુકળી, તે હરિ નખ આકાર. વિર૦ ૪
પાટલી પોહોપ દ્રીરેફ સહીત તે, મનુ મિનકેત નિખંગ,
નભુસખી કેરૂ હ્રદય ભેદાઇ, વિહ્વળ થઈ ગયુ અંગ. વિર૦ ૫

પદ-રાગ હલારી.

વેધાણી રે માણીગર મ્હાવમા રે, મારા પોવાયા છે પ્રાણ;
વેધાણી રે ભુદરના ભાવમાં રે, સહુ નારિયુ થઇ વેચાણ. વેધા૦ ૧
અણિઆળી અંબુજ આંખડી રે, બળ કરીને પ્રૂંકેલ બાણુ;
કાળજ કોરે માહેથી રે, કોહાને બાહેર જાણે કોણ. વેધા૦ ૨

ચંચળ ચોટ ચુકે નહિ રે, રૂડાં નેણ ભેદે નિસાણ;
પારધી નાદે હરણને જેમ, હેલામાં કરે હાણ. વેધા૦ ૩
વારે વારે જાઉં વારણે રે, કરૂં વ્હાલાનાં વખાણ;
નિરખી નેણ ધ્રાય નહિ, કાંન સુણતાં મીઠી વાણ. વેધા૦ ૪
અધ ક્ષણ અળગા ના ગમે, એ પ્રીતડીનું પરમાણ;
નભુસખી નોહે જુઠડું રે, અલબેલા તાહારી આણ. વેધા૦ ૫

પદ-રાગ હલારી.

લોભાયો રે પ્યારી તારા પ્રેમનો રે, નવ કાડ્યો જાએ પાર. પ્યા૦ટેક.
નીમ વ્રત પરનારપર, એવો નહીં મુને પ્યાર. પ્યા૦ ૧
જમતાં કાંને સાંભળુ, તારાં ઝાંઝરનો ઝમકાર; પ્યા૦
ઝબકી આવું ઝાંખવારે, હું નીસરી મહીર બાર. લો૦; પ્યા૦ ૧
સારો દાહાડો સણમણો રે, તુંજ મળવાનો વિચાર, પ્યા૦
ગમે નહીં બીજી ગોઠડી રે, કાને તારા પડે ભણકાર. લો૦; પ્યા૦ ૨
શાસ્ત્ર પુરાણ ને સુર મુની, મુને કેછે વેદનુ સાર; પ્યા૦
જગત મારે આસરે, પણ તું મારો આધાર. લો૦; પ્યા૦ ૩
અગ્નિ દીપક એમ જાણી લે, તારો મારો અવતાર; પ્યા૦
હું તું તું હું એક છાં, કોઈ જાણે જાણણ હાર. લો૦; પ્યા૦ ૪
અધક્ષણ માથા વેગળી, મુને મહા દુખ દે છે માર; પ્યા૦
નભુસખી નોહે જુઠડું રે, સમ ખાઇને કહું સો વાર. લો૦; પ્યા૦ ૫

છંદ-કડખા.

અગ્નિ જવાળા થકી ચદ્ર અમૃત ઝરે, બીંદુ અડતાં હરિ તર્ત ધાયો;
નાઠો નદી જહી મોર ઉડ્યો તદા, સુખકને ઝાલતાં સર્પ સહાયો.
અંબા ભયભીત થઇ શાપી ઓખાજીને, માગતાં એક વર ત્રણ પાયો;
ખડભડ દેખીને શીવજી ખડખડ હસ્યા, વ્યગ્ર હર નભુ નિજાનંદ ગાયો. ૧

વિભાગ ૧ લો.-ગુજરાતી.

ખંડ ૩ જો.

પરચુરણ વિષય.

વાંઢા વિષે.

પદ-ઢાળ-રાજિયાનો.

મેં તો માનુની વના પરમાણીયુંજી રે,
મંદીર માનુ રે મસાણિઉં. ટેક.
જે કોઈ છેલછબીલીએ છાંડિયા,
તેને દુનિયાં દેખીને દેશે દાંડિયાજી રે. મંદી૦ ૧
છે જો પોઢણુ શેજ પલંગડી,
જાણો જુવતી વના ધકે સગડીજી રે. મદી૦ ૨
એલે વાંકા મુગટ મોતી તોરલા,
જાણો જુવતી વના જગલ મોરલાજી રે. મદી૦ ૩
ભણુત, બ્રહ્મ સદનને અપાશરો,
એક બ્રહ્માણીનો હુત નહીં આસરોજી રે. મંદી૦ ૪
લ્હેરી લક્ષ્મી વૈકુંઠે નવ હોત તો,
હું તો અખાડો વૈકુંઠને ગોલતોજી રે. મંદી૦ ૫
આચી શક્તિ ન હોત શિવ વાસ જો,
તો હું મઠ કહુત કૈલાસનેજી રે. મંદી૦ ૬
બ્રહ્મા વિષ્ણુ ને શિવ હુત એકલા,
તો કહુત જતી વેરાગી ને ગોસલાજી રે. મંદી૦ ૭
જહાં રમઝમતી રમણી રમે,
તે તો રશિક કિંકરને મન ગમેજી રે. મંદી૦ ૮

હજામ વિષે.

પ્રભાત.

જાગો રે મોઘાંના મોટા, ખુણે પડિયુ ખાતર રે ટેક.
કોથળીમાંથી બે રત્ન ગયાં છે,એક કામકી ને બીજી કાતર રે. જાગો૦ ૧
ચીપિયો નરેણી ને લુગી, લટપટિયુ ને જળપાતર રે,
અસ્ત્રો એકુ હાથ ન આવ્યો, લઇ ગયો લોહા માતર રે. જાગો૦ ૨
સમદર્શી ને વિચાર દમ, શ્રદ્ધા સતસગ જાતર રે;
જ્ઞાન થયે થકી જો નભૂ, મહા સુખ પામે ગાતર રે. જાગો૦ ૩

કણબી વિષે.

પદ-રાગ સોરઠ.

કણબી ચાલે કોડે ભર્યા, રાતા દેખીને આભ. ટેક.
ગોચર ભાગે ભાવે કરી, ખોદે ખાવો ને ડાભ. કણ૦ ૧
આંબળે બળદોના પૂછડા, ડક ડક કેહે મારા બાપ;
અરધાં કપાએ અળસિયાં, તેનુ ગણે નહીં પાપ. કણ૦ ૨
ઓરે ત્યારે આનંદમાં, લે સહુ જીવોનાં નામ,
પાકે ત્યારે ગોળા કરે, ગોફ્ણ ગુથ્યાનાં કામ. કણ૦ ૩
એક ઘડી બેસે નહિં ઠરી, ખાધાલીધા દિનરાત,
ઘેર બેઠા ભાગે ગાળિયા, આઓ થાય વરસાત કણ૦ ૪
ડુગર ખેડે દુખિયા થઈ, લાવે અણતોળ્યો કાઠ,
આવે બે ત્રણ અઠવાડિએ, થાએ જોવાનો ઠાઠ કણ૦ ૫
એમા એક અધિક છે, ખળીમા આપે બહુ અંન,
નભુ તે માટે સરવે કહે, ઉદ્યમ ખેતીનો ધન કણ૦ ૬

નભરમા ધણી વીષે.

રેંહેંટિયો-ઢાળ ગરબાનો.

શાને કાતે સોહાગેણ નાર, કુડો રેંટુડો ટેક
રેંટિયો શાડે તે કાતે, કે પીઉડો પરદેશ રે;
સમીપ સ્વામી રગ સોરંગી, શાને કીજે કલેશ કુડો૦ ૧
ધણી નભરમો માથે ભાગ્યો, તેને ધધા કરવા રે,
સમરથ સ્વામી સમીપ સાથે, રસબગ રગમાં ફરવા. કુડો૦ ૨

ખંડ ૧ લો.

ઇશ્વરજ્ઞાન વિષે.

નિરાલંબ ઉપનિષદ (સંસ્કૃતમાંથી ભાષાંતર). (છંદમાં)

છંદ છપ્પય.

ૐ નમઃ શિવ ગુરુ, સચ્ચિદાનંદ મૂર્તિમય;
નીસ્પ્રપંચ અરુ સાંત, નિરાલણાશ્રીત સુર્તિ જય;
સંન્યાસી સાલંબ, યોગિ કૈવલપદ પાવત;
અગ્ય રીષ્ટ જિય સાંત, હેતુ યહ બોધ કહાવત;
અથર્વણ ઉપનિષદે, ત્રીશ પ્રશ્ન શિષ્યે કિયો;
ઉદાહરન કરકે નબુ, ગુરૂ તાકો ઉત્તર દિયો. ૧

પ્રશ્ન.

સુદ્ધ બ્રહ્મ સો કવન, સબળ બ્રહ્મ ઇશ જીવ કો;
પ્રકૃતિ કહા પરમાત્મ, સઆદિ બ્રહ્મ પીવ કો;
જાતિ કર્મ અકર્મ, કૌન તપ સુર તપ આસુર;
કહા જ્ઞાન અજ્ઞાન, કૌન સસાર બંધ મોક્ષ ઉર;
કૌન સુખ દુઃખ સ્વર્ગ નર્ક કહા, પરમપદ ઉપાસ્ય વિદ્વાન કહે;
નબુ શઠ સન્યાસ ગ્રાહ્ય રૂ, અગ્રાહ્ય સમાધિ બ્રાહ્મણ કો લહે. ૨

પ્રથમ પ્રશ્ન—કી શુદ્ધ બ્રહ્મ? તાકો ઉત્તર.

અખિલ ઉપાધી મુક્ત, અનાદિ અંત ન જાકું;
શુદ્ધ સાંત નિર્ગુન, કછુ અવયવ નહિં તાકું;
નિત્યાનંદ અખંડ, એકરસ અરુ અજ અક્રય;
સોઇ શુદ્ધ ચૈતન્ય, નિરજન એક નિરામય;

ઇશ જીવ માયા જગત્, તામે કછુ નહિં પાઇયે;
નભુ નિશ્ચે ગુરુયૌં કહ્યો, સુનિ આક્ષેપ મિટાઇયે. ૩

દુજે પ્રશ્ન—સબલ બ્રહ્મ કો ? તાકો ઉત્તર.

સબલબ્રહ્મ સો જાન, આદિ મેં શુદ્ધ સુનાયો,
સો અવ્યક્તમે મહદ, પ્રથમ ૐકાર સોહાયો;
છીતિ અપ મરુતહિ અગ્નિ, આદિ આકાસ ઉપાયો;
અંડકોશયુત કર્મ, જ્ઞાન અરૂ રૂપ દેખાયો;
સકલ શક્તિ સંજુક્તહિ, સાક્ષી સબકો વ્હે રહ્યો;
નભુ નિશ્ચે ગુરુદેવને, સબલબ્રહ્મ તાકુ કહ્યો. ૪

ત્રીજે પ્રશ્ન-કો ઈશ્વર ? તાકો ઉત્તર.

ઈશ્વર વાકું જાંન, કહ્યો તોય સબલબ્રહ્મ સો;
સુ પ્રકૃતિ આશ્રીત, લોક પરવિષ્ટ ક્રમ સો;
બ્રહ્માદિ વ્હે દેવ, ઇંદ્રી દસચારી નિયંતા,
સો ઇશ્વર સર્વજ્ઞ, કર્મકે ફલપ્રદ જતા;
લોક ચતુર્દશકો પતિ, પુરૂષોત્તમ બોલે નિગમ,
નભુ નિશ્ચે કરિ કહે ગુરુ, કહ્યો ઇશ ઉત્તર સુગમ. ૫

ચૌથો પ્રશ્ન—જીવ કોન ? તાકો ઉત્તર.

જીવ કહ્યો જો ઇશ, પ્રકૃતિ ગુન વ્હે વિકારમયે;
અજ વીષ્નુ ભવ ઇંદ્ર, આદિ વારાહ વિશ્વ ભયે;
યહ સમષ્ઠ અધ્યાસ બસ, શુલ જીવપદ વ્હે રહ્યો;
નભુ નિશ્ચે ગુરુદેવને, દિયો ઉત્તર શિષ્યે લહ્યો. ૬

પંચમ પ્રશ્ન—કો પ્રકૃતિ ? તાકો ઉત્તર.

પ્રકૃતિ શિષ્ય લે જાન, બ્રહ્મકો ભાસ પરચ્યો જબ;
નાના જક્ત બિચિત્ર, નિર્મયે સમર્થ ભયો તબ,
બુધિરૂપ જગ બીચરી, અનિર્વાચ્ય સત્તા અતી,
નભુ નિશ્ચ ગુરુને કહ્યો, બ્રહ્મશક્તિ સો પ્રકૃતી ૭

छठवें प्रश्न—को परमात्मा ? ताको उत्तर.

छंद—सोरठा.

देहादिक पर ब्रह्म, परमात्मा तासु कहे;
छठवें प्रश्नको मर्म, गुरु कहे नभु श्रोता लहे. ८

सप्तम प्रश्न—है आदि ब्रह्म ? ताको उत्तर.

छंद—छप्पय.

आदि ब्रह्म सुनु शिष्य, ईश ब्रह्मा शिव सो क्षर;
सचि सविष्नु सहरुद्र, मनुज रवि चंद सुरासुर;
सह पिशाच सह जीव, नारी नर सब्रह्मादय;
सबे जक्त चर अचर, अमर सह सकल ब्रह्ममय;
आदि ब्रह्म ऐसे कह्यो, कोन शब्द उर संचनं;
नभु निश्चे करी गुरु कहे,ब्रह्म नेहनानास्ती किंचनं. ९

એકાદશમ પ્રશ્ન—તપ કૌન? તાકો ઉત્તર.
છંદ—દોહા.
બ્રહ્મ સત્યં જગત્ મિથ્યા, પ્રત્યછ એસો જ્ઞાન હે;
ક્ષીણ બ્રહ્માદિ સહુ લોં, સંકલ્પ બીજકી હાન હે. ૧૩
એસી બુધ એકાગ્રતા, જગ દીખ ભ્રાંતી નવ રહે;
કહે નભુ ગુરૂ શંકર કહે, પંડીત તપ તાસું કહે. ૧૪

દ્વાદશમ પ્રશ્ન—આસુરી તપ કૌન? તાકો ઉત્તર.
છંદ—દોહા.
કરહિ ઉગ્ર એકાંત રહિ, હિંસા દંભ સહીત;
નભુ કહે ગુરૂ તપ આસુરી, સુધરમ દયા રહીત. ૧૫

ત્રયોદશમ પ્રશ્ન—કીં જ્ઞાનં? તાકો ઉત્તર.
છંદ—કવિત્ત.
એકાદશ ઇંદ્રી ગ્રહે, સદગુરૂ ઉપાસન,
શ્રવણ મનન નિદધ્યાસાદિક જાન હે;
દ્રષ્ટા દ્રષ્ય પ્રકાર નિરસ સર્વ અંતર સ્થાઇ,
ઘટ પટ પદારથ જોલોં પરમાન હે;
ચરાચર ચૈતન બિના ન કિંચિદસ્તી એ,
અખંડ એક વૃત્તિમેં નિશ્ચલ જાકું ભાન હે;
નભુ કહે ગુરૂદેવ, શિષ્યકું કહત જાકું,
એસો ભયો તાકું કહે, અનુભવ જ્ઞાન હે. ૧૬

ચતુર્દશમ પ્રશ્ન—કીં અજ્ઞાનં? તાકો ઉત્તર.
છંદ—મનહર.
રજ્જુ સર્પ જ્ઞાન અરૂ, સુક્તિમેં રજત માને,
ખોડરમેં ચોર મરિચિકા જલ જાન હે;
નીલતા આકાસમાંહિ, નીરમાંહિ ઊધતરૂ,
બ્રહ્મમેં જગત ભાવ, એસેહુ બખાન હે;
સર્વ અનુસ્યુત સર્વ, મિથ્યા દેવ તીર્થકાદિ,
સ્ત્રી પુરૂષ વરણાશ્રમ, બંધ મોક્ષ માને હે;
તાકી કલ્પના હે જોલોં, તોલોં નભુ કહે ગુરૂ,
એસો જો હે જંતુ તાકું, બડોહી અજ્ઞાન હે. ૧૭

પંચદશમ પ્રશ્ન-ક઼ સંસાર ? તાકો ઉત્તર.

છંદ-દોહા.

અનાદ્યવિદ્યા વાસના, ષડ જન્માદિ વિકાર;
નણુ કહ ગુરુ કરુણાયતન, સુનુ સુત યહ સંસાર. ૧૮

શોડષ પ્રશ્ન-કો બંધ ? તાકો ઉત્તર.

છંદ-છપ્પય.

બંધ પિતૃ પુનિ માતૃ, સહોદર ગૃહ આરામાદિક;
ક્ષેત્ર વરણ સંશય સકલ્પ, જેહિ કામાદિક;
કરતૃત્વ ભોક્તૃત્વ આદિ, અહંકારહી ભવગુન;
દેવ મનુજ રૂપ કર્મ, યજ્ઞ વ્રત જોગ નેમ પુન;
અણિમાદિ સિધ્ધિ સકલ, મોક્ષ સંકલ્પ સબ હે;
નણુ કહત ગુરુ અધિકારિસું,સંકલ્પ માત્ર સબ બંધ હે. ૧૯

સપ્તદશમ પ્રશ્ન-કો મોક્ષ ? તાકો ઉત્તર.

છંદ-દોહા.

નિત્યાનિત્ય બિચારતેં, લહી અનિત્ય સંસાર;
નણુ સમસ્ત સકલ્પ ક્ષય, ગુરૂ કહે મોક્ષ બિચાર. ૨૦

અષ્ટાદશમ પ્રશ્ન-કી સુખ ? તાકો ઉત્તર.

છંદ-દોહા.

સદ ચિદ આનંદ રૂપ લહિ, આનંદ ભયો અપાર;
નણુ કહ ગુરુ સુનુ શિષ્ય તિન,લહ્યો મોક્ષ સુખકાર ૨૧

એકોન વિંશમ પ્રશ્ન-કી દુઃખં ? તાકો ઉત્તર.

અનાત્મરૂપ સબ હે બિષય, તાકો સંકલ્પ રૂખ;-
નણુ કહ ગુરુ સુન શિષ્ય તું, યાહિ જાન અતિ દુઃખ. ૨૨

વિંસમ પ્રશ્ન-ક઼ સ્વર્ગ ? તાકો ઉત્તર.

તૃષ્નાકો ક્ષય હોત હે, નણુ કહ ગુરૂકે સંગ;
તાહિતેં નિત કીજિએ, સ્વર્ગ સોઈ સતસંગ. ૨૩

એકવિંશમ પ્રશ્ન—કો નર્ક? તાકો ઉત્તર.
અસત સંસારી બિષઇજન, તાકો જો સંસર્ગ;
નભુ કહ ગુરુ નિજ શિષ્યકું, તાહિ જાંન લે નર્ક. ૨૪

દ્વાવિંશમ પ્રશ્ન—કોં પરમપદ? તાકો ઉત્તર.
છંદ—છપ્પય.
પરમપદહી તું જાંન, પ્રાન ઇંદ્રી અંતસ્કરણ;
પરહિ સચ્ચિદાનંદ, અદ્વીતિય સર્વ સાક્ષી ભણ;
નિત્ય મુક્ત પરબ્રહ્મ, સ્થીતિ સોઈ સુખદાયક;
યાહિ જાનિ નિજ રૂપ, ભયે સોઇ બુધિ લાયક;
તાહિ બદન કરિ નભુ, ગુરુ કરુણા કરી કહે સુખદ;
યા પ્રકાર ઉત્તર દીયો, તાહી જાંન લે પરમપદ. ૨૫

ત્રયોવિંશમ પ્રશ્ન—કો ઉપાસ્ય? તાકો ઉત્તર.
છંદ—દોહા.
સોઇ ઉપાસન કીજિયે, નભુ જબ સુધ હોય ઉરૂ;
શરિરસ્થ ચૈતંનકો, પ્રાપ્તી કરાવહિ સો ગુરૂ. ૨૬

ચતુરવિંશમ પ્રશ્ન—કો વિદ્વાન? તાકો ઉત્તર.
છંદ—દોહા.
અંતરજામી સબહિમેં, એસો જાકું જ્ઞાન;
નભુ કહ ગુરૂ બાની બદત, સો કહિએ વિદ્વાન. ૨૭

પંચવિંશમ પ્રશ્ન—કો મૂઢ? તાકો ઉત્તર.
કર્તા ભોક્તાકો રુદે, અભિમાન આરૂઢ;
નભુ કહ ગુરુ સુનુ શિષ્ય તું, તાહી જાંન લે મૂઢ. ૨૮

ષટ વિંશમ પ્રશ્ન—કઃ સંન્યાસ? તાકો ઉત્તર.
સ્વસ્વરૂપમેં સ્થીતિ કરહિ, સકલ કર્મફલ નાસ;
નભુ કહ ગુરુ સુન શીષ્ય તું, તાહી કહત સંન્યાસ ૨૯.

સપ્તવિંશમ પ્રશ્ન–કિં ગ્રાહ્ય ? ઉત્તર.

દેસ કાલ વસ્તુ રહિત, આત્મા કહિએ સોય;
નભુ કહે ગુરુ શંકર વદે, ગ્રહણ કરે બુધ જોય. ૩૦

અષ્ટત્રિંશમ પ્રશ્ન–કિં અગ્રાહ્ય ? તાકો ઉત્તર.

સ્વસ્વરૂપ વ્યતિરીક્ત સો, માયામય બુધિ જાહિ;
જગત સત્ય ચિંત્વનં નભુ, ભૂલી ન ગ્રહિયે તાહિ. ૩૧

એકોનત્રિંશમ પ્રશ્ન–કઃ સમાધી ? તાકો ઉત્તર.

છંદ–મનહર.

સર્વ અન્ય પરિતજ્ય નીર્મમ નીરઅહંકાર,
હોય બ્રહ્મનીષ્ટ શર્ણ અધિગમ્ય માનિએ,
તત્વ મસ્યાદિ જો ચાર બેદકે મહાવાક્ય તાકો,
અખંડાર્થ લહી બ્રહ્મ ન વિકલ્પ ઠાનિએ;
સોઇ હે સ્વતંત્ર મુક્ત પૂજ્ય પર્મહંસ સોઇ,
અવધુત બ્રાહ્મણ સોઇ સત્ય સંધી સાનિએ,
નભુ કહે ગુરુ સોઇ રૂપ રહે નીત્ય તાકું,
નીકે કરી નીર્વિકલ્પ સો સમાધી જાનિએ. ૩૨

ત્રીસમ પ્રશ્ન–કો બ્રાહ્મણ ? તાકો ઉત્તર.

છંદ–પાદ્કુલા.

કો વા બ્રાહ્મણ એસો શિષ્યે, પ્રશ્ન ત્રીંશમ કીનો,
બ્રહ્મવિત સો સબહિ બ્રાહ્મણ, નભુ ઉત્તર ગુરુ દીનો. ૩૩

બોધરત્નાવલી.

શ્રી છંદ-એક અક્ષરકા.

શ્રી, છં; દો, થં. ૧. મેં, હો; તેં, સો. ૨.

ગાયત્રી-છંદ-ખટ અક્ષરકો, તાકે અવાંતર, આદિ એકસેં ચોંસઠ લો અનુક્રમસું; પ્રસ્તાર પ્રમાણુ છંદ. પેહેલા પ્રસ્તાર ખટ ગુરૂકા-છંદ શેષરાજ.

હંસો શબ્દે કહેના, તાકુ ખિલો રહેતા;
શબ્દો ગૂરો વંદા, શેષો રાજા છંદા. ૧
ખરે મંને બોલે, તરે તારે તોલે;
ભજે ભાવે તાકૂ, કરે કુર્બો જાકુ. ૨
સેવના સતોકી, નાવડી જંતોકી;
જક્ત સીંધુ ભારે, સંત હેલાં તારે. ૩
તપકો સંચેહે, ભવમેં બચે હે;
સમતા આ દે જે, સરવે સાધે તે. ૪
જાકૂં કેહેતા સો, તોકૂં બતાયા ઓ;
બોલે હમેશાં જો, તો ખીન ઓરે કો. ૫
અપાર યાતેં હે, ન થાહ પાતે હે,
અભૂલ તાતેં હે, અનંત બાતેં હે. ૬
આરતબંતા હે, તાકર ચંતા હે;
ભાવ ધરંતા હે, પાર પરંતા હે. ૭
અમર ના રહેતા, નર ગજા કેતા;
શબદકું સોધે, સુરતતેં બોધે. ૮
એસા ચત આવે, તાકૂં સત ભાવે;
સેવે ભાવ નીકે, પાવે પાર છીકે. ૯
લહે કો કહે સો, સનાતંન એસો;
છીતે ભાવ જેસો, તીતે બ્રહ્મ તેસો. ૧૦
જક્તમે જડે હે, કોઉ ના કડે હે;
ઈસસેં બડે હે, ભૂલમે પડે હે. ૧૧
અજ કો કહે હે, રજ ના લહે હે;
જગ થાનમેં હે, બિધ જાનમેં હે. ૧૨

પચે ભૂત એસેં, સિંધો જલ જેસેં,
એસા મન જાને, ઓરે નહિ માને. ૧૩
અપાર કેહાયા, સુજાન લહાયા;
જિંહુ ન સતાયા, અભેદ બતાયા. ૧૪
યા જગ અજા હે, ઓ મગ કજા હે;
સો લખત જાહે, તો અતમ જાહે. ૧૫
મદ મમ જાકે, રહત ન વાકે;
અમિ રસ છાકે, હમ બલિ તાકે. ૧૬
એસા જાને કબે, સતા મેવે જબે;
ખોટા લેખે સબે, સાતી પાવે તબે ૧૭
સદા તે શુધ હે, નહી બીરૂધ હે,
અધોના ઉર્ધ હે, લહે સો બુધ હે ૧૮
પારખે સો લખે, શીતિમે ઓલખે,
અથ નામાવલી, બોધરત્નાવલી. ૧૯
હમ સો કૌન હે, ગુણ કો ગૌન હે,
મનમે જો લહે, તનમે ના કહે. ૨૦
સતોષ લાવતા, અંતે ન ધાવતા;
ગોવિંદ ગાવતા, આનદ પાવતા. ૨૧
અનત વાપ હે, ન ઓર થાપ હે,
અલેખ આપ હે, અછેદ્ય આપ હે ૨૨
ધાય અનતમે, માનત જતમે,
ચાહત ચંતમે, ખોજત સતમે ૨૩
દુખિત જત હે, ચતુર ચત હે;
સુખદ સત હે, નિગમ મંત હે. ૨૪
જો ચાહે તરને, તો સેવા કરને,
સતોકે ચરને, જા માથા ધરને. ૨૫
મધૂસેં જખકે, મરે ઓ ભખકે,
અલેખે લખકે, રૂદેમે રખકે. ૨૬
બોધ સ્વપદકું, ખોજ આતમકું;
ચીન આદમકું, છાંડ દે મમકુ. ૨૭
હિત બોધ કરે, નહિ બુજત હે,
મદકે તમમે, નહિ સૂઝત હે. ૨૮

એ મીખ શમજે, તે ઓર ન ભજે;
એ બાત પરખે, તે નાથ નિરખે. ૨૯
અનત સમ જો, અચત દમ જો;
અમાન રૂપ સો, સ્વરૂપ સુખ ગો. ૩૦
આવત નવ મે, સાગર ભવમે,
ભાજત લવમે, દાઝન દવમે ૩૧
જગત મણ તે, કહત કણતે;
પ્રગટ જણતે, લક્ષત તણતે ૩૨
કીજે મતાં મેવ, છૂટે ટહેતા ખેવ,
એસા આત્મા દેવ, કોઉ જાને ભેવ. ૩૩
ભઈ સંતા ભેટ, ઠરા સીધૂ બેટ;
પરાલબ્ધે પેટ, અહ કર્તા મેટ. ૩૪
નાથ મંગે નેહ, જન્મકો હે છેહ;
જ્ઞાન પાયો જેહ, ફેર નાહે દેહ ૩૫
મન ધારો કોય, નહિ સાચા જોય,
જગ જૂઠા હોય, તુમ માનો મોય. ૩૬
જો ચત ચેતત, ધીમત સો મંત;
ખોજત ધાવત, સો બ્રહ્મ પાવત. ૩૭
અખડ જાનત, અદડ માનત;
ન જક્ત ઠાનત, અભૂલ ભાનત ૩૮
એહિ દયાવાન, નાહિ કછૂ માન,
એકહિ ગાવત, મો પદ પાનત ૩૯
સમર કો પાસ, અમર ઉદાસ,
અરણુમેં વાસ, બચત ના તાસ. ૪૦
એસે સંત એક, નાહી સો અનેક,
પાવે પાર પથ, પામે લોક કથ. ૪૧
સદા સંત સગ, ચડે નિત્ય રગ,
મહા જ્ઞાન ગગ, કરે શુદ્ધ અગ. ૪૨
જ્ઞાન ગગ સેવ, નો પ્રત્યક્ષ દેવ,
તાસુ ચત ધાર, હોત પથ પાર ૪૩
મન ભાવ જતમ, સત સંગ તાસ,
બુધિકો પ્રકાસ, ગુરુગમ્ય જાસ. ૪૪

આનંદ અપાર, ના સાર અસાર;
એસેહિ ભવંત, પૂરાણુ તવંત. ૪૫
અછેદ અભેદ, યહી કહ ભેદ;
લહંત ગહંત, યહી બડ સંત. ૪૬
પાવત સુજાન, ગાવત બખાન;
બોલત નિગંમ, એ ગમ અગંમ. ૪૭
નિગમ લહંત, અગમ કહંત;
ભગત ગહંત, મિલન ચહંત. ૪૮
સેવોજી સાદર, ટાલો અન્યાદર;
જેસાહે માધવ, સાચી તે સાધવ. ૪૯
અલેખે જાનત, અભેદા માનત;
અમાપે માપત, અથાપે થાપત. ૫૦
ભાસ તાસો જુઠ, ચોર કો જ્યોં ઠુંઠ;
ઈદ્રજાલી વત, જક્ત યા ભાસત. ૫૧
જગમે જાગત, યહ સો માગત;
ભ્રમકું ત્યાગત, ભવતેં ભાગત. ૫૨
સંસાર સાગર, નિસ્તાર આદર;
જિને ધરો મન, તિને સદા ધન. ૫૩
સદા સુખાસન, ટલે જ વાસન;
મિટે ઉદાસન, ઉદે ઉજાસન. ૫૪
સુંદર મંદર, મે બસ અદર;
કો ગિરિ કંદર, કોન પુરંદર. ૫૫
મનુશ રાગત, અમર માગત;
નિગમ દાખત, અગમ ભાખત. ૫૬
બોલે હે નિગમ, જાને હે સુગમ;
માને હે અગમ, તાસો છાંડ ગમ. ૫૭
ગુરૂકે સરન, પરીકે ચરન;
કરે કો તવન, તદા સો તરન. ૫૮
આદિ જે અમર, નાવટે સમર;
કંજકો ભમર, સો સહે ઝમર. ૫૯
ચિતમે ચાહત, ગમતેં ગાવત;
સુખકું પાવત, ભવમેં નાવત. ૬૦

ગોવિંદ ચરન, સો દેહ હરન;
આનંદ કરન, આક્રંદ ટરન. ૬૧
સધીર સદન, સમીર મદન;
અનત બદન, મો કંક કદન. ૬૨
અમર સયન, અકુર અયન;
બોલત નયન, જારત મયન. ૬૩
અગમ ' લહત, સુગમ કહત;
નિગમ રહત, જગ ન ગહત. ૬૪

દોહા

ચતુરશષ્ટિ પ્રસ્તારકો, હે ગાયત્રી છંદ;
ગ્રથ બોધરત્નાવલી, નભુ સમુદ્ર આનંદ. ૧
છદ બોધરત્નાવલી, ધરે કઠ જન કોય,
આત્મબોધ વૃત છદકે, કહ નભુ જાને સોય ૨

ઇતિ બોધરત્નાવલી સમાસ

જ્ઞાનષોડશી.

છંદ-પવંગમ શિષ્યવચન.

પ્રથમ ગુરુકે પાય પરૂ કર જોરિ કેં,
ચરનકમલ રજ શિશ કે ધારૂ દોરિ કેં,
સરગુન નિરગુન શબ્દ કહે કરિ હોરિ કેં,
પરિહાં સશય સકલ પાશ કે હારો તોરિ કેં. ૧

ગુરુવાક્ય.

વાચ્ય લક્ષકો અર્થ ન જાને યાહિતેં,
સરગુન નિરગુન ભેદ કહતહે તાહિતેં;
જીવ ઇશ દો ભિન લહતહે વાહિતેં,
પરિહાં કો ઇશ્વર મેં જીવ કે પ્રગટે માંહિતેં. ૨

શિષ્ય વચન.

ઈશ્વર કર્મ રહિત કે કરતા જાનિયેં,
જીવ કર્મ આધીન અગ્ય પરમાનિયેં;
જીવ ઈશ દો એક કે કેસે ઠાંનિયેં,
પરિહાં ઈશ્વર જીવ અભિન કે ક્યોં કરી જાનિયેં. ૩

ગુરુ વચન.

જ્યોં ઈશ્વરકો વાચ્ય કે તેસો જીવકો,
પિગલે જામે સ્વાદ ન પલટે ઘીવકો,
ઘાડો જાનો જીવ કે પિગલો શિવકો,
પરિહા દોમે વ્યાપક સ્વાદ એ પરચો પીવકો ૪

શિષ્ય વચન

લઘુ બુદ્ધિ હમ બાત બડી ક્યોં કીજીએ,
બિનુ સમઝે મહારાજ કે કેસેં ધીજિએ;
આરત હરન ઉદાર કે શરને લીજિએ,
પરિહાં વાચ્ય લક્ષકો અર્થ કે પરગટ કીજિએ ૫

ગુરુ વચન.

તું ચૈતનકો ભાસ અવિદ્યામેં પડ્યો,
પંચ કોશ વપુ તીન કે કાદામેં ગડ્યો,
કર્તા ભોક્તા માન કે ન્યારો ના કડ્યો,
પારહાં એહિ જીવકો વાચ્ય કે ચકડોરે ચડ્યો. ૬
જ્યોં હરિ દેખી છાહ કૂપમેં ધસત હે,
કાગજ કરણી દેખી નાગ જ્યોં લસત હે,
શુક નલિકાકું પકરી પૂદમેં ફસત હે,
પરિહા સુકર મેહેલમેં સ્વાન ભૂલિકે ભસત હે. ૭
અબ સુન તેરો લક્ષ કે કરતા તું નહીં,
તીન દેહતેં ભિન્ન તો તું ભોક્તા કહીં,
નિશ્ચલ એક અસગ કચુકિતેં અહી,
પરિહાં કેવલ સુદ્ધ સ્વરૂપ જાનિ લે તું સહી. ૮
જગત ઉપાવનહારે વાચ્ય હે ઈશકો,

ફલદાતા સર્વંગ્ય સબે કહે શિપકો;
ભેદ ઉજેરી રૈન અંધેરી નીશકો,
પરિહા એસો એ સરદાર કોટિ તેત્રીશકો. ૯

શિષ્ય વચન–આપકા અનુભવ કેહેતાહે.
જગકર્તા મેં નાહિં નાહિં સર્વંગ્ય રે,
મોમે દીસત નાહિં અગ્ય અરુ તગ્ય રે,
અગ્ય તગ્યકો ભાન સબે અટપગ્ય રે,
પરિહા સબ જરીકે ભયો છાર કિયો બ્રહ્મ જગ્ય રે ૧૦
વાચ્ય લક્ષકો રૂપ ગુરુસુ મેં લહ્યો,
સરગુન નિરગુન ભેદ સબે મિથ્યા કહ્યો;
જીવ ઇશકા ભેદ નદીમેં ના બહ્યો,
પરિહા કૃપા તુમારી નાથ અનુભવકું ગ્રહ્યો ૧૧
સેહેજ સજોગ સુભાવ કે જક્ત કહાવ હે,
જલ જલ મિલતે લેહેરિ કે એહિ સુભાવ હે,
લેહેરી કરિવે કાજ ન દધીકુ ભાવ હે,
પરિહા કે લેહેરીકુ નાહુ હોનેકો ચહાવ હે ૧૨
પોહોમી પાની વાયુ કે અગ્નિ આકાશ હે,
મેં નાહીં એ પાચ મોતેં પરકાશ હે,
મો બિન નામ રૂ રૂપ સબેકો નાસ હે,
પરિહાં સાક્ષી સુદ્ધ સ્વરૂપ અહું અવિનાસ હે. ૧૩
કર્તા હુમેં નાહિં ક્રિયા કુમ કોન હે,
ધ્યાતા ધ્યેય ન કોઉ ધરે કો ધ્યાન હે,
પરમાતા પરમેય કહા પરમાન હે,
પરિહા જ્ઞાતા જ્ઞેય ન કોઉ તો કેનો જ્ઞાન હે ૧૪
ગુરુ કરુણાતેં જ્ઞાન અરક ઉજાસ હે,
તાકુ ત્રીપુટી ભરમ કે લેશ ન ભાસ હે,
અસદ જડ અરુ દુખ કે તાકો નાસ હે,
પારહા સદ ચિદ આનદ બ્રહ્મ સ્વયપ્રકાશ હે ૧૫
મેરે બધ ન મુક્ત કે સ્વર્ગ ન નરક હે,
જ્યાં પસરેતેં કિરન ન પરવા અરક હે,
જક્ત નહિં હે બ્રહ્મ કછુ ના ફરક હે,
પરિહા નભુ બલિહારી સંત જ્ઞાનમેં ગરક હે. ૧૬

ઇતિ જ્ઞાન પોડશી સંપુરણ

જ્ઞાન પંચાંગ-(કપિલ ગીતા વિષે.)

પ્રશ્ન-કવિત્ત.

કેતે બ્રહ્મ દેવ સ્થાન, બાર્ણું ખાનિ સુન્યાવસ્થા,
દેહ માત્રા ભેદ ગુન, કજ તત્વ ક્રિયા હે;
દિશા કોન પરીમાન, મુદ્રા મુખ્ય ગૌણ કેતી,
કલા પંથ નભ થાન, લોક માની ક્રિયા હે;
વાજિંત્ર ત્રિપદા પૂજા, શક્તિ કો બીચાર અગ્નિ,
આનંદ દિક્ષા વિષય, અધ્યાત્મ લહિઆ હે;
પંચ ત્રીશ પ્રશ્નકો, ઉત્તર ગુરુ કૃપા કરી,
પંચક સકલપર, નભુ એસા દિયા હે.

ઉત્તર-કવિત્ત.

તારક બીધિ ત્રિકુટ, અકાર વેખરી અધો,
જાગરત સ્થૂલ હ્રસ્વ, ઋધ રજ રક્ત હે,
પૃથ્વિ શૃજ પૂરવ હી, નૈરુત તિનર્ધ હસ્ત,
ખેચરી પણુમુખિ અર્ચી, પિપિલિકા બ્યક્ત હે;
ઘટાકાશ નેત્ર સત્ય, વિશ્વ રુ વેણુ ગાયત્રી,
પ્રથમ ઋચા ગણેશ, પુનિ ક્રિયા શક્તિ-હે;
ક્ષર રૂ વડવાનલ, વિષયાનંદ નામદિક્ષા,
ગંધ દેહ પચ ત્રીશ, નભુ એમો જગ્ત હે. ૨

દુજે દેહ દડકે, વિષ્નુ સિંહુટ ઉકાર,
મધ્યમા ઉર્ધ સ્વપ્ન સુક્ષ્મ, દીર્ઘ મત્તા ચર્જુ હે;
સત્વ સ્વેત આપ તત્વ, પાલન પશ્ચિમ દિસા,
ઇસાન્ય અંગુષ્ટમાત્ર, ભૂચરી સો રજુ હે;
ઉનમિલનિ અરુ ધ્રુમ્રી, વિહંગ મઠહી કંઠ,
બૈકુંઠ તૈજસ હી, બિતંત નાદ બજુ હે;
દુજો ભાસકર જ્ઞાન, અક્ષર મદાગ્નિ યોગ,
અહમોહં રસ જીવ, નભુ લહી તજુ હે. ૩

કુંડલ રૂદ્ર ઘોટહાટ, મકાર પશ્યતી મધ્યા,
સુષુપ્તી કારણુ પ્લુત, શામ વેદ તમ હે;

સ્યામ તેજ પ્રલય યામ, અગ્નિ કોણ અધાંગુષ્ટ,
ચાચરી શાંભવિ જ્યોતિ, કપીપથ ગમ હે;
મહદાકાશ હૃદય, કૈલાસ પ્રાજ્ઞ મૃદંગ,
તૃતીય વિષ્ણુ ઇચ્છા શક્તી, કુટસ્થ સો સમ હે;
રૂદ્રાગ્નિ અદ્વૈતાનંદ, સોહંકોહં રૂપ ઇશ,
પદ છાંડી નભુ દેખ, તું તો એક બ્રહ્મ હે.
અર્ધચંદ્ર ઇશ્વર હી, ઉઠપીઠ ઇકારસુ,
પરા સર્વસુન્ય અવસ્થા, તુરિયા બખાનિયેં;
મહાકારણ અર્ધ મત્તા, અથર્વેદ શુદ્ધ સત્વ,
નીલકંજ વાયુ સૂર્ય, ઉત્તર પ્રમાનિયેં;
વાવ્ય કોણ મસુર રૂ, અગોચરી આત્મભક્ષી જ્વાલા,
મીન ચિદ સુદ્ધાશ્રય, પ્રત્યગહિ જાનિયેં;
કાંસી ઑંકાર રૂદ્ર આદિ, શક્તિ આત્મનીર્ણય રૂ,
કામાગ્નિ વિદેહ શિવોસ્મી, નભુ સ્પર્શ માયા ઠાનિયેં.
બિંદુ શિવ બ્રહ્મરધ્ર, એકાર પરાતપર,
મહાંતસુન્ય ઉનમુની, કૈવલ્ય અનુચ્ચાર હે;
સુક્ષમ નિર્ગુણ પીત, નભ ચંદ્ર ઉર્ધ અધો,
પ્રમાણ ઉન્મનિ અરૂ, પ્રબોધિ બિચાર હે;
કલાતીત અહી, નિરાકાસ શિખા નિરાશ્રય,
નિરંજન વેણુ, પારમાર્થિક પાર હે;
શક્તિ પરા ક્ષેત્રજ્ઞ, બ્રહ્માગ્નિ બ્રહ્માનંદ શિવ,
શબ્દ સો પુરૂષ નભુ, ચૈતન અપાર હે.

ઇતિશ્રી જ્ઞાંન પચાંગ-(કપિલ ગીતા વિષે) સંપૂર્ણ.

અથ જ્ઞાન પંચાંગનો કોઠો.

પ્રશ્ન ?	ઉત્તર.				
	૧	૨	૩	૪	૫
બ્રહ્મ	તારક	દંડક	કુંડલ	અર્ધચંદ્ર	બીંદુ
દેવ	વીધિ	વીષ્નુ	રૂદ્ર	ઇશ્વર	સદાશિ
સ્થાન	ત્રીકુટ	સીહટ	ઘોલ્હાટ	ઉડપીઠ	બ્રહ્મરંધ્
વર્ણ	અકાર	ઉકાર	મકાર	ઇકાર	એકાર
વાણી	વૈખરી	મધ્યમા	પશ્યતી	પરા	પરાત્પ
સુન્ય	અધો	ઉર્ધ	મધ્ય	સર્વસુન્ય	મહાંતસુ
અવસ્થા	જાગૃત	સ્વપ્ન	સુષુપ્તી	તુર્યા	ઉનમુની
દેહ	સ્થુલ	સુક્ષ્મ	કારણ	મહાકારણ	કૈવલ્ય

નવધરૂ, વા નવ નંગ શિરપેચ, યા રવેની.

પદ ૧ લું. ગુરૂ સ્તુતિ.

બંદન ગુરુપદ પંકજ કરિએ, બીનુ પ્રયાસ ભવ દુસ્તર તરિએ વે. ૧
સત્ય શબ્દ ગુરુદેવ બતાવે, ગ્રહન કરે સો સુખકુ પાવે વે. ૨
છીપકો જતુ મીન જબ ખાવે, ખાલી હોય તબ આરત આવે વે. ૩
દધિપર આતુર કરભર દરશે, સમય જાનિ સ્વાતી જલ બરસે વે. ૪
બિંદુ લેકર નિજ થલ સોવે, મુક્તા અમુલિક તામહિ હોવે વે. ૫
યહ દ્રષ્ટાંત ગુરુગમકેરા, યા મીટતે નભૂ છેટલા ફેરા વે. ૬

સાખી.

આપા જંતુ ખા ગયા, ગંચિત રૂપી મીન;
ગુરુ શબ્દ સ્વાતી ભરા, અનુભવ મુક્ત પ્રબીન. ૧

અંતસ્કરણ ચતુષ્ટય સ્તુતિ.

પદ ૨ જું. મન સ્તુતિ.

સત્ય સમઝ તું મેહેશ્મ તેરા, કહા કરતા મન મેરા મેરા વે. ૧
તું સમ કોઉ બડા નહિ ભાઈ, સબ સૃષ્ટી તેરી ઉપજાઈ વે. ૨
તું શાહા ચોર અગ્ય અધિકારી, જતિ બિપંઈ તું ભૂપ બિખારી વે ૩
તેરા ખયાલ સપનેમેં જાંનાં, તબ તેરા સબ ખલ પેહેચાંના વે. ૪
નર્ક સ્વર્ગ દો તેરી હાંમી, ભૂત ભવિષ દો તેરી ફાંમી વે. ૫
તુ તેરા જબ રૂપ નિહારે, તુ સબકુ ડુબાવે તારે વે. ૬
તું જબ સનમુખ હોય સબેરા, તું મિટતે નભુ છેટલા ફેરા વે. ૭

સાખી.

મન નિજ મનજબ હોરહા, તબ નહિં વિશ્વ વિલાસ;
શિરપર સવિતા દેખિયે, જેમે છાહ સમાસ. ૨

પદ ૩ જું. બુદ્ધિ સ્તુતિ.

બુદ્ધિ તું સબતેં બલવતી, બ્રહ્મ પ્રકાશ વિશ્વ વિસ્મતી વે. ૧
નામ રૂપ શબ તેરે જાએ, તે સબ હિત અનહિતકે ગાયે વે. ૨

એક અનેક કરે પલ માંહીં, નાવ તિરાવે થલકે ઠાંઈ વે. ૩
નાહે હે સો સાચા ભાસા, સો ચિદશક્તિ તેરા વિલાસા વે. ૪
નાના રંગ ઘાટ અરુ નામા, ભિન્ન ભયા સો તેરા કામા વે. ૫
પરાદ્વારરહિ પોષન કીના, આગે આઇ રૂપ ધરી લીના વે. ૬
નિશ્ચે કીન નિગમતે ચારા, ખટ ચરચા પુરાન અઢારા વે. ૭
કહા બરનુ તેરી પ્રભુતાઇ, કરે મોક્ષ તું હોય સહાઈ વે ૮
તું જબ ઉલટ આદકુ હેરે, તબ તું બ્રહ્મ વિશ્વ નહિ નેરે વે. ૯
તું બુદ્ધિ બલ તોર ઘનેરા, તું મિટતે નભુ છેલ્લા ફેરા વે. ૧૦

સાખી.

બુદ્ધિ પ્રકૃતિ બ્રહ્મકી, પલમે કીન બીલાસ;
કચ્છબ લોં સંજમ કરે, તો તું બ્રહ્મપ્રકાસ. ૩

પદ ૪ થું. ચિત્ત સ્તુતિ.

ચિત્ત તું બીજ ચાર ખાનિકા, પ્રેરક દેહ ચારમેં નીકા વે. ૧
સબ સમાજકો તું હે રાજા, ઘટ ઘટમેં તું કરત અવાજા વે. ૨
વિષયાદિક તેરે અનુચારી, સબ શ્રષ્ઠિ તેનેં વિસ્તારી વે. ૩
તું જબ કરે ચિંતવન જેસા, સત્વર હોય કરે તબ તેસા વે. ૪
અબ તું માન સતકી સિક્ષા, જ્ઞાનયાગકી લેરહે દિક્ષા વે. ૫
સંશય અસ્વ છોડ જગમાંહીં, ઉપનિષદ સંગ સયન પઢાઈ વે. ૬
વિશ્વવિજય કરી યગ્ય અનુપા, હોઈ રહ અખિલવિશ્વકો ભુપા વે. ૭
હોય નિકંડ દેખ ઘર તેરા, તું મિટતે નભુ છેલ્લા ફેરા વે. ૮

સાખી.

ચિત ચિદમેં કછુ ભિન નહિં, નામ રૂપ ગુણ તાગ;
જ્યોં જલ પય ન્યારે કરી, હંસ પીયે મધુ ભાગ. ૪

પદ ૫ મું. અહંકાર સ્તુતિ.

અહંકાર તું અતિ બલવાના, વિશ્વ વિદિત બલ રૂદ્ર સમાના વે. ૧
યહ બ્રહ્માંડ રહા તું ધારી, ત્રિપુટિ સબે તોરી અનુચારી વે. ૨
તુ કરતા સબ કારજ તેરા, ભ્રમી રાજા મગ સેન ઘનેરા વે. ૩

તુંતે ઓર નહિં કોઉ લેખા, તુંતે કોઉ બડા નહિ દેખા વે. ૪
એકાદસમેં તું જબ આવે, તબ કૈવલ્ય વિશ્વ સુખ પાવે વે. ૫
બિનય કરી માગું તો પાહીં, તું ઉલટા ફિર તેરે માંહીં વે. ૬
નાહીં ઘટે તેરેકું એસા, જીમી સૂરેકું ઘર અંદેસા વે. ૭
સિંઘ અજાકે ભય ના ડરહી, સતી નારી બિભિચાર ન કરહી વે. ૮
તું અંતર એસા જબ હોવે, જનમ મરનકા ધોખા ખોવે વે. ૯
તું ઉલટી ઘર દેખે તેરા, તું મિટતે નબુ છેલ્લા ફેરા વે. ૧૦

સાખી.

અહ કરત યા વિશ્વકું, ભેદબુદ્ધિ નહિં રંચ,
મોહ ન પાવે નાટકી, હારૂ પ્રતિમા સચ. ૫

સાખી—અંતસ્કરણ સ્તુતિ.

ચાર નામ વપુ એક હે, સોહં હંસ સ્વરૂપ;
નબુ નિરલેપદ પાવહી, સો આનંદ અનૂપ. ૬

અંતસ્કરણ ચતુષ્ટય સ્તુતિ સંપૂર્ણ

પંચ તનમાત્રા સ્તુતિ.

પદ ૬ ઠું. શબ્દ સ્તુતિ.

શબ્દ બ્રહ્મકા વિશ્વ વિલાસા, શબ્દ ધામ ચૈતનકા બાસા વે. ૧
ચિદાકાસતેં ઉઠત નાદા, ધામ ધામ પ્રતિ હોવે જાદા વે. ૨
પરાથાન રહિ તતપદ બોલા, સોઈ અક્ષર ધામ અડોલા વે. ૩
પશ્યંતિમેં ધુન દરસાયા, હું મધ્યમાં ઘાટ ઘડાયા વે. ૪
વૈખરીમેં તું સોહં દરસા, હોય અપાર વિશ્વકું પરસા વે. ૫
પ્રથમ બેદ કીના ઉચ્ચારા, ખટ ચરચા પૂરાન અઠારા વે. ૬
જાંહાં જેસા ઈચ્છામેં આયા, તાંહાં તેસા તેં રૂપ બનાયા વે. ૭
ચૌદલોક માંહિં તું ફેલા, સબ જગ ચલતા તેરી ગેલા વે. ૮
નાના મત નાના બિધિ પંથા, નાના બાની નાના ગ્રંથા વે. ૯
શબ્દજાલકું નિકટ ન હેરા, તું મિટતે નબુ છેલ્લા ફેરા વે. ૧૦

સાખી.

સોહ આત્મા જ્ઞાનઘન, અનુદિન હોત ઉચાર,
શબ્દબ્રહ્મ મોહ સદા, વિધિમુખ ભયો અપાર ૭

પદ ૭ મુ. સ્પર્શ સ્તુતિ.

સ્પર્શ પ્રબલ બલ પરમ પ્રબીના, તુતેં હરિ હર અજ ભયે દિના વે ૧
તુ ઉતપત લય જગકર ત્રાતા, તુ ત્રય લોકહિ સુખ દુખ દાતા વે. ૨
સહુજ બ્રહ્મ પરસા જબ માયા, સોઇ સુભાવ ભયે જગ જાયા વે. ૩
પરસ ભયેતેં નિજ નહિં જાના, મિલા પરસ્પર મેં કરિ માના વે ૪
પરસ બિધયકર જીવ રૂ ઇશા, તબ તુ જીવ ઇશકો પીશા વે ૫
વિષય પરસ ભ્રમ જેસા તેરા, તુ મિટતે નભુ છેટલા ફેરા વે. ૬

સાખી.

પરસ પરિસ્થા પ્રથમહિ, લહે બિચિછન લોગ,
સકલ જગત એસે ભયા, સેહેજ સુભાવ સજોગ ૮

પદ ૮ મુ. રૂપ સ્તુતિ.

રૂપ રૂચિર રાજત ચ્યોં ઓરા, નાના બિધ ભયો ઠોરહિ ઠોરા વે. ૧
કો કરીશકે સુરૂપ કુરૂપા, તુ બિનુ સબ્યા એક અરૂપા વે. ૨
તુ સબ જગકુ કરત પ્રકાસા, નાના રૂપ સો બ્રહ્મ નિવાસા વે ૩
એક અગનકા ભાસ અપારા, દીપ મસાલ જોત ઉજિઆરા વે ૪
કો બિધ તોકુ કેહેવે કેસા, જાહા જીહી જોગ ભયા તાહા તેસા વે ૫
હોય અરૂપ રૂપ લિખ તેરા, તુ મિટતે નભુ છેટલા ફેરા વે. ૬

સાખી.

રૂપ રૂચિર નાના ભયો, પૂરણ પ્રગટ પ્રકાસ
નિર્વિકલ્પ તુ બ્રહ્મ જીમી, સપુટ ખુલે બરાસ. ૯

પદ ૯ મુ રસ સ્તુતિ.

રસ તુ રૂચિર નિગમ શ્રુતિ ભાખી, શાસ્ત્ર પૂરાન સબે દે સાખી વે ૧
આપહિ ઇઇ બીજ સબ બોલે, ત્રિભુવન રાજ ન તોરે તોલે વે. ૨

સબ જગકું દિનકર નિત સોખે, શશિ શ્રવે સુધા પરસ તેહી પોખે વે. ૩
જ્યૌં રસ રજત ભિંન ભયે દરસે, તું જગ પોખક અનુદિન બરસે વે. ૪
તું રસ મિટત શમ રહે એકા, કોઉ બુધ જન અસ લહે બીબેકા વે. ૫
હે રસ - નિરખ આદ ઘર તેરા, તું મિટતે નભુ છેલ્લા ફેરા વે. ૬

સાખી.

રસ કરા બસી રસબસ ભયો, ઉનયો સઘન અમાપ;
કરી નિખેદ નિજ ચીન લે, હેહરી તત્વ નહિંઆપ. ૧૦

પદ ૧૦ મું. ગંધં સ્તુતિ.

ગધ ગંભીર ધીર મુનિ અચલા, તુજ કારણ ધારણ જગ સકલા વે. ૧
તું બીનું જગત નામ ગુણ રૂપા, ભૂ બિતું કહે કોનકો ભૂપા વે. ૨
ધામ નામ તેરા સબ કહત, સબ સંગાત તુહિમેં રહતે વે. ૩
ચૌદ લોક તેરા બિસ્તારા, કોઉ બિચિછન કરહિ બિચારા વે. ૪
તું કારણ કારજકો કરતા, તું હે ચૌદ લોકકો ધરતા વે. ૫
તું જબ ઉલટી લહે ઘર તેરા, તું મિટતે નભુ છેલ્લા ફેરા વે. ૬

સાચી વાત કહે તાકું જૂઠ માને, ડાયા હોય ઉડાવતા તાલિયુંમે,
ઈત ઉત સટકકે જાત સીખા, ઓર ખૂણ બાતાં મરમાલિયુંમે;
જહાં જાય વાંહાં તાકો દોષ હુંડે, પૂરે સાખ કુડી કહે ભાલિયુંમે,
નભુલાલ કહે કેમે ગ્યાન હોવે, તેરા ચિત રાચે શઠ ટોલિયુમે. ૩
જાકું ચેતના આઈ સો જાગપરા, ભાસા જગ તો દુખકા ડુંગરા જી,
સુખ કયોં હોવે એમે ચાહ જાકું, દીલ જાન રહે નહિં નુગરા જી;
ગુરુ ગ્યાન દીયા ભેદ ચિન લીયા, રહે કર્મ તો અંનકા ભુગગ જી,
નભુલાલ કહે નિજાનંદ લહે, રહે સોઈ સદાકાલ સુગરા જી. ૪
દેખ દ્વૈત સબે મગ ભૂલનેકા, અદ્વૈત હોકે બાત તોલના જી,
જહા દ્વૈત તહાં ગુન તીન મેતી, યાહી ઈડકટાહુમે ડોલના જી,
સાચી બાતહુમે જિન રોમ આનો, બીનુ અંન કા છીલર છોલના જી,
નભુલાલ કહે સાચી માન પ્યારે, અદ્વૈત નહિં દ્વૈત બોલના જી. ૫
તું બિચાર તેરે ચિત માહિ ભૈયા, એસા દાવ કહાં ફિર આયગા વે,
તું કોન હે કોન એ જગ દેખે, આયા કહાંસે પિછા કિત જાયગા વે;
ફિર કોન તેરે કર્મ ફૂલ દાતા, જાકું ભેદ પૂરાનમે ગાયગા વે,
નભુલાલ કહે બિન ખોજ કિયે, સાચી માન પિછે પછતાયગા વે. ૬
દેખ સુખકી મુખ ન બોલ શકે, અવ્યક્ત તાતેં યાકો નામહે જી,
દુખકી નીવરતી હોય ચુકી, પુરુષોત્તમ પૂરણ કામહે જી;
ચિદાકાસમે ચિદવિલાસ ભયા, આરોપ ન રૂપ ન નામહે જી,
નભુલાલ કહે અધ્યારોપ સબે, એક આનંદ અક્ષર ધામહે જી. ૭

જકડી ૨ જી.

છંદ–કવિત્ત.

પડ પેખ દૃષ્ટાંત દેખ લે, પાનીકે પરપોટેસે;
કીંધો બઢતા પવન તરન જલ, કીંધો બઢતા રોટેસેં;
કહત નભુ સુન ગાફલ ગીંદી, પકડ જાયગા ટોટેસેં;
માને તો કુદ્રન બાત ભલી હે, નહીં તો હમારે સોટેસેં. ૧
ન્યાત જાતમે ખ્યાત બિચારયા, જાન્યો બઢતા લોટેમે;
નમણુ ઠમણુકી નીતિ જાનકે, સોયા છોટે મોટેમે;
કહત નભુ સુન ગાફલ ગીંદી, ફીરા સત્ત કર ઓટેસે;
માને મન કુદ્રન બાત ભલી હે, નહીં તો હમારે સોટેસે. ૨

મે મેરીમે મુરખ ભુલ્યા, સગાં સાથકે જોટેસે;
ધંન માલ ઘરબાર નારિયુ, રીઝા દેખી ધોટેસે;
કહત નભુ સુન ગાફલ ગીદી, રીઝા નાણે ખોટેસે;
માને તો કુટ્ટન બાત ભલી હે, નહીં તો હમારે સોટેસે. ૩

ચેતરે ચેત અચેત કયૌં હો રહા, ફેર દાવ એસા કબ આયગા બેં;
ધન માલ સંગી સબ છોડ છનુ માહીં, ઝટ જંગલમે જાયગા બે;
કહા જાનીએ કોનસી ખાન માહીં, પાપી દેહ કેસા તું પાયગા બે;
નભુ એક પ્રભુસંગ પ્રીત કીયે બીનુ, જમકા માર તુ ખાયગા બે. ૧

પદ—રાગ ભૈરવ.

અનુભવિ જાગો રે, અજ્ઞાન રેન ગઈ;
ઉદે ભયો જ્ઞાન ભાનુ, મીથ્યા નીંદ ત્યાગો રે. અનુ૦ ૧
સશેગ્રથી કર્મગ્રંથી, અહગ્રથી છૂટ ગઈ;
ખડ ખડ જોત ભઈ, બંધ ભય ભાગો રે. અનુ૦ ૨
મહાવાકય સિદ્ધ ભયો, પચ કોશ પાર ગયો,
અસીપદ એક રહ્યો, જાકુ લક્ષ લાગો રે. અનુ૦ ૩
ન ભુતો ન ભવિષ્યતિ, જલ હોય ખીચરતી;
સભરાભર એકરસ, મનભર ચાખો રે. અનુ૦ ૪

પદ—રાગ ભૈરવી.

સતગુરુજીને સેનમેં સમજાયા રે, મેરે ઘરમેં શાહ દરશાયા. ટેક.
પોથી કુરાન પરાપર બરતુ, સો પરાપર પાયા. સત૦ ૧
પથ્થરસોં પથ્થરસુ પ્રીતી, આગે ચિતમે પછતાયા,
જીવ પરોક્ષ અપરોક્ષ લખાયા, જીવ નામ તજી કાયા. સત૦ ૨
સહજ દયાસુ સશે ટારા, ઠીક જનમમેં આયા;
નભુ નીરંજન તહા નાહિ દોઝક, ભીસ્તી બી નહીં વાયા. સત૦ ૩

 બુદ્ધિ તું બીચાર ભરી, દેખત સકલ જગ,
તેરીસી હે તુહીં એક, ઉપમા બહાય દીની;
જોર બરજોરી કરે, માન હો ગુમાન ભરી,
ઘરી ઘરી રટ હરિ, પાર તેરો લેહુ ચીની. ઘોરી૦ ૨
તોસું મેં કહત સો, ગહત ન નાહીં કછુ,
આદહુ ન એસી જાને, પારતેં અપાર ગીની;
કહે સરસ્વતી ચતી, બરન કહહુ કહા,
બરન સુનત નભુ, રહ મો દરશ ભીની. ઘોરી૦ ૩

પદ-રાગ ખટ.

જીવ જીવ તુ નહિ રે પ્યારા, ખોજ કરીલે તોરા રે;
જીવ નામ કહુ મિલત ન હુઆ, તું મત ભૂલે ભોરા રે. જીવ૦ ૧
દેખ બીચારી ઘટ ઘટ માંહી, જીવ રહે કોન ઠોરા રે;
શેહેર બમો નાહીંહિ ભાઇ, તીત કર્યો હોવે ચોરા રે. જીવ૦ ૨
પાંચ તત્વકી બની ગોદડી, બીચ પવનકા દોરા રે;
પીંડ બ્રહ્માંડ નભુ પરપોટા, બહુત રહા દીન થોરા રે. જીવ૦ ૩

પદ-રાગ ખટ.

માયામેં પ્રતિબીંબ પરેતેં, જીવ ઇશ દોઉ દેખાવે; માયા૦ ટેક.
કારનકો અગ્યાન બાધતેં, જીવ જીવ કર લેખાવે. માયા૦ ૧
પરહ્યા ઇશ બાધ કારનતેં, નાહીં સો અવરેખાવે. માયા૦ ૨
અસ્તિ ભાતિ પ્રીય જીવકું, તો ઇશ્વર વિસેખાવે. માયા૦ ૩
નભુ સચ્ચિદાનંદ પદ, નામ ઠરે જો ભેખાવે. માયા૦ ૪

પદ-રાગ ખટ.

સોહં સોહં હોવે સકલમેં, બાજ રહ્યો એકતારો રે. સોહં૦ ટેક.
મોહં હંસો વ્યંજન લોપ વૈખરી, ૐ મધ્ય ઉચારો રે;
પશ્યંતિ અણુઓપ પ્રાણુ તા, પાર લક્ષકું ધારો રે. સોહં૦ ૧
લક્ષાલક્ષ પાર મહાપદ, વહાં જહદાજહદ બિચારો રે.
નભુ નિત્ય એ સભર સદોદિત, સોઇ બોલણુહારો રે. સોહં૦ ૨

પદ-રાગ બીલાવર.

ચિતકું થિરતા કર્યોં કરિ આવે, ગુરુ બીન યા મગ કોન બતાવે. ટેક.
તપ તીરથ વ્રત દાન નિયમતેં, અધિક અધિક અભિમાન બઢાવે,
વિધા પઢહિ યોગ સાધહિ, તાથે મનકો ગરવ ન જાવે ચિ૦ ૧
સગુન ઉપાસન બહુત કરીપેં, અતર માન ઘનેરા આવે;
તત્વ વિભાગ સાંખ્યસુ બાંટે, ત્રણ મન જ્ઞાની શ્રેષ્ટ કહાવે. ચિ૦ ૨
બિનુ દરસે નહીં ભાવના હોવે, દરસે સો તો નાસ લહાવે,
નભુ નિશ્ચે કરી કોહો ગુરુ મેરે, ચિત ચપલકું કોન સમાવે ચિ૦ ૩

પદ-રાગ બીલાવર.

કર્યોં નહિ જાગે જીયરા મેરા, અરક ઉદે ભયા જ્ઞાન ઉજેરા. કર્યોં૦
નીસિ અજ્ઞાન મીટ ગઈ ભાઇ, અબ કર્યોં ઘેન મટે નહિ તેરા. કર્યોં૦ ૧
બહુત જનમતેં નિંદમેં સોયા, નેક નહીં હરિ સન્મુખ હેરા;
દુરલભ મનુશ દેહ તુ પાયો, સુફલ કરી લે અબકા ફેરા. કર્યોં૦ ૨
મન ગ્રહે પવન પવન ગ્રહે લયકું, લયકા કર રે નાદમે ડેરા;
નભુ ઉનમુની તા પાર અનુભવ, સભરભરા ભર સાગર ઘેરા. કર્યોં૦ ૩

પદ-રાગ બીલાવર.

જો ભવ તરીબો ચાહે નર રે, તો છિન છિન સતસંગત કર રે. જો૦
બિનુ સતસંગત જ્ઞાન ન પાવે, બેદ પૂરાન શાસ્ત્ર સબ ગાવે. જો૦ ૧
ભક્ત પ્રેહેલાદકુ નારદ ભેટયો, જન્મ મરન ભય તાકો મેટયો. જો૦ ૨
સતસંગતસું સંશય જાવે, અનુભવ મુક્તી અમુલિક પાવે. જો૦ ૩
તાથે નિત સતસગત કરિએ, નભુ છિનમેં ભવસાગર તરિયે. જો૦ ૪

પદ-રાગ બીલાવર.

ગુરુ બિનુ કો અભિમાન મિટાવે. ટેક.
માન ગયે બિનુ મોક્ષ ન પાવત, મો ગુરુ ગ્યાનતેં ગર્વ ઘટાવે,
ગ્યાન બિના નર પામર જેસો, લોભ પ્રપચનમે લપટાવે. ગુરુ૦ ૧
સુરત નહીં ચઢી પવન દોરપર, દુસહ માયા લહર લટાવે;
નભુ તું ખેલ પાંચ દેહી પર, હેલામે યહ તિમિર હટાવે ગુરુ૦ ૨

પદ-રાગ બીલાવર.

પાત્ર બિના રસ કેસે ઠરેગો, જો ગુરુ કોટિ ઉપાય કરેગો. પા૦ ટેક.
કીટકો ભ્રગ હોવે પલમાંહી, ઓરનકું ડક લાગત નાંહીં;
પારસ પરસે હાટક હોઇ, અન્ય ધાતુકો બને નહીં કોઇ. પા૦ ૧
નેતરકુ ફૂલ ફૂલ ન હોવે, અમૃત બારિદ બરખી જોવે;
બેલુકો તેલ કહુ નહીં જાનો, મુરખકી ગતિ એસી માનો. પા૦ ૨
મરકટકુ મુક્તાફલ માલા, મુશ્રલિકું જેમે રસિક રસાલા;
ગુરુબચન પરતીત ન આવે, ગ્યાન કહે તાકો માન ગમાવે. પા૦ ૩
બિનુ સતસગત કરુણા ગુરુકી, તા બિનુ સશય ન મિટે ઉરુકી;
ગુરુપદપકજ ધ્યાન ધરેગો, નભુ યા ભવસેં પાર પરેગો. પા૦ ૪

પદ-રાગ પુરબી.

સમજ મન મોહ શબ્દ બિચાર. સમ૦ ટેક.
અખિલોપાધી રહિત અનામય, અલખ અખડ અપાર. સમ૦ ૧
સો પરોક્ષ વ્યતિરેક વિશ્વતેં, તત્પદ વિશ્વાધાર;
પંચક સકલ ત્રીપુટીહિ પ્રકાસિક, સાક્ષી અવસ્થા ચાર. સમ૦ ૨
તત્ ત્વં ત્વ તત્ મોહ હસો, નિકસત નિગમોચ્ચાર;
અનહદ અસિપદ કરત લછના, નભુ ગુરુગમ આગાર. સમ૦ ૩

પદ-રાગ પુરબી કનડો.

મહાપદકી મોટમ કહા બરનુ, ઉપમા નાહે કહું કોહો કેસી;
બુદ્ધિલગ એ બલ બાનિકો, ગ્યાની ભાગ લક્ષણા લેસી. મહા૦ ૧
સાગર એક અનેક લહરવા, ચરઇ લોલ અચર થિર રેહેસી;
અધિક નૂન હોવે લહરથેં, સભરભગભર સુરતા એસી. મહા૦ ૨
જનુ આકાસ ભાડમેં ભાસ્યો, પાત્ર બીધિ એ લિન ન રેહેસી;
સાખાપર શશિ સબહિ દેખાવે, નભુ કોઉ સત સમસ્યા એસી. મહા૦ ૩

સાખી-રાગ ગોડી.

બ્રહ્મખુમારી રેન દિન, કર્મ કલ્પના દૂર;
બલિહારી તા સંતકી, હરદમ સાઇ હજૂર. ૧
ગોડી પૂછત ગોડકું, કોન ભલેરા દેશ;
સપજ હોઇ તો ઘર ભલો, નહિં તો ભલો પરદેસ. ૨

પદ–રાગ ગોડી.

બીનુ ઘર પાયે નહિ હે બીસરામા, નહિ હે બીસરામા૦ ટેક
અધ્યાત્મિક અધિભુત અધિદૈવક, ન્યારે ન્યારે નામા બીનુ૦ ૧
ત્રીપુટી સકલ પ્રકાશિક પુરન, નીરખે નભુ નિજ ધામા બીનુ૦ ૨

પદ–રાગ ગોડી

આહુ જામ ખુમારી, અમલકી આહુ જામ ખુમારી ટેક
તનકી કુડી પવનકા મોટા, સુરતા ઘૂટનેવારી અમ૦ ૧
સત શબ્દકી સુંદર સબજી, સતસગતમેં સમારી,
દયા દિનતા સમાદિ મસાલો, મોહકી મિસરી ડારી અમ૦ ૨
પ્રેમ પ્યાલા સદ્ગુરુને પિલાયા, ત્રિપુટીકી સુરત બીસારી,
અનુભવ લેહેરી અખડાનદકી, ચૌદ લોવન ધુનકારી અમ૦ ૩
ભયે ચકચૂર ફિરત મનબાવે, બધકી સખ્યા ટારી,
નભુ નિરલેપદ પાવે જવરલા, તાકુ મે બલિહારી અમ૦ ૪

પદ–રાગ ગોડી.

દુરલભ દેહિ પાયો, મનુશ તું દુરલભ દેહી પાયો,
શ્રી ગીરિધરલાલ ન ગાયો મનુશ૦ ટેક
દુખસમુદ્ર સસાર સો તોકુ, જૂઠ સુખ મન ભાયો,
વણુજ કરનકુ આયો વિશ્વમે, કાચ કથીર કમાયો મનુશ૦ ૧
આદિ વિશ્વકે આપ નારાયન, સો દેહિ તોકુ આયો,
તર્યાંતિતકી શથી લેહેરમેં, ભૂર હોએ ભરમાયો મનુશ૦ ૨
માની નાહિ મટયો મન મૂરખ, તૃષ્ણામે તલસાયો,
નભુ નિત નિશ્ચે નહિ તોંટયોં, મિથ્યા જનમ ગમાયો મનુશ૦ ૩

પદ–રાગ ગોડી.

રામ રટે સો નીકા, સબમે રામ રટે સો નીકા,
વામે છેડા પાયા જીકા સબમે૦ ટેક.
ચૌદ બિદ્યાકી પઢે ચતુરાઈ, મો સબ લાગે ફીકા,
એ પરપચ પેટ ભરનેકે, નિરમલ નામ હરિકા સબમે૦ ૧

કર સતસંગત ગુરૂકી સેવા, સો ઘર પાવે પીકા;
હરિ ગુરુ સંત કૃપા નભુ જાકે, સો ભક્તન શિર ટીકા. સબમે૦ ૨

પદ-રાગ ગોડી.

રામ ભજો મેરે ભાઈ, અબ તો રામ ભજો મેરે ભાઈ;
એકતાર લો લાઇ. અબ૦ ટેક.
સુત દારા સંસાર સબે એ, મિથ્યા જાન સગાઈ;
પલમે પંછી ઉઠ ચલેગા, ગોરી સંગ ન આઈ. અબ૦ ૧
ઠાયે ઠાયે સબ જન કેહેવે, જાતમે બેહોત બડાઇ;
કાયા હોકર દિલ નહિં ખોજ્યા, અક્કલ કહાંજુ ગમાઇ. અબ૦ ૨
આગે ભજન ન કીયા અંતમે, સંતકી રીત બનાઈ;
મેહેલ જરચા જદ ખોદત કુવા, કેસે આગ બુઝાઈ. અબ૦ ૩
પેહેલે કર પેહેચાન પ્રભુકી, સબ દુખ તબ મિટ જાઈ;
હરિ ગુરુ સંત કૃપા કરી તોકું, દેત ભજન બરિઆઈ. અબ૦ ૪
મુખ નહિં બોલે ઝીભ નહિં હાલે, મનકી સુરત સમાઈ;
નભુ અનુદિન અખંડ ભજો રે, રરંકાર લોલાઇ. અબ૦ ૫

પદ-રાગ ગોડી.

ક્યા હોવે ગત તેરી, મૂરખ ક્યા હોવે ગત તેરી;
તું તો કરતા મેરી મેરી. મૂરખ૦ ટેક.
દોલત દુનિયા માલ ખજાના, માત તાત અરુ મેહેરી;
સબકું છાંડ જંગલમે બાસા, હોયગી ખાખકી ઢેરી. મૂરખ૦ ૧
લાલચ લોભ લપટકે અનુદિન, ફિરતા સેરી સેરી;
અક્કલ તેરી કહાંજુ ગુમાઇ, કયું કંબખ્તીને ઘેરી. મૂરખ૦ ૨
સુનત ન કાન સાન કયું ન આવે, સંત કહે સબ ટેરી;
નભુ મન મૂરખ માનત નાહિં, બખ્ત ન પાવે ફેરી. મૂરખ૦ ૩

પદ-રાગ ગોડી.

રામ રમે ઘટમાંહિ, સબકે રામ રમે ઘટમાંહિ;
કાહુ યામે સંદે નાહિં. સબ૦ ટેક.
ચરઇ લોલ અચર થિર રેહે સમ, હે યા બિધ જાંહાં તાંહીં;
દેહકું દેખ ભૂલો મત ભાઇ, જેસે મિથ્યા છાંહિ. સબ૦ ૧

શિરપર સૂરજ આયે રહે જબ, છાંયાં જાત સમાઇ;
નભુ નિત અખંડિત હે સો, ભૂખન કનક કહાઇ. સબ૦ ૨

પદ–રાગ ગોડી.

સબ જગ સ્વારથકે સગી રે, નહીં કોઇ પરમાથ રગી;
ન લહે કોઇ પરાઇ પીડા, આપસ્વારથ ચગી. સબ૦ ૧
આંબા મ્હોવા તરવર સુંદર, બહુત બરસ ફલ આયે;
ફલત નહિં તબ કાઠી કારન, આલા કાટન આયે. સબ૦ ૨
મહિષી દુઝ રહી તબ વાકું, હાંક દઇ જગલમે;
કોસ કરનકુ ચરમા ચહિયે, તબ હુઢત હે જગલમે. સબ૦ ૩
ખેડ કરી તબ બેલ ભલાહે, ફરી બરધ ભયો અટકે;
તાકુ ઘાસ ન ડારે કોઇ, ગલી ગલીમે ભટકે. સબ૦ ૪
ગરજ પરે તબ પ્રીત બઢાવે, ગરજ સરી તબ બેરી;
નભુ સુરીનર દાનવ સબકી, એસી રીત મેં હેરી. સબ૦ ૫

પદ–રાગ આસાવરી.

ભાઇ રે ભવસાગર ભય ભારે, વામે ગુરુ બિન કોન ઉગારે. ટેક.
અથાધ નિર અવિદ્યા માયા, તામે ભૂલપરે મતવારે,
સંશય કર્મ અહ મકર હે, જલમેં ખેંચનવારે. વામે૦ ૧
ડુબત ડુબત આયો ઘાટવા, સુનશાદેહ કિનારે,
શબ્દ નાવ લે સદગુરુ ખેવટ, કરુનાસાગર ડારે વામે૦ ૨
સુકૃત પવન ચલે જો સુધો, છિત્યો સદગુરુ દ્વારે,
નભુ ઉપાય અન્ય કછુ નાહીં, સોહ શબ્દ પોકારે. વામે૦ ૩

પદ–રાગ આસાવરી.

ભાઇ રે ભવનીધિ પાર ઉતરના, વહા તો કોહો કોન બીધિ કરના. ટેક.
એસો પ્રશ્ન ભયો યા ભિતર, તબ સતસગત કરના;
સદ્ગુરુ ચરનસરોરુહ નૌકા, ઉર ગ્રહી તામે ઠરના. ભાઇ રે૦ ૧
શ્રવન મનન નિદધ્યાસ કરિકે, યા ઘટ બીચ ઉતરના;
બેઠી એકાંત અનુભવ ધરકે, સકલ્પ આદિ બિસરના. ભાઈ રે૦ ૨
અનુભવ તાકુ જાની લીજે, સમકો લક્ષ સુમરના,
લક્ષાલક્ષ મધ્ય મહાપદ સો, વ્યાપિક હોય બિચરના. ભાઇ રે૦ ૩

સાચે સદ્ગુરુ શબ્દ ભયે સો, ધ્રુડ નિશ્ચે મત ડરના;
નભુ નિશ્ચેપદ પાવે બિરલા, તો એગે જીવત મરના. ભાઈ રે૦ ૪

પદ-રાગ આસાવરી.

અબધો ગુરુગમસેં ઘરપાયા, સંતો આપમે અલખ લખાયા. અબ૰ ટેક
આદ અન્તકો મૂલ નહિ હે, હો રહી અનંત અપારા;
પાંચ તત્વ ગુન તીન ઇદ્રિ દશ, પુનિ અંતઃકરન ચારા. અબ૦ ૧
ઇશ જીવ દો પંછી બેઠધા, જગ એકે બીસારા;
જીવ હોયકે સબ જગ ખાયા, ઇશ ખેલતા ન્યારા. અબ૦ ૨
ચિદાકાસમેં પ્રાન ગઉકા, અછર દૂધ જમાયા;
ગ્યાન તત્વ સતનને પાયા, અગ્ય છાછ જગ ભાયા. અબ૦ ૩
મનિપૂર ચક્ર અધોમુખ કૂઆ, અનુભવ અમિકા બાસા;
ઉલટ હેરતેં ભર ભર પીયા, સુલટ ગયા સો પ્યાસા. અબ૦ ૪
સંશે ધાગે સબ જગ બાંધા, ગ્યાની હોગયા છૂટા;
જાલ મીટા સો જા ઘર પોંહોંચા, માંહે પડા સો બૂડા. અબ૦ ૫
પંખી ખોજ ગગનયા ઘટકા, ઉલટ સુરત સો મીના;
કબીરસેં ગુરુકી કરુનાસું,- રંક નભુને ચીના. અબ૦ ૬

પદ-રાગ કાફી.

સમજ લે શ્રુતિકે શુદ્ધ બિચાર. સમજં૦ ટેક.
તોવા ઇમાનિ ભૂતાનિ, શૃણી સમઘ પસાર હું વારી;
જ્ઞામાનંદ બ્રહ્મ અર્થ સો, આત્મા એક અપાર. સમજ૦ ૧
ત્વ ત્વંતત્ અસીપદ અદબદ, સોહં હંસોચ્ચાર હું વારી;
સુ બાની પરસભર બરાબર, ઠર રહે બીનું આધાર. સમજ૦ ૨

પદ-રાગ કાફી.

હં શબ્દ બીચાર, સમજ મન સોહં શબ્દ બીચાર. ટેક.
ખિલ ઉપાધિ રહિત અનામય, અલખ અન્વય વિચાર. સમ૦ ૧
પરોક્ષ વ્યતિરેક વિશ્વતેં, તત્પદ વિશ્વાધાર હું વારી;
ચક સકલ ત્રીપુટીહિ પ્રકાશિક, સાક્ષી અવસ્થા ચાર. સમ૦ ૨
તત્વં ત્વંતત્ સોહં હસો, નિકસત નિગમોચ્ચાર હું વારી;
જહદ અસિપદ કરત લછના, નભુ ગુરુગમ આગાર. સમ૦ ૩

પદ-રાગ કાફી.

નિસદિન મન લયલીન લક્ષમે નિસદિન૦ ટેક.
સોઈ લક્ષકો સુમરન અનુભવ, દૃષ્ટિપરે કોઉ ક્વચિત દક્ષમે. નિસ૦ ૧
શ્રુતિકે બચન અર્થ ફલ સોઈ, એક અસંભવ અન્ય પક્ષમે;
ઇંદ્રસદનસુખ કાગબીષ્ટસમ, રીદ્ધિસીદ્ધિ નીધિ નવપુટ કક્ષમે. નિસ૦ ૨
જયતિ સચ્ચિદાનંદ બ્રહ્મ ગુરુ, નભુ પરોક્ષ નાહિં પ્રત્યક્ષમે,
પૂરણ પ્રકાસ અખંડ અગોચર, એક અસિપદ ઉરધ વૃક્ષમે. નિસ૦ ૩

પદ-રાગ કાફીના સુખનો જંગલો.

સો છાંડદાની વે, બાનીદી જંજાલ સો છાંડ૦ ટેક.
સદ્‌ગુરુ બાની સો નહિ બાની, જેસા મોક્ષ નહિ કાલ. સોછાંડ૦ ૧
બાંનીસેં પદ પર રહે તેરા, જ્યૌં તાતુ બિચ તાલ;
નભુ નિશ્ચેલગ બલ બાનીકો, ફીર વાસે હનુફાલ. સોછાંડ૦ ૨

પદ-રાગ કનડો.

સદ્‌ગુરુ સદગુરુ સબ જગ બોલે, કહા સદગુરુ સો બાત ન તોલે. ટેક.
સદ સો નિત્ય અખંડિત એસો, ચિદ જાન્યો આનદ ભયો તેસો;
સદગુરુ સો અનુભવમેં રહહી, સદગુરુ કરીવેકી ફલ લહહી. સદ૦ ૧
માતપિતા ગુરુ બિધા દેવે, કુલગુરુ તૃતિય દાન જો લેવે;
ચોથા ગુરુ દેવે જો દિચ્છા, તબલગ જન્મ મરનકી ઈચ્છા. સદ૦ ૨
મોક્ષ બધ ભય સોક મિટાવે, સો સદગુરુ સદકું દરસાવે;
ચિદ અનુભવ આનંદ ફલ પાયો, શિષ્ય ગુરુ પક્તિમેં આયો. સદ૦ ૩
માતાપિતા ગુરુ કુલકી રીતિ, વિદ્યાધ્યયન શાસ્ત્રસુ પ્રીતિ;
કુલ ગુરુ તાકુ તીરથ કરાવે, અધમ મુમુક્ષુ જતુ બનાવે. સદ૦ ૪
સોઈ મુમુક્ષુ ઉત્તમ કીનો, દિક્ષા સેવા સ્તુતિ જપ દીનો;
સાધન ચાર ભયો આધકારી, સદગુરુ સદગુરુ કરન બીચારી. સદ૦ ૫
કીટ ભૃગી લૌં ડક લગાયો, નભુ સોઇ સદગુરુતા પાયો;
સુરતા શિષ્ય ગુરુ મો બાની, સદગુરુ બીન ફલ કોઉ ન જાની. સદ૦ ૬

પદ-રાગ કનડો.

જીવનમુક્ત પુરુષ બડ ભાગી, જીવન૦ ટેક
રમારથ પદ તાકું જાનો, મોક્ષ બધકી મમતા ભાગી. જીવન૦ ૧

સુત વિત દારાદિક અણિમાદિ, યોગ અષ્ટાંગ કલ્પના ત્યાગી;
મોક્ષાપેક્ષ નહિં કિંચિત સો, નિસદિન પ્રેમમગન મતિ પાગી. જીવન૦ ૨
નાહિ પ્રીતિ ન બેર કાહુંસેં, જાકું વા ઘર સુરતા લાગી;
પંચક પાર રહ્યા નર ખેલે, નભુ બીનુ સુદા સદાય સોહાગી. જીવન૦ ૩

પદ–રાગ કનડો.

જંતુ ચાર જાત જગ લહિયે. ટેક.
પામર મંદ મધ્યમ ઉત્તમ સો, સો સુત તો સું ભિન ભિન કરિ કહિએ. જંતુ૦ ૧
પામર જીવ અવિદ્યામય સો, મંદ કર્મફલ ત્યાગી રહિએ;
મધ્યમ કરત ઉપાસના દૃઢ વ્હે, ચંદ્ર ચકોર જનુ મન દઇએ. જંતુ૦ ૨
ઉત્તમ સોઈ મુમુક્ષુ જાનો, આગમપાઇ સુખ દુખ સહિએ;
શ્રવન મનન નિદધ્યાસ કરીકે, નભુ અનુદિન અનુભવમે રહિએ. જંતુ૦ ૩

પદ–રાગ કનડો.

અનુભવિ પુરુષનકી બલિહારી. ટેક.
જાતી બરનાશ્રમ સો નાહીં, બાદબિબાદનતેં રહે હારી. અનુ૦ ૧
સુખ દુખ માન અમાન સદા સમ, વીધિ નિખેદ કલ્પના ટારી;
તું નહિ તોય પવન છીતિ પાવક, નભ નહિ ઓર અંતઃકરન ચારી. અનુ૦ ૨
તું નહિ સ્વેત પીત સ્યામારુન નીલ, તીક્ત મીષ્ટ મધુ કટુ ન કસારી;
સ્થૂલ સૂક્ષ્મ કારન મહાકારન, પે ધાતાકી ભ્રાંત નિવારી. અનુ૦ ૩
તું નહિ ચાર ભેદ ખટ અઠદશ, નહિ સીરગુન નિરગુન બ્રહ્મ ભારી;
તું પૂરનકી પૂરનતાકું, બાની નાંહિ સકત ઉચારી. અનુ૦ ૪
નભુ સંખ્યા બીનું એક સતંતર, અસિપદ સબર વિશ્વ વિલસારી;
જયતિ સચ્ચિદાનંદ પરમપદ, સરગુન બ્રહ્મ સંત દેહેધારી. અનુ૦ ૫

પદ–રાગ કનડો.

બીનું સતસંગત ગ્યાન કહાંતેં. ટેક.
ગ્યાન બિના નર ખર શુકરસો, ઉજડ હૃદય મસાન કહાતે;
કાહેકું જનુનીકું દુખ દીનો, પેટ પરચો પાખાન કહાતે. બીનું૦ ૧
સતસંગત બીનું જીવ બુદ્ધિકો, નહિં છૂટે મદ માન હું વારી;
માન ગયે બીનું આતમ હાંની, નર્ક જાત નિદાન કહાતે. બીનુ૦ ૨
વ્યાપિક કૃષ્ન જાન્યો જ્યોંલ્યોં, તોંલ્યોં ખેંચાતાન કહાતે;
જીવ શિવમાંહીં રહત સમાઇ, નભુ સંતનકી સાંન કહાતે. બીનું૦ ૩

પદ-રાગ સોરઠ.

જીને આતમા ચિના નહિ, નરદેહ ધરા તો કા ભયા.
જપ જાગ તીરથ દાનમેં, તપ ધ્યાન વ્રત અભિમાનમેં;
મનમેલકું ધોયા નહીં, સાધન કીયા તો કા ભયા.
કોઉ બેદ શાસ્ત્ર પૂરાનકા, પારાન પઢ પઢકે કીયે;
અભિમાનકું ખોયા નહીં, બીદ્યા પઢા તો કા ભયા.
છાપા તીલક માલા ગરે, ગાતા બજાતા તાનમેં;
આશકકું જોયા નહિં, ભગતા બના તો કા ભયા.
શેલી જો સીંગી કંઠમેં, કાંધે કસાયાંબર ધરા;
જાહુરકું જાનાં નહિં, ફક્કડ બના તો કા ભયા.
ગલત ખેલકકુ છોડકે, નિત દેખ સચ્ચા સાંઈકું;
કહેતા નથુ ગોસ્તાન જો, સાહેબ બીના નાંહિ બીયા.

પદ-રાગ કાલીંગડો.

મોહં સોહં દેહે ઘટઘટમેં વે. સોહં૦ ટેક.
અનુદિન લક્ષ લહ્યો ચાહે તો, ઠર રેહે ત્રીકુટી ત્રટમેં વે. મોહ૦ ૧
ચૈતન એક સદોદિત સોઈ, જેમે તંતુ પટમેં વે. સોહ૦ ૨
વાગ જાલતેં ભાસત નાહીં, માયાકે ઘુઘટમેં વે. મોહ૦ ૩
એહી ભજન ભવકા નિસ્તારા, નભુ રહે નિત રટમે વે. સોહં૦ ૪

પદ-રાગ કાલીગડો.

અબ તો સમજ મન મેરા વે. અબ૦ ટેક.
જ્યોં ટ્યોં સંશે મિટત ન તેરા, ત્યોં ટ્યોં ન ટરે ફેરા વે. અબ૦ ૧
મોદકતેં તમ ભેદ ભાસ હે, કર ગુરુગ્યાન ઉજેરા વે. અબ૦ ૨
અહં કર્મકી ગ્રથી છૂટે, નાહિં દૂર હરિ નેરા વે. અબ૦ ૩
નભૂ નિરભેપદ સદગુરુ ચરને, ત્રાસ મિટે ભવફેરા વે. અબ૦ ૪

પદ—રાગ કાલીંગડો.

જીનકું ભજન અર લાગી વે. જીનકું૦ ટેક.
પ્રેમમગન નિસદિન સોઈ ઘુમે, અતરબ્રત્તિ બિરાગી વે. જીન૦ ૧
બીધિ નિખેદ નાહીં કછુ તાકે, નાહિં ત્રીબીધિકે આગી વે. જીન૦ ૨
નભુ નિરભેપદ સદગુરુચરને, ભેદ ભ્રાત સબ ભાગી વે. જીન૦ ૩

પદ—રાગ કાલીંગડો.

અબ તો સમજ હો શાકી વે. અબ૦ ટેક.
સાહેબ એક દોઇ કર્યો દેખ અરૂ, આતસ દે ખાખી વે. અબ૦ ૧
દેખ પેદાશ શરૂ એ ધરકી, સો કર્યો હોવે પાકી વે. અબ૦ ૨
કલમા રોજા ઔર નિમાજી, કરે ગમ નહિં તાકી વે. અબ૦ ૩
નભુબદાજહાબરખત નુરી, ઓહિ જગ્યાશા સદાકી વે. અબ૦ ૪

પદ—રાગ કાલીંગડો.

જાની જગતકી રીતિ વે જાની૦ ટેક.
સ્વારથ બિન કોઇ સગ કરે નહિં, ગરજ પરે કરે પ્રીતિ વે. જાની૦ ૧
દુખ પરે જોતીસ મન આવે, સુખમેં પૂછે નહિં મીતી વે. જાની૦ ૨
આ જગ ઉલટા સુલટા આરા, કો શકે નહિં જીતી વે. જાની૦ ૩૫

સ્વારથકે લાગે સબ ટેરે, તાકી કા પરતીતી વે જાની૦ ૪
નભુ કર એક ભરોસા ગુરુકા, સબ મીટ જાય અનીતિ વે. જાની૦ ૫

પદ—રાગ કાલીંગડો.

કરલો ભજન ભડાકા વે, સુનજા ગ્યાન ઝડકા વે. ટેક
હમ કા કેહેવે તુમ કા સમજે, તુમ હમમે નહિ ભેરા,
ડારે ડારે પછી બેઠે, આખર એક બસેરા. કરલો૦ ૧
ધરમ કરમ નહિં કરા કરાયા, નહિ કછુ તેરા જોરા,
માયાકા મદ પીકર છક્કા, તુ કા જાને ભોરા કરલો૦ ૨
અજર પીયાલા બીરલા પીવે, નીશ્ચે યાહિ નવેડા,
નભુ નિરખલે આપ નિરજન, હોવે પાર પબેડા કરલો૦ ૩

પદ—રાગ ધુમાર.

જાકુ જગ્યાસા ગ્યાનકી હો, હો મેરે પ્યારે,
તાકુ નિત સતસગત સાર. જાકુ૦ ટેક
શ્રુતિ મહાવાકય અરથકુ જાને, વાચ્ય લક્ષ જીવેશ, બલજાઉ,
વાચ્ય ત્યાગ કરી લક્ષ ગ્રહીએ, હો મેરે પ્યારે,
દ્વૈત ન રહે લવલેશ. જાકુ૦ ૧
સાક્ષી સુદ્ધ મગન સો ભાસે, મિટ ગયા ભ્રાતી ભેદ, બલજાઉ,
નભુ મહાપદમે દેશ નહિં હે, હો મેરે પ્યારે,
નાહીં હે વીધિ નિખેદ જાકુ૦ ૨

પદ–રાગ ધુમાર.

હારે એક તાર અનોપમ પ્રિછિયે હો, હો મેરે પ્યારે,
બ્રહ્માડ પીંડકો આધાર હારે એક૦ ટેક.
મૂલાધાર ચતુરદલ પેખે, ઉઠત સતખટ જાપ, બલજાઉ,
ખટ દસ દ્વાદસ સ્વાધિષ્ટાનમે, હો મેરે૦, મણિપૂર હનાહત આપ એક૦ ૧
ખટ ખટ શહસ્ત્ર હોત તીનુ થલ, તાપર એક હજાર, બલ૦;
કઠથલ સોલ્પ દલમાહી, હો મે૦, કરત જીવ વ્યાપાર એક૦ ૨
એક શહસ્ત્ર અગનીકો થાનક, દ્વીદલ પત્ર મરોજ, બલ૦
તાપર એક શહસ્ત્ર અજપ્પા, હો મે૦, અસખ્ય દલ હે અભોજ એક૦ ૩
એક તાર એસા ઝનકારા, વ્યાપ રહ્યા વૈરાટ, બલ૦,
સુરત લગાય જય મીલે વાસુ, હો મે૦, ગુરુ બીના પાવે ન ઘાટ. એક૦

શાસ્ત્ર પૂરાન બેદકે આદિ, છતના બાની બીચાર, બલ૦;
સબસેં દૂર બસે એક તારા, હો મેં૦; બજાવે સરજનહાર. એક૦ ૫
કૈવલ મંત્ર અરધ માત્રાકો, હોય રહ્યો ૨રંકાર, બલ૦;
નભુ નીરખ તાહીસું મીલકે, હો મેં૦; બાજતહે એક તાર. એક૦ ૬

પદ-રાગ ધુમાર.

સદગુરુ બિન સશે ના મીટે, હો હો મેરે પ્યારે;
કિજીએ કોટિ ઉપાય. સદગુ૦ ટેક.
જો ભવબંધન છૂટો ચાહે, સદગુરુ શરને જાય, બલજાઉ;
પ્રેમ સહિત પૂછે સદગુરુકુ, હો૦, કરજોરી શિશ નમાય, સદ૦ ૧
કોન મેં હૂં અરુ કહાતેં આયો, કહોજી કહા કાજ, બલ૦;
કા સાચો કા જૂઠો સ્વામી, હો૦; કિનકો સકલ સમાજ. સદ૦ ૨
ગુરુ કહે તુ સચ્ચિદાનંદ સ્વામી, ના આયો ના જાય, બલ૦;
નામ રૂપ જૂઠો તુ સાચો, હો૦; એનો સમજ મન લાય. સદ૦ ૩
શિશ કહે કહા બંધન કાકુ, મોક્ષ કોનકુ હોય, બલ૦;
ગુરુ કહે સબ તેરી મનભ્રાતી, હો૦, બંધન કછુ નાહીં તોય. સદ૦ ૪
તું તેરો નિજ રૂપ ભુલાનો, તાતેં સકલ સંતાપ, બલ૦;
નભુ નિશ્ચે કર સતસગતમે, હો૦, તબ તો તુ આતમા આપ. સદ૦ ૫

હોરી—રાગ કાફી.

શ્રુતીકી સુખદાયક બાંની, દ્વૈત મત ન રહાની. શ્રુતી૦ ટેક.
સત્ય જ્ઞાનમનંત બ્રહ્મ, પરમારથ વાકય બખાની;
સર્વખલ્વિદ બ્રહ્મ અય મો, લક્ષ લક્ષના ઠાની, કોઉ સતોને જાની. શ્રુ૦ ૧
ભાગત્યાગ કરી લક્ષ ગ્રહીકેં, દ્વદ રહિત પરમાની,
પ્રજ્ઞામાનંદ બ્રહ્મ લહ્યો તબ, ધે ધાતા ન રહાની, સ્વપ્રકાસ લહાની. શ્રુ૦ ૨
તોશ ક્ષમાર્જવ સત્ય દયા એ, નિજ આનંદ નિસાની,
તત્ત્વમસી મહાવાકય પુરે તબ, કૈવલ બ્રહ્મ કહાની,
નભુ લહે બિરલા ગ્યાની. શ્રુ૦ ૩

હોરી-રાગ કાફી.

જાકુ નરવેધ ભયોરી. જાકુ૦ ટેક.
કરી સતસગ બચન ગ્રહી શ્રુતિકે, અનુભવ વૃત્તિ લયો રી;
સમકો રૂપ લહી મીલ સમ વ્હે, દેખો નાહીં નયો રી;
કેસે એક સાખ્ય વ્હયોરી જાકુ૦ ૧

પંચ કોશર્તે પર સો આત્મા, અહં વ્રત્તિને પચોરી;
નભુ નિરખે સતસંગમે હોવે, સંશય સર્વ ગયોરી;
વાગ નદીમેં ન બહ્યોરી. જાકું૦ ૨

હોરી–રાગ જંગલો.

જીન મત જાઓ રે, દૂર કોઇ હરિકું ઢુંઢન, મત૦;
દેખો ઘટઘટમે, રામ લખ લાઇ રટ રટ. મત૦. ટેક.
મનહુકો માનડારો છાંડી પટ રે, સંતો મત જાને દો ઇત ઉત લટલટ વે;
સુરતકી દોર પકર સટ હટકે, લક્ષ લગાય રહો ઝટપટ. જીન૦ ૧
ખટપટ છાંડ દેહો મત ખટકી, ખેલ કરો જેસો ખેલત નટ રે;
નભુ નિરખે કરી ગુરુગમ ગ્રહિકે, થીર રહે તુરિયા ત્રટ વે. જીન૦ ૨

રેખતા–રાગ જંગલો.

હરિકે ભજન બિન, જન્મ ગમાયા વે. ટેક.
કિત આયા કિત જેહે જીયરા, તાકી સુધ નહિં પાયા વે. હરિ૦ ૧
સબ જુગ એ સમંધી સ્વારથકો, તેરા કોન કહાયા વે. હરિ૦ ૨
કોલ કરાર કીયા કછુ આગે, તામે નેક ન નિભાયા વે. હરિ૦ ૩
નભુ સંખીકે નટવર રટ રસના, સદગુરુ સેન બતાયા વે. હરિ૦ ૪

રેખતા.

જીવનમુક્ત સુવા નહિં મારા, માસ જ્ઞાનસેં માગા જી. ટેક.
બેતરણી ત્રટ બેલ બીરછવા, કાલ ચરનકું લાગા જી;
યોગ પારધી આપ સમાધી, સુવાં મરઘ નહિં ભાગા જી. જીવ૦ ૧
ઉર ખુર ચરેન ચાંચ બિન પંખાં, પ્રણવ પવન સો સાધા જી;
સોહં હંસ ગગનકે બાસી, નભુ જગત કો જાગા જી. જીવ૦ ૨

રેખતા.

અજબ એ ખ્યાલ દુનિયુંદા, સબે ગલ્લત પસારા હે. ટેક.
ચાહે રહે ઓ અગરચે તું, એ મુરશદકા ઇસારા હે. અજ૦ ૧
મેરા પાંઉ ચસમ શિર દસ્તાર, બદન કેહેતા હમારા હે;
મેરા દિલકી અકલ અરવાં, ખૂદા સરજનહારા હે. અજ૦ ૨
સબે મેરા કેહેતા યાર, અગર કા રૂપ તેરા હે;
અંદેશા કર નભુ દિલમેં, ખુદા તોસેં ન ન્યારા હે. અજ૦ ૩

રેખતા.

સુન મેરા દિલદાર, સમજ ઘર ન્યારા હે;
ઉલટ દેખ ઘર માંહીં, દૂર નહિ પ્યારા હે. સુન० ૧
હર જગા મોજુદ, મેહેરમ તેરા હે;
કર સુસગમેં ખોજ, નિંદકા ઘેરા હે. સુન० ૨
સો અધ્યાસ મિરત, જૂઠ પસારા હે;
નામ રૂપ ગુન જાન, માનતા ન્યારા હે. સુન० ૩
તું નહિં જુદા કોઇ, ભુલી હંમ કેહેતા હે;
ગફલતસેં તું દોઈ, બનીકે રેહેતા હે. સુન० ૪
તુંજસેં કછુ નહિં હોત, કહે હંમ કરતા હે;
ફિર કરતાકા માંન, મનમેં ધરતા હે. સુન० ૫
કરને વાલા સાંઇ, તેરેપર ડારા હે;
નભુ તુકબબારી છાંડ, ખુદાવન સારા હે. સુન० ૬
સાહેબ બિનુ નહિં ઓર, કછુ જગ દૂજા હે;
ઇસકું ઇનકી રેહેમ, તાહિકુ સૂઝા હે. સુન० ૭

રેખતા યા ગજલ.

અજબ એ ખાબકી દુનીઆં, પલકમે ખાખ હોતા હે;
અદેશા ના કરે અરવાં, ભુલી સુખસેજ સોતા હે. અજ० ૧
મકાની તુંમ છેલાની હુંમ, એસા અરવાકું જાન્યા હે;
અદેસા કીયા તમબી ઓર, એસા કેહેકે ભુલાના હે. અજ० ૨
ખોદા બીન ઓર હે નાહીં, કહે હુંમ ઓર બદા હે;
એસો નીશ્ચે કીયો ઉરમે, હમે સબમે પરદા હે. અજ० ૩
મીલા મુરસદ બતાયા ખુદ, ખલક ખાલક જુદા નાંહીં;
સરીઅત સી તરીકત દહી, હકીકત મસ્તકે માંહીં. અજ० ૪
મારે ફીતકાર મીલા રોગાન, ફીરે મસકા ન હોતાહે;
નભુ નીરખે બજા ડંકા, સમજ એ ગ્યાન ગોતા હે. અજ० ૫

રેખતા યા ગજલ.

મીલા મેહેરંમ હમારા વે, લેમા ભર નેસ્ત ન્યારા હે;
કીયા દેદાર ચસમુસેં, નગદમે કયા ઉધારા હે. મીલા० ૧
પીછાનાં શીર દહીં મસકા, લગા રોગાન પ્યારા હે;
સરીકત ઓર તરીકતસેં, હકીકતકું ખીચારા હે. મીલા० ૨

આરેફતમેં મીલા અરવાં, સબે ખુદકા પસારા હે;
નહીં સેતાંન નહીં બંદા, સબે સરજનહારા હે. મીલા૦ ૩
પવન આતસ જમીન આબે, સબે સાહેબ હમારા હે;
નબુ મુકરર બડા એકીન, એ મુરસદકા ઈસારા હે. મીલા૦ ૪

છંદ—ઝુલના યા મંગલ.

શ્રી સદગુરુ ચરન સરોજ, ધ્યાન ઉર ધારકે;
કહું ચેતાવન મંન, મંગલ ઉચ્ચારકે. ૧
કર રે નેક બિચાર, ઓસ રકહાં પાયગા;
અબતો ભરિયા ઉમેદ, પાછે પછતાયગા. ૨
સાહેબી રંગ પતંગ, સંગે નહિં આયગી;
જલવે કારન દેહ, જંગલમેં જાયગી. ૩
જાતી કુલ પરિવાર, કુટુંબ અરૂ નારી હે;
નહીં આવેગી સાથ, તોકું જો પ્યારી હે. ૪
ચેત રે ચેત અચેત, સોયા કહા ઘેનમેં;
નબુ નિરંજન રાય, નીરખ નિજ એનમેં. ૫

૭૬—પેમાવતી.

સુખ દુખ દુગન દુસહુન સઘનબન,
દહુન અગની યહ આતમબોધા;
પ્રબલ પ્રચંડ અજય અતિ ખટ અરિ,
મત્સર ગરવ કામ મદ ક્રોધા;
લોભ આદિ સબ ટરત તતછન,
સમુઝી બીચારી કરત જેહી સોધા;
નભુ નિસદિન સતસંગ સરસ જગ,
કરત બીરલ કોઉ સુભટ. સુજોધા. ૧
સદચિદઆનંદ અમર અજ અવિગત,
અલખ અમર અજ ભવ રટ લાવે;
આગમ નિગમ સુગમ સુઅગમ કહી,
સુરીનર મુનીજન નિસદિન ધાવે;
થકિત ચકિત ચિત નિત રટે અહિપતિ,
તદપિ ન કોઉ કછુ પારહી પાવે;
નભુ અદભુત રસ સરલ સુલભ કહી,
સહુજ સયન કરી સંત બતાવે. ૨
અસત ન લખત અનૃતહુ જગત સબ,
દુખિત જંત બિનુ સુધ બીચારી;
મોહુ ન મિટત જતન બહુ બીધિ કિયે,
જેહિ જેહિ કરત સબહિ દુખકારી;
સંશયસર્પ ગ્રસિત અતિશય જનુ,
તેહિ સતસંગ મંત્ર ઉપચારી;
નિસદિન કરત ટરત તતછન તત,
નભુ સોઇ સંતનકી બલિહારી. ૩
જિવ શિવ ભેદ ઇક દેહુ ત્રય સંગી અરુ,
પુનિ આતમ કરતા સવિકારી;
દ્રશ્ય પ્રપંચ સત્ય નિશ્ચે કિયે,
એહિ અગ્યાન પંચ ભ્રમ ભારી;
બિંબાદરશ નભ ઘટ ફટિકારુણ,
રજુ અહિ હાટક કટક સવારી;
અનુક્રમ યહ દ્રષ્ટાંત સમજ મન,
શરમ પચ નભુ શાંત બચારી. ૪

કવિત્ત-છંદ ઝુલણાની ચાલ.

બંધુ ઘરબાર કુટુંબ અરુ ન્યાતિ પુનિ,
મીત્ર બીચિત્ર સબ મન ભાવે;
નારી સુત ભૃત્ય ધન માલ ભંડાર વે,
અશ્વ રથ નાગ સીબિકા સોહાવે;
અત્તર અરગજા અંગ લેપન કરે,
રાગ બંદી ગુની દ્વાર ગાવે;
નેત્ર દો મુંદ ગયે દેખ તેરા કહા,
નભુ રતી એક નહી કામ આવે.
ધામ માંહી બડા જાત માંહી બડા,
હાથ હાટક કડા હરખ પાવે;
સબ મેરે આસરે મો બીના ના સરે,
એસી મનમે લહી જસ ગાવે;
છલ પાખંડ પરપંચમે પૂર હું,
ધન્ન પરકા હરિ લેત દાવે;
નેત્ર દો મુંદ ગયે દેખ તેરા કહા,
નભુ રતી એક નહીં કામ આવે.

દોહા

અર્ધ દોહામે કહતહું, કોટી ગ્રથકો જીવ;
બ્રહ્મ સત્ય મિથ્યા જગત, જીવ જાન લે શીવ.

વિભાગ ૨ જો-હિંદુસ્તાની

ખંડ ૨ જો.

ઈશ્વરચરિત્ર વિષે.

તુલસીત્રીકમ. (છંદમાં)

દોહા

શ્રીસરસ્વતિ સુખદા સદા, બરદાયની બખાન,
મુદ મગલ દેની મુદા, પરમ દયાનીધિ જાન. ૧

છંદ.

સેવુ વારિસુત સુતસુતા, અકલ અપાર ગુન અદ્ભુતા,
સેવા કરે બનત સુજાન, બરદાયની બરદ બખાન. ૨
બાધે ગ્રથ બોહો બીધિ બ્યાસ, કીની કૃપા અરક પ્રકાસ;
આદે કવિ કહત અનત, ભાખા ભેદ જાની ભનત ૩
સરસતી સાહેતે સબ સત, જગમહુ તજ્ઞ કીને જત,
બેના ધરી કરુના બત, પ્રેમે નભૂ પાય પરત. ૪

દોહા

લબોદર અશરન શરન, ગુનનીધિ સુધિ બુધિ કત,
આદિ મકલ આરસતે, મહિમા અમિત અનત ૫

છંદ-તરલ નયન.

સરન ગહન તવ ચરન તરન ભવ,
જનમ મરન ભય હરન લહત,
મુગતી કરન દુખ હરન ભરન ભવ,
શરન ગહત અઘ અસુધ દહત,

અરુન બદન ગજબદન સદન ગુન,
મદન બદન મમ રદય ગહુત,
ચરન પરન કરગરન કરન નભુ,
બરન બરન કરી બીનતિ કહુત

કવિત્ત.

ૐકાર અગમ અપાર અતિ ઉદાર અજ ભવ,
કૃતહુકી કરતાર પાર પાવે નહીં અતકો,
અજનમ અનાદ આદિ અતર ઉલાદ સમર,
મીટે બીખબાદ સાધ સેવક સબ સતકો,
ભક્તનકે પ્રતિપાલ દુષ્ટકે કૃતાત કાલ,
સરગુન સરૂપ ભૂપ ભોવન અનતકો,
નભુકો નિભાવ કરન સકટ સબ હરન,
ચરન શરનકો સોહાગી ભાવ સજુત ભગવતકો. ૭

દોહા.

શ્રીબ્રદાબન ચદકુ, સુમરી કરૂ ગુનગ્રામ,
તુલસી ત્રીકમ જોરિ કર, ધરો ગ્રથકો નામ ૮
દધિસુત જાલધર ભયો, સબ આસુરકો ભૂપ,
સમરમે આવત લિખે, શિર કબધ દો રૂપ ૯
મન સશે નૃપકુ ભયો, લાગો કરન બિચાર,
તા છન રૂશી નારદ મુની, આયે સભા મોઝાર. ૧૦

છદ-છપ્પય

આયે નારદ મુન્ય, પ્રેમ જુત આદર કીનો,
અરઘ પાદ પૂજન, અરચી રૂચિ આસન દીનો,
પુછત દનુજ યહ કોન, સભામે ધડ શિર આવે,
તુમ બિન કો રૂખિદેવ, મન સંદેહ મીટાવે,
કરી કરુના કહિયે સકલ, કસ ધડ શિર જીવત રહેઉ,
નભુ કહે નીશિચર અસ કહી, નમી કરજોરી પદ ગહેઉ.
કહે નારદ સુનુ દનુજ, દેવ દધી મથન કીનો,
ગીરિ મદર ધરી બીચ, રજ્જુ હિત બાસુકી લીનો,

છપ્પન અરુ તેત્રીશ, કોટિ મીલિ દધિ મથિ ડારો;
કૌસ્તુભ મણિહુ આદિ, ચારિ દશ રત્ન નિકારો;
સબ સમરથી તવ તાતકી, મીલિ વિબુધ લુટી લઇ;
દનુજ ભાગ લેએ ગયો, નભુ યાતેં અસી ગતિ ભઇ. ૧૨

છંદ–ત્રીભંગી.

સુરપતિ ગજ દીનો, રવિ હય લીનો,
ભાલ તિલક બીધુ, ભવ કીનો;
બ્રહ્મા અમી ધેનુ, ચિતવન દેનુ,
દ્રુમ ધનવંત્રી, સુર લીનો;
ત્રંબક ત્રીપુરારિ રહે બીખધારી,
દનુ મધુ લઇ લો, મત હીનો;
કંબુ મની કમલા, દ્યુતિમય બિમલા,
નભુ સબ સુર મીલિ, હરિ દીનો. ૧૩

છંદ–ધનાછરી.

આયે મીલી દનુજ સબે માંગો સુધામે ભાગ,
તબે દેવ કપટ યુક્ત મતો યોં ઠેરાયો હે;
એક એક દાનવ અરુ એક એક અમર બીચ,
પંગતી બીચિત્રતા બિબેકસું બનાયો હે;
લીને કર મધુ સુધા મોહની સરૂપ ધરી,
સુરનકું અમી સુરા આસુર પિવાયો હે;
નભુ કહે સુધા લેન ગયો રાહુ કટ્યો શિશ,
તા દીનતેં રાહુ કેતુ રૂપ દે કહાયો હે. ૧૪

દોહા.

અસ કહી મુન ગયે અજ સદન, દનુજ બિચારી બુધ;
લેનનીક બૈકુંઠ ગો, કિયે બિષ્નુસું જુધ. ૧૫
સત જોલોં ચૂકે નહીં, સતી બ્રંદા તીહી નારી;
તોલોં તિનહુ લોકમેં, કોઉ સકે નહિ મારી. ૧૬
સ્યંદનમેં લિએ બાંધિકે, કમલા દઈ બેઠાય;
મારન લાગો બિષ્નુકું, પદમા લિએ છોડાય. ૧૭

પંકજમેં બિષ્નુ છુપે, ભીડા ઇંદ્રપુર જાય;
ભાગે સુર સબ સમરમેં, નારદ પહુંચે આય. ૧૮
નારદકું પુછન લગો, અબ કા કરૂ મુનિરાય;
રમ્ય ત્રિયા મહાદેવ ગ્રૃહ, ગીરિ કૈલાસ સુહાય. ૧૯

છંદ.

ઉપદેશ દયો, ચિત દુષ્ટ ભયો;
કૈલાસ ગયો, યહ નેમ ઠયો. ૨૦
ઉમયાજુ લહો, જલ રાહ ગહો;
પરબાહ બહો, ખલ દુરિ રહો. ૨૧

છંદ–ત્રીભંગી.

શંકરસુ સમર, ભૂચર ખેચર,
નદી ભૃંગી, સંગ લીયે;
આયે સબ અમર, આદિ પુરંદર,
અસ્ત્ર શસ્ત્ર ધર, જુદ્ધ કીયે,
કોઉ ગદા શક્તિ ધર, ચક્ર શૂલ ધર,
સાંગ ધનુશ ધર, સર બરખે;
સાકણી પિશાચી, લે બલિ રાચી,
માચતી નાચતી, મન હરખે. ૨૨

દોહા.

જુદ્ધ રચ્યો અમર પચ્યો, લચ્યો ન કોઉ નેક;
બૃંદા સત્ય ચુકાયબે, તબ હરિ કિયો બિબેક. ૨૩
હરિ હર અજ તીનુ મીલિ, રચ્યો તેજકો ચક્ર;
નિગલી ગયે હર-પાનિ લે, અધિક પ્રકાશિક વક્ત્ર. ૨૪
જાલધરકો રૂપ લે, બીષ્નુ ગયે દનુ ગેહ,
બ્રૃંદા નિજ પતિ જાનિકે, બાઢો નૌતન નેહ. ૨૫

છંદ–ત્રિભંગી.

નૌતન નેહે જાની, સબ ગુનખાંની,
બૃંદા રાની, સેજ ગઇ;

કુચ મરદન કીનો, અધર રસ પીનો,
લાલ લપેટી, અંક લઈ;
મધુ પય આલિંગન, ખંડન ચુંબન,
કામોદ્દીપન, યુક્ત ભઈ;
સુરતકો સમર, ગહી કર કંમર,
નભુ રમણમ એક, તાર ઠઈ. ૨૬

દોહા.

આસન ચિત્ર ચહુ દિશા, ઝગમગ જોત અપાર;
ચમર ર્બીજન આદિ લે, ચેરી ઠારી ચાર. ૨૭
લડે ભીડે લાલચ તજી, લહ્યો સુરત સુખ સાર;
કંદ્રપ ખલિત ભઇ તબે, જાલધરકી નાર. ૨૮
ખાનપાન સભોગ કરી, પ્રગટ કીયો હરિ આપ;
અતિ બ્રદા મન કોપિકે, દીઓ બીષ્નુકું શાપ. ૨૯
હોઈ પરોં પાખાન બ્હે, સુની બોલે ભગવાન;
જગપતિ જાને નહીં, તુમ હોઉ તરુ આંન. ૩૦
બ્રદા ફિર અનુગ્રહ કિયો, તવ પૂજહિ સબ લોગ;
કહિ ત્રીકમ તુલસી બિના, મૈ ન કરુંગો ભોગ. ૩૧
મૃત્યુંજય સો ચક્ર લે, ક્રોધાતુર ભગવાન;
મારતહિ જમપૂર ગયે, જાલંધરકે પ્રાન. ૩૨
અમર પૂષ્પ બૃષ્ટિ કરે, જે જે શબ્દ ઉચાર;
દનુજ મરયો પીરા મીટી, આનદ બઢયો અપાર. ૩૩

છંદ—ત્રીભંગી.

સો ત્રીકમ તુલસી, જગમે હુલસી,
જાંહાં ત્રીકમ, અવતાર લીયો;
કાતિક માસકી, શિત એકાદશી,
તા દીન બીઠુલ, બ્યાહ કીયો;
તિનહુ લોક, પ્રશિદ્ધ પરાક્રમ,
એસો હરિ, બરદાન દીયો;
શેષ સુરેશ, મહેશ થકે નભુ,
દેવત યા સમ, નાહિ બીયો. ૩૪

દોહા.

તુલસી માલા કંઠમે, અધમ ધરે કોઉ આંન;
બિનુ પ્રયાસ હુસ્ત તરે, સો ચઢી ગયે બીમાન. ૩૫

કવિત્ત.

સગ્રનતેં મન શુદ્ધ કરે, કોઉ કંઠધરે તરિહે ભવસાગર,
પરશ કરે ભવરોગ ટરે, દુખ દૂર પરે જસ જક્ત ઉજાગર;
પોન લિએ નિજ ધામ દીયે, મહિમા અતિ ચારિ પદારથ આગર,
કૃષ્નકૃપા જિનકેપર હોય, સો સત પ્રતાપ લિખે નભુ નાગર. ૩૬

દોહા.

સવત નવ દશ શષ્ટ દશ, ભાદો પૂરનમાસ;
ગ્રથ જન્મ ભૃગુવારકો, તા દીન ભયો પ્રકાસ. ૩૭
તુલસીત્રીક્રમ ગ્રથ કોઉ, પઢે સુને જુત પ્રેમ;
ચાર પદારથ પાવહિ, યહે કૃષ્નકો નેમ. ૩૮
તુલસી મહિમા સો લિખે, જાને પથ અપથ,
જન નભુ લઘુ બુધને કથ્યો, તુલસીત્રીક્રમ ગ્રથ. ૩૯

ઇતિ શ્રી વરાહ પુરાણે, જાલંધર પીઠે, તુલસીત્રીક્રમ ગ્રંથ સમાપ્ત.

કટાવ.

શ્રી બ્રજરાજ નંદદુલારે, તુમ હો જીવન પ્રાન હમારે,
શ્રી બ્રદાબનમે, જુગ જીવન, કર બસીધુન,
કાન ભનક સુન, મન ભઈ ઉનમુન, પરિજન શક ન,
અરપન તન મન, બીપરીત . બન,
ઠોર ઠોરકે, દોર દોરકે, કામ જોર મીલ,
ઠોર નહિં છન, ચલન ચપલ ઢિગ,
આ કહત કરજોરી, નભુસખી ચરનન,
વિનય ઉચારે. શ્રી બ્રજ૦, તુમ હો૦. ૧

*પદ–રાગ લલીત.

અલખ લખાયા પરમ પદ પાયા વે, અલ૦ ટેક.
બસ્તુ બીચાર બીબેક પ્રથમ ભયા, જગ અનિત્ય દરસાયા વે;
નાસવતપેં રાગ ન હોવે, સો બૈરાગ કહાયા વે. અલ૦ ૧

* આ પદ ભૂલથી અહીં છે (જોઇએ ૧ લા ખંડમાં)

સમ મન હુવા દમી ઇંદ્રી દશ, ઉપરી આપ રહાયા વે;
સુખ દુખ સહી શ્રદ્ધા મન ઉપજી, ચિત એકાગ્ર ઠરાયા વે. અલ૦ ૨
ખટ સંપત્તિ પુનિ મોક્ષકી ઇચ્છા, અધિકારીમે આયા વે;
ભયા સમધ શાસ્ત્ર ગુરૂ કેરા, ચહુ મહાવાક્ય સુનાયા વે. અલ૦ ૩
તત્પદ ઇશ જીવ ત્વંપદ કહિ, અસિપદ બ્રહ્મ જનાયા વે;
વાચ્ય ત્યાગ દે લક્ષ ગ્રહન કરી, દ્વૈતકા ભાવ મટાયા વે. અલ૦ ૪
અદ્વૈત એક બ્રહ્મ પરિપૂરન, પરમાનંદ લહાયા વે;
ભઇ નિવર્ત્તી સંસાર દુખકી, સો પ્રિયોજન મન લાયા વે. અલ૦ ૫
યુ પરનાલિકા શુદ્ધ ગ્યાનકી, સદગુરૂ ભેદ બતાયા વે;
નભુ નિશ્ચે ભયા અડગ અદ્રી ઇવ, આપમે સમજ સમાયા વે. અલ૦ ૬

પદ-રાગ ભૈરવ-(આરતી).

મગલા સમારી લાલ, આરતી ઉતારૂં. મંગ૦ ટેક.
નિરખિ નિરખિ હરખિ કોટિ, મનમથ ઉવારૂ. મંગ૦ ૧
માખન લગો હે હોઠ, પુંછતહું પ્રાનનાથ;
નવનિત લિયો હે હાથ, ચંચલ છબિ ચારૂ. મંગ૦ ૨
કૃપાકે નિધાન ભાન, કોટિ તેજ ઝલક લલક;
કુંડલ નભુ મુગટ મોર, ચિદાકાસ ચારૂ. મંગ૦ ૩

પદ-રાગ ભૈરવ.

ભોર ભયે બદલામ કરનકું, આએ આંગન મેરે. ટેક.
રેન ગુજારી સોતનકે વહાં, રેન ઉજાગર ઘેરે. ભોર૦ ૧
બરજ રહી બરજો નહિં માને, કેતિક કરકે ટેરે;
તુમ હમ એક ધન તુમહિકું, જન નભુ જેસે ચેરે. ભોર૦ ૨

પદ-રાગ પંચમ.

ભલા બિહારી લાલજી, મો ડર પાયા વે. ભલા૦ ટેક.
પિયા ગયે મધુપૂરમે, મેરી સસન ઘરમે હે;
સાંપ આયા સો જાનકર, ભલા ડરકે ભાગી મે. ભલા૦ ૧
આયકે ટુક નિહારિએ રે, હે પર કરનેકો લાગે;
નભુ ન કહે જૂઠ પિયા, તુમે નાથો કારીનાગ. ભલા૦ ૨

પદ-રાગ આસાવરી.

જે જે ગોપાલ લાલા, તુમ સેવકજન પ્રતિપાલા ટેક.
પ્રલ્હાદ નારદ ભેટચો, ભવસાગરકો દુખ મેટચો,
નિજ નામ સુમરન કીનો, નરસિંહ રૂપ લીનો. જે જે૦ ૧
અમરીખે વ્રત ધારા, રૂશિ દુરવાસા પધારા,
મુનિજનકો કોપ નિવારચો, અપનો દાસ ઉગાર્યો જે જે૦ ૨
સવરી ભીલકી નારી, રહે બનમેં રંક બિચારી,
ફુલ પાયે રામ જૂઠે, રાજાધિરાજ ત્રૂઠે જે જે૦ ૩
પિપો પરો સાગરમેં, ગયો દ્વારિકા નગરમે,
કરી દર્શન બાહેર આયો, નિસાની ચાર લાયો જે જે૦ ૪
નહિ અન્તમેલસો કોઇ, સબ જક્ત જાને સોઇ,
પુત્રકો નામ લીનો, બઇકુઠ ધામ દીનો જે જે૦ ૫
કુરમા જુ મિરાબાઇ, સજનો જાત કસાઇ,
શુનકા શુક નામ પઢાઇ, નિજધામ દીન પઠાઇ જે જે૦ ૬
ગજકઠ ઘટા ડારી, લિયે પછી ટીટ ઉગારી,
ગાગેવન પણ ભાખો, રથચક્ર ધરકે રાખો જે જે૦ ૭
ગજ ગ્રાહતેં છુડાયો, તહા નગે પાઉ ધાયો,
પ્રભુ ભક્ત બરદ સભારી, પુરે અબર દેવમોરારી જે જે૦ ૮
નિહકચન રકા વકા, મેટા કરમકે અકા,
ગોપાલ નરહર બુટા, સો ભવકે બધન છૂટા જે જે૦ ૯
પ્રભુ ધના ભગત રોઇદાસા, કાટે કરમકે પાસા,
જન અગર કીલ અરુ નામા, કિયો નાભાજ્ઞાન ધામા જે જે૦ ૧૦
પ્રભુ બૈષ્ણવ ભયે ચોરાસી, કિયે બ્રદાવન બાસી,
જેદેવ લીને તારી, જીવાઇ જાકી નારી જે જે૦ ૧૧
નરસઇ કબીર સેના, પ્રભુ પાલે ભક્ત બેના,
નભુસખી તુમારી દાસી, સતનકે ચરન ઉપાસી જે જે૦ ૧૨

પદ-રાગ બીલાનર.

ઓહો ઉધો મોસું અધિક કરિ વે, અજહુ બ્રીજ નહિ આયે હરિ રે ટેક
મધુપુર જાયે રાજનીધિ પાયે, ગોકુલકી અબ કહાનુ ઠરી રે ઓ૦ ૧
તજકે બેલી જાયે મધુકર, તાકી સુધ નહિ લેત ફૂરી રે ઓ૦ ૨
નભુકે પ્રભુકુ જાકર કહિયો, બીનતિ હમારી પાય પરી રે ઓ૦ ૩

પદ—રાગ બીલાવર.

જાગો રે બ્રજરાજ દુલારે, ગ્વાલ સખા આગનમેં ઠારે. ટેક.
લેહો માખન રોટી દેહુ કરમેં, પાયકે ગૌઆં ચરાવો પ્યારે. જા૦ ૧
લેહો લકુટિયાં લાલ કમરિયાં, ધરો મુકુટ શિર બંસી બારે. જા૦ ૨
નિરખી નિરખીકે હરખતી મૈયાં, નભુકે પ્રભુકી લેત બલૈયાં. જા૦ ૩

પદ—રાગ બીલાવર.

છોરો કનૈયા બાંહે હમારી, જહીહેં સાથ સબ બ્રીજનારી ટેક
ચાહે કરો મે દાન ન દેહું, હમ બ્રીજનારી ફિર ઘર જેહું. છો૦ ૧
રાજા કંસકું તુમ નહિં ચીનો, જાકે ડર ભજીઆયે મોરારી. છો૦ ૨
હસી હીલી મીલીકે ગોરસ પાયો, નભુસખી બેર બેર બલિહારી. છો૦ ૩

પદ—રાગ ધનાસરી.

મેં તેરે આનુ વે, સામલિયા યાર મેં તેરે૦ ટેક.
તન તેરા મન તેરા, ધન તેરા સુન; તોપર ડારે વાર; મેં તેરે૦ ૧
જગત કહે સબ તેરી તેરી, તું મેરા ઉરહાર;
નભુસખીકે પ્રીતમ રસસાગર, તું મેરે જીવન સાર. મેં તેરે૦ ૨

પદ—રાગ કાફી.

મા માનુ સામરેનુ ઠગી રે. મા૦ ટેક.
આન અચાનક ખડી હોં ઝરૂખે, રેનઉ નીંદ જગી; મા૦ ૧
પ્રીતમ પ્યારા ઠારા ગલિયનમેં, નિરખત અંખિઆં લગી. મા૦ ૨
ઝખી લાલ જબ ભઈ છકીસી, લાજની ગોડી ભગી; મા૦ ૩
તાન માનસું અગહિ ઘુમે, ચોટબાન જમી ચગી મા૦ ૪
કૃપાનિવાસી કહાંલોં બરનુ, પ્યારી પ્રેમરસ પગી મા૦ ૫

પદ—રાગ સોરઠ યા સોહણી.

આએ નંદકુમાર, આજુ ઘર આયે નંદકુમાર ટેક
સંગ સખા લીયે ચતુર બીચિત્ર, સજી નટવર સિંગાર. આજુ૦ ૧
મોર પીછકો મુકુટ અનોપમ, કુંડલ મકરાકાર;
કેસરી તીલક કમલદલ લોચન, નથ બેસર મની સાર આજુ૦ ૨
મંદ હસન મધુ બસન દસન દુતિ, દરશ થકિત સત માર;
ભુજ પ્રલંબ ઉરૂ અતિ ઉતંગ બિચ, શ્રીવત્સ લાંછન ધાર આજુ૦ ૩

મુક્તામાલ ગુંજા ડુગડુગી વર, કટ સર પરમ ઉદાર;
પીત બસન ધરી પરમ પ્રેમયુત, પદ નેપૂર ઝનકાર આજુ૦ ૪
સુકૃત સુફલ કરન ટારન દુખ, સનમુખ નેક નિહાર;
નભુસખી જન્મ ધન્ય કો ઉપમા, બાર બાર બલિહાર આજુ૦ ૫

પદ–રાગ સોરઠ.

માસ સાવન સુખદાઇ, સખીરી માસ સાવન સુખદાઇ. માસ૦ ટેક
સબ સખિયન મિલ ઝુલત હિંડોરવા, ઝુલનકી રત આઈ માસ૦ ૧
જામા પટકા લાલ લાલકે, પગિયા લાલ રંગાઇ,
રાધે રંગ કસુંબલ સારી, કંચુકી સુરંગ સુહાઇ માસ૦ ૨
જડીત લાલમની ખબ હિંડોરા, ઝાલર લાલ બનાઇ;
લાલ મેંદી કર ઓર સખીનકે, નભુ નિરખી બલિજાઇ માસ૦ ૩

પદ–રાગ સોરઠ

કાના નેનોંકી કટારી મોહે મારના રે, કાના૦ ટેક.
તરછી નેના બરછી લાગે, કામ કટક દલ ઉમગ્યો જાગે;
મધુ મધુવાસી ફોગટ ફાસી, મોહન મોરે ગર ડારના રે. કાના૦ ૧
કર સાસેરી હેરી ફેરી, ગીરધારી તોરે શુન ઘેરી;
નભુસખી ચરન કમલકી ચેરી, જાઉં બલિહારના રે. કાના૦ ૨

પદ–રાગ સોરઠ મલાર.

ઉધો એસી હમસુ કીની. ઉધો૦ ટેક.
બેલી છુટે ગયે જ્યોં ભમરા, ફીર તપાસ નહીં લીની ઉધો૦ ૧
આગે છેહ દેનકી મનમે, બીરહ આગ કત દીની. ઉધો૦ ૨
છલકી બાત શ્યામસુંદરકી, આગે હમ નહી ચીની. ઉધો૦ ૩
જુગત જોગકી કેસે લહિયે, અબલા પ્રેમ અધીની ઉધો૦ ૪
નભુસખી કરકે કહ નિહોરા, મેં ઉનકે રસ ભીની. ઉધો૦ ૫

ટપ્પો—રાગ કાફી.

મદન મનોહર પ્યારે, બ્રીજપતિ મદન મનોહર પ્યારે ટેક
દરશિત દ્રિગ હરખીત અતિ હિયરો, હર લીને હરિ પ્રાનહમારે. બ્રીજ૦ ૧

ચંચલ ચપલ ચમકિત ચિતોની, તિરછે શયન નયન અનિયારે. બીજ૦ ૨
મંગલ મુદિત મંજુ મૃદુ હસની, દસનહાર દીપત જેસે તારે. બીજ૦ ૩
ચિબુક ચારૂ નથ નંગ અનોપમ, કુંડલ શ્રવનન ભાનુ બીધુ હારે. બીજ૦ ૪
શોવન ચારિ દશકી સુંદરતા, નળુ નિરખી ગજમુક્તા ઉભારે. બીજ૦ ૫

ટપ્પા—રાગ ખમાચી.

આજુ તો બધાઈ આલી નંદદાર, આજુ૦ ટેક.
નેતિ નેતિ નિગમ કહે જાકું, સો ભયે નંદકુમાર. આજુ૦ ૧
દધિકો કીચ મચ્યો હે બીજમે, ગાવે બીજકી નાર;
નળુકે પ્રભુ પ્રગટે હે ગોકુલમે, બાઢયો હરખ અપાર આજુ૦ ૨

દાદરો-રાગ જંગલો.

બાંકે નેનુદી ચિતોની ચિત ચોર વે; બાંકે૦ ટેક.
ચિતવત ચિત ચુરાયો હમારો, અજહુ ન આવત ઠોર વે. બાંકે૦ ૧
બસ કરવેકું કસકર પકવત, ધસકર આવત દોર વે. બાંકે૦ ૨
નળુસખીકે નટવર નટ નાગર, તેરી નેનો હે જુલમી જોરવે. બાંકે૦ ૩

રેખતા-રાગ કાફી.

નંદકે લલાને ડારા, નેનુદા નિઝારા વે ટેક
તાથે મેં દિવાની ભઇ, સુધ સબ ભુલ ગઈ;
કહા કહું તોહિ દઇ, તનકા તનારા વે. નંદકે૦ ૧
ઉજક રહત નેન, બીના દેખે નહીં ચેન;
સેનમેં સમુઝી લીયા, જોબન ઇજારા વે. નંદકે૦ ૨
નળુસખી નઇ બાત, કહિ કહિ મુસકાત;
હરજીને લીયા હાથ, ગુલકા હજારા વે નંદકે૦

રેખતા-રાગ કાફી.

મન હર લીયા મેરા, બાંકે નેના વારેને ટેક.
ભૃકુટી કરી કમાન, તીરછે નેનુદે બાન;
મન અંગ મારા વાકે, અજબ અસારેને. મન૦ ૧

ખંડિતા નાયકા વિષે.–કવિત્ત.

સુંદરી કિવાર ખોલ, કોન હે અંધેરેમેં,
ગોરી મેં ગુપાલ, ઢોર છોરનેકે પ્રાતમેં;
પ્યારિ મેં પિતાંબર, સો ભૂલસું લિયોહે કાલ,
બિનતા મેં બનમારી, ગજરા હે હાતમેં;
હેલી મેં હરિ, રઘુનાથ સુદ્ધ કરો સાહે,
સ્યામા ઘનસ્યામ, જાય બસો બરસાતમેં;
પ્યારી તેરો માન, કહિ થકયો છકયો પ્રેમહુતેં,
નભુ નંદલાલાકું, હટાયે બેધ બાતમેં.

ખંડિતા નાયકા વિષે.–કવિત.

આજ આયે હેસે, અનોખેસે લગત બાલ,
ખ્યાલ રેન જાગેતેં, નેનરંગ રાતે હે;
ઠરત ના ચરન ધરત, ડગત નાહુ ચિત્ત ઠોર,
ઓર સુનો તાન ગાન, ચુક ચુક ગાતે હે;
સાચી નિસાની સો, જુઠી કરનેકે કાજ,
લાજકે જહાજ હોય, સોગન સો ખાતે હે;
એસી હોત નીત નીત, કેતી કહે દાનત સુત,
નાહીં નાહીં કહત તિહાં, રોજ રોજ જાતે હે.

કવિત્ત.

નેનકે બાન લગે તનમેં, બદનામીકે બીજ મેં બોઇ ચુકીરી,
કેસ નંદલલા સંગ પ્રીત લગી, જીંદગાનીસેં હાથ મેં ધોઇ ચુકીરી;
ઘરબાર તજો કુલ લાજ તજી, માય બાપકો નામ ડબોઇ ચુકીરી,
અર્ણ લાખ કરોર કહો સખીરી, જેસી હોનેકીથી સો તો હોઇ ચુકીરી.

હનુમાન વિષે.–કવિત્ત.

બજરંગ બલવંત સદ સંત ગુનવંત,
જયમંત કર કંત હનુમંત દુખ હરતા;

ગુરજધર ગદા કર સદા મુખ રામ રટ,
શૂર ભટ કાલ હટ પાય પરતા;
'હાક હુંકાર સરદાર તું સાર કર,
બ્હાર સસાર જન ધ્યાન ધરતા;
દીવ્ય હનુદેવ નિત સેવ કર કહે નથુ,
સાહે તું સાહે અરિ ચંત ડરતા.

સરસ્વતી વિષે.–(છંદ).

દુહો.

શ્રી પંકજસુત તા સુતા, પ્રગટ પ્રતાપ અનાદિ;
તા પ્રસાદતેં ઉચરત, અજ ભવ રૂશિ વ્યાસાદિ.

છંદ–ત્રીભંગી

સરમની સુખ દાતા, નિજજન ત્રાતા,
જગ બિખ્યાતા, શીશ ધની;
હરની દુખ દ્વદા, કહું આનદા,
બાની બારદા, ભેદ ભની;
ગતિ અગમ અગોચર, સેવે સુરીનર,
ગાંધ્રવ કીંનર, શેશ ફની;
નથુ રસન બાસ કર, દાસ જાની બર,
બરન રુચિર ધર, છદ મની.

ગણપતિ વિષે.–(છંદ).

દોહો.

ગિરિજાતન મન બસહુ મમ, સુધિ બુધિ પુત્ર સમેત
બિઘન હરન મંગલ કરન, પ્રથમ નામ તવ લેત

છંદ-ત્રીભંગી.

જય જય ગન નાયક, જન સુખદાયક, ઉપમા લાયક, કોન કહું;
ગુનધામ ગજાનન, કામારિ તન, ધર કરી આભન, સરન રહું;
સુભ મતિ ગતિ દીજે, સહાય કરીજે, શરને લીજે, દાસ મહું;
નભુ મસક તેસેં, તવ ગુન જેસે, સાગર કેસે, પાર લહું. ૨

ગુરૂ વિષે.-(છંદ.)

દોહા.

દુસ્તર ભવસાગર બીખે, ડુબત જંતુ અનેક;
આન-ઉપાય ન કછુ મિલે, ગુરુપદનૌકા એક. ૧

છંદ-ત્રીભંગી.

બંદું ગુરુચરનં, સબ દુખ હરનં, મતિ શુભ કરનં, સુખદાતા;
જગજંત ઉધારન, કુમતિ વિડારન, ભવનીધિ તારન, જન ત્રાતા;
શૃજ પાલક હરતા, અજ ભવ કરતા, ગોલક ધરતા, ધે ધાતા;
નભુ દિને લીન મનુ, ક્રીન મીન જનુ, નિર પાયે જનુ, સુખ સાતા. ૨

ખંડ ૩ જો.

પરચુરણ વિષય.

રાગ વિષે.

રાગના સ્થાન

છંદ–પાદ્દકલા.

બંગાલી નટ રામકલી ગુન, શ્રી દીપક હીંડોલ;
લલિત માલવી દેસાખી, ભૂપાલ ગુજરી બોલ ૧
સારંગહિકે આદ્ય લે કરી, તેરકો અનુમાન,
નિજ ગુરુ કરુણાય સેતિ, ખર્જ ઘર પહેચાન ૨

દોહા.

બેરાડી દેસી કહા, અરુ બસત કલ્યાન;
એ ચારિ રિખભ ગધાર દે, સીંધુ દેસાખી જાન ૩
કૌશિક ભેરવી માલવી, ત્રય મધ્યમકો સાજ,
ટોડી અરુ પટમજરી, પચમ દ્વીતીય અવાજ. ૪

છંદ–પાદ્દકલા.

ભેરવ બેલાવર કૌમોદી, આસાવરી ખમાચી,
કુકુભી મ્હલાર મ્હલારી, વસુ ધૈવત ઘર રાચી. ૫
કરનાટ કેદારી ધનાશ્રી ગોરી,સૂર નિખાદમેચાર,
નારિગમપધની ક્રમહિ ક્રમ, એ સાતુ સૂર નીહાર. ૬

પાંચ રાગની ભારજા તથા રીતુ.

દોહા.

મધ્યમ સીંધુ બેરાડી, બગાલી કહિ ચાર;
સિત રતુ ભેરવી પાચ મિલ, ભેરવકી ઘરનાર ૭

ખંમાચી ગુનકલી કુંકુભી, કહિ ગાયકને ગોરી;
એ ચારુ અરુ બસંત રાગની, બસંતમે માલકોસકી ગોરી. ૮
રામકલી પટમંજ બેલાવર, લલિત દેસાખી બોલ;
ગ્રીષ્મ રુતુમે પતિ પાંચકો, જાનો રાગ હિંડોલ. ૯
કેદારી કરનાટી દેસી, કૌમોદી નટ નેહ;
શરદ રુતુ દીપકકી ધરુની, પંચ રાગની એહ. ૧૦
બસંત માલવી માલશ્રી, ધન્યાશ્રી આસા સોય;
શ્રીપતિ એ પાંચ મીલિકે, બૃખા રતુમે હોય. ૧૧
ગુજરિયાં ભુપાલ મ્હલારી, દેસકારી કલ્યાન;
એ પાંચ નાર મ્હલાર સદન, સો કરે હેમતે ગાન. ૧૨

સુરના સ્થાન.

દોહા.

નાભ ઉદર ઉરુ ગ્રીવ કંઠમે, તાલુ નાસિકા આદ્ય;
ખર્જ રીખભ ગંધાર મધ્યમ, પુનિ પંચમ ધૈવત નિખાદ. ૧૩
ખર્જ તીન અરુ એક મધ્ય પુનિ, ટીપ તીન પહિચાન;
એક ગ્રામમેં સુર સાત નભુ કહિ, ઐસે એકબીસહિ સુરછાન ૧૪

ઇતિ રાગ વીષે.

સેતરંજ વિષે.

છપ્પય.

ચીવ સુગ ઊંટ, વામ દાયેં તસ ધરિયે;
તુરી નાગ દોહુ પાસ, આઠ આસન ઇમિ ભરિએ;
પ્યાદાં આગે આઠ, ધરત સંકા નહિં કરિએ;
જેહિ ઘર જાકો માર, જોર તાકો ઉચરિએ;
અઢાઈ ઘર ઘોડા ચલે, નાગ પાટ પટ ઠેલીએ;
તિરછા ઊંટ ચલે નભુ, સીખ કવિત કર ખેલિએ. ૧
શાહ બજીર ઘર આડ, જહાં ખાલી તહાં ધાવે;
પ્યાદાં તિરછાં લડે, ચલે સન્મુખ ફિર નાવે;
શાહપાંસ ગજ દોઈ, માર પ્યાદે ઢિગ આવે;
આગે ઘર દો ઊંટ, ચતુર યહ કોટ બનાવે;

શાહ સામને માર ખિચ, મોરાં બિન જોરાં રહે;
ઉઠત શેહે લાગે નભુ, શેહે ઉડંત તાસું કહે. ૨

દોહા.

શેહે લગત નહિં તહાં દુરિ, સાહ ચલે ઘર તીન;
ચલે એક ઘર ફિર નભુ, બુધબલ રમે પ્રબીન ૩

જોગણી વિષે.

છંદ-કુંડલિયા.

પરિવા નવમી પૂરવમેં, અગ્નિ તિન અગ્યાર,
પાંચ તેર દચ્છન બસે, નૈરુત દ્વાદશ ચાર,
નૈરુત દ્વાદશ ચાર, ચૌદ ખટ પશ્ચિમ જાનો;
વાવ્યે પદર સાત, દોઇ દશ ઉત્તર ઠાનો;
આઠમ ઓર અમાસકુ, જોગિની બસે ઇસાનમેં;
રછન કરની રિદ્ધદા, ધરે નભુ નિત ધ્યાનમેં. ૧

ખીચડી વીષે.

કવિત

સુંદર સવાદી, હોલાદી હુરે છુધા પીર,
પરમ સુખ દેવે, લેવે દુખ પાવતેં ઘરી;
બીચિત્ર બનાયે, મિલાય સરજામ સબે,
હીંગ હલદ મેથી લૌંન, રેખ લોંગકી જરી;
ખાયબેમે સુધીહુ, બનાયબેમે પચબેમે,
ખરચબેમે પુની, સબે પાકથેં તુંહિ બરી;
નભુ બલિહારી મે, તિહારી જાઉ બારબાર,
મુસાફરકી મઇયાં, ખુરબાન જઇયે ખીચરી. ૧

મે મધુહુ કછુ ખાયો ન ખરચ્યો સો, યાહિતેં બેરિબેરિ પછતાની;
ભોજ પ્રતિ કાલિદાસ કહે નભુ, યાહિતેં દુર દુર મીઠત પાની. ૧

છંદના નામ વિષે.

કવિત્ત.

ઉક્તાત્યુક્તા મધ્ય અરુ, પ્રતિષ્ઠાસુ પુરવિકા,
ગાયત્રી ઉષ્નીક અનુષ્ટુપ, અરુ બૃહતી હે;
દશ પક્તી રૂદ્ર ત્રિષ્ટુપ, જગતિ અતિજગતિહિ,
શકવરીતિ પુરવા સો, પ્રષ્ટી ત્યષ્ટી ધૃતિ હે;
અતિપ્રતિ કૃતિ વીંશ, પ્રકૃતિ શકૃતિ પરે,
વિકૃતિ સકૃતિ અરુ, અતિકૃતિ ઉતકૃતિ હે;
અનુક્રમે એક આદિ, છબ્બીસ છંદોકે નામ,
રત્નાકરે સાખી નભુ, કહે જેસી મતિ હે

૮ જબરા જો કરે તે સારૂં, તે વીષે. ૮

મયદાનવ કરી કપટ હન્યો હરિ, જયદ્રથ જીતો જગા;
અગ્નિ સુભાસુભ સબકું જારે, મેન રહ્યો બિન અગા;
ક્રોધિ દુરવાસા સમ નાહીં, કૃષ્ન રૂચ્યો રસરગા;
નભુ ન સંશય ધરના જબરા, જોઈ કરે સો ચંગા.
રૂશી પરાશર ખેવટ કંન્યા, કિન ગંગામે સંગા;
નારદ મુની સત્યકે સીધુ, સહજ ઉચારે વ્યગા;
નીચ પાની ગગામે મીલહિ, સો વ્હે જાવે ગગા;
નભુ ન સશય ધરના જબરા, જોઈ કરે સો ચંગા.
અગ વિભુતી શિશ જટામે, સદા બિરાજે ગંગા;
હોય દિગંબર બનમે ડોલે, પારવતી અરધંગા;
સબે દેવ તો શિશ પૂજાવે, શિવ પૂજાવે લિંગા,
નભુ ન સશય ધરના જબરા, જોઈ કરે સો ચગા

૮ ગરીબી વિષે. ૮

કવિત્ત

સમય નાહું નીકો, પક્ષ નાહિં શિર સમ્રથકી,
ન્યાતમે ન માને, અન ચિતઇ તરતીબી હે;

બોલહુ ન શકે ડર, સામ્રથકે હીન તાથે,
દીન દીન કહે સબે, એસી તરતીબી હે;
સો ડરે હરિતેં ના, ડરે જાકુ નાના ભદ,
માનુ કોઉ માનુજને, પીનીહુ શરીબી હે,
તાતેપર કહે નભુ, સતહુ સયાને કોઉ,
યાહિ જુગ નીક અતિ, ગ્યાનકી ગરીબી હે. ૧

કુંડલિયો

મન નિરમલ સાચો બદે, નાહ કરે કહુ બેર,
છમા સીલતાં શરમ યુત, સો ગરીબ ભવકેર,
સો ગરીબ ભવકેર, હેરકે હરખે ગ્યાતા,
ભાવ સહિત સનમાન, સબે જુત પાવે સાતા;
કહે નભુ યહુ ભાતિ, ગરીબ ન કરીહે છલબલ,
નાહિં કરે કહુ બેર, બદે સાચા મન નિરમલ. ૨

ગ્યાણા તથા મુરખ વિષે—કવિત્ત.

સુન હો સયાને લોગ, બોધ નહીં હે અયાનેકું,
તદપિ જો કેહેવે તો, સુને સુખ મોરિકે,
સ્યાનેકુ કેહેતેંમેં, સત્વર સજ હોય સુને,
આનેકો જવાબ દેવે, દોહુ કર જોરિકે,
ગુચિસું સિત કટે, નહી કહે સુઘરી કપિ,
રહો કહુ કરી છાય, દેખ નીકો ઠોરકે;
કહે નભુ સુની કપી, કુદકે જજુસ્યો જાય,
ઝપટસું સુઘરીકો, બયા ડારો તોરકે. ૧

નવરીંદા વિષે.–છંદ કુંડલિયો.

નવસીંદા નર હુનરી, સરે અકલમેં શેર;
મારે બરછી કલમકી, લેવે ગુનસું ઘેર;
લેવે ગુનસું ઘેર, લેહેર બુદ્ધિકી ઉઠે;
રુઠે કરદે રાવ, રક કર દેવે રૂઠે;
કહે નભુ ગુનજાન, મુલક મેદાન પ્રીરંદા;
સરે અક્કલમેં શેર, હુનરી નર નવસીંદા. ૧

* કલમ વિષે.–છંદ કુંડલિયો. X

મારે બરછી કલમકી, લગે કોશ હજાર;
દુનિયાં ઘા દેખે નહીં, બડા કલમકા માર;
બડા કલમકા માર, રૂદેકા ઘાવ ન રૂઝે;
અક્કલકે મેદાન, ઢાલ કાગદસેં રુઝે;
કહે નભુ ગુન જાન, ઇનુસેં સબહી હારે;
લગે કોશ હજાર, કલમકી બરછી મારે. ૧

શ્રેષ્ટ વિષે.–કવિત્ત.

પંચ મહાભૂત માંહિં, પશુઆદિ પ્રાની શ્રેષ્ટ,
તાહિતેં અધિક શુક, આદિ બુદ્ધિ જીવનં;
તાહિતેં મનુશ શ્રેષ્ટ, મનુશતેં દ્વીજ જાતિ,
દ્વીજતેં અધિક જાકું, બિદ્યાકો અધ્યયનં;
વિદ્વાનહુંતેં શ્રેષ્ઠ, કૃત બુદ્ધિ હોવે જાકી,
તાતેં ઉતકૃષ્ટ બ્યાસ, આદિ કરે કવનં;
કવન કરત નભુ, તાતે બ્રહ્મવાદિ શ્રેષ્ટ;
ગરૂડપૂરાને સાખી, સુન્યો હમ શ્રવનં. ૧

મુક્ત વિષે.–કવિત્ત.

ત્યાગી જીવનમુક્ત મો તો, બ્યાસસુત ભોગી કૃષ્ન,
રાગીહે જનક મુક્ત, ક્રોધી દુરબાસાં હે;
સાંત જડભરત હે, નારી દેવહુતી મુક્ત,
સતમી ભોમિકામાંહિ, દેખો જાકા બાસા હે;

બસીઇ કરમકાંડી, સોપિ જીવનમુક્ત ભયે,
લોમસ તપસ્વી મુક્ત, કીંચિત ન આસા હે;
ત્યાગી ભોગી રાગી ક્રોધી, સાત દીન ક્રમ તપ,
નભુ નહિ બાધ એ તો, તનકા તમાસા હે ૧

કરપલ્લવી.

છંદ-છપ્પય.

કમલ ખડગ નખ ગંગન, છત્ર ચીપટી ટંકારન;
ઝપટ ડાક ઠાકોર, ઢોલપર ઠકા મારન;
તાલ થાલ ધનુ દાન, પ્રણા પુની પાંઉ પસારત;
ધેણુકેરે કાજ, આગુરી તીન અસારત;
બાચક મુઠી ભેર રજ, લીંબુ અરુ વેઢા ગને,
શંખ હાર પુની આરસી, કવિ નભુ કરપલ્લવી ભને ૧

નેત્રપલ્લવી.

છંદ-છપ્પય.

કેંચ્છર દચ્છન કહુ, ઝ અગ્છર બામે જાનો;
દચ્છર નભસું દયો, મહી ચકારહી માનો;
આક વર્જન લે આઠ, પલક ગિનતિસું પરખો,
ભવાં માત્રકો ભેદ, એક નભ કાનો નિરખો;
દ્વે ભ્રગુટી નીચી લઘુ, સુન્ય મેનકર જાનહી,
અન્જ્જુ ઉરધ અસારતે, નભુ નેત્રપલ્લવી કહી. ૧

સ્વરોદય વીષે.

સૂર્ય નાડી-છંદ-છપ્પય.

નાડી દચ્છન ભાનુ, રવિ શની મગલ કહિયે,
આક વિસમ વહિ અધો, પીઠ પૂર્વોત્તર લહિયે,
ઉંધ મિથુન અરુ સ્નાન, અસન વાહન અરુ સાધન;
બીધા રૂન લે દેત, બેરી બીખ ભૂત ઉતારન,
તોલા મેષ કરક મકર હે, ચાર લગ્ન ચર સૂરમે,
સ્વર ચીને સો સુઘર નર, નભુ નિસદિન રટ ઉરમે,

ચંદ્ નાડી.

બીધુ નાડી સ્વર બાંચ, સોમ ગુરુ બુધ ભ્રગુ સમ હે;
શુકલ ઊર્ધ સન્મુખ, વામ દિસિ પુનિ પશ્ચિમ હે;
દાન તીરથ અરુ બ્યાહ, બસન ભુખન પ્રવેશન ગ્રહકું;
ગુફા જગ્ય કસી રાજ, કાજ નાડી થીર સ્વરકું;
કુંભ સીંહ વ્રખ વૃશ્ચિકહીં, ચંદજોગ સુખ જાનીયેં;
જલ પૃથ્વિ દો તત્વ તસ, નભુ નિશ્ચે કરી માનીયેં. ૨

બુધસાગર માલા.

વિચક્ષણ વિષે.–કવિત્ત.

ચારહી ભેદકો ભેદ લહે અરુ, ચૌદ બિધાગુન જાનત હે;
બેનમે માધુરતાઈ બસે, સબ માનુજકે મન માનત હે;
ધનકો રીપુ કોઉ નહિં જુગમે, મત મુરખ સંગ ન તાનત હે;
ગુનજાન નભુ નૃપ એ નરકું, બોહો બુદ્ધ બિચિત્ર બખાનત હે. ૧

શિક્ષા વિષે.–કવિત્ત.

કરિએ નહિં સગ કુમાનસકી, બરિએ નહિં બાત બરે સુખતેં;
લરિએ નહિં આપ સમાન બિના, ડરિએ નહિં શિશ પરે દુખતેં.
ધરિએ નહિં કાન કહિ પરકી, હરિએ નહિં ધન બુરિ રૂખતેં;
ગુન જાન નભુ કહે ભૂપતસુ, કરિએ નહિં ગર્વ બડે સુખતેં. ૧

ધર્મ ગુદ્ધ વિષે.

સોરઠો.

નરઘાંસગ સતાર, દામી વે કેમેં લરે;
તતછન તુટે તાર, નૃપત કહે ફૂટે નૃધાં. ૧

---

* આ બુધસાગર ગ્રથ, બધો–આખો ન મળ્યો–માત્ર આટલા કવિત્તજ મળી આવ્યાં એ ગ્રંથમાં નીતિનો વીષય છ, ને પોતાના સ્નેહી. રાજારામ નીમિત્તે કર્યો છે.

કવિત્ત.

ગાયક ગાનકલાસું લરે પુનિ, સાયકસું લરવો ધરિ સાયક;
નાયક નાયકી બર્નત ગ્રંથમેં, યોં રસયુદ્ધ કરે બરલાયક.
બાયક બીપ લરે પરમાનિક, ચીનત ભેદ અરુ ચીર નાયક;
યા બીધિ ધર્મકે યુદ્ધ નભુ નૃપ, અધમ દોઉનકું દુખદાયક. ૨

ઇતિ બુધ સાગરે

સિંહાવલોકિ અલંકાર-કવિત્ત.

મનકી બતિયાં મનરંજનકી, ઝનકી ઝનકાર શરાસનકી,
સનકી સન સુંદર રાગનકી, ગનકી કહા બાત કહૂં છનકી;
છનકી જબ આગ ઉઠે તનકી, તનકી કટિ કેહરિ રાવનકી,
વનકી છબી દેખ નભુ ઠનકી, ઠનકી જબ ભેહુ જગી મનકી. ૧

અંતરલાપિકા અલંકાર-આદ્યક્ષરી.

છંદ-છપ્પય.

મહત માન મન ચહત, બુધ લેખો ચાહત ધન.
યોગી ચીતમેં ચહાય, જાય તપસા કરિબો વન;
બીપ્ર લેન ચહે દાન, કૃશી ચહ કબ બરખે ઘન.
કંન્યા પ્રન ચહે તરુન, નૃપતિ ચાહત રૂચિ વાહન;
પ્રત્યેકાક્ષર સબ ચહે, તનધર સુખદ સબ પ્રાનકું.
નભુ સબ પદ ન ઇચ્છત કોઉ, માધવ દાદા પ્રયાનકુ;

અંતરલાપિકા અલંકાર-મધ્યાક્ષરી.

છંદ-છપ્પય.

જન પ્રાસ કો[1] ધામ, ખામ દ્રિગ કહા[2]સોભાવત;
હોતાકો નિજ[3]માંસ, મયન આતુર કહા[4] ચાહત;
કહા[5] મત્સરકો રૂપ, ભૂપ રીતુ વીટપ[6] કહાવત;
પ્રજહી નૃપતિ કહા[7] કરત, દચ્છ પદવી કાહા[8] પાવત;
મધ્યાક્ષર પ્રશ્નોત્રકો, યોં અંતરલાપિક સજે;
અરથ યાહિ પદમે નભુ, કુંજબીહારીલાલ જે.

૧ વૈકુંઠ ૨ કાજળ ૩ મીખીર ૪ વીહાર ૫ અરીસ્યા ૬ પાલાશ ૭ પાલન ૮ પ્રજેશ	ઉપલા શબ્દોમાંનો મધ્યાક્ષર લેવો.

ચોટી બંધ.

અંતરલાપિકા તથા સિંહાવલોકન અલંકાર.

છંદ-છપ્પય.

પ્રથમ કવન જુગ નામ, કવન સમતુલ્ય શબ્દકો;
લઘુ કરપલ્લવ કવન, કવન અનુસધાન અલબ્ધકો;
કહા ધ્યાન અવકાશ, કહા મારે મદમાતા;
કો કીરતકો હેતુ, કવન ફલ હોત અદાતા;
વૃજપતિ કવન કહાય, કવન સુધરે સુખ સાતા;
કા માધવમે કઠિન, કહા સચિપતિ જગદાતા;
હીરા ચોટ કાકી સહે, સુરસુરી સ્નાનસે કા દહન;
સિંહાવલોકન નભુ ચવે, સમર સત ચિદાનદ ઘન.

સત તચી ચીદા દાનં નદ દઘ ઘન	તસ ચીત દાચી નંદા દનં ઘદ નઘ	ઉપલા શબ્દોના અક્ષરથી 'સત ચિદાનંદ ઘન' એ નિકળે છે

ખટ વિધાની.

વિધાનાભિસારિકા નાયકા.

છંદ–છપ્પય.

નાગ જીવ ધંનુ એન, બીંબ દીપક કોકિલ શુક;
|| સર્પ ચંદ્ર ધનુષ મૃગ ધલોડ દીવો કોએલ દાડેમ

નૌ શરદહિ હરિ કુલિન, સુવન ઘૃત અંબહિ રકતુક;
|| નવફુળ-માનો શરદનો રામનુ કસ્તુરીઓ વાડીનુ ઘીનો આંબાપરની રાતું

વાસુક કુમાર રન તરુન, પકવ મદીર રત ઉન્મત;
| વાસુકી આસોનો રણમાં જુવાન પાકુ મદીરમાનો વસતની ફાટેલુ

અન્વચ પુરની તમ થલિત, આલ વ્રત જુગલ તેજવત;
|| કાંચળી વિનાનો પુનેમનો ક્રોધે-ઝાલેલુ સીહલ દ્વીપનુ લીલુ તરતનો જોડુ તેજવાળુ

ફની મધ ચઢત વિંવૃંદ, વેલી વિનુધુમ્ર ઉમગ નવ;
|| ફેણ માંડેલી એવા મધરાતનો ચઢાવેલુ ટોળા વખુટું વેલે વળગેલુ ધુમાડા વિનાનો આનંદ ભરેલી નવું

લઘુ ઉડગન શર ત્રઠીત, વ્રખા તીમિર લવ અખરવ;
|| નાનો તારાએ વીંટેલો બાણ પુરેલુ ભડકેલુ વરસાતમાનુ અધારાંમાનો બોલતી દાણો ગરેલો નહી એવું

કેશ કપોલ ભ્રગુટી દ્રીગન, અધર નાશા સ્વર દસન હે;
|| ચોટલો કપાળ ભમર આંખ હોટ નાક કંઠ દાંત

નણુકે પ્રભુપેં ચલિ પ્રિયા, ખટ બીધિ અષ્ટ પ્રભા કહે–૧.

|| આ અર્થ છે

દીપમાલિકાલંકાર.-કવિત્ત.

મરદ જ્યોં મૂછ બિન, બાંદર જ્યોં પૂંછ બિન,
કામન જ્યોં કૂચ બિન, રૂપ બિન કાયા હે;
પ્રીત જ્યોં રીત બિન, રાજ જ્યોં નિત બિન,
અધરા જ્યોં ઝીત બિન, તરુવર બિન છાંયાં હે;
કુબજા જ્યોં કહાન બિન, મિજલસ જ્યોં પાન બિન,
ગુનિજન જ્યોં ગાંન બિન, ગોવિંદ બિન ગાયા હે;
કિલ્લા જ્યોં કોટ બિન, હસબો જ્યોં હોઠ બિન,
ગોકુલ જ્યોં ગોઠ બિન, આપુ બિન માયા હે. ૧
કહાંના જ્યોં બેનિ બિન, કવિતા જ્યોં કહેની બિન,
ભક્તન જ્યોં રહેની બિન, હંસા બિન કાયા હે;
દૌલત જ્યોં દાન બિન, મિલવો જ્યોં માન બિન,
માનવ જ્યોં સાન બિન, ગંગા બિન નહાયા હે;
નાગર જ્યોં રૂપ બિન, રૈયત જ્યોં ભૂપ બિન,
સેવન જ્યોં ધુપ બિન, તાલ બિન ગાયા હે;
સૂરાં જ્યોં હિંમત બિન, હિરા જ્યોં કિંમત બિન,
ગોકુલ જ્યોં ગંમત બિન, આપુ બિન માયા હે. ૨
બાદર જ્યોં સૂર બિન, ભોજન જ્યોં કૂર બિન,
ગ્યાન જ્યોં ગુર બિન, હાથી બિન સેના હે;
ગામ જ્યોં સામ બિન, ગવન જ્યોં કામ બિન,
સમરન જ્યોં રામ બિન, દામ બિન દેના હે;
દાતા જ્યોં ધંન બિન, મિલવો જ્યોં મંન બિન,
તપ જ્યોં વંન બિન, મુક્તિ બિન લેના હે;
કૂપ જ્યોં વારિ બિન, શેજ જ્યોં નારિ બિન,
બીરી જ્યોં સુપારિ બિન, કીકી બિન નેના હે. ૩
ભોજન અલૂનો જ્યું, સલુનો સઠ નારિનસું,
કરી બિન સેન જેસે, નાક બિન નારિ હે;
પોહોપ સુગંધ બિનુ, બંધ બિન બેલ પુનિ,
રાસ બિન તોરી જેસે, બૃચ્છ બિન ડારી હે;
પચ્છ બિન ખગ જેસે, લચ્છિ બિન દાતા સુનો,
ઉધો બિધાતા કહા, ચિત્તમે બિચારી હે;

કહિયે જા કાનનસેં, નીકી બીજ કહિ નભુ,
ફીકીસી લગે બીરી, બરજી સુપારી હે. ૪

કવિ વિષે.

દોહા.

ભૂપ કબીકું લઘુ ગીને, કબી ગીને લઘુ ભૂપ;
જેસેં ગિરિવરકે ચઢે, અરધ ઉરધ સમરૂપ. ૧

કવિત્ત.

તેરે ઘોરે હાથી તો, હમારે છંદ જાતી હે,
તેરે પ્યાદે લાયક તો, હમારે દોહા સાજ હે;
તેરે વ્યૂહ રચન તો, હમારે ધરન કેહેબેકી,
તેરે જુદ્ધ જીતબો તો, હમારે સભા કાજ હે;
તેરે દ્રવ્ય ભંડાર તો, હમારે હે ગ્રંથ અપાર,
તેરે જાન દુંદભી તો, હમારે નાદકો અવાજ હે;
તું હે ભૂમિ ઇશ્વર નભુ, કવિ સો હે કાવ્ય ઈશ્વર,
તું બંકા મહારાજ તો, મેં બકે કવિરાજ હે. ૧

નર્મદાશંકર કવિ વિષે.—છંદ છપ્પય.

નીતિ નિપુન નૃપ ધરમ, બરમ બીદિત બીબેક રત;
મન તરંગ રુચિ રચિત, સુ ચિત હિત ધ્રત ન ટેક મત;
કાવ્ય સાંગ સર્વાંગ, ગણિત અતિ શુદ્ધ બુદ્ધ વત;
અર્થ પ્રગટ પરસિદ્ધ, રીદ્ધિ જીમિ હસ્તામલ વત;
નભુ નીરખી હસી હરખી કહે, નિત નૌતન રચના નવી;
કૃતિ નીપુન કવિરાજપદ, નર્મદાશકર કવી. ૧

ચોટીબંધ—અંતરલાપિકા અલંકાર.

છંદ—છપ્પય.

દેવે રેની કહા, નીંદકો કોહે સમતા;
ભગવતપ્રીય ગો કહા, તાસ ઉર કયોંલુ રમતા,
નૃપતિ દ્વાર કહા ભરત, કહા શિશુ હઠકું લહિયે;
શબ્દ ગ્રંથન કો કરત, પીક મિષ્ટ કહા લગ કહિયે;

પ્રશ્નોત્તર કવિત્ત રચન, ચોટીબંધ નણુ ચવી;
અર્થ યાહિ પદમે લીખ્યો, નર્મદાશંકર કવિ. ૧

———

દોહા.

હરદેહા સહ નામ કવિ, બીનય કરહું કર જોરી;
સહ ગૌરી સર્વજ્ઞતા, લહો નીમ્રતા મોરી. ૧

અર્થ–હે નર્મદાશંકર કવિરાજ, સૌ. ડાહિગૌરી સહવર્ત્તમાન તમને મારા નતમ્રતાપૂર્વક પ્રણામ.

———

મર્દના અંકુશ વિષે–દોહા.

મેહેરી અંકુશ મરદકા, સારા મુલક મજૂર;
જાગેકે સુખ ચૂરમા, ઉંઘેકે સુખ ધૂર. ૧
મરદ નરદમેં ગરદ હે, હરદમ રહે હજૂર;
બઢે સિકંદર સાહેબી, મેહેરી ગીને મજૂર. ૨

———

પ્રીતિ વિષે.–દોહા.

મધુ પતંગ ઇભ એન ઝખ, વિસ્મેકાંગી પ્રીત;
નિરખીકે રસબસ જુગલ, સમ પ્રીતિકી રીત. ૧

સોરઠો.

અલિ ગજ મીન કુરંગ, પ્રાન દેતહે પ્રીતસું;
જરત દીપકે સંગ, સાચી પ્રીત પતંગકી ૧

———

કાલજ્ઞાન વિષે–દોહા.

પશ્ચિમ ખંડે માસ તિન, દચ્છિન ખટજુ લહીન;
પૂરબ એક બખાનિયેં, ઉત્તર દેજુ કહીન. ૧
મધ્ય ખંડે દીન દસ, ધુમર ભયે દિન એક;
મરન સંખ્યા યોં જાનિયેં, દેખિ જલ ભાનુ બિબેક. ૨

ચૌદ વીધા વિષે.

છંદ-ગીત.

પરખણુ સઘલી વાતરી, પચ કરે પરમાણુ;
સુરતા રાખી સાંભળો, ચૌદ વીધા ગુણુજાણુ;
જાણ ચૌદ વીધારા ગુણુરી, ભાખું તણુારા ભારે ભેદ;
બ્રહ્મજ્ઞાન[1] રસાયણુ[2] બીજી, ત્રીજી રાગ[3] ને ચોથી વેદ[4];
પાંચમી જ્યોતિષ[5] વ્યાકરણુ[6] છઠ્ઠી, સાતમી શસ્ત્ર[7] તરે જળ[8] આઠ;
નવમી લેખકચીત્ર[9] અનોપમ, લહો દશમે કોકનો[10] ઠાઠ;
એકાદશમે વાહન[11] વીધા, દ્વાદશ નટ તે નૃત્ય[12] વખાણુ;
બોધ[13] તેર ને ચૌદમી તસ્કર,[14] નણુ એ ચોદ વિધા ગુણુજાણુ. ૧

વિભાગ ૩ જો.

સંસ્કૃત, હિંદુસ્તાની ને સંસ્કૃત મીશ્ર, ગુજરાતી ગદ્ય અને ચીત્રકાવ્ય.

श्री परमगुरु स्तोत्र.

शिखरीणी वृत्त.

नमस्ते कैवल्यं निरमयनिराकारमभयं,
सदा शुद्धः सांतं चिन्मय चिदाकासमयिकं;
अखंडमद्वैतमधिपति महावाक्य गदितं,
रसै रुद्रै छिन्ना यमनसभलागः शिखरिणी. १

वंशस्थ वृत्त.

नमः प्रमाद्यं गुरुदेवरूपये, कृपामयं ईष्टमनादि सिद्धयं;
परात्पर विश्वमभिन्नमव्ययं जतौतु वंशस्थमुदिरितंजरौ. २

उपेंद्रवज्रा वृत्त.

गुरुं परंब्रह्म प्रकाशसारं, नमामि ते नाममनंतवीर्यं;
अनंतवीर्याय नमोनमस्ते, उपेंद्रवज्रा जतजास्त तोगौ. ३

मालिनी वृत्त.

गुरुपदकमलिनं भक्तियुक्तो चितस्थं,
भवति तिमिरनासं भव्यिता भानुजोती;
कचिदपि कलपेनो मुह्यते तस्यं मन्नं,
ननमममयुतेन मालीनी भोगिलोके. ४

पुष्पिताग्रा वृत्त.

प्रमुदित हृदये पदारविंदं,
त्यजति मनोद्भवां लोभश्च मोहक्रोधान्;
सुखयतु सकलो भवार्णवायः,
पुनरपि नो मरण च जन्म भूत्वा;
त्वदपि न भजितं विमूढ चित्तो,
कचिदपितान्करणेन किंचीदस्ती;
अयुजिन युग रेफतो यकारो,
युजि च न जौ जरगाश्च पुष्पिताग्रा. ५

विद्युन्माला वृत्त.

आद्यानाद्यं शुद्धं शांत, व्यक्ताव्यक्तं मायाकांतं;
शब्दातीतं विश्वाधीशं, मोमो गोगो विद्युन्माला. ६

इंद्रवज्रा वृत्त.

सामग्र विश्वौ परिपालनाय, सहाररूपं जगदुद्भवाय;
विश्वात्मनानंत नमो नमस्ते, स्यादींद्रवज्रा यदितौ जगौगः. ७

स्वागता वृत्त.

मोक्षदा शरण आगत तस्य, क्वापि दुश्चरित यो गुरु शब्द;
नात्र संशय पराभवरिष्यः, स्वागतेति रन भाद्गुरु युग्मं. ८

श्येनिका वृत्त.

पाहिमां परापरः सदाशिवो, देहि मे पदाब्ज भक्ति सुखदा;
कारणं क्रिया त्वमेव मिश्वरं, श्येनिका रजौरलौ गुरुर्य. ९

जलौधत वृत्त.

जयं जय जय जटाधर हरं, सदा सुखनीधं सुधाकर धरं;
सुरासुरगणा पदाब्ज नमितं, रसै जसजसा जलौधत गति. १०

भुजंगप्रयात वृत्त.

निजानंद निर्वाण निर्मोह नित्यं, निराकार साकार पर्म पुनीतं;
चिदाकाश माकाश वेदामभिष्टं, भुजंगप्रयातं भवेद्वै श्चतुर्भि:. ११

विबुधवंदीता वृत्त.

सुरपति नरा, यक्ष किन्नरा; अहिपति समं, नाग गांध्रवा;
पदसरोरुह, मीच्छितं तथा; विबुधवंदिता, नौररौ लगौ. १२

अनुष्टुप् छंद.

एतत्स्तोत्रं पठेन्नीत्य, सर्वे कामार्थ सिद्धिदा;
सर्वे दुःख प्रणश्यंति, भोग मोक्ष प्रदायकं. १३
दारुकं योशितास्तस्य, नृत्यं कुर्वती नाटकं;
तादृशं नभसासीनं, गदीताक्षर स्वेच्छया. १४

इति श्री परमगुरु स्तोत्रं, मेहेता अवटंकेन ध्यानतरायात्मजेन नभु विरचिताय समाप्तः ॥ श्रीरस्तु ॥ कल्याणमस्तु शुभंभवतु ॥

द्वीअर्थी काव्य. (हिंदुस्तानी तथा संस्कृत मीश्र.)

दोहा.

श्री सरस्वति प्रसादतें, सब जगको बिवहार;
उर धरिके नभू उच्चरे, द्वीअरथ काव्य विचार.

छप्पय.

मुक्तमाल सम गंग, लच्छि सम गौरि अंग अध;
कृष्णागरु सम नाग, बिंदु सम चंद्र भाल मध;
पंछिराज सम वृषभ, वास वैकुंठ गीरि सम;
बरदा सम प्रतिपाल, हरि हर प्रत्यय प्रकृति भ्रम;

सम जानी समरन करुं, नभूकुं अनुकंपा करो;
द्वे अर्थी कविता रचन, धी प्रविष्ट व्हे उत्तरो. २

आर्या.

शुद्धाद्वैत विचारे, सत्य विश्व न ब्रह्म सदानंदं,
काव्येद द्वैतार्थे, नभूत पुनर सदा फलकंदं. ३

गीति.

अपमान दे न मानः, दान ददासी न कोपि सद्पात्रं;
काव्येद द्वैतार्थे, कृपण न दात नभु किंचित् मात्रं. ४

उपगीति.

मुरखं नो चतुरो हं, शास्त्रज्ञोहं न महदज्ञ;
कान्येद द्वैतार्थे, को जानाति ननमिद तज्ञं. ५

आर्या गीति.

पद पग होत पयागं, जाके मन वच क्रम परउपकारोयं;
सहत दुसह तप वातं, काव्येदं द्वैतार्थं नभू आतोयं. ६

दोहा.

मनग्वाटलो न मानिए, जेहि जागो दिन रेन;
मनखावाचा हे नहि, नभू खरे दिलमेन. ७

कवित्त.

निकसे न पशु नर पंखी कहुं, डर मानत हे सब आतपको,
थल देखि रुचि तहिं याम करे, न सके चलि सेन कोउ नृपको,
अघरेननदीन लहो रसिआ, अति बादतहे दल कंद्रपको,
नभू जेठ अषाडकी सरभरता, लखिये यह मंत्र सयानपनो. ८
कगन हे कर अंजन नेन न, सेनन मेन न देख जगे,
नेपुर पाय न घूरर बाजन, वेसर नाक न नेह पगे;
मूछ न आनन सुस्वर गान न, दोउ विचरे बन ठीक ठगे,
द्वैत अरथ नभू कविता कहहीं, लाल लली सम रूप लगे. ९

चंपकसो रंग अंग सोळही सहीत अति,
आनंदको मध्य माहुर वसी रहो हे;
सीतळ संयोगिन सम आग हे बियोगिनकुं,
चंचळ अति बेग राजहंस सम लहो हे;
देखत रुचि बाढत उमंग गुनसागरकुं,
रजनीको रत्न चित्त चातुरके चहो हे;
सुनिए गुनगाहक द्वे अर्थको कवित्त नभू,
चन्द्र चंद्रमुखी दोउ सरभरता कहो हे.
कोमळ प्रफुल मनु सरस हे पराग पत्री,
रोलर रसपान करी प्रेमपास परी हे;
दरसत दुखहरन पुनि, परसत सुख करनकाज,
साज रस सिंगारको प्रबीन पानी धरीहे;
कंठसु लगावत मनभावत मन मोहनके,
पतिके बियोगतें तुशार त्रास डरीहे;
सुनिए गुनगाहक द्वे अर्थको कवित्तनभू,
कंज कजमुखी दोउ सरभरता करीहे.

सवैया.

सासन ना दइहे लीख आज,
बटाउही तीरथपंथ गहोहे;
नाव न हे नदिआं भरपूर सो,
जोबनमे घनयौं डनयोहे;
ओर सुनो एक बिप्रकी बात सो,
पावकमे जरी प्रेत भयोहे;
बास करो नभु या पूरमे,
भानहु जान अबे अथयोहे.

इति पूरन.

અથ જ્ઞાન પ્રકરણ.

શ્રી પરમાત્મને નમઃ

શિષ્ય ઉવાચ–શિષ્ય સદ્ગુરુને પગે નમીને પ્રશ્ન કરે છે જે, હે મહારાજ! આ અપાર સમુદ્ર જેવો સંસાર તેમાં વારવાર અવતાર ધરવો ને વારવાર મરવુ, એ કેમ મટે?

ગુરુ ઉવાચ–સદ્ગુરુ કેહે છે, હે ભાઇ, એ જન્મ મરણ મટવાના ઘણા બીજા ઉપાયો કરે પણ તેથી મટે નહીં; આત્મજ્ઞાન સમજે તો મટે; બીજા કોટિ ઉપાયે મટે નહીં.

શિ૦–હે ગુરુ મહારાજ! આત્મા તે શુ? ને તેનુ જ્ઞાન તે કેમ થાએ?

ગુ૦–જો ભાઇ, આત્મા તે પરમેશ્વર, ને તે પરમેશ્વર નિર્ગુણ, નિર્વિકાર, સચ્ચિદાનંદ, અખંડ, અવિનાસી ને સ્વપ્રકાશ છે

શિ૦–એવા જે તમે પરમેશ્વર કહ્યા, તે ક્યા હશે ને તેને કેમ ઓળખિએ?

ગુ૦–અરે ભાઇ,તું વિચાર કરીને જો, કે જડ તે શું ને ચૈતન તે શુ છે?

શિ૦–મહારાજ, જે જાણે તે ચૈતન છે, ને ન જાણે તે જડ છે, એમ હું જાણુ છઉં

ગુ૦–જો ભાઈ ત્યારે, તારો જે દેહ છે તે તને નથી જાણતો, ને તું તે દેહને જાણે છે, જે મારો દેહ છે. ત્યારે તુ દેહથી જુદો છે જ્યારે એમ છે ત્યારે તુ ચૈતન છે ને દેહ તે જડ છે, એમ નિશ્ચે કર વળી એમ અનુભવ કરીને જો કે, દેહ એ ઉંઘમાં પડેલો રેહે છે ને તુ સમણામાં બીજા દેહથી નાના પ્રકારનુ નાટક કરૂ છુ, ને તારો પડેલો દેહ છે તે દોડતો ચાલતો નથી માટે તુ નિશ્ચે એમ જાણ, કે હુ દેહથી જુદો છુ

શિ૦–હે ગુરુ મહારાજ, હું દેહથી જુદો છુ, એમ તો મે જાણ્યુ, પણ પરમેશ્વર તે શુ હશે? તે હુ જાણતો નથી.

૦–જો ભાઇ, ઉંઘમાં સ્થીર થઇ પડી રેહે છે, એવો જે આ દેખાય છે તે તારો સ્થુળ દેહ, જેને તેં જડ જાણ્યો છે, એ સુદ્ધાં ચાર દેહ છે –એક તો આ સ્થુળ દેહ, જે તેં જડ જાણ્યો તે, ને એ જાગૃતમાં દેખાય છે ને અનનો છે બીજો સૂક્ષ્મ દેહ સમણાનો, ને

ત્રીજો કારણ દેહ સુષુપ્તી એટલે ઉંઘનો, એનો અનુભવ એમ કર કે, મને એકજ ઉંઘે મ્હાણુ વાયું, મેં કંઇ જાણ્યું નથી; એમ સવારે ઉઠીને કેહે છે, એ ત્રીજો દેહ; ને જ્ઞાન થયા પછી, હું આત્મા છું એમ કહીશ, તે ચોથો દેહજાણ. એ ચારે દેહનો પ્રકાશી ને જાણનારો તું ચૈતન છું, ને તને કહ્યા જે ચારે દેહ તે જડ છે. ને તું ચૈતન તે આત્મા કેહેતાં પરમેશ્વર છું, એમાં કાંઇજ સંદેહ નથી. કાંઇ કરેથી હું પરમેશ્વર થઇશ, એવું જાણતો નહીં તું હતો પણ પરમેશ્વર, ને હાંલ ભુલથી હું જીવ છું, એમ કહું છું તે પણ તું પરમેશ્વર છે, ને જ્ઞાન સમઝ્યાથી હૂં બ્રહ્મ છું એમ કહીશ તો, તે પણ તું પરમેશ્વર જ છે.

શિ૦–મહારાજ, તમે કહ્યું જે તું પરમેશ્વર છે, પણ મારૂં મન કેમ હા કેહે? કારણ કે, પરમેશ્વર તો સમર્થ છે, ને હું તો અસમર્થ છું; માટે મેં હા કેમ કેહેવાય?

ગુ૦–જો ભાઇ, જીવ, ઇશ્વર ને કૈવલ્ય; એ ત્રણનું એમ સમઝવું છે જે, કૈવલ્યને વિષે કાંઈ કેહેવાનું જ નથી ને તે તુંજ છે. ને ઇશ્વર તે, તારામાં જેટલુ બળ તથા બુદ્ધિ છે તે, ને જીવ તે, જે નિર્બળ તથા બુદ્ધિથી, હું પરમેશ્વર નથી, એમ જાણે છે તે. ત્યારે જીવ પણ તું ને ઇશ્વર પણ તું, ને અજ્ઞાન ને માયા એ તને છે, ને કૈવલ્ય પણ તુંજ છે. વળી ઇશ્વર એ નામ બળનું છે, જે જેથી બળિઓ તે ઇશ્વર ને જે જેથી નિર્બળ તે જીવ છે. માટે જીવ ઇશ્વરમાં કાંઈ ભેદ નથી, એ બેહુ અભેદ છે; એમ જાણ. ને સમઝવાનું એમ છે કે, આ જગત, નામ, ગુણ ને રૂપ એ સર્વ એક ચૈતનમાં છે.– દૃષ્ટાંત–કે જેમ, જળમાં લેહેર, ઓઢા, પરપોટા ને ભમરા છે, એ જેમ જળનું રૂપ જોઇને નામ પડયાં છે, પણ એ જળવિના બિજું કાંઇ નથી, આદે,મધ્યે ને અંતે કેવળ જળ જ છે તેમ આ જક્ત એ જ પરમેશ્વર છે, ને તું કાંઇ જક્તથી બાહાર નથી, માટે તું પણ પરમેશ્વર છે, એમ નિશ્ચે કર. એમ નિશ્ચે થશે એજ જ્ઞાન છે એને બીજી કાંઇ ક્રિયા કરવાની નથી

શિ૦–એ તમે કહ્યું તે તો ખરૂ, પણ કાંઇ શાસ્રનું પ્રમાણ કહીને મને સમઝાવો, કે તે કોઇથી ના ન કહી શકાય

ગુ૦–જો ભાઇ, એ જ્ઞાનના ચાર અનુબંધ છે તે કહું છુ, તું સાંભળ ૧ અધિકારી, ૨ સમંધ, ૩ વિષય ને ૪ પ્રયોજન

શિ૦—મહારાજ, પેહેલો અનુબંધ જે અધિકારી, એ મને સમઝાવો.

ગુ૦—ભાઇ, ચાર સાધનેં જે જુક્ત, તે અધિકારી કેહેવાય.

શિ૦—ગુરૂજી, ચાર સાધન તે કિયાં કિયા?

ગુ૦—૧ વિવેક, ૨ વૈરાગ, ૩ સમાદિ છ સપત્તિ ને ૪ મુમુક્ષુતા.

૧ વિવેક જે નિત્ય અને અનિત્યનો વિચાર તે. નિત્ય જે નાશ ન પામે તે, ને અનિત્ય જે નાશ પામે તે. નામ ને રૂપ એ નાશ પામે છે માટે એ અનિત્ય, અને આત્મા નાસ ન પામે માટે એ નિત્ય.

૨ વૈરાગ જે, આ લોક તથા પરલોકની સમૃદ્ધિને કાગવિષ્ટા તૂલ્ય જાણી, તે ઉપર રાગ જે પ્રીતિ નહીં તે.

૩ સમાદિ છ સપત્તિ કહુ છુ. ૧ સમ, ૨ દમ, ૩ ઉપરતી, ૪ તિતિક્ષા, ૫ શ્રદ્ધા ને ૬ સમાધાન, એ ૭ મળીને એક સાધન કેહેવાય છે.

૧ સમ એટલે મનને એક મોક્ષમાંજ રાખવુ તે

૨ દમ એટલે બાહ્યેંદ્રિને પાછી વાળી સાધારણ રીતે વરતવુ તે.

૩ ઉપરતિ એટલે સર્વ ઇંદ્રીઓને વસ રાખી તેના ઉપરી રેહેવુ તે.

૪ તિતિક્ષા એટલે સતસગ કરતાં જે કાંઇ દુઃખ અથવા સુખ તથા માન અથવા અપમાન થાય તે સેહેવુ તે.

૫ શ્રદ્ધા એટલે ગુરુ તથા વેદાંતના વચન ઉપર વિશ્વાસ તે.

૬ સમાધાન એટલે ચિત્તની એકાગ્રતા તે.

૪ મુમુક્ષુતા એટલે મારો મોક્ષ થાય ને હુ જન્મમરણથી છુટુ, એહેવું ચાહાવુ તે.

એ ચાર સાધને જુક્ત હોય તેને અધિકારી જાણવો. એ પેહેલુ અનુબંધ

શિ૦—મહારાજ, સમધ તે શું?

ગુ૦—આત્મજ્ઞાનનો કેહેનાર જે ગુરુ ને સાંભળનાર જ શિષ્ય, એ એને સાથે રેહેવાની અનુકુળતા, એ સમંધ.

શિ૦—ગુરૂજી, વિશય તે શું.

ગુ૦—જો ભાઇ, હુ જીવ, મહા પાપી, ભુંડો, ગરીબ ને નિર્બળ છુ, ને કોઇક બીજો ઇશ્વર છે, તે ઉંચે રેહે છે ને તે મહા બળિઓ, ભલો ને સમર્થ છે. એહેવુ ઘણા કાળનુ અજ્ઞાન છે, એને પ્રમાણ શ્રુતિ-

'અનાદિ માયયા શુપ્તો, ઇતિ શ્રુતે' એ શ્રુતિ પ્રમાણે અજ્ઞાન છે તે મટી, જીવ ને ઇશ્વરની એકતા થવી, એ વિષય.

એ અજ્ઞાન મટવા સારૂ, વેદે ચાર મહાવાકય નીચે પ્રમાણે કહ્યાં છે.

૧ તત્વમસિ, ૨ અહંબ્રહ્માસ્મી, ૩ પ્રજ્ઞાનમાનંદબ્રહ્મ, ને ૪ અયંઆત્માબ્રહ્મ.

એ ચારેનો સાચો અર્થ એકજ છે તે કહું છું. ને એ મહાવાકયોના ત્રણ ત્રણ પદ છે તે તથા તેના અર્થ તે કહું છું, તથા કયા વેદનુ કયું મહાવાકય, તે કહું છું.

જો ભાઇ, કયા વેદનું, કયું મહાવાકય છે તે તું સાંભળ.- '૧ પ્રજ્ઞાનમાનંદબ્રહ્મ' એ ઋગ્વેદનું, '૨ અહંબ્રહ્માસ્મી' એ યજુર્વેદનું, '૩ તત્વમસી' એ સામવેદનુ ને '૪ અયંમાત્મા બ્રહ્મ' એ અથર્વવેદનું.

જો બાપુ, અક્કેક મહાવાકયના ત્રણ ત્રણ પદ સાંભળ-પ્રજ્ઞાનમ્-આનંદ-બ્રહ્મ, અહમ્-બ્રહ્મ-અસ્મી, તત્-ત્વમ્-અસી, ને અયમ્-આત્મા-બ્રહ્મ.

હવે તું એના અર્થ સાંભળ-'૧ પ્રજ્ઞાનમ્-વિશેષજ્ઞાન-ચૈતન, આનંદ-સુખ, બ્રહ્મ-પરમેશ્વર.' ૨ અહમ્-હું, બ્રહ્મ-પરમેશ્વર, અસ્મી-છું.' '૩ તત્-તે, ત્વમ્-તું, અસી-છે.' '૪ અયમ્-આ, આત્મા-જીવ, બ્રહ્મ-પરમેશ્વર.'

જો, સામવેદનું મહાવાકય જે તત્વમસી, એનો અર્થ સ્પષ્ટ કરી કહું છું.-તત્ 'કેહેતાં, જેને તું વેગળો જાણે છે તે ઇશ્વર, તે ત્વં કેહેતાં, તું જે આ પ્રત્યક્ષ દેહવાળો જીવ, તે અસી કેહેતાં છે. તે તું છે, એ એનો અર્થ સિદ્ધ થયો.'

એજ પ્રમાણે, ચારે મહાવાકયુનો અર્થ વિચાર કરીને જોશે તો એકજ છે.

શિ૦—હે કૃપાનાથ, એમ તો તમે જુદા જુદા બતલાવ્યા ને અર્થમાં તો તમે, 'તે તું છે' એમ એકજ કહ્યું, એનું કેમ છે?

ગુ૦—જો ભાઇ, એના વાચ્યાર્થ ને લક્ષ્યાર્થ કહું છું તે સાંભળ.

૧ જીવનો વાચ્યાર્થ એ જે, કર્ત્તા ભોક્તા હું છું તથા આ દેહ તે પણ હું છું ને પુન્ય પાપાદિ કર્મ હું કરૂં છું.

૨ જીવનો લક્ષ્યાર્થ એ જે, હું કર્ત્તા ભોક્તા નથી ને હું ચારે દેહનો સાક્ષી, ચારે દેહથી જુદો આત્મા છું. એ ત્વં પદ જે જીવ, તેનો લક્ષ્યાર્થ.

૧ ઇશ્વરનો વાચ્યાર્થ એ જે, આ જગતનો હું કર્તા છું, હું સર્વનો અધિષ્ઠાતા છું, નિયંતા છું, હું સર્વને શુભાશુભ કર્મનો ફળ આપનાર છું. સર્વજ્ઞ એટલે સર્વ જાણનાર છું ને આ મોટાં બ્રહ્માંડનો ધણી છું એ તત્પદ જે ઇશ્વર તેનું વાચ્યાર્થ છે.

૨ હવે ઇશ્વરનો લક્ષ્યાર્થ એ જે, હું તો શુદ્ધ ચૈતન-આત્મા-બ્રહ્મ-પરમેશ્વર તે હું છું.

૩ હવે કૈવલ્ય તે શું જે,-જીવનું તથા ઇશ્વરનું વાચ્ય ગ્રહણ ન કરવું ને લક્ષ્ય બન્યેનો ગ્રહણ કરતાં એકજ છે. અહીં દૃષ્ટાંત કહું છું તેથી સમઝાશે. તે દૃષ્ટાંત-એક પુરૂષ નોકરી કરતો હતો ત્યારે તે નોકર કેહેવાતો, ને નોકરી ગયા પછી રસોઇ કરવા લાગ્યો ત્યારે રસોઇઓ કેહેવાયો. અહીં નોકરી તથા રસોઇનો ત્યાગ કરતાં માત્ર એક પુરુષ નિરાળો છે. તેમ સિદ્ધાંત-જીવ ઇશ્વરનું વાચ્યાર્થ ત્યાગ કરતાં માત્ર એક ચૈતન રેહે છે તે ચૈતન જ! જીવ, આત્મા, પરમેશ્વર, બ્રહ્મ, શિવ છે. બીજું દૃષ્ટાંત-કોઇ એક દેવદત્ત નામનો વેપારી એક પુરુષને મળ્યો, ને એ બન્યોને કેટલાએક દીવસ સાથે રેહેવાનું થયું, તેથી સ્નેહ થયો. પછી કેટલીક દીવસે બંન્યો છુટા પડ્યા, ને પેલા દેવદત્તને વેપારમાં ખોટ આવવાથી ગરીબ સ્થિતિમાં આવી ચિથરે હાલ થઈ ગયો. એ વખતમાં દૈવયોગે પેલો મિત્ર મળ્યો, પણ દેવદત્તને ઓળખ્યો નહીં. પછી વાતચિત્ત કરતાં, વેપારી અવસ્થાની તવંગર સ્થિતિ ને ગરીબી અવસ્થાની નિર્બળ સ્થિતિ જાણવામાં આવી, ત્યારે ઓળખાયો પછી વિચાર કર્યો કે, તવંગર સ્થિતિ ને નિર્બળ સ્થીતિ એ તો આવે છે ને જાય છે, પણ પુરુષ તો તે દેવદત્ત જ છે. એમજ સિદ્ધાંતમાં, તવગરી ને ગરીબી ત્યાગ કરતાં એક દેવદત્ત નિશ્ચે થયો તેમ જીવનુ વાચ્ય ને ઇશ્વરનું વાચ્ય ત્યાગ કરીએ તો માત્ર શેષ ચૈતન રેહે છે. તે ચૈતન જ કૈવલ્ય કહીએ. એ વાચ્યનો ત્યાગ કરવો એજ ભાગત્યાગ લક્ષણા અથવા જહતાજહત લક્ષણા કેહેવાય, ને એ લક્ષણા કરતાં જીવ ઇશ્વર એક છે, ને તેજ કૈવલ્ય કેહેવાય.

એમ વિચાર કરતાં, હું આત્મા છું એમ નિશ્ચય થાય, તેનું નામ વિષય કેહેવાય છે. એ ત્રીજું અનુબંધ થયું.

૪. ચોથું અનુબંધ પ્રયોજન તે શું જે, સંસાર દુઃખની નિવૃત્તિ ને પરમાનંદની પ્રાપ્તી.

એ ચાર અનુબંધને ગુરુમુખે સારી પેઠે સમઝીને, હું દ્રષ્ટા એટલે જોનારો આત્મા-ચૈતન છું, ને આ દૃષ્ય પ્રપંચ એ જડ ને મિથ્યા છે; એવું અદ્વૈત જ્ઞાન થયું એટલે મોક્ષ થઈ ચુકો; એમાં કાંઇ સંદેહ નહીં.

શિ૦—હે ગુરુમહારાજ, આપે તો કહ્યું જે, ઉપર પ્રમાણે વિચાર કરતાં, ઉપર પ્રમાણે નિશ્ચય થયો એટલે અદ્વૈતજ્ઞાન થયું, પણ મિથ્યા પ્રપંચ ને દૃષ્ટા સત્ય, એ બે થયા એટલે દ્વૈત થયું.

ગુ૦—જો ભાઇ, મિથ્યા પ્રપંચ એ જ માયા, ને એ માયાનો આરોપ, અજ્ઞાન કાળમાં, બોધ થતાં સૂધી કરવો પડે છે. ને જ્યારે બોધ એટલે જ્ઞાન થયું ત્યારે બેઉ નથી; કેમ કે, નામ રૂપ પ્રપચ કાંઇ વાસ્તવ્ય નથી, મિથ્યા છે.-દૃષ્ટાંત-જેમ મૃગતૃષ્ણાનું જળ વાસ્તવ્ય નથી. તેમ-બીજું દૃષ્ટાંત-જેમ જળને વિષે ઓઢા, પરપોટા, લેહેરી ને ભમરા; આ ચાર નામ જળના હાલવાપણાથી પડ્યાં છે. એ ચાર નામ છે, એ જો કે, આદે મધ્યે ને અંતે જળ વિના કાંઇ બિજો પદાર્થ નથી, ને નામ રૂપ વાસ્તવ્ય નથી, મિથ્યા છે; કેવળ જળ જ છે. એમ, પંચ ભૂતનો કલ્લોલ આ જગત છે; એની આદે મધ્યે ને અંતે ચૈતન વિના બિજી કાંઇ વસ્તુ જ નથી. અહીં શ્રુતી- 'નેહનાનાસ્તી કિંચન, ઇતિ શ્રુતે'.

શિ૦—હે ગુરૂદેવ, આપે કૃપા કરી મને જ્ઞાન કહ્યું તે પ્રમાણે બરાબર અનુભવ થયો, પણ એવો અનુભવ જેને થાય, તે જગતમાં શિ રીતે રેહે ને વરતે?

ગુ૦—જો ભાઇ, જેને આત્મજ્ઞાન થયું તેને કાંઇ ક્રિયા કરવાની રહી નથી, પણ પ્રાલબ્ધ પ્રમાણે દેહ વરતે છે.

શિ૦—હે ગુરુજી, મને કર્મની વ્યવસ્થા કહો.

ગુ૦—જો ભાઇ, કર્મ ત્રણ પ્રકારનાં છે-સંચિત, પ્રાલબ્ધ ને ક્રિયમાણ. તેમાં ઉપર પ્રમાણે જ્ઞાન થયાથી સંચિત કર્મ તો બળી જાય છે ને ક્રિયમાણ કર્મનો કરતા મટી જાય તેથી કર્મનો સંબંધ ન થાય, અને પ્રારબ્ધ કર્મ તો ભોગવેજ છુટકો થાય-ભોગવેથી જ મટે, ભોગવ્યા વિના બિજો ઉપાય, મટવાનો નથી.

શિ૦—હે મહારાજ, ત્યારે શું, પ્રારબ્ધને ભરોસે બેસી રેહેવું?

ગુ૦—ના ભાઈ, એમ નથી. જ્ઞાન થયાં પછી, ભોગવવાનું રહેલું જે પ્રારબ્ધ કર્મ, એનાં ત્રણ નીમિત્ત છે.—એક તો ઈચ્છ, બીજું અનિચ્છ ને ત્રીજું પરઈચ્છ. ઇચ્છ તે, પોતાની ઈચ્છાથી સુખ દુઃખ ભોગવે; પરઈચ્છ તે, પારકાની–બીજાની ઇચ્છા થઇ ને કાંઇ આપ્યું તે ભોગવે; ને અનિચ્છ તે, એની મેળે–સહજ કાંઇ ભોગ પ્રાપ્ત થાય તે ભોગવે. એવાં, પ્રારબ્ધ કર્મનાં ત્રણ પ્રકારનાં નીમિત્ત છે.

શિ૦—હે મહારાજ, પ્રાલબ્ધકર્મ વિશે જે આપે કહ્યું તે હું સમજ્યો; પણ જ્ઞાની જે ક્રિયમાણ કર્મ કરે છે તેનું ફળ ક્યાં જાય છે? આપે તો, જ્ઞાનીને માત્ર પ્રારબ્ધ કર્મ ભોગવવું પડે છે; એમ કહ્યું.

ગુ૦—જો ભાઇ, જ્ઞાનીના દેહથી જે કર્મ થાય છે તેની વ્યવસ્થા કહું છું તે સાંભળ.-જ્ઞાની–હરિજનની જે કોઇ સેવા, સ્તુતિ કરે અને તેની ઉપર ભાવ રાખે તેમનું ભલું થવું જોઇએ; તે હરિજનના દેહથી તપ, વ્રત, દાન, પૂજા, ભજન આદિ જે કાંઈ પુન્ય કર્મ થયું હોય તેના ફળથી ભલું થાય. ને જે કોઇ જ્ઞાનીની નિંદા, દ્વેશ કરે, જ્ઞાની ઉપર વૈર રાખે, જ્ઞાનીને દુઃખ દે; તેનું માઠું થવું જોઇએ; તે હરિજન–જ્ઞાનીના દેહથી પાપકર્મ થયાં હોય તેનું ફળ, નિંદા વિગેરે દુઃખ દેનારને જાય, તેથી તેનું ભુંડું થાય.

શિ૦—હે ગુરૂદેવ, આપે કર્મની વ્યવસ્થા કહી, તે મારા સમઝવામાં આવી. હવે મને, જ્ઞાનની સાત ભોમિકા, કહિકહિ છે તે કહો?

ગુ૦—સાંભળ ભાઇ, સાત ભોમિકા જે કેહેવાય છે તે ચિત્તની અવસ્થાનાં નામ છે. તે આ–૧ શુભેચ્છા, ૨ સુવિચારણા, ૩ તનુમાનસા, ૪ સત્વાપત્તિ, ૫ અસંશક્તિઅનામિકા, ૬ પદાર્થાભાવિની, ૭ તૂર્યગા. એ સાતે ભોમિકાના અર્થ કહું તે સાંભળ.

૧ શુભેચ્છા–તીર્થ કરવાની, શાસ્ત્ર સાંભળવાની, સતસંગ કરવાની, એ આદિ પુન્ય કર્મ કરવાની ઇચ્છા થાય તે શુભેચ્છા કેહેવાય.

૨ સુવિચારણા–સાંભળેલાં શાસ્ત્રનું મનન કરવું એટલે વિચારવું, તે એવી રીતે કે, જીવ અને ઇશ્વર એ એક છે કે જુદા જુદા છે? માયા એ શું છે? ને બ્રહ્મ કોને કેહે છે, એવા એવા વિચાર કરવા, તે સુવિચારણા કેહેવાય

૩ તનુમાનસા–બીજી ભોમિકા પ્રમાણે વિચાર કરતાં, સંસાર–જગત મિથ્યા જણાય–સમેંઝાય ને મિથ્યા જણાવાથી વૈરાગ થાય ને પછી, સત્ય શુ હશે, એ જાણવાની આતુરતા થાય અને સસાર

ઉપરથી મન ઉઠવાથી મનની દોડ ઘટે અર્થાત મન નાનુ થતું જાય, એ તનુમાનસા કેહેવાય.

૪ સત્વાપત્તિ-વેદાંત શાસ્ત્રનાં વચન, સદ્‌ગુરુનાં વચન, ને સંત-હરિજનનાં વચન પ્રમાણે વિચાર કરતાં એવો નિશ્ચય થયો કે હું આત્મા-ચૈતન-પરમેશ્વર-બ્રહ્મ છું. ને જક્ત છે, એ પણ આત્મા-બ્રહ્મ છે, બ્રહ્મ વિના બીજું કાંઇજ નથી. બંધ ને મોક્ષ છે એ મિથ્યા છે; એમ સમઝીને જગતને સમણા જેવું જાણી પોતે તટસ્થ થયો-ચેત્યો ને ભ્રાંતી જતી રહી ને જાગૃત થયો ને સમઝયો કે, ઓહો! આજ સુધી હું અજ્ઞાનમાં પડી અટવાયો ને હવે મને મારાં રૂપની શુદ્ધિ આવી. એમ સમજયો ત્યાંથી મોક્ષ થઈ ચુકયો ને કાંઇ કરવાનું બાકી રહ્યું નહીં. એમ સમઝી તટસ્થ થવાથી સત્વગુણની વૃદ્ધિ થવી, એ સત્વાપત્તિ કેહેવાય.

હવે બીજી ત્રણ ભોમિ તે સાધનની તારતમ્યતા છે, એટલે સાધન કરવાથી પ્રાપ્ત થાય છે. એનું હાર્દ એટલુંજ કે, જેનું પ્રારબ્ધ યોગાભ્યાસી પડયુ હોય તેનાથીજ સાધન થાય છે ને તેનેજ પ્રાપ્ત થાય છે.

૫ અસંશક્તિઅનામિકા-ચોથી ભોમિકા પ્રમાણે સમઝી તટસ્થ થયલો, કોઇને સંગ ન કરતાં અખંડ પોતાના લક્ષમાં રેહે, ને પોતે ઈચ્છે ત્યારે દેહેમાં આવી વરતે, એવાને બ્રહ્મવિદ્વર કેહે છે; અર્થાત જહાં આસક્તિ નહિ એજ અસંશક્તિઅનામિકા કેહેવાય.

૬ પદાર્થાભાવિની-પાંચમી ભોમિકા પ્રમાણે અખંડ પોતાના લક્ષમાં રેહે ને અન્ય પદાર્થનું ભાન ન રેહે, ને કોઇની ઇચ્છાએ દેહમાં આવી વરતે; એવી સ્થિતિવાળાને બ્રહ્મવિદ્વરિષ્ટ કેહે છે. અર્થાત પોતાના લક્ષમાં, બીજાનું અસ્તિત્વ-ભાવ ન રેહેવો, એ પદાર્થાભાવિની કેહેવાય. એ ભુમિકામાં જડભરથજી હતા.

૭ તુર્યગા-ભાવાભાવ એટલે કંઇ છે કે નથી, એવાં ભાનથી રહિત, પોતાના સત્યસ્વરૂપના અખંડ લક્ષમાં લાગેલો, તે કોઇની અથવા પોતાની ઈચ્છાથી પણ દેહ ભણી આવી શકે નહીં. અર્થાત્ તુર્ય એટલે ચોથું, પોતાનું કૈવલ્ય સ્વરૂપજ થઇ રહ્યો, એ તુર્યગા કેહેવાય. એ ભૂમિકામાં દેવહુતીજી હતાં. એવી સ્થીતિ જેની છે તેને બ્રહ્મવિદ્વરિયાન કેહે છે.

એ જ્ઞાનની સાત ભોમિકા કહી. એમાંથી પેહેલી જેને પ્રાપ્ત થઇ તો જાણવું જે કોઇ કાળે પણ પૂર્ણ થઇ મુક્ત થશે. કેટલાએક મહાત્મા પુરુષો—જનક, દુર્વાસા, વશિષ્ટ અને અષ્ટાવક્ર આદિ ચોથી ભૂમિકામાં મગ્ન રહ્યા છે. એ રીતે ભૂમિકા વિચાર છે.

જો ભાઇ, જ્ઞાની માત્રનું સમજવું એક સરખું છે ને દેહનાં ચલણ હલણની ચેષ્ટા પ્રારબ્ધયોગ પ્રમાણે જૂદી જૂદી છે; માટે દેહની ચેષ્ટા જોવી નહીં; માત્ર જ્ઞાનીનું જ્ઞાન એટલે સમજવું જોવું, એટલે સમજ્યામાં આવે; બીજું કાંઈ જોવાનું નથી.

ઇતિશ્રી નભુલાલ વીરચિત જ્ઞાન પ્રકરણ સમાપ્ત.

કાગળ.

શ્રી.

સ્વસ્તી શ્રી આનંદ પૂર મહા સુભસ્થાને પૂજારાધે સમથ્ર ઉપમા જોગ, સદ્ગુરૂજીની સેવા વિશે વિજ્ઞાન પૂરીથી લ૦ બહૂ નામીના સાષ્ટાંગ પ્રણામ, અત્ર કુશળ તત્રાસ્તુ. લખવા કારણ એ છે જે, તમારૂં પત્ર પ્રશ્ન તથા સિદ્ધાંત વસ્તુનું ભરેલું આવ્યું તે વાંચી સમાચાર જાણ્યા. તમે લખ્યું જે, કોઇ જોગી તા૦ જતી તા૦ સંન્યાસી તા૦ ગોસાંઇ તા૦ પંડિત તા૦ જ્ઞાની, એટલાને પુછવું ને ધનુર્વિદ્યા ભણવી તા૦ દેવદષ્ટી લેવી ને પવનનો છેડો તા૦ સાત કોઠા જાણવા તા૦ પિંડ બ્રહ્માંડ ઓળખવાં તા૦ ચાર સ્વપ્ન જાણવાં તા૦ આદ અમર મંત્ર, જે વશિષ્ટે તા૦ રામાનંદે કહ્યો છે, તે પુછવો.

તમે લખોછો તે પ્રમાણે તમારી આજ્ઞાથી, અહિંઆ, પ્રાણ અપાનનો જોગ, એહેવા જે અગ્નિ જોગી તા૦ પંચ વિશયથી પર એવા જે આત્મા જતી તા૦ સમથ્ર સૃષ્ટીનો નાસ કર્યો, એવા જે હંસ સંન્યાસી તા૦ સ્વરૂપનો લક્ષ કરવાનો ભાવ છે જેને, એવા જે ભક્ત તા૦ ગો જે ઇંદ્રી, ને ઇંદ્રીના ગોલકને પ્રકાશે એવા, એના સ્વામી ચિદ, એ ચિદ ગોસાંઈ તા૦ મહાવાકયને વિષે વિચરે નામ ગતિ કરે એવા જે મહાવાકય વિચાર પંડિત તા૦ પોતાના સ્વરૂપનું જ્ઞાન કરાવે એવા જે જ્ઞાની-ગુરુશબ્દે; એ સમથ્રને પુછયું ને તેમણે કહ્યું તેની વિગત એ જે,–ધનુર્વિદ્યા એ જે, પ્રાણને સાધી, નખશિખ પર્યંત સમથ્ર દેહ છે તેમાંથી, કૂર્મ જેમ, હાથ પગ સંકોચે છે એમ, પ્રાણને ખેંચિને એક સ્થળે લાવવો. ને દેવદષ્ટી એ જે, ખેચરીમુદ્રા કરવી. ને પવનનો છેડો લય, કે જેમાંથી પવન

ઉત્પન્ન થઇ પાછો સમાય છે. ને ૭ કોઠા એ જે, ૭ ચક્ર, એ સષ્ટી માર્ગ, ને સાતમો કોઠો જે સંહાર માર્ગ તે. એ સાત કોઠાનો તા૦ પીંડ બ્રહ્માંડની સમૃદ્ધિનો પ્રકાશિક એક જ છે. ને ચાર સ્વપ્ન, તે ચાર અવસ્થા છે. ને આદ્ય અમર મંત્ર પૂછયો, તે અર્ધમાત્રા છે. એ અર્ધમાત્રા જ અવિનાસી પરમાણું છે ને એજ અક્ષર ધામ છે. ને તમે કોછો જે, વશિષ્ટજીએ રામને કહ્યો, તા૦ રામાનંદજીએ કબીરને કહ્યો, તે વાત ખરી છે. એ મહાન પુરૂષોએ તેમના ઘાટમાં જ થતો બતલાવ્યો છે. ને તમે કહ્યું જે જીવ કયાંથી આવ્યો? તે કેછે જે, જીવ સુશુમ્નીમાં થઈને તુર્યામાંથી આવ્યો, ને પાચમો વેદ પૂછયો તે કહ્યુ જે, ચાર વેદ પ્રમાણે સાધન કરતાં જે વસ્તુ જડે, તે ઘણી સુક્ષ્મ છે, માટે પાંચમો સૂક્ષ્મ વેદ છે. ને ચોપનમો અક્ષર પૂછયો, તે કહ્યુ કે, પચાસ વર્ણમાત્રિકા એ પચાશ અક્ષર ને ત્રણ પ્રણવના અક્ષર ને ચોપનમો અક્ષર તે અર્ધમાત્રા છે. ને તત્વજ્ઞાનનું પુછ્યુ, તેનો ઉત્તર એવો આપ્યો કે, પંચ મહાભૂત દૃષ્ટમાન થયા પછી, સર્વનુ તત્વ જે આત્મા, તે પચકોશ પર તા૦ અવસ્થા ત્રય સાક્ષી તે તત્વ છે. ને વળી કહ્યું કે, એટલુ જાણે તો પણ ઈશ્વિરપદ તો સદ્દગુરુની કૃપામાં છે. ઈતિ કાગળ સંપૂરણ.

ચિત્ર કાવ્ય.

૧. અશ્વગતી બંધ–દોહા.

રાધા રટ રાચાં સદા, જાસ નેમ વસ જાન;
બાધા અટ સાચાં વદા, તાસ પ્રેમ વસ પ્રાન ૧

રા	ધા	ર	ટ	રા	ચા	સ	દા
જા	સ	ને	મ	વ	સ	જા	ન
બા	ધા	અ	ટ	સા	ચા	વ	દા
તા	સ	પ્રે	મ	વ	સ	પ્રા	ન

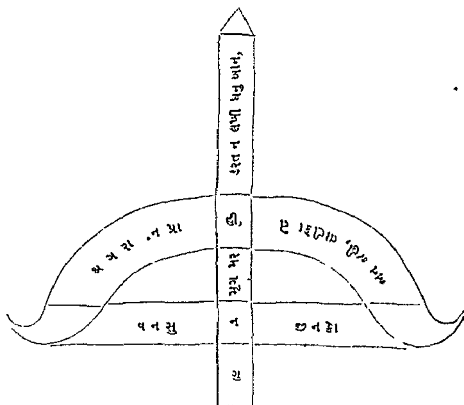
૨. ત્રીપ દીબંધ-દોહા.

ગધા રટ રાચાં સદા, જાસ નેમ વસ જાન;
ખાધા અટ સાચાં વદા, તાસ પ્રેમ વસ પ્રાન ૧

રા	ર	રા	સ	જા	ને	વ	જા
ધા	ટ	ચા	દા	સ	મ	સ	ન
ખા	અ	સા	વ	તા	પ્રે	વ	પ્રા

૩. ધનુષ બંધ-દોહા.

રાગ શ્રવન સુન મૃગ મરહી, ડરત ન લખી ધનુ બાન;
ગુન જીનકો જાન જહી, તાહીકો તેહી પ્રાન. ૧

૪. જાળી બંધ-છંદ.

કૃસન વિહિન કૃત કવન, સદન સુનો જસ ત્રિય બિન;
મદન પ્રબલ મદ હરન, સરન આવત સદ તારન;
ગહન રણન ગરિધરન, નમન કૃત જન ઉધારન;
પરન ચણન પણ કરન, હરન ભવ મોહ મિટારન. ૧

ત	ક	વ	ત્રી	ય	બિ
કૃ	સ	ન	સ	દ	ન
ન	હિ	વિ	જ	નો	સુ
દ	હ	ર	દ	તા	ર
મ	દ	ન	સ	ર	ન
લ	બ	પ્ર	ત	વ	આ
રિ	ધ	ર	ઉ	ધા	ર
ગ	હ	ન	ન	મ	ન
ન	ણ	ર	જં	ત	કૃ
ણ	ક	ર	મિ	ટા	ર
પ	ર	ન	હ	ર	ન
ન	ણ	ચ	મો	વ	ભ

૫. ગૌમુખી બંધ-છંદ.

કૃપયા કરન પાય પરન, કુરણાયતન રમા રમન;
શંકર કેશન કૃપા કરન, તારન તરન નભુ રટન. ૧

ચા	ક	ર	ણા	ય	ત	ર	ક	શા
પ	ર	ન	ર	મ	ન	ક	ર	ન
કૃ	ય	પા	કુ	મા	ર	શા	પા	કૃ
						ન	ત	ર
						ર	ટ	ન
						તા	ભુ	ન

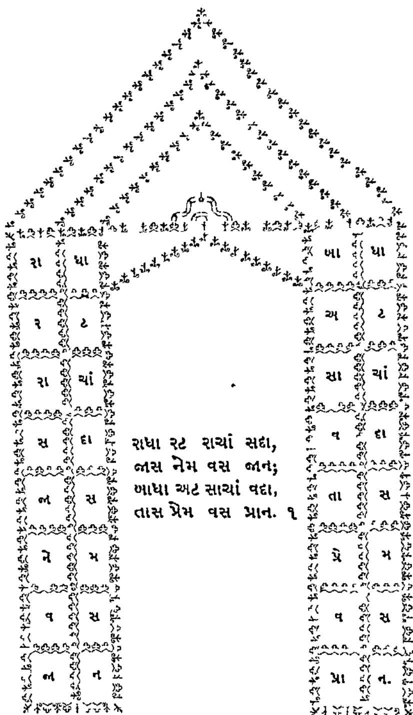
૬. ગતાગત બંધ-છંદ.

નમરેતુસદાકોસદાનજથાખખથાજનદાસકોદાસતુરેમન,
નણસેણનતેહુધૃહિધૃહતેનનતેહધૃહિધૃહુતેનણસેણન;
નછપેનતીતેનજીતેસુપ્રકાસસકાપ્રસુતેજીનતેતીનપેછન,
નજરજકએટરભુનત્યનીતતનીત્યનભુરટએકજરંજન. ૧

ન	મ	રે	તુ	સ	દા	કો	સ	દા	ન	જ	થા	ખ
ન	ણ	સે	ણ	ન	તે	હુ	ધૃ	હિ	ધૃ	હ	તે	ન
ન	છ	પે	ન	તી	તે	ન	જી	તે	સુ	પ્ર	કા	સ
ન	જ	ર	જ	ક	એ	ટ	ર	ભુ	ન	ત્ય	ની	ત

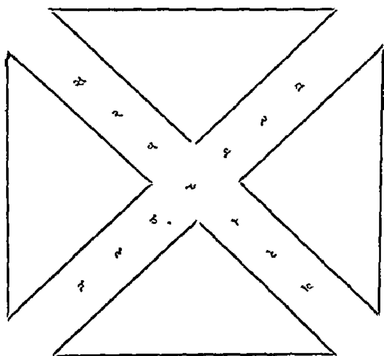
---

૭. કપાટ બંધ-દોહા.

૮. ચોસર બંધ-છંદ.

સોખત દિવસ રેન શશિ પોખત, તરવર,
તપત અનંત તદપિ પય શ્રવતહિ, ગરવર,
રગ મહુ હોત લહુત ગુરુ સાગરી, પરવર,
આવત ઉમડી નણુ પુરત ભરી, સરવર. ૧

૯. ચીકૂણી નાગ બંધ—કવિત્ત.

અવિનાસી આપ માન, અવર સબ જુઠ જાન,
એહિ હરિ અચલ ધ્યાન, પ્રરમપદ પાયો હે:
સાધન સબ ભયો સિદ્ધ, ચાહે ના અષ્ટ સિદ્ધ,
ના ઇચ્છે નવ નિદ્ધ, સબતેં અઘાયો હે:
ધરમ અરથ કામ મોક્ષ, નાહિં અપરોક્ષ પ્રોક્ષ,
કરતાદિ રહિત હોય, સંશે નસાયો હે;
એક ના અનેક દેશ, કાલ વસ્તુ રહિત શેષ,
નાહીં કર્મ કલેશ નભુ, નિગમાગમ ગાયો હે. ૧.

